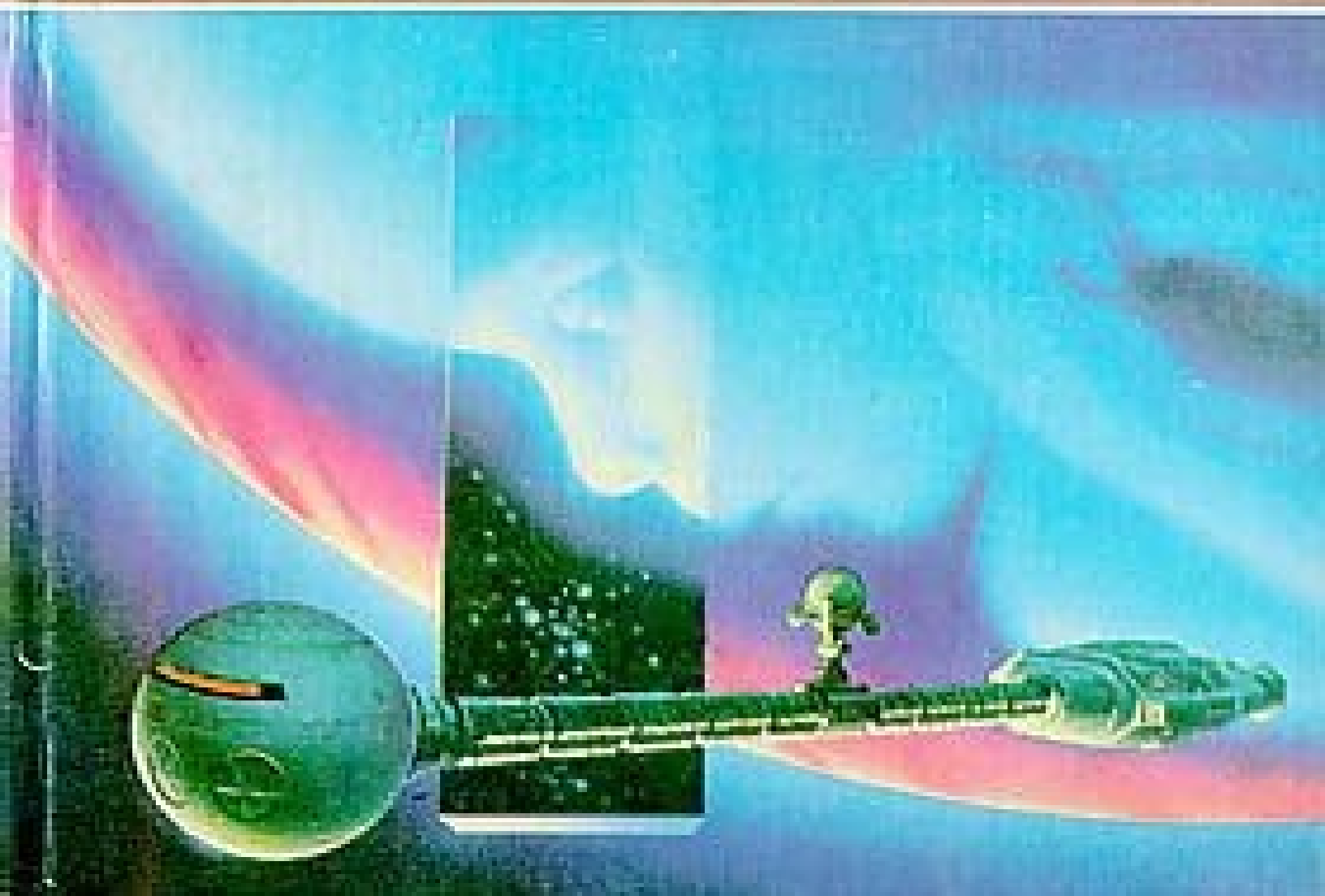

ARTUR KLARK

2061

TREĆA ODISEJA

Sadržaj

Klark Artur, DVE HILJADE ŠEZDESET PRVA: TREĆA ODISEJA

AUTOROVA BELEŠKA

Prvi deo: ČAROBNA PLANINA

1. ZAMRZNUTE GODINE
2. PRVI POGLED
3. POVRATAK
4. MAGNAT
5. IZ LEDA
6. OZELENJAVANJE GANIMEDA
7. PRELAZ
8. ZVEZDANA FLOTA
9. PLANINA ZEVS
10. BROD LUDAKA
11. LAŽ
12. ČIKA POL
13. 'NIKO NAM NIJE KAZAO DA PONESEMO KUPAĆE

KOSTIME...'

14. TRAGANJE

Drugi deo: DOLINA CRNOG SNEGA

15. SUSRET
16. SPUŠTANJE
17. DOLINA CRNOG SNEGA
18. 'STARI VERNI'
19. NA KRAJU TUNELA
20. OPOZIV

Treći deo: EVROPSKI RULET

21. POLITIKA IZGNANSTVA
22. OPASAN TERET
23. PAKAO
24. 'ŠAKA', VELIKA
25. ZAODENUTI SVET
26. NOĆNO DEŽURSTVO
27. ROZI

- 28. DIJALOG
- 29. SPUŠTANJE
- 30. 'GALAKSIJA' NA POVRŠINI
- 31. GALILEJEVO MORE

Četvrti deo: NA POJIŠTU

- 32. ODSUPANJE
- 33. STANICA KOD PONORA
- 34. PRANJE KOLA
- 35. PLUTANJE
- 36. TUĐINSKA OBALA

Peti deo: KROZ ASTEROIDE

- 37. ZVEZDA
- 38. SVEMIRSKJE SANTE
- 39. KAPETANOV STO
- 40. ČUDOVIŠTA SA ZEMLJE
- 41. USPOMENE JEDNOG STOGODIŠNJAKA
- 42. MINILIT

Šesti deo: LUKA

- 43. SPAŠAVANJE
- 44. IZDRŽLJIVOST
- 45. MISIJA
- 46. ŠATL
- 47. KRHOTINE
- 48. LUSI

Sedmi deo: VELIKI ZID

- 49. SVETILIŠTE
- 50. OTVORENI GRAD
- 51. UTVARA
- 52. NA KAUCU
- 53. EKSPRES LONAC
- 54. PONOJNI SUSRET
- 55. MAGMA
- 56. PERTURBACIONA TEORIJA
- 57. MEĐUGRA NA GANIMEDU

Osmi deo: KRALJEVSTVO SUMPORA

- 58. VATRA I LED
- 59. TROJSTVO

Deveti deo: 3001.

60. PONOĆ U PLAZI

ZAHVALNICE

pnt

2061

TREĆA ODISEJA

Klark Artur

Prevod: Živković Mirjana/Živković Zoran
Clarke Arthur 2061: ODYSSEY THREE, 1987.

Serija "Svemirska odiseja"

(4)

POLARIS

1987.

AUTOROVA BELEŠKA

Isto kao što '2010: Druga odiseja' nije neposredni nastavak '2001: Odiseje u svemiru', tako ni ova knjiga nije linearni nastavak '2010.' Sva tri dela valja shvatiti kao varijacije iste teme, u kojima se javljaju mnogi isti likovi i situacije, ali i koje se nužno ne zbivaju u istom svemiru.

Potpunu saglasnost delova onemogućio je razvoj događaja koji su se zbili od onog časa kada je Stenli Kjubrik predložio 1964. (pet godina pre no što je Čovek kročio na Mesec!) da pokušamo da napravimo 'poslovično dobar naučnofantastični film'. Potonje priče obuhvatale su otkrića i zbivanja koja se nisu odigrala u vreme pisanja ranijih knjiga. Nastanak '2010.' omogućen je zahvaljujući sjajnom uspehu misije 'Vojadžer' iz 1979, u okviru koje je izvršen bliski prolaz pored Jupitera, i ja prvobitno nisam imao nameru da se vratim na ovu teritoriju sve dok ne pristignu nalazi još preduzimljivijeg pohoda 'Galilej'.

U sklopu 'Galileja' trebalo je da se uputi sonda u Jupiterovu atmosferu, kao i da se provedu skoro dve godine u posećivanju svih glavnih satelita. Bilo je predviđeno da do lansiranja dođe sa svemirskog šatla maja 1986, a na odredište bi se prispelo decembra 1988. I tako, nadao sam se da ću negde oko 1990. doći u priliku da iskoristim plimu novih podataka o Jupiteru i njegovim mesecima...

Nažalost, tragedija 'Čelendžera' osujetila je ovaj scenario; 'Galilej' - koji trenutno počiva u jednoj sterilisanoj prostoriji u Laboratoriji za mlazni pogon - mora da nađe novo lansirno vozilo. Moći će da se smatra srećnim ako stigne do Jupitera sa samo sedam godina zakašnjenja.

Ja sam, međutim, odlučio da ne čekam toliko.

Artur Č. Klark

Kolombo, Šri Lanka

april 1987.

Prvi deo: ČAROBNA PLANINA

1. ZAMRZNUTE GODINE

"Za čoveka kome je sedamdeset godina ti se izuzetno dobro držiš", primeti dr Glazunov, podigavši pogled sa završnog izveštaja otrgnutog sa printera medkoma. "Ja ti nikako ne bih dao više od šezdeset pet."

"Milo mi je što to čujem, Oleže. Naročito s obzirom na okolnost da su mi već sto tri - kao što ti je odlično poznato."

"I ovo nanovo! Da čovek pomisli kako nisi pročitao knjigu profesorke Rudenko."

"Draga stara Katerina! Planirali smo da se okupimo za njen stoti rođendan. Silno mi je žao što ga nije doživela - ali tako je to kad se previše vremena provodi na Zemlji."

"A ironija je u tome što je upravo ona skovala znameniti slogan 'Sila teže donosi starost'."

Dr Hejvud Flojd se zamišljeno zagleda u nestalnu panoramu predivne planete, udaljene samo šest hiljada kilometara, na čiju površinu on nikada više neće kročiti. Još je bilo više ironije u činjenici da je on, usled najgluplje nesreće koja mu se dogodila u životu, i dalje bio u izvrsnom zdravlju, dok su mu doslovce svi stari prijatelji pomrli.

Bio se vratio na Zemlju samo nedelju dana ranije, kada je, uprkos svim upozorenjima i njegovom uverenju da se nešto slično njemu nikada ne može dogoditi, jednostavno iskoračio sa onog balkona na drugom spratu. (Da, bilo je to za vreme proslave: ali zaslužio ju je - bio je heroj novog sveta na koji se 'Leonov' vratio.) Višestruki prelomi doveli su do komplikacija koje su se najbolje mogle izlečiti u svemirskoj bolnici 'Paster'.

Bilo je to 2015. Ali sada je - gotovo da u to nije mogao poverovati, ali tu je bio kalendar na zidu - 2061.

U slučaju Hejvuda Flojda, ne samo što je došlo do usporenja biološkog časovnika pod dejstvom šestostruko manje sile teže u bolnici nego na Zemlji; u dva navrata u njegovom životu ovaj časovnik je čak išao unazad. Sada je vladalo opšte uverenje - iako su neki autori to osporavali - da hibernacija na samo što usporava

proces starenja, nego i dovodi do podmlađivanja. Flojd je uistinu postao nešto mlađi posle putovanja do Jupitera i natrag.

"I ti stvarno misliš da je za mene bezbedno da pođem?"

"Ništa u ovoj Vaseljani nije bezbedno, Hejvude. Sve što mogu da kažem jeste da ne postoje fiziološke prepreke. Uostalom, tvoja životna sredina biće na 'Vaseljeni' doslovce ista kao i ovde. Tamo te, doduše, možda neće čekati... ovaj... prvorazredna medicinska nega kao ovde, na 'Pasteru', ali dr Mahidran je dobar čovek. Ako iskrsne neki problem sa kojim on ne bude u stanju da iziđe nakraj, opet te može staviti u hibernaciju i poslati natrag nama, preporučeno."

Bio je to sud kome se Flojd nadao, ali je njegovo zadovoljstvo ipak počela da nagriza tuga. Nadeljama će izbivati sa mesta koje mu je bilo dom već skoro pola stoleća, a i rastaće se od novih prijatelja koje je stekao pod stare dane. 'Vaseljena' je, doduše, predstavljala luksuzni brod u poređenju sa primitivnim 'Leonovom' (koji je sada počivao visoko iznad tamne strane Meseca kao jedan od glavnih eksponata u muzeju 'Lagranž'), ali svako duže putovanje svemirom i dalje je bilo skopčano sa izvesnim rizicima. Ovo je važno naročito za pionirske pohode, kakav je bio upravo ovaj u kome je on nameravao da uzme udela...

No, sa druge strane, možda je baš to bilo ono za čim je tragao - čak i u sto trećoj godini (ili, prema složenom gerijatrijskom računanju profesorke Katerine Rudenko, u čiljoj i bodroj šezdeset petoj). Tokom prethodne decenije osećao je kako ga sve više obuzima nemir i kako postaje neodređeno nezadovoljan životom koji je odveć udoban i sređen.

Uprkos svim uzbudljivim projektima koji su trenutno bili u toku širom Sunčevog sistema - obnavljanje Marsa, vaspostavljanje baze na Merkur, ozelenjavanje Ganimeda - nije postojao nijedan izazov kome bi on mogao da posveti svoje interesovanje i svoju energiju koje je još bilo poprilično. Pre dva stoleća, jedan od prvih pesnika naučne ere savršeno je iskazao njegova osećanja, govoreći kroz usta Odiseja/Uliksa: I da života mnoštvo beše

malo bi bilo, a i od ovog jednog mog
malo ostaje; ali svaki čas je spasen
od te večne tišine, i još više,
vesnik novih stvari: i podlo bi

od tri sunca ta što skriše me i tajiše,
kao i duh osedeli ovaj što željom plamti
da za znanjem hodi poput zvezde na zatonu,
sežući van svih međa misli ljudske.

'Tri sunca', zaista! Bilo ih je više od četrdeset: Uliks bi ga se stideo. Ali naredni stihovi - koje je tako dobro znao - bili su još prikladniji: I možda će nas zalivi sprati:

možda ćemo domašiti Sretna Ostrvlja
i ugledati Ahila silnog što jednom ga znasmo.
Iako mnogo uzeto je, mnogo ostaje; mada više
nismo one snage što u dane drevne
Zemlju i nebo pokretaše, ono smo što jesmo.
Premda nam srca još junačka vreme i usud oslabiše,
volja i dalje snažna osta

da sežemo, tragamo, nalazimo i ne ustuknemo. *Posredi su stihovi iz poznate poeme 'Odisej' engleskog viktorijanskog pesnika Alfreda Tenisona - prim. prev.*

'Da tragamo, nalazimo...' Pa, sada je znao za čim traga, kao i šta želi da pronađe - zato što je tačno znao gde će se to nalaziti. Ukoliko ne dođe do nekog katastrofalnog udesa, stvar mu ni na koji način nije mogla izmaći.

Bio je to izazov koji nikada svesno nije imao na umu, pa čak ni sada nije bio načisto oko toga zašto ga je odjednom tako obuzeo. Smatrao je da je nepodložan groznici koja je ponovo obuzimala čovečanstvo - po drugi put za njegovog života! - ali izgleda da je pogrešio. Ili je možda stvar bila u tome što mu je neočekivani poziv da se pridruži kratkom spisku uvaženih gostiju na 'Vaseljeni' raspalio maštu i probudio u njemu jedan polet koji ranije nikada nije upoznao.

Postojala je još jedna mogućnost. Posle svih minulih godina i dalje se sećao kakav je antiklimaks doživela masovna publika prilikom susreta iz 1985/86. Sada se ukazala prilika - poslednja za njega, a prva za čovečanstvo - da se naplati račun za sva pređašnja razočaranja.

U dvadesetom stoleću bila su moguća samo proletanja. Sada se, međutim, moglo izvesti pravo spuštanje, podjednako pionirsko u svojoj vrsti ko što su bili i Armstrongovi i Oldrinovi prvi koraci po Mesecu.

Dr Hejvud Flojd, veteran iz misije na Jupiter iz 2010-15, pohrli maštom u susret utvarnom posetiocu koji se ponovo vraćao iz svemirskih dubina, dodajući na brzini iz sekunde u sekundu kako se pripremao da načini krug oko Sunca. A negde između orbita Zemlje i Venere, najznamenitija među kometama srešće se sa još neokončanim svemirskim brodom 'Vaseljena' na njegovom prvom letu.

Tačno mesto susreta još nije bilo određeno, ali zato je on već doneo odluku.

"Evo me, Haleje - dolazim..." prošaputa Hejvud Flojd.

2. PRVI POGLED

Nije tačno da se čovek mora otisnuti sa Zemlje kako bi došao u priliku da se divi veličanstvenosti nebeskog svoda. Čak ni u svemiru zvezdano nebo nije blistavije nego kada se posmatra savršeno vedre noći sa neke visoke planine, daleko od bilo kakve veštačke rasvete. Iako zvezde izgledaju sjajnije izvan atmosfere, oko nije u stanju da primeti ovu razliku: a zadržavajući prizor polovine nebeske lopte koju je moguće obuhvatiti jednim pogledom predstavlja prizor koji je nezamisliv sa bilo kog osmatračkog prozora.

Ali Hejvud Flojd bio je više nego zadovoljan svojim privatnim pogledom na Vaseljenu, naročito u onim prilikama kada se prebivališna zona nalazila na strani u senci svemirske bolnice koja se lagano okretala. Tada u pravougaonom vidnom polju nije bilo ničeg drugog do zvezda, planeta, maglina - i, povremeno, netrepćućeg sjaja Lucifera, tog novog Sunčevog takmaca, koji bi prigušio sve ostalo.

Desetak minuta pre početka veštačke noći on bi isključio sva svetla u kabini - čak i crvenu svetiljku za slučaj opasnosti - kako bi došao u priliku da se potpuno privikne na tamu. Pomalo kasno u životu, s obzirom na to da je bio svemirski inženjer, on je dokučio čari astronomije golim okom i sada je bio u stanju da prepozna doslovce svako sazvežđe, čak i kada bi se video samo njegov mali deo.

Skoro svake 'noći' tog maja, dok se kometa već kretala unutar Marsove orbite, on je proveravao njen položaj na zvezdanim kartama. Iako se ona lako mogla uočiti kroz dobar dvogled, Flojd je tvrdoglavo odbijao da se služi ovim pomagalom; igrao je jednu malu igru, želeći da ustanovi u kojoj su meri njegove ostarele oči u stanju da se uhvate ukoštac sa ovim izazovom. Iako su dva astronoma sa Mauna Kee već objavila da su videla kometu bez pomoći teleskopa, niko im nije verovao, a slične tvrdnje nekog žitelja 'Pastera' bile bi dočekane sa još većom skepsom.

Ali za noćas se predviđala magnituda od najmanje šest; možda će mu se osmehnuti sreća. Prešao je očima od Game do Epsilon, a

zatim potražio teme zamišljenog jednakostraničnog trougla koji se uzdizao nad tom linijom - gotovo kao da je mogao da dovede pogled u žižu preko Sunčevog sistema pukim naporom volje.

I odista - bila je tu! Ista kao i onda kada ju je prvi put video, pre sedamdeset šest godina, neupadljiva, ali i sasvim izvesna. Da nije tačno znao gde treba da je potraži, uopšte je ne bi primetio ili bi je prenebregao kao neku udaljenu maglinu.

Posmatrana golim okom, izgledala mu je samo kao kakav majušni, savršeno kružni grumen magle; ma koliko se naprezao, nije uspeo da razabere ni traga od nekog repa. Ali mala flota sonde koja je mesecima pratila kometu već je zabeležila prve pramenove prašine i gasa preko zvezdanog zaleđa, što će se pružati tačno u suprotnom smeru od njihovog tvorca, Sunca.

Kao i svi ostali, Hejvud Flojd je posmatrao preobražaj hladnog, tamnog - ne, gotovo crnog - jezgra prilikom ulaska komete u unutrašnji Sunčev sistem. Posle sedamdeset godina dubokog smržavanja, ta složena mešavina vode, amonijaka i ostalih ledova počela je da se otapa i ključa. Leteća planina, čiji su oblik i veličina približno odgovarali ostrvu Menhetn, okretala se na kosmičkom ražnju, praveći krug svaka pedeset tri časa; kako se Sunčeva toplota probijala kroz izolujuću koru, gasovi koji su isparavali činili su da se Halejeva kometa ponaša kao kakav probušeni parni kotao. Mlazevi vodene pare, pomešani sa prašinom i veštičjom supom organskih hemikalija, šikljali su iz pet-šest malih kratera; najveći među njima - veliki približno kao fudbalsko igralište - počeo bi sa erupcijom po pravilu oko dva sata posle lokalne zore. Izgledao je tačno kao kakav zemaljski gejzir, tako da je odmah dobio naziv 'Stari Verni'.

Već je u mašti video sebe kako stoji na ivici tog kratera, čekajući da se Sunce digne iznad tamnog, neravnog predela koji je već dobro upoznao prilikom osmatranja iz svemira. U ugovoru, doduše, nije bilo ni pomena o tome da će putnici - za razliku od posade i naučnog osoblja - izlaziti iz broda kada se spuste na Haleja.

Sa druge strane, čak ni one odredbe koje su pisane sitnim slovima nisu to izričito zabranjivale.

Namućiće se prilično da me spreče u tome, pomisli Hejvud Flojd; siguran sam da se još mogu snaći u skafandru. A ako grešim...

Prisetio se tog časa jedne opaske nekog posetioca Tadž Mahala: 'Umro bih sutra za jedan ovakav spomenik.'
On bi rado pristao na takvu pogodbu u slučaju Halejeve komete.

3. POVRATAK

Čak i ako se ne uzme u obzir onaj neprijatni incident, povratak na Zemlju nije bio lak.

Prvi šok usledio je ubrzo posle oživljavanja, kada ga je dr Rudenko probudila iz dugog sna. Volter Karnou lebdeo je pokraj nje, a Flojd je, iako je još bio u polusvesnom stanju, ipak mogao da razbere da nešto nije u redu; njihovo zadovoljstvo što ga vide budnog izgledalo je pomalo prenaglašeno i nije uspevalo da prikrije osećanje napetosti. Tek, međutim, kada se sasvim razbudio saopštili su mu da dr Čandra nije više sa njima.

Negde sa one strane Marsove orbite naprosto je prestao da živi, tako neprimetno da ni monitori nisu mogli da odrede tačan čas. Njegovo telo, prepušteno svemiru, nastavilo je da se nekontrolisano kreće duž orbite 'Leonova', da bi ga već odavno saželi Sunčevi plamenovi.

Uzrok smrti bio je potpuno nepoznat, ali Maks Brajlovski izložio je jedno mišljenje koje, iako je bilo veoma nenaučno, čak ni hirurgozapovednik Katerina Rudenko nije pokušala da opovrgne.

"Nije mogao da živi bez Hala."

Među svim ostalima našao se baš Volter Karnou da tome doda i ovo:

"Pitam se kako će Hal to primiti. Nešto tamo gore mora da nadzire sve naše emisije. Ranije ili kasnije, on će doznati."

A sada više nije bilo ni Karnoua - svi su, zapravo, umrli osim male Ženje. Nije je video već dvadeset godina, ali je zato svakog Božića neizostavno dobijao od nje čestitku. Poslednja se još nalazila prikačena iznad njegovog radnog stola; prikazivala je trojku natovarenu darovima kako juri kroz snegove ruske zime, dok je iz prikrajka posmatraju vukovi koji izgledaju veoma gladni.

Četrdeset pet godina! Ponekad mu se činilo da se 'Leonov' koliko juče vratio na orbitu oko Zemlje, kao i da opet čuje pljesak celog čovečanstva. No, bio je to neobično prigušen pljesak, pun poštovanja, ali bez onog iskrenog oduševljenja. Pohod do Jupitera

bio je i prekomerno uspešan; njime je otvoren Pandorin kovčeg, ali se njegov puni sadržaj još nije pokazao.

Kada je crni monolit, poznat kao Magnetska Nepravilnost Tihoa Jedan, iskopan na Mesecu, samo je nekolicina ljudi znala za njegovo postojanje. Tek posle zlosrećnog putovanja 'Otkrića' do Jupitera svet je konačno saznao da je jedna druga inteligencija prošla kroz Sunčev sistem, ostavivši svoju posetnicu. Vest je predstavljala pravo otkrovenje - ali ne i iznenađenje; nešto slično očekivalo se već decenijama.

A i sve se to zbilo davno pre pojave ljudske rase. Iako je neki tajanstveni udes zadesio 'Otkriće' negde u blizini Jupitera, nisu postojali dokazi da je posredi bilo nešto više od pukog kvara na brodu. Premda su filozofske posledice MNT-1 bile duboke, u svakom praktičnom pogledu čovečanstvo je i dalje bilo samo u Vaseljenu.

Sada, međutim, to više nije bilo tačno. Na udaljenosti koja se merila samo svetlosnim minutima - što je u kosmičkim razmerama tek koliko i dobačaj kamena - nalazila se jedna inteligencija kadra da stvori zvezdu, odnosno da, iz svojih nedokučivih pobuda, uništi jednu planetu hiljadu puta veću od Zemlje. Još je nelagodnija bila činjenica da je ona pokazala da je svesna čovečanstva, posredstvom poslednje poruke koju je 'Otkriće' uputilo sa Jupiterovih meseca neposredno pre nego što će ga uništiti plameno rođenje Lucifera:

SVI OVI SVETOVI SU VAŠI - OSIM EVROPE

NE POKUŠAVAJTE SPUŠTANJE TAMO

Blistava, nova zvezda, koja je odagnavala noć osim tokom nekoliko meseci svake godine kada se nalazila iza Sunca, donela je čovečanstvu istovremeno nadu i strah. Strah - zato što je nepoznato, naročito ako se javljalo udruženo sa svemoći, neizostavno pobuđivalo takva praiskonska osećanja. Nadu - zbog preobražaja koje je izazvalo u globalnoj politici.

Često je isticano da je jedina stvar koja može ujediniti čovečanstvo pretnja iz svemira. Da li je Lucifer predstavljao pretnju, to niko nije znao; ali, u svako slučaju, bio je izazov. A i to je, kako se ispostavilo, bilo dovoljno.

Hejvud Flojd je posmatrao geopolitičke promene iz svoje perspektive na 'Pasteru', osećajući se pri tom i sam kao kakav tuđinski posmatrač. U prvo vreme nije imao nameru da ostane u

svemiru pošto se bude sasvim oporavio. No, to je potrajalo neočekivano dugo, što je zbunilo i ozlojedilo lekare.

Osvrnuvši se na taj događaj iz spokojstva svojih poznih godina, Flojd je sada tačno znao zašto su njegove kosti odbijale da zarastu. On naprosto nije želeo da se vrati na Zemlju: dole, na tom zaslepljujućem plavobelom globusu koji mu je ispunjavao nebo, nije bilo više ničega za njega. Postojali su čak trenuci kada je sasvim mogao da razume kako je to Čandra izgubio volju da dalje živi.

Posredi je bio puki slučaj što se on nije našao sa svojom prvom suprugom na onom letu za Evropu. Merion je bila sada deo jednog drugog života, koji je sasvim mogao da pripada i nekom drugom, a njihove dve kćeri predstavljale su tek prijateljski nastrojene strance sa vlastitim porodicama.

Ali Kerolajn je izgubio vlastitom krivicom, premda u celoj stvari nije, zapravo, imao nikakav izbor. Ona nikada nije shvatila (a da li i on sam jeste?) zbog čega je napustio predivan dom koji su zajedno podigli, osudivši samoga sebe na višegodišnje izgnanstvo u studenu pustoš daleko od Sunca.

Iako mu je postalo jasno, još pre nego što je protekla polovina misije, da ga Kerolajn neće čekati, očajnički se nadao da će mu Kris oprostiti. Ali čak se i ta uteha izjalovila; sin mu je predugo ostao bez oca. U vreme kada se Flojd vratio, on je već našao drugog oca u čoveku koji je zauzeo njegovo mesto u Kerolajninom životu. Otudjenost je bila potpuna; mislio je da je nikada neće savladati, ali razume se da jeste - na određeni način.

Telo mu je skovalo lukavu zaveru sa njegovim nesvesnim željama. Kada se konačno vratio na Zemlju, posle poduzetog oporavka na 'Pasteru', odmah su mu se javili mnogi ozbiljni simptomi - uključujući tu i nešto što je prilično nalikovalo na nekrozu kostiju - koji su uslovili da smesta bude vraćen na orbitu. I tu je trajno ostao, izuzev nekoliko izleta na Mesec, potpuno se prilagodivši životu u gravitacionom režimu od nule do jedne šestine Zemljine teže, koji je vladao na svemirskoj stanici što se lagano okretala.

Nije bio usamljenik - daleko od toga. Još za vreme oporavka diktirao je izveštaje, istupao pred nebrojenim komisijama i davao intervju predstavicima raznih medija. Bio je čuvena ličnost i uživao

je u tom iskustvu - dok je trajalo. To mu je donelo izvesnu nadoknadu za unutarnje rane.

Prva cela decenija - od 2020. do 2030. - protekla mu je tako brzo da mu je sada bilo prilično teško da je prizove u sećanju. Postojale su uobičajene krize, skandali, katastrofe - pre svega veliki kalifornijski zemljotres čije je posledice posmatrao uz zadivljenost i užas na monitorskim ekranima stanice. Pri najvećem uvećanju i pod povoljnim vremenskim uslovima mogla su se razabrati pojedinačna ljudska bića; ali iz njegove Božje perspektive bilo je nemoguće poistovetiti se sa uzmuvanim tačkicama koje su bežale iz zapaljenih gradova. Samo su kamere na tlu otkrivale pravi užas.

Tokom te decenije, iako će ishodi postati uočljivi tek kasnije, političke tektonske ploče kretale su se podjednako neumitno kao i geopolitičke - ali u suprotnom smeru, kao da je Vreme najednom počelo da teče unazad. U početku se, naime, na Zemlji nalazio samo jedan superkontinent, Pangea, koji se tokom eona razdvojio na više delova. Isto se zbilo i sa ljudskom vrstom koja se razudila u nebrojena plemena i nacije; sada su se oni ponovo spajali, kako su drevne jezičke i kulturne podele počele da čile.

Iako je Lucifer ubzao taj proces, ovaj je počeo decenijama ranije, kada je nastupanje mlaznog doba eksplozivno dalo maha globalnom turizmu. Gotovo u isto vreme - posredi, razume se, nije bila samo podudarnost - sateliti i optička vlakna doveli su do revolucije u komunikacijama. Sa istorijskim uklanjanjem naplata za međugradske i međunarodne razgovore 31. decembra 2000. svaki telefonski poziv postao je lokalni i ljudska rasa dočekala je novo hiljadugodište pretvorivši se u jednu ogromnu, brbljivu porodicu.

Kao ni ostale porodice, ni ona nije uvek bila mirna, ali njene razmirice više nisu pretile čitavoj planeti. U drugom - i poslednjem - nuklearnom ratu upotrebljen je isti broj bombi kao i u prvom: tačno dve. Kilotonaža je, doduše, bila veća, ali zato je broj nastradalih bio znatno manji, budući da su obe bačene na retko nastanjena područja sa naftnim postrojenjima. Istog trenutka kad se to dogodilo, Velika Trojka koju su sačinjavali Kina, SAD i SSSR stupila je u dejstvo, ispoljivši brzinu i mudrost, i hermetički ogradila bojno polje sve dok se preživeli protivnici nisu uzeli u pamet.

U to vreme, između 2020. i 2030, veliki rat između supersila postao je u podjednakoj meri nezamisliv kao i sukob između Kanade i Sjedinjenih Država jedno stoleće ranije. To nije bila posledica nikakvog bitnijeg poboljšanja ljudske prirode, pa čak ni dejstva nekog pojedinačnog činioca izuzev normalnog preimućstva koje život ima u odnosu na smrt. Najveći deo mašinerije mira uopšte i nije bio svesno planiran: pre no što su političari shvatili šta se događa, otkrili su da je ta mašinerija na svom mestu i da valjano dejstvuje...

Nijedan državnik niti idealista bilo kog uverenja nije izumeo pokret koji je dobio naziv 'Taoci mira'; doduše, taj naziv mu je dodeljen tek dobrano pošto je neko uočio da se u svakom datom trenutku u Sjedinjenim Državama nalazi stotinu hiljada ruskih turista - odnosno pola miliona Amerikanaca u Sovjetskom Savezu, od kojih je većina zaokupljena svojim tradicionalnim hobijem: ulaganjem žalbi zbog vodovodnih instalacija. A možda je još bilo značajnije to da se u obe grupe nalazio nesrazmerno veliki broj veoma važnih pojedinaca - sinova i kćeri imućnih, povlašćenih i politički moćnih.

A sve i da je to neko želeo, više nije bilo moguće planirati jedan rat velikih razmera. Doba Providnosti osvanulo je tokom devedesetih godina prethodnog stoleća, kada su preduzimljivi mediji javnog komuniciranja počeli da lansiraju fotografske satelite sa razlučnom moći uporedivom sa onom koju su vojne letelice posedovale već tri decenije. Pentagon i Kremlj pobesnili su zbog toga, ali nisu imali načina da osujete Rojter, Asošijeted Pres i neprekidno uključene kamere Orbitalnog servisa vesti.

Iako do 2060. svet još nije bio potpuno razoružan, mir je posvuda bio delotvorno sproveden, a svih pedeset preostalih nuklearnih sila nalazilo se pod međunarodnom kontrolom. Javilo se iznenađujuće malo protivljenja kada je popularni monarh Edvard VII bio izabran za prvog planetnog predsednika: protiv je glasalo samo dvanaest država. One su se razlikovale po veličini i značaju u rasponu od još tvrdoglavo neutralne Švajcarske (čiji su restorani i hoteli ipak dočekali novu birokratiju raširenih ruku) do još fanatičkiji nezavisnih Malvinjana, koji su se sada protivili svim pokušajima ogorčenih Britanaca i Argentinaca da ih utrape jedni drugima.

Demontaža ogromne i potpuno parazitske industrije oružja pružila je ranije neviđen - a povremeno uistinu i nezdrav - polet

svetskoj ekonomiji. Životno važne sirovine i blistavi inženjerski talenti više nisu netragom nestajali u pravoj pravcatoj crnoj rupi - ili, još gore, služili uništavanju. Umesto toga, mogli su se upotrebiti da se zacele pustošenja i nemir prethodnih stoleća na taj način što će se obnoviti svet.

Kao i podići novi. Čovečanstvo je konačno pronašlo 'moralni ekvivalent rata' i izazov koji je mogao apsorbovati pretek energije rase - i to nesagledivo daleko u budućnost.

4. MAGNAT

Kada je rođen, Vilijem Cung je nazvan 'najskuplja beba na svetu'; nosio je tu titulu samo dve godine kada mu ju je preuzela sestra. Titula je i dalje u njenom posedu i tako će zauvek ostati, budući da su u međuvremenu ukinuti Porodični zakoni.

Njihov otac, legendarni ser Lorens, rođen je u vreme kada je Kina ponovo uvela strogo pravilo 'Jedno dete, jedna porodica'; njegovo pokolenje pružilo je psiholozima i sociolozima građu za nebrojene studije. Nemajući braću ili sestre - a u mnogim slučajevima ni ujake, stričeve i tetke - pripadnici tog naraštaja nalazili su se u jedinstvenom položaju u ljudskoj istoriji. Verovatno se nikada neće ustanoviti da li se stvar ima pripisati u zaslugu elastičnosti vrste ili kineskom sistemu 'proširene porodice', tek ostaje činjenica da su deca tog neobičnog vremena zadivljujuće ostala pošteđena ožiljaka; no, izvesne posledice došle su do izražaja i ser Lorens je kasnije vukao neretko spektakularne poteze da nadoknadi izdvojenost koja mu je obeležila detinjstvo.

Kada mu je '22. rođeno drugo dete, sistem dozvola prerastao je u zakon. Mogli ste imati koliko želite dece pod uslovom da platite odgovarajuću taksu. (Još živi komunisti iz stare garde nisu bili jedini kojima je cela zamisao izgledala sasvim odbojna, ali nadglasale su ih njihove pragmatične kolege u podmlađenom kongresu Narodne Demokratske Republike.) Brojevi 1 i 2 bili su besplatni. Broj 3 stajao je milion sola. Broj 4 dva miliona. Broj 5 četiri miliona - i tako dalje. Činjenica da, u teoriji, nije bilo kapitalista u Narodnoj Republici vedro je prenebregnuta.

Mladi gospodin Cung (bile su to godine, razume se, pre no što mu je kralj Edvard dodelio titulu sera) vešto je skrivao da je skovao plan; i dalje je bio prilično siromašan milioner kada mu je rođeno peto dete. Ali tek je napunio četrdeset godina, a kada mu kupovina Hong Konga nije u onoj meri okrnjila kapital kao što se on to pobojavao, ustanovio je da mu je preostalo poprilično sitniša.

Tako su stvari stajale prema legendi - ali, kao i kod mnogih drugih priča vezanih za ser Lorensa, i ovde je bilo teško razlučiti

činjenice od mita. Svakako, nije bilo istine u postojanim glasinama da je prvo bogatstvo stekao čuvenim piratskim izdanjem, formata kutije za cipele, svih dela kongresne biblioteke. Cela afera oko molekularnog memorijskog modula potekla je izvan Zemlje, a omogućila ju je okolnost da su Sjedinjene Države propustile da potpišu Lunarnu konvenciju.

Iako ser Lorens nije bio multibilioner, kompleks korporacija koje je podigao učinio ga je najvećom finansijskom silom na Zemlji - što nipošto nije mali podvig za sina jednog ubogog pokućara videokasetama na području koje još nosi naziv Nove Teritorije. On verovatno uopšte nije primetio da je za dete broj šest platio osam miliona, pa čak ni trideset dva za broj osam. Šezdeset četiri koliko je morao da plati unapred za broj devet privuklo je pažnju celog sveta, a posle broja deset ukupna vrednost opklada koje su sklapane povodom njegovih budućih planova po svoj je prilici premašila dvesta pedeset šest miliona koliko bi ga koštalo naredno dete. Međutim, u tom trenutku leđi Džesmin, koja je udruživala najbolja svojstva čelika i svile u izvrsnim razmerama, donela je odluku da je dinastija Cung već sasvim prikladno vaspostavljena.

Zbilo se sasvim slučajno (ako slučaj uopšte postoji) da se ser Lorens lično zainteresuje za svemirski biznis. On je, razume se, imao razgranate pomorske i aeronautičke poslove, ali o njima se staralo njegovih pet sinova sa pomoćnicima. Prava ljubav ser Lorensa bile su komunikacije - novine (onih nekoliko preostalih), knjige, časopisi (papirni i elektronski) i, iznad svega, globalna televizijska mreža.

A onda je kupio veličanstveni, stari 'Poluostrvski Hotel', koji je siromašnom kineskom dečaku svojevremeno izgledao kao samo otelovljenje bogatstva i moći, i pretvorio ga u svoju rezidenciju i glavni ured. Okružio ga je divnim parkom, posluživši se pri tom jednostavnim trikom: premestio je pod Zemlju ogromne trgovačke centre (njegova novoosnovana Korporacija za laserska kopanja pri tom je zgrnula bogatstvo), a za tim primerom povelili su se potom mnogi drugi gradovi.

Jednoga dana, dok je uživao u neuporedivoj panorami nebodera sa druge strane luke, odlučio je da je neophodno izvršiti još neka poboljšanja. Pogled sa donjih spratova 'Poluostrvskog Hotela'

decenijama je zaprečivala jedna velika zgrada koja je ličila na kakvu zgnječenu lopticu za golf. Ona mora biti uklonjena, zaključio je ser Lorens.

Direktor hongkonškog planetarijuma - za koji se smatralo da spada među pet najboljih na svetu - imao je druge zamisli o tome i ser Lorens je uskoro sa radošću otkrio da postoji neko koga nije mogao da kupi ni po koju cenu. Dva čoveka postala su odlični prijatelji; ali kada je dr Hesensštajn upriličio naročitu predstavu za ser Lorensov šezdeseti rođendan, nije, razume se, mogao čak ni da nasluti da je time načinio prvi korak u promeni istorije Sunčevog sistema.

5. IZ LEDA

Više od stotinu godina pošto je Cajs načinio prvi prototip u Jeni 1924, u upotrebi se i dalje nalazilo nekoliko optičkih planetarijumskih projektora, koji su se dramatično nadnosili nad publikom. Ali Hong Kong je poslao u penziju svoj instrument trećeg pokolenja pre više decenija, zamenivši ga znatno savršenijim elektronskim sistemom. Cela velika kupola predstavljala je, u osnovi, jedan džinovski televizijski ekran, sačinjen od mnogo hiljada zasebnih ploča na kojima se mogla prikazati bilo koja zamisliva slika.

Program je počeo - neizbežno - odavanjem počasti neznanom izumitelju rakete negde iz Kine tokom trinaestog stoleća. Prvih pet minuta doneli su brzi istorijski pregled, u okviru koga je možda premalo pažnje posvećeno ruskim, nemačkim i američkim pionirima, da bi što više vremena ostalo za priču o dr Hsue-Šenu Cijenu. S obzirom na vreme i mesto, njegovim zemljacima se ipak moglo progledati kroz prste što su ga učinili podjednako važnom ličnošću u istoriji raketarstva kao što su bili Gadard, fon Braun ili Koroljev. A sasvim je izvesno da su imali puno pravo na rasrđenost zbog njegovog hapšenja na osnovu lažne optužbe u Sjedinjenim Državama kada je odlučio da se vrati u domovinu pošto je prethodno pomogao da se osnuje znamenita Laboratorija za mlazni pogon i bio naimenovan za prvog profesora na katedri 'Robert Gadard' na Kaltehu.

Lansiranje prvog kineskog satelita raketom 'Dugi marš 1' iz 1970. bilo je jedva pomenuto, možda stoga što su Amerikanci u to vreme već hodali Mesecom. U stvari, na ceo ostatak dvadesetog stoleća utrošeno je svega nekoliko minuta da bi se što pre stiglo do 2007. i tajne izgradnje svemirskog broda 'Cijen' - pred očima celog sveta.

U pripovedačevom glasu pojavio se, ne bez razloga, prizvuk zluradosti kada je pomenuo zaprepašćenost ostalih svemirskih sila koje su samo bespomoćno mogle da posmatraju kako se tobožnja kineska svemirska stanica upućuje prema Jupiteru, prestigavši rusko-američku misiju na brodu 'Kosmonaut Aleksej Leonov'.

Priповest je sama po sebi bila dovoljno dramatična - i tragična - tako da joj nije bilo potrebno nikakvo ulepšavanje.

Nažalost, postojalo je sasvim malo autentične vizuelne građe kojom se istorija mogla ilustrovati: program je poglavito morao da se oslanja na specijalne efekte i domišljatu rekonstrukciju na osnovu docnijih foto-osmatranja sa velike udaljenosti. Tokom kratkotrajnog boravka na ledenoj površini Evrope, posada 'Cijena' bila je odveć zauzeta da bi snimala televizijske dokumentarce, pa čak i samo da postavi automatsku kameru.

Pa ipak, reči izgovorene u tim trenucima dočarale su svu dramatičnost prvog spuštanja na Jupiterove mesece. Komentar Hejvuda Flojda, emitovan sa 'Leonova' koji se približavao, izvrsno je poslužio da se predoči poprište zbivanja, a postojalo je mnoštvo arhivskih snimaka Evrope kojima se to izlaganje moglo ilustrovati.

"Upravo u ovom trenutku posmatram je kroz najmoćniji teleskop na brodu; pod ovim stepenom uvećanja deset puta je veća od Meseca kada ga gledate golim okom. Prizor je uistinu zastrašujući.

Površina je jednoobrazno ružičasta, sa nekoliko malih, smeđih mrlja. Prekrivena je prepletenom mrežom uskih linija koje vijugaju i krivudaju u svim pravcima. U stvari, prizor veoma podseća na fotografiju iz medicinskog udžbenika koja prikazuje ustrojstvo vena i arterija.

Nekoliko ovih ustrojstava dugačko je na stotine - pa čak i na hiljade - kilometara i prilično podsećaju na fantomske kanale koje su Persival Louel i drugi astronomi iz devetnaestog veka uobražavali da vide na Marsu.

Ali kanali na Evropi nisu samo privid, premda, razume se, nisu ni veštački. Štaviše, u njima se nalazi voda - ili bar led. Satelit je, naime, gotovo potpuno pokriven okeanom, čija prosečna dubina iznosi pedeset kilometara.

S obzirom na okolnost da se Evropa nalazi veoma daleko od Sunca, njena površinska temperatura izuzetno je niska - oko sto pedeset stepeni ispod tačke mržnjenja. Moglo bi se, dakle, očekivati da se okean ovog meseca javi u obliku čvrstog bloka leda.

No, to ipak nije tako, zato što plimske sile u unutrašnjosti Evrope stvaraju velike količine toplote; posredi su iste sile koje pokreću ogromne vulkane na susednome Iou.

Led se, znači, neprekidno topi, lomi i ponovo ledi, što dovodi do nastanka pukotina i useka sličnih onim u plutajućim ledenim pločama u našim polarnim područjima. Upravo mi sada pred očima stoji taj zamršeni preplet pukotina; većina ih je tamna i veoma stara - možda više miliona godina. Ali nekoliko je potpuno belo; to su nove koje su se nedavno otvorile, tako da im je kora debela svega nekoliko centimetara.

'Cijen' se spustio upravo pored jedne od tih belih pruga - formacije dugačke hiljadu i po kilometara, koja je dobila naziv Veliki Kanal. Kinezi po svoj prilici imaju nameru da odatle upumpaju vodu u svoje rezervoare za gorivo, kako bi imali dovoljno zalihe da preduzmu istraživanje Jupiterovog sistema i potonji povratak na Zemlju. To možda neće biti lako, ali oni su jamačno dobro proučili mesto za spuštanje i sigurno znaju u šta se upuštaju.

Sada je očigledno zašto su prihvatili takav rizik - zašto ističu svoje pravo na Evropu. Kao mesto za opskrbu gorivom, ono može da predstavlja ključnu tačku u celom Sunčevom sistemu..."

Ali nije ispalo tako, pomisli ser Lorens, udobnije se smestivši u svoju luksuznu fotelju pod prugastim i išaranim diskom koji je ispunjavao njegovo veštačko nebo. Okeani Evrope i dalje su bili nedostupni čovečanstvu iz razloga koji su još bili zaodnuti velom tajne. I ne samo nedostupni, nego i nevidljivi; od časa kada je Jupiter postao sunce, oba njegova unutrašnja satelita nestala su pod oblacima pare koja je pokuljala iz njihovih nedara. Pred njegovim očima sada je stajala Evropa kakva je izgledala 2010. - a ne kakva je danas.

Tada je bio još dečak, ali i dalje se živo sećao ponosa koji je osetio kada je doznao da se njegovi zemljaci - sa čijom se politikom, doduše, nimalo nije slagao - spremaju da preduzmu prvo spuštanje na jedan devičanski svet.

Tamo se, razume se, nisu nalazile kamere koje bi zabeležile to spuštanje, ali rekonstrukcija je majstorski izvedena. Uistinu je mogao da poveruje da se to ukleti svemirski brod bešumno spušta sa katranasto crnog neba ka ledenoj površini Evrope, da bi se konačno zaustavio pokraj bezbojne pruge nedavno smrznute vode koja je dobila naziv Veliki Kanal.

Svi su dobro znali šta se potom dogodilo; verovatno je mudro odlučeno da se to vizuelno ne reprodukuje. Umesto toga, slika Evrope je iščezla, da bi je zamenio jedan portret koji je bio podjednako poznat svakom Kinezu kao i slika Jurija Gagarina svakom Rusu.

Prva fotografija prikazala je Ruperta Čanga na dan kada je diplomirao 1989: ozbiljan, mlad student, ni po čemu različit od miliona drugih, potpuno nesvestan svog susreta sa istorijom dve decenije u budućnost.

Ukratko, spram fona prigušene muzike, komentator je pomenuo najvažnije trenutke karijere dr Čanga, sve do časa kada je bio naimenovan za naučnog oficira na 'Cijenu'. Krećući se brzo kroz vreme, fotografije su prikazivale sve stariju osobu, sve do poslednje koja je snimljena neposredno pre misije.

Ser Lorensu je bilo drago što u planetarijumu nije bilo uključeno svetlo; i njegovi prijatelji i neprijatelji bili bi podjednako iznenađeni da su videli kako mu oči postaju vlažne dok je slušao poruku koju je dr Čang uputio ka 'Leonovu' što se približavao, uopšte ne znajući da li će ona biti primljena: "...znam da ste na 'Leonovu'... možda neću imati mnogo vremena... upravivši antenu na mom skafandru ka mestu gde smatram..."

Signala nestade nekoliko sekundi, koje su potrajale kao prava agonija, a onda se ponovo javi, znatno jasniji, premda ne i primetno glasniji.

"...da prenesete ovu informaciju na Zemlju. 'Cijen' je uništen pre tri časa. Ja sam jedini preživeli. Koristim radio na skafandru - nemam predstavu o tome da li mu je dovoljan domet, ali to je jedina prilika. Molim vas, slušajte pažljivo. NA EVROPI IMA ŽIVOTA. Ponavljam. NA EVROPI IMA ŽIVOTA..."

Signala ponovo nestade.

"...ubrzo po lokalnoj ponoći. Upumpavali smo bez prekida i rezervoari su bili već gotovo dopola puni. Dr Li i ja izišli smo napolje da proverimo izolaciju cevovoda. 'Cijen' se nalazi - odnosno, nalazio se - na oko trideset metara od Velikog Kanala. Cevi vode pravo iz broda, pa kroz led. Veoma je tanak - ne može se bezbedno ni hodati po njemu. Toplota koja neprekidno navire odozdo..."

Ponovo je usledila duga tišina...

"...bez problema - rasveta od pet kilovata iskićena po brodu. Poput Božićne jelke - predivno, blistajući pravo kroz led. Veličanstvene boje. Li ju je prvi ugledao - ogromnu tamnu masu koja navire iz dubine. U prvi mah smo pomislili da je posredi jato riba - izgledalo je preveliko za jedan organizam - a onda je stala da se probija kroz led...

...poput ogromnih vlati morske trave, gamižući po tlu. Li je odjurio natrag na brod da donese kameru - dok sam ja ostao da posmatram i da izveštavam radio-vezom. Stvar se kretala tako polako da sam je lako mogao pretrčati. Bio sam znatno više uzbuđen nego uznemiren. Pomislio sam da znam o kakvoj vrsti stvorenja je reč - imao sam prilike da vidim slike šuma morske trave kraj kalifornijske obale - ali pokazalo se da nisam bio u pravu.

...lako se moglo videti da je u nevolji. Nikako nije moglo opstati na temperaturi koja je za sto pedeset stepeni niža od one što vlada u njegovoj normalnoj sredini. Smrzavalo se i očvršćavalo dok se kretalo napred - komadi su se sa njega odlamali poput stakla - ali i dalje je napredovalo ka brodu, plimski talas koji je neprekidno usporavao.

I dalje me je iznenađivalo to što nisam mogao razborito da prosuđujem i što mi nikako nije uspevalo da pretpostavim šta je pokušavalo da uradi...

...uspinjući se uz brod i gradeći svojevrsan ledeni tunel dok je napredovalo. Možda ga je on izolovao od studeni - onako kako se termite štite od sunčeve svetlosti praveći male hodnike od blata.

...tone leda na brod. Najpre su se slomile radio-antene. A onda sam video kako se savijaju stajne noge - usporeno, kao u snu.

Tek kada je brod počeo da se prevaljuje, shvatio sam šta stvorenje pokušava da uradi - a onda je već bilo prekasno. Mogli smo da se spasemo - samo da smo isključili ona svetla.

Verovatno je posredi fototropno biće, čiji biološki ciklus stavlja u pogon Sunčeva svetlost koja prolazi kroz led. Ili je možda bilo privučeno poput leptira na sveću. Svetlost naših reflektora jamačno je bila blistavija od svega što je ikada zasijalo na Evropi...

A onda je brod popustio. Video sam kako se trup raspolučuje i kako se obrazuje oblak snežnih pahulja od kondenzovane vlage. Svi

izvori svetlosti su se pogasili, izuzev jednog reflektora koji se njihao napred-nazad, viseći na kablu nekoliko metara iznad tla.

Ne znam šta se neposredno potom zbilo. Sledeće čega se sećam bilo je da stojim pod tom svetiljkom, pokraj olupine broda, dok se svuda oko mene prostirao fini nanos svežeg snega. Jasno sam u njemu mogao razabrati svoje tragove. Mora da sam dotrčao dovde; možda je proteklo najviše minut ili dva...

Biljka - i dalje sam držao da je to bila biljka - počivala je nepomično. Zapitao sam se da li je povređena prilikom sudara sa brodom; veliki komadi - debeli kao čovekova ruka - bili su odvaljeni, poput odlomljenih grana.

A onda glavno stablo ponovo poče da se kreće. Povuklo se od trupa broda i stalo da puzi ka meni. Tog časa postalo mi je sasvim jasno da je stvorenje osetljivo na svetlost: stajao sam neposredno ispod sijalice od hiljadu vati koja je u međuvremenu prestala da se njiše.

Zamislite jedan hrast - ili, još bolje, banjan sa njegovim mnogostrukim stablima i korenovima - koji je gravitacija spljoštala i koji pokušava da gamiže po tlu. Približilo se na pet metara izvoru svetlosti, a onda je počelo da se razuđuje, sve dok nije načinilo savršen krug oko mene. Verovatno je tu bila granica njegove tolerancije - tačka na kojoj se fotoprivlačenje pretvaralo u odbijanje. Narednih nekoliko minuta ništa se nije dogodilo. Pomislio sam da je stvorenje mrtvo - da se konačno potpuno smrzlo.

A onda sam zapazio kako veliki pupoljasti izdanci niču na svim granama. Imao sam utisak da mi se pred očima odigrava ubrzani film otvaranja cvetnih latica. Štaviše, i pomislio sam da su to cvetovi - svaki veliki poput čovečje glave.

Počele su da se razmiču tanane, predivno šarolike membrane. U tom času palo mi je na pamet da niko - ništa - ranije nije bio u prilici da ugleda takve boje; one praktično nisu postojale sve dok mi nismo doneli naše svetiljke - našu kobnu rasvetu na ovaj svet.

Hvatalice, prašnici koji se lagano njišu... Prišao sam živom zidu koji me je okruživao, tako da sam tačno mogao videti šta se događa. Ni tada, baš kao ni u jednom drugom trenutku, nisam osetio ni najmanji strah pred tim stvorom. Bio sam uveren da nije neprijateljski nastrojen prema nama - ako je uopšte i bio svestan.

Postojalo je mnoštvo velikih cvetova u raznim fazama otvaranja. Tog časa su me podsetili na leptirove koji upravo izlaze iz čaura - skupljenih krila, još slabašni. Sve više sam se približavao istini.

Ali smrzavali su se - umirući istog trena u kome bi, jedan za drugim, opadali sa matičnog ogranka. Zakratko bi se zakoprcali, poput riba nasukanih na suvom, i tog časa sam shvatio šta je tu tačno posredi. Te membrane nisu predstavljale latice - već peraja, odnosno izrasline koje su tome odgovarale. Stvorenje se nalazilo u fazi larve kada je u stanju da slobodno pliva. Verovatno provodi pretežan deo života ukorenjeno u morskome dnu, da bi potom slalo ove pokretne potomke u potragu za novom teritorijom. Baš kao što to čine koralni u okeanima Zemlje.

Klekao sam kako bih podrobnije osmotrio jedno od malih stvorenja. Predivne boje sada su bledele, rastačući se u smeđesivu. Neke latice-peraja su otpale, pretvorivši se u lomne, smrznute krhotine. Ali ono se i dalje slabašno kretalo, a kada sam mu se primakao, pokušalo je da me izbegne. Zapitao sam se kako je osetilo moje prisustvo.

A onda sam zapazio da prašnici - tako sam ih ja nazvao - svi imaju jarkoplave tačkice pri vrhu. Ličile su na sićušne zvezdane safire - ili na plave oči duž ljuštore školjke - svesne svetlosti, ali nesposobne da oblikuju prave slike. Dok sam posmatrao, svetloplava boja stala je da čili, a safiri su se pretvorili u tamno, obično kamenje...

Dr Flojde - ili ko već ovo sluša - nije mi preostalo još mnogo vremena; Jupiter će uskoro zaprečiti moj signal. Ali gotovo sam završio.

Tada sam shvatio šta mi valja činiti. Kabl reflektora od hiljadu vati visio je gotovo do tla. Povukao sam ga nekoliko puta i svetlost se ugasila uz pljusak iskri.

Zapitao sam se da li je možda već prekasno. Nekoliko minuta ništa se nije dogodilo. Prišao sam stoga zidu prepletenih grana oko mene i udario ga nogom.

Lagano, stvorenje je počelo da se raspreda i da uzmiče natrag u kanal. Svetlosti je bilo u izobilju - sve sam mogao potpuno jasno da vidim. Ganimed i Kalisto nalazili su se na nebu - Jupiter je predstavljao ogroman, tanak srp - a na njegovoj noćnoj strani u

punom jeku bila je velika predstava aurore, na mestu gde je odlivna cev sa loa stizala do džinovske planete. Nije bilo potrebe da uključujem svetiljku na skafandru.

Otpratio sam stvorenje celim putem do vode, podstičući ga novim udarcima nogom kada bi usporilo i osećajući sve vreme kako mi se pod čizmama drobe komadići leda... Kada se približilo kanalu, izgledalo je da je ponovo steklo snagu i energiju, kao da je znalo da se primiče svom prirodnom staništu. Zapitao sam se da li će opstati i ponovo iznedriti pupoljke.

Nestalo je kroz površinu, ostavivši poslednjih nekoliko mrtvih larvi na stranom tlu. Otvorena voda komešala se mehurima nekoliko minuta sve dok je skrama zaštitnog leda nije ogradila od vakuuma što se prostirao povrh nje. Tada sam krenuo natrag prema brodu da vidim ima li još nečega da se spase - ali o tome ne želim da pričam.

Imao bih samo dve molbe, doktore. Kada taksonomi budu klasifikovali ovo stvorenje, nadam se da će ga nazvati po meni.

A kada ovde bude stigao sledeći brod, neka naše kosti vrate u Kinu.

Jupiter će nas prekinuti kroz nekoliko minuta. Voleo bih da znam da li me neko prima. U svakom slučaju, ponoviću ovu poruku kada mi ponovo budete na vidiku - ukoliko sistem za održavanje života u mom skafandru i dalje bude radio.

Ovde profesor Čang na Evropi, sa izveštajem o uništenju svemirskog broda 'Cijen'. Spustili smo se pored Velikog Kanala i postavili pumpe uz rub leda..."

Signala naglo nestade, zatim se na trenutak vrati, a onda potpuno iščeznu ispod nivoa šuma. Od profesora Čanga više nije bilo nikakvih poruka; ali i to je bilo dovoljno da se ambicije Lorensa Cunga uprave ka svemiru.

6. OZELENJAVANJE GANIMEDA

Rolf van der Berg bio je pravi čovek, na pravom mestu, u pravo vreme; nijedna druga kombinacija ne bi dejstvovala. Uostalom, upravo na taj način i nastaje najveći deo istorije.

Bio je pravi čovek zato što je spadao u drugo pokolenje afričkih izbeglica i zato što je po struci bio geolog; oba činioca bila su podjednako važna. Bio je na pravom mestu stoga što je posredi morao biti najveći od Jupiterovih meseca - treći u nizu koji su tvorili Io, Evropa, Ganimed i Kalisto.

Vreme nije bilo tako kritično, budući da je informacija otkucavala poput kakve tempirane bombe u bankama podataka već najmanje jednu deceniju. Van der Berg je naišao na nju tek '57; čak mu je i tada bila potrebna puna godina da uveri sebe da nije lud - a prošla je još godina dana pre no što je neopazice stavio blokadu na izvorni materijal kako niko više ne bi mogao da dođe do njegovog otkrića. Tek tada je u punoj meri mogao da se posveti glavnom problemu: šta dalje da preduzme.

Sve je počelo, kao što se često događa, jednim naizgled beznačajnim zapažanjem na jednom polju kojim se van der Berg čak nije ni neposredno bavio. Njegov posao, kao člana ekipe planetnih inženjerskih snaga, bio je da ispituje i katalogizuje prirodna bogatstva Ganimeda; malo je imao razloga da se zamajava oko zabranjenog satelita koji se nalazi u prvom susedstvu.

Ali Evropa je predstavljala zagonetku koju niko - a ponajmanje njeni prvi susedi - nije mogao dugo da prenebregava. Svakih sedam dana ona je prolazila između Ganimeda i blistavog minisunca koje je svojevremeno bilo Jupiter, izazivajući pri tom pomračenja koja su mogla potrajati i do dvanaest minuta. Kada se nalazila na najmanjoj razdaljini, izgledala je tek neznatno manja od Meseca viđenog sa Zemlje, ali bi se zato smanjila na četvrtinu te veličine kada bi stigla do suprotnog kraja svoje orbite.

Pomračenja su često bila spektakularna. Neposredno pre no što bi skliznula između Ganimeda i Lucifera, Evropa bi se pretvorila u zlokobni, crni disk, oivičen prstenom jarkocrvenog plamena, kako se

svetlost novog sunca prelamala kroz atmosferu čijem je nastanku ono doprinelo.

Za manje od pola ljudskog veka Evropa je bila preobražena. Ledena kora na polulopti uvek okrenutoj ka Jupiteru sasvim se otopila, obrazujući drugi okean u Sunčevom sistemu. Jednu deceniju on se penio i mehurao u vakuumu što je počivao nad njim, sve dok nije vaspostavljena ravnoteža. Evropa je sada raspolagala retkom, ali upotrebljivom - premda ne i za ljudska bića - atmosferom sastavljenom od vodene pare, vodonik-sulfida, ugljen-dioksida, sumpor-dioksida, azota i mešavine retkih gasova. Iako je - donekle pogrešno nazvana - 'noćna strana' satelita i dalje bila neprekidno zamrznuta, jedno područje veliko poput Afrike sada je imalo umerenu klimu, tečnu vodu i nekoliko raštrkanih ostrva.

Sve to, ali i ne mnogo više od toga, moglo se svojevremeno razabrati kroz teleskope na orbiti oko Zemlje. U vreme kada je ka Galilejevim mesecima upućena prva celovita ekspedicija, 2028, Evropu je već prekrilo stalni pokrov oblaka. Obazriva radarska sondiranja otkrila su malo šta drugo do glatkog okeana sa jedne strane i gotovo podjednako glatkog dela sa druge; Evropa je i dalje uživala ugled najpravnijeg dobra u Sunčevom sistemu.

Deset godina kasnije stvari nisu više tako stajale: nešto drastično se zbilo sa Evropom. Na njoj se sada nalazila jedna planina, visoka gotovo kao Everest, uzdigavši se kroz led u zoni sumraka. Po svoj prilici neka vulkanska aktivnost - slična onima koje su se neprestano zbivale na susednom Iou - izbacila je nagore tu masu materijala. Znatno povećan priliv toplote sa Lucifera mogao je da izazove taj događaj.

Ali ovo očigledno objašnjenje suočavalo se sa nekim problemima. Planina Zevs predstavljala je nepravilnu piramidu, a ne uobičajenu vulkansku kupu, a radarska osmatranja nisu otkrila nikakve uobičajene tokove lave. Nekoliko fotografija slabog kvaliteta, snimljenih kroz teleskope na Ganimedu tokom kratkotrajnih provedrica, nagovestilo je da je ona sazdana od leda, slično okolnom smrznutom predelu. Ma šta bilo posredi, nastanak planine Zevs predstavljalo je traumatično iskustvo za svet kojim je ona dominirala, budući da se potpuno promenilo svekoliko ustrojstvo nepravilnih ploča izlomljenog ledenog pokrova sa noćne strane.

Jedan slobodoumniji naučnik postavio je teoriju da planina Zevs predstavlja 'kosmički ledeni breg' - deo neke komete koji je na Evropu pao iz svemira; izrovareni Kalisto bio je više nego dobar dokaz o tome da su se takva bombardovanja zbivala u dalekoj prošlosti. Teorija je bila veoma nepopularna na Ganimedu, čiji su budući kolonisti i bez toga imali sasvim dovoljno problema. Stoga su osetili silno olakšanje kada je van der Berg ubedljivo opovrgao tu hipotezu; masa leda te veličine razbila bi se prilikom sudara - a čak i da do toga ne dođe, gravitacija Evrope, ma koliko bila skromna, ipak bi uskoro dovela do njenog rušenja. Radarska merenja su, međutim, pokazala da iako planina Zevs, doduše, postojano tone, njen ukupni oblik ostaje potpuno neizmenjen. Led nije bio pravi odgovor.

Problem bi se pod normalnim okolnostima rešio tako što bi se uputila sonda kroz oblake Evrope. Nažalost, ono što se već nalazilo ispod gotovo stalnog pokrova oblaka nije podsticalo radoznalost.

**SVI OVI SVETOVI SU VAŠI - OSIM EVROPE
NE POKUŠAVAJTE SPUŠTANJE TAMO.**

Ta poslednja poruka upućena preko svemirskog broda 'Otkriće' neposredno pre njegovog uništenja nije bila zaboravljena, ali oko njenog tumačenja vodile su se beskrajne rasprave. Da li se 'spuštanje' odnosilo na robotske sonde, ili samo na letelice sa ljudskom posadom? I kako stoji stvar sa bliskim proletima - sa ljudima ili bez njih? Ili sa balonima koji bi lebdeli u gornjim delovima atmosfere?

Naučnici su bili veoma voljni da to doznaju, ali se javno mnjenje pokazalo prilično nervozno. Nije valjalo olako postupati sa silom koja je u stanju da detonira najmoćniju planetu u Sunčevom sistemu. A i biće potrebna stoleća da bi se istražili i podvrgli eksploataciji Io, Ganimed, Kalisto i na desetine manjih satelita; Evropa može da čeka.

Van der Bergu je stoga bilo ne jednom rečeno da ne traći svoje dragoceno vreme na istraživanje koje nema nikakav praktični značaj, kada na Ganimedu ima toliko posla. ('Gde možemo da nađemo ugljenik, fosfor i nitrati za hidroponske farme? Koliko je stabilan Bernardov nagib? Postoji li opasnost od novih blatnih klizišta u Frigiji?' - i tako dalje, i tako dalje...) Ali on je od svojih burskih predaka nasledio tvrdoglavost po kojoj su svi ovi bili nadaleko

čuveni; čak i dok je radio na svojim mnogim drugim projektima, jednim okom je uvek motrio na Evropu.

I jednoga dana, na samo nekoliko časova, snažan vetar sa noćne strane razbistrilo je nebo oko planine Zevs.

7. PRELAZ

"I ja se opraštam od svega što ikad imah..."

Iz kojih je dubina sećanja ovaj spomen pokuljao na površinu? Hejvud Flojd zatvori oči i pokuša da se usredsredi na prošlost. Sigurno potiče iz neke pesme - ali on teško da je pročitao ijedan stih od kako je završio fakultet. A i za vreme studija je to retko činio, izuzev na kratkom seminaru engleske književnosti.

Bez ikakvih dopunskih odrednica kompjuter na stanici verovatno bi morao da utroši prilično vremena - možda čak i deset minuta - da pretrese celokupnu englesku književnost i ustanovi iz koje je pesme ovaj stih. Ali to bi značilo varanje (a da se ne pominju troškovi); Flojd je stoga više voleo da prihvati intelektualni izazov.

Ratna poema, razume se - ali iz kog rata? Bilo ih je toliko u dvadesetom stoleću...

Još je prebirao po mentalnim maglama kada su mu stigli gosti, krećući se bez napora, usporeno i ljupko, kako to već čine ljudi koji raspolažu dugim iskustvom življenja pri jednoj šestini Zemljine sile teže. Društvo na 'Pasteru' stoga se pokoravalo onome što je dobilo naziv 'centrifugalno raslojavanje'; neki nikada nisu napuštali nultu gravitaciju glavčine, dok su oni koji su gajili nadu da će se jednoga dana vratiti na Zemlju davali prednost režimu gotovo normalne težine koja je vladala na obodu ogromnog diska što se lagano okretao.

Džordž i Džeri sada su bili Flojdovi najstariji i najprisniji prijatelji - što je bilo iznenađujuće, budući da na prvi pogled gotovo nisu imali ništa zajedničko. Gledajući na stvar iz perspektive svoje prilično šarolike emocionalne karijere - dva braka, tri formalna ugovora, dva neformalna, troje dece - često im je zavideo na dugoj postojanosti njihove veze, na koju naizgled uopšte nisu uticali 'nećaci' sa Zemlje ili Meseca koji su ih posećivali s vremena sa vreme "Zar baš nikada niste pomislili na razvod?" upitao ih je jednom provokativno.

Kao i obično, Džordž - čije je akrobatsko, premda veoma ozbiljno dirigovanje u najvećoj meri omogućilo povratak klasičnog orkestra - nije bio zatečen.

"Na razvod - nikad", hitro je uzvratilo. "Na ubistvo - često."

"Razume se, nikada nije pokušao da ga izvrši", primetio je Džeri. "Sebastijan bi ga osujetio u tome."

Sebastijan je bio predivni brbljivi papagaj, koga su njih dvojica konačno uspeli da donesu na stanicu posle dugog okršaja sa bolničkim vlastima. On je mogao ne samo da govori, nego i da reprodukuje uvodne taktove Sibelijusovog violinskog koncerta, kojim je Džeri - uz izdašnu pomoć Antonija Stradivarijusa - stekao ugled pre pola stoleća.

Sada je kucnuo čas da se oprostiti od Džordža, Džerija i Sebastijana - možda samo na nekoliko nedelja, a možda i zauvek. Flojd je već obavio sve ostale rastanke na nizu prijema koji su veoma ispraznili vinski podrum stanice i nije mu padalo na pamet ništa što je ostavio neobavljeno.

Arči, njegov starinski, ali još sasvim upotrebljiv komsek, bio je programiran da se postara o svim porukama koje budu pristigle u međuvremenu; mogao je da pošalje prikladne odgovore, ili da preusmeri ono što bi bilo hitno ili lično njemu na 'Vaseljenu'. Biće mu neobično, posle svih ovih godina, da više ne može da razgovara sa kim god poželi - ali je zato izvesnu nadoknadu predstavljalo to što će moći da izbegne neželjene pozive. Posle nekoliko dana putovanja, brod će se već naći toliko udaljen od Zemlje da će uobičajeni razgovor postati nemoguć; sve komunikacije tada će se obavljati ili preko snimljenog glasa ili teletekstom.

"Mislili smo da si nam prijatelj", požalio se Džordž. "Bio je to prljav trik što si nas učinio izvršiocima tvog testamenta - naročito s obzirom na okolnost da nama ne ostavljaš ništa."

"Možda vas čeka nekoliko iznenađenja", osmehnuo se Flojd. "U svakom slučaju, Arči će se postarati o svim pojedinostima. Voleo bih da vi samo pazite na moju poštu, u slučaju da se javi nešto što on ne razume."

"Ako on ne bude shvatio, nećemo ni mi. Šta mi znamo o svim tvojim naučnim društvima i sličnim besmislicama?"

"Već će se ona brinuti o sebi. Molim vas, pazite da osoblje koje bude spremalo ne ispretura beznadežno stvari dok sam odsutan - a ako se ne vratim, evo ovde nekoliko ličnih stvarčica koje bi trebalo predati... uglavnom porodici."

Porodica! Bilo je bola, kao i zadovoljstava, u tako dugom življenju.

Protekle su već šezdeset tri - šezdeset tri! - godine od kako je Merion nastradala u onoj avionskoj nesreći. Sada ga je za trenutak obuzela griža savesti zato što se nije mogao čak ni prisetiti tuge koju mora da je iskusio. Ili, u najboljem slučaju, to je bila sintetička rekonstrukcija, a ne istinski spomen.

Šta bi oni značili jedno drugom da je ona još bila živa? Sada bi već imala stotinu godina...

A dve devojčice, koje je svojevremeno toliko voleo, bile su mu sada samo ljubazne, sedokose strankinje, u poznim šezdesetim godinama sa vlastitom decom - i unucima! Prema poslednjem popisu, bilo ih je devetoro sa te strane porodice; bez Arčijeve pomoći uopšte ne bi mogao da se razabere među njihovim imenima. Ali bar bi se njega setili svi za Božić - iz dužnosti, ako već ne iz naklonosti.

Njegov drugi brak potisnuo je, razume se, sećanja na prvi poput poznijeg pisanja na srednjevekovnom palimpsestu. No, i on se okončao, pre deset godina, negde između Zemlje i Jupitera. Iako se nadao pomirenju i sa suprugom i sa sinom, bilo je vremena samo za jedan kratak susret, među silnim proslavama priređenim u znak dobrodošlice, pre no što ga je nesrećni slučaj izгнаo na 'Pastera'.

Susret nije bio uspešan: baš kao ni drugi, upriličen uz zamašne troškove i poteškoće u samoj svemirskoj bolnici - štaviše, u istoj ovoj sobi. Krisu je tada bilo dvadeset godina i upravo se oženio; ako je postojala jedna stvar oko koje su Flojd i Kerolajn bili jedinstveni, onda je to bilo neslaganje sa njegovim izborom.

No, Helena se pokazala iznenađujuće dobra supruga: bila je dobra majka Krisu II, rođenom jedva mesec dana po venčanju. A kada je, kao i tolike druge mlade supruge, postala udovica, posle nesreće u Koperniku, nije izgubila glavu.

Postojala je neobična ironija u činjenici da je i Krisu I i Krisu II svemir uzeo očeve, premda na sasvim drugačije načine. Flojd se nakratko vratio svom osmogodišnjem sinu kao potpuni stranac; Kris II je bar imao oca prvu deceniju svoga života pre no što ga je zauvek izgubio.

A gde se Kris trenutno nalazio? Ni Kerolajn ni Helena - koje su u međuvremenu postale najbolje prijateljice - nisu znale da li je on na

Zemlji ili u svemiru. Ali to je bilo tipično; samo su razglednice ca žigom baze Klavijus izvestile njegovu porodicu da je stigao u prvu posetu Mesecu.

Razglednica upućena Flojdu još je istaknuto stajala zakačena iznad njegovog stola. Kris II imao je razvijen smisao za humor - i za istoriju. Uputio je svom dedi onu čuvenu fotografiju monolita koji se uzdiže iznad prilika u skafandrima okupljenim oko njega na mestu gde je iskopan u Tihou, pre više od pola stoleća. Svi ostali iz te skupine bili su sada već mrtvi, a ni monolit se više nije nalazio na Mesecu. Godine 2006, posle mnogo rasprava, on je prebačen na Zemlju i postavljen u Plazi Ujedinjenih Nacija, gde je predstavljao nelagodan odjek oblika glavne zgrade. Bilo je zamišljeno da podseća ljudsku rasu da više nije sama; pet godina kasnije, kada je Lucifer zablistao na nebu, takav podsetnik više nije bio potreban.

Flojdovi prsti nisu bili sasvim sigurni - njegova desna šaka ponekad kao da je imala vlastitu volju - dok je skidao razglednicu i stavljao je u džep. Biće to gotovo jedina lična stvar koju će poneti sa sobom na 'Vaseljenu'.

"Dvadeset pet dana - vratićeš se pre no što uopšte primetimo da si otišao", reče Džeri. "Uzged budi rečeno, je li istina da će na brodu biti i Dimitrij?"

"Taj mali Kozak!" odbrusi Džordž. "Dirigovao sam izvođenjem njegove druge simfonije još '22."

"Je li to bilo onda kada je prva violina zakazala za vreme larga?"

"Ne - to je bilo sa Malerom, ne Mihajlovičem. Osim toga, posredi je bio duvački instrument, tako da niko ništa nije primetio - osim nesrećnog trubača, koji je prodao svoj instrument narednog dana."

"Izmišljaš!"

"Svakako. Ali puno mi pozdravi tog lupeža i pitaj ga da li se seća one noći koju smo proveli u Beču. Ko je još sa tobom?"

"Čuo sam grozne glasine o vrbovanju za misuju", reče Džeri zamišljeno.

"Posredi su preterivanja, uveravam te. Sve nas je lično odabrao ser Lorens zbog naše inteligencije, duhovitosti, lepote, harizme ili neke druge izuzetne vrline."

"Da nije jedna od njih i otpisanost?"

"Kad si to već pomenuo, svi smo morali da potpišemo prilično mračan pravni dokument kojim se 'Cungove svemirske linije' oslobađaju svake zamislive odgovornosti. Moj primerak je u onoj fascikli, uzgred budi rečeno."

"Kakvi su izgledi da mi tu nešto ućarimo?" upita Džordž punonadežno.

"Mršavi - moji advokati kažu da nema nikakvu rupu. Cung pristaje da me preveze do Haleja i natrag, da mi daje hranu, vodu, vazduh i sobu sa pogledom."

"A zauzvrat?"

"Kada se vratim, založiću se da popularišem buduća putovanja: imaću nekoliko video nastupa, napisaću nekoliko članaka, sve vrlo razložno za priliku koja se pruža jednom u životu. Oh, da - takođe treba da zabavljam saputnike - i vice versa.

"Kako? Da igraš i pevaš?"

"Pa, očekujem da odabranim delovima svog sećanja stavim na muke prinudnu publiku. Ali mislim da neću moći da budem takmac profesionalcima. Da li ste znali da će Iva Merlin biti na brodu?"

"Šta! Kako su samo uspeli da je izmame iz njene ćelije na Park Aveniji?"

"Mora da joj je već sto... uups, izvini, Hej."

"Tek joj je sedamdeset, plus minus pet."

"Obriši minus. Bio sam još klinac kada je snimljen 'Napoleon'."

Usledila je duga tišina dok su sva trojica prebiralala po sećanjima na to znamenito delo. Iako su neki kritičari smatrali da joj je Skarlet O'Hara najbolja uloga, najšira publika i dalje je poistovećivala Ivu Merlin (nFe Evelin Majls, iz Kardifa, u južnom Velsu) sa Žozefinom. Pre skoro pola stoleća protivurečni film Dejvida Grifina oduševio je Francuze, a razgnevio Britance - premda su se obe strane sada slagale da je on povremeno dopuštao svojim umetničkim podsticajima da preinačuju istorijske činjenice, na primer u spektakularnoj završnoj sceni carevog krunisanja u Vestminsterskoj opatiji.

"To je poen i po za ser Lorensa", reče Džordž zamišljeno.

"Mislim da i meni pripada deo zasluge. Otac joj je bio astronom - svojevremeno je radio za mene - a i ona se oduvek prilično zanimala za nauku. I tako, preduzeo sam nekoliko video poziva."

Hejvud Flojd nije smatrao neophodnim da doda da se, kao i zamašan deo ljudske rase, zaljubio u Ivu od trenutka kada se pojavila nova verzija filma 'Prohujalo sa vihorom'.

"Razume se", nastavi on, "ser Lorens je bio očaran - ali morao sam da ga uverim da njeno zanimanje za astronomiju nipošto nije samo površno. U protivnom, putovanje bi se pretvorilo u društvenu katastrofu."

"A to me je podsetilo", reče Džordž, pokazavši neki mali paket koji je ne odveć uspešno krio iza leđa, "da imamo mali poklon za tebe."

"Da ga otvorim sada?"

"Misliš li da može?" upita Džeri brižno.

"U tom slučaju, svakako hoću", reče Flojd, odvezujući jarkozelenu traku i odmotavajući hartiju.

Unutra se nalazila jedna slika u lepom ramu. Iako Flojd nije bio veliki ljubitelj umetnosti, ipak ju je već ranije video; u stvari, ko bi je ikada mogao zaboraviti?

Na improvizovanom splavu, koji su talasi bacali tamo-amo, nalazilo se mnoštvo polunagih brodolomnika, od kojih su neki već bili na umoru, dok su drugi očajnički mahali brodu na obzorju. Ispod nje je stajao natpis: SPLAV 'MEDUZE'

(Teodor Žeriko, 1791-1824)

A pod natpisom nalazila se poruka koju su potpisali Džordž i Džeri: 'Stići tamo - tek je pola posla.'

"Baš ste grozni, ali vas zato silno volim", reče Flojd, zagrlivši ih obojicu. Svetiljka sa natpisom PAŽNJA na Arčijevoj tastaturi poče resko da bleska; kucnuo je čas polaska.

Prijatelji su mu izišli u tišini koja je bila rečitija od svih reči. Hejvud Flojd se poslednji put osvrnu po maloj kabini koja mu je predstavljala sav svet tokom skoro pola života.

I tog časa se najednom priseti kako se pesma završava:

"Bejah srećan - srećan sad odlazim."

8. ZVEZDANA FLOTA

Ser Lorens Cung nije bio sentimentalni čovek, a i imao je odveć kosmopolitski pogled na svet da bi ozbiljno shvatao rodoljublje - penda je kao student nakratko nosio na upadljiv način veštački perčin koji je bio u modi tokom treće kulturne revolucije. Pa ipak, predstava u planetarijumu, koja je prikazivala udes 'Cijena', duboko ga je dirnula i nagnala ga da usredsredi zamašan deo svog ogromnog uticaja i energije na svemir.

Nije prošlo dugo, a on je stao da o vikendima putuje na Mesec, naimenovavši uskoro svog pretposlednjeg sina Čarlsa (onog od trideset dva miliona sola) za potpredsednika kompanije 'Cungov astrotransport'. Nova korporacija imala je samo dve teretne rakete sa katapultnim lansiranjem i na vodonično gorivo, čija je nosivost bila manja od hiljadu tona.

Nešto manje od pola stoleća delilo je braću Rajt od pojave jevtinog, masovnog vazdušnog prevoza; bilo je potrebno dvostruko duže da se prihvati daleko veći izazov Sunčevog sistema.

No, u času kada su Luis Alvarez i njegov tim otkrili fuziju sa muonskom katalizom, stvar je izgledala tek kao egzotični laboratorijski kuriozitet od isključivo teorijskog značaja. Isto kao što je veliki lord Raderford sa nipodaštavanjem gledao na budućnost atomske energije, tako je i Alvarez sumnjao da će 'hladna nuklearna fuzija' ikada imati neku praktičnu važnost. I odista, tek je 2040. neočekivana i slučajna proizvodnja stabilnih muonijumsko-vodoničnih 'jedinjenja' otvorila novo poglavlje u ljudskoj istoriji - baš kao što je otkriće neutrona započelo atomsko doba.

Sada su se mogle praviti male, prenosive nuklearne elektrane koje su imale minimum zaštitnog oklopa. Ogromna ulaganja koja su već izvršena u konvencionalnu fuziju nisu dozvolila da postojeća proizvodnja električne struje na svetu pretrpi - bar u početku - neke bitnije izmene, ali je zato uticaj ovog otkrića bio trenutni na polju svemirskih putovanja; on se mogao uporediti jedino sa mlaznjačkom revolucijom u vazduhoplovstvu stotinu godina ranije.

Lišene energetskog ograničenja, svemirske letelice mogle su da postignu znatno veće brzine; vremena potrebna da se savladaju razdaljine u Sunčevom sistemu sada su se merila nedeljama, a ne više mesecima ili čak godinama. Ali muonski pogon i dalje je bio reakciona naprava - veoma složena raketa, ali u načelu istovetna sa svojim precima na hemijsko gorivo; bila je potrebna radna tečnost da bi davala potisak. A najjevtinija, najčistija i najpogodnija od svih radnih tečnosti bila je - obična voda.

Pacifički kosmodrom sasvim sigurno neće u dogledno vreme ostati bez ove korisne tvari. Stvari su, međutim, već stajale drugačije sa narednom lukom - Mesecom. Misije 'Istraživač', 'Apolo' i 'Luna' nisu tamo otkrile ni traga od vode. Ako je Mesec ikada i raspolagao vlastitom vodom, ona je isparila i raspršila se svemirom pod dejstvom eonima dugog meteorskog bombardovanja.

Bar su tako smatrali selenolozi: no, dokazi koji su govorili suprotno bili su vidljivi još od onog časa kada je Galilej upravio svoj prvi teleskop ka Mesecu. Neke lunarne planine blistale bi nekoliko časova posle zore, kao da su im vrhovi prekriveni snegom. Najčuveniji slučaj jeste ivica veličanstvenog kratera Aristarh, koji je Vilijem Heršl, otac moderne astronomije, jednom video da tako jarko sija u lunarnoj noći da je zaključio kako posredi mora biti aktivan vulkan. No, nije bio u pravu; ono što je video bila je svetlost Zemlje odražena sa tankog i kratkovečnog sloja mraza, kondezovanog tokom tri stotine časova studene tame.

Otkriće velikih naslaga leda ispod Šroterove doline, sinusoidnog kanjona koji krivudavo vodi iz Aristarha, bilo je poslednji činilac u jednačini koja će dovesti do preobražaja ekonomije svemirskih letova. Mesec je mogao da obezbedi napojnu stanicu upravo tamo gde je bila potrebna, visoko na krajnjim rubovima Zemljinog gravitacionog polja, na tački gde je počinjalo dugo putovanje ka planetama.

'Kosmos', prvi brod u Cungovoj floti, bio je projektovan da prevozi teret i putnike na liniji Zemlja-Mesec-Mars - a istovremeno da posluži kao opitna letelica, na osnovu složenih ugovora sa desetak organizacija i vlada, još eksperimentalnog muonskog pogona. Sagrađen u svemirskom brodogradilištu Imbrijum, brod je imao taman toliki maksimalni pogon da potpuno prazan uzleti sa Meseca;

krstareći između orbita, on više nikada neće dodirnuti površinu nekog sveta. Sa svojim naročitim smislom za publicitet, ser Lorens je tako upriličio stvar da prvi let počne na stotu godišnjicu lansiranja 'Sputnjika', 4. oktobra 2057.

Dve godine kasnije 'Kosmos' je dobio brata. 'Galaksija' je bila predviđena za putovanje na liniji Zemlja-Jupiter i raspolagala je dovoljnim potiskom da saobraća pravo do nekog od jovijanskih meseca, premda uz zamašno žrtvovanje tereta. Ako bi se za tim ukazala potreba, brod se čak mogao vratiti na remont u lunarno sidrište. Bila je to ubedljivo najbrža letelica koju je čovek ikada saznao: ako bi sagorela svoje celokupno pogonsko gorivo u jednom orgazmu ubrzanja, postigla bi brzinu od hiljadu kilometara u sekundi - što bi bilo dovoljno da se razdaljina između Zemlje i Jupitera savlada za nedelju dana, dok bi do najbliže zvezde bilo potrebno ne mnogo više od desetak hiljada godina.

Treći brod u floti - ponos i radost ser Lorensa - objedinjavao je sve ono što je naučeno prilikom izgradnje prethodne dve letelice. Ali 'Vaseljena' nije bila predviđena prvenstveno za prevoz tereta. Ona je od početka bila projektovana kao prvi putnički brod koji je trebalo da krstari svemirskim prostranstvima - sve do Saturna, dragulja Sunčevog sistema.

Ser Lorens je skovao jedan još spektakularniji plan za njeno prvo putovanje, ali zakašnjenje u izgradnji, do koga je došlo zbog spora sa lunarnim ogrankom obnovljenog sindikata transportnih radnika, umalo nije osujetilo celi naum. Bilo je taman toliko vremena da se obave početni letni testovi i dobiju 'Lojdove' potvrde u poslednjim mesecima 2060, da bi se 'Vaseljena' odmah potom otisnula sa Zemljine orbite i uputila na predviđeni susret. Stvar je bila obavljena u poslednji čas: Halejeva kometa, naime, ne čeka nikog, pa ni ser Lorensa Cunga.

9. PLANINA ZEVS

Izviđački satelit 'Evropa IV' nalazio se na orbiti skoro petnaest godina, znatno premašivši svoj predviđeni radni vek; vodile su se prilične rasprave u maloj naučnoj zajednici na Ganimedu o tome da li ga treba zameniti.

Na satelitu se nalazila uobičajna zbirka instrumenata za sakupljanje podataka, kao i sada doslovce beskoristan sistem za optičko snimanje. Iako se i dalje nalazio u savršenom radnom stanju, sve što je prikazivao sa Evrope bio je neprekidan pokrov oblaka. Prezauzeta naučna ekipa na Ganimedu pregledala je sve snimke u ubrzanom režimu jednom nedeljno, da bi potom prosledila sirove podatke na Zemlju. Sve u svemu, njima će prilično laknuti kada 'Evropa IV' konačno otkaže i prestane da ih zasipa bujicom nezanimljivih gigabajta.

Ali sada, prvi put za mnogo godina, satelit im je uputio nešto uzbudljivo.

"Orbita 71.934", reče zamenik šefa astronoma, koji je pozvao van der Berga čim je izvršen prvi pregled najnovijih podataka. "Dolazi sa noćne strane - kreće se pravo prema planini Zevs. Još desetak sekundi ništa nećeš videti."

Ekran je bio potpuno crn, ali je van der Berg ipak mogao da zamisli kao zamrznuti predeo promiče hiljadu kilometara ispod neprozirne koptene oblaka. Kroz nekoliko časova ovde će zasijati daleko Sunce, budući da je Evropa pravila krug oko svoje ose jednom u sedam Zemljinih dana. 'Noćna strana' trebalo bi, u stvari, da se zove 'strana sumraka', budući da je pola vremena bila potpuno osvetljena - ali bez toplote. No, netačan naziv se zadržao, zato što je imao emocionalnu vrednost: Evropa je znala za izlaske Sunca, ali ne i za izlaske Lucifera.

I izlazak Sunca se sada primicao, hiljadostruko ubrzan kretanjem hitre sonde. Jedna slabašno osvetljena pruga prepолоvila je ekran u času kada je obzorje izronilo iz tame.

Eksplozija svetlosti bila je tako nagla da je van der Berg gotovo mogao da zamisli da mu je pred očima blesnula atomska bomba. U

deliću sekunde prošla je kroz sve dugine boje, da bi potom postala čisto bela u trenutku kada je Sunce iskočilo iznad planine; bezmalo u istom času bleska je nestalo, budući da su se uključili automatski filtri.

"To je sve; šteta što u to vreme nije bilo dežurnog operatora - mogao je da upravi kameru dole i da dobro osmotri planinu dok smo prolazili iznad nje. Ali znao sam da bi voleo da vidiš ovo - čak iako to opovrgava tvoju teoriju."

"Kako?" upita van der Berg, više radoznao nego ljut.

"Kada budeš pogledao stvar usporeno, biće ti jasno šta imam na umu. Oni predivni efekti duge nisu atmosferska pojava - njih je izazvala planina. Samo je led kadar za tako nešto. Ili staklo - ali to već izgleda sasvim neverovatno."

"Ipak nije nemoguće - vulkani su u stanju da proizvedu prirodno staklo - ali ono je obično crno... tako je!"

"Šta?"

"Ovaj - ne bih se zakleo dok ne pregledam sve podatke. Ali slutim da bi posredi mogao biti kameni kristal - providni kvarc. Od njega se mogu praviti odlične prizme i sočiva. Kako stoji sa novim osmatranjima?"

"Mršavo - i ovo smo dobili pukom srećom - Sunce, planina, kamera, sve namešteno u pravom trenutku. Ne bi se ponovilo ni u hiljadu godina."

"Hvala, u svakom slučaju - možeš ili mi poslati jedan primerak? Nema žurbe - upravo odlazim na istraživački put na Perin i neću imati vremena da se pozabavim time pre povratka." Van der Berg se kratko nasmeja, sa prizvukom izvinjavanja. "Znaš, ako je to stvarno kameni kristal, vredeo bi pravo bogatstvo. Mogao bi da reši čak sve naše budžetske poteškoće..."

No, to je ipak bila samo puka maštarija. Ma koja čudesa - ili blaga - Evropa skrivala, ljudskoj rasi tamo je bio zabranjen pristup onom poslednjom porukom sa 'Otkrića'. Pedeset godina kasnije nije još bilo nikakvog nagoveštaja da će ta zabrana ikada biti ukinuta.

10. BROD LUDAKA

Prvih četrdeset osam časova putovanja Hejvud Flojd nikako nije mogao da poveruje u udobnost, prostranost - u čistu raskoš uslova života na 'Vaseljeni'. No, većina njegovih saputnika primila je to kao nešto sasvim normalno; oni koji nikada ranije nisu napustili Zemlju pretpostavljali su da svi svemirski brodovi moraju ovako izgledati.

On je morao da se osvrne na istoriju vazduhoplovstva da bi stvari mogao da sagleda iz prave perspektive. Flojd je sam, za svoga veka, bio svedok - štaviše, učesnik - revolucije koja se zbivala na nebu planete što se sada smanjivala iza njega. Između nezgrapnog, starog 'Leonova' i usavršene 'Vaseljene' ležalo je tačno pedeset godina. (Emocionalno, on u to nije stvarno mogao da poveruje - ali bilo je beskorisno raspravljati se sa aritmetikom.) A samo je pedeset godina delilo i braću Rajt od prvih mlaznjaka. Na početku te polovine stoleća neustrašivi piloti skakutali su sa polja na polje, sa zaštitnim naočarima i šibani vetrom na otvorenim sedištima; na kraju, pak, bake su spokojno dremale uzmeđu kontinenata, jureći brzinom od hiljadu kilometara na čas.

Stoga možda nije trebalo da ga toliko iznenade raskoš i elegantan dekor njegove brodske kabine, pa čak ni činjenica da mu je dodeljen lični stjuard koji se brinuo o njoj. Prozor velikih razmera predstavljao je najizrazitiju odliku Flojdovog apartmana i u prvi mah on se osetio prilično nelagodno pri pomisli na tone vazdušnog pritiska koje to staklo zadržava pred neumitnim vakuumom svemira koji ni za trenutak ne popušta.

No, najveće iznenađenje priredilo mu je, iako je upućenost u stručnu literaturu trebalo da ga na to pripravi, postojanje sile teže. 'Vaseljena' je bila prvi svemirski brod sazdan tako da se kreće pod stalnim ubrzanjem, osim tokom nekoliko sati prilikom 'okretanja' na polovini puta. Kada bi njeni ogromni pogonski rezervoari bili ispunjeni sa pet hiljada tona vode, gravitacija bi dostizala jednu desetinu Zemljine - ne mnogo, ali ipak dovoljno da se osujeti razletanje nepričvršćenih predmeta. Ovo se pokazalo naročito

pogodno prilikom obeda - mada je putnicima bilo potrebno nekoliko dana da nauče da supe ne valja odveć žustro mešati.

Kada je udaljenost od Zemlje dostigla četrdeset osam sati, žitelji 'Vaseljene' već su se raslojili u četiri zasebne klase.

Aristokratiju su sačinjavali kapetan Smit i njegovi oficiri. Zatim su na red dolazili putnici, pa posada - bez oficirskog čina i stjuardi - i, na kraju, potpalublje...

U ovu najnižu klasu samo je sebe svrstalo pet mladih svemirskih naučnika, najpre iz šale, a potom uz izvesnu primesu gorčine. Kada je Flojd uporedio njihove tesne, improvizovane kabine sa svojim luksuznim apartmanom, sasvim je shvatio šta se podrazumevalo pod 'potpalubljem'; to ga je nagnalo da uskoro postane posrednik za prenošenje njihovih žalbi kapetanu.

No, kada se sve uzme u obzir, nije bilo mnogo razloga za gundanje; u žurbi koja je pratila završetak izgradnje broda, čak se postavljalo pitanje da li će se uopšte naći mesto za njih i njihovu opremu. Sada su, međutim, došli u priliku da razmišljaju o tome kako će rasporediti instrumente u okolini komete - i na nju - tokom kritičnih dana pre no što ona napravi krug oko Sunca i ponovo se zaputi prema spoljnjim oblastima Sunčevog sistema. Članovi naučne ekipe već će steći uvažavanje tokom puta - i oni su to znali. Stoga su samo u trenucima iscrpljenosti ili ljutnje zbog kakvog kvara na uređajima počinjali da se žale zbog bučnog sistema za provetravanje, klaustrofobičnih kabina i povremenih neobičnih mirisa nepoznatog porekla.

Hrana, međutim, nikada nije dolazila na tapet, budući da su se svi saglasili da je izvrsna. "Znatno je bolja", uveravao ih je kapetan Smit, "nego što je bila Darwinova na 'Biglu'."

Doduše, Viktor Vilis je na to odmah primetio: "Otkud on to zna? Uostalom, zapovednik 'Bigla' je sam sebi prerezao grkljan po povratku u Englesku."

Bilo je to prilično tipično za Viktora, možda najboljeg popularizatora nauke na planeti (po mišljenju njegovih obožavalaca), odnosno 'pop-naučnika', kako su ga zvali podjednako brojni protivnici. Bilo bi nepošteno ove potonje nazvati neprijateljima; njegova nadarenost uživala je sveopšte divljenje, ali je povremeno i izazivala zavist. Njegov blagi, srednjepacifički naglasak i široka

gestikulacija pred kamerom često su parodirani, a u zaslugu (ili krivicu) pripisivano mu je i ponovno uvođenje u modu dugačke brade. 'Čovek koji dopusti da mu izraste toliko dlaka', primećivali su kritičari, 'zacelo ima mnogo toga da sakrije.'

Od svih šest uglednika na brodu njega je sasvim sigurno bilo najlakše prepoznati - premda je Floyd, koji sebe više nije smatrao slavnom ličnošću, često ovu družinu ironično nazivao 'znamenita petorka'. Iva Merlin uglavnom se mogla neprepoznata prošetati Park Avenijom, u onim retkim prilikama kada bi izlazila iz svog stana. Dimitrij Mihajlovič bio je dobrih desetak centimetara niži od proseka, što ga je prilično ozlojeđivalo; tom se okolnošću mogla objasniti njegova naklonost prema orkestrima sa hiljadu instrumenata - stvarnih ili sintetizovanih - ali ona nije imala uticaja na njegov javni imidž.

Kliford Grinberg i Margaret M'Bala takođe su spadali u kategoriju 'znamenitih nepoznatih' - premda će se to promeniti kada se budu vratili na Zemlju. Prvi čovek koji je kročio na Merkur imao je jedno od onih prijatnih, neupadljivih lica koja se veoma teško pamte; osim toga, od dana kada se on pojavljivao u svim vestima proteklo je već trideset godina. Što se tiče gospođice M'Bala, ona je delila sudbinu većine autora koji baš ne vole javna istupanja i deljenja autograma: gotovo niko od miliona njenih čitalaca uopšte je ne bi prepoznao.

Njena književnička slava predstavljala je jednu od senzacija četrdesetih godina. Stručna studija grčkog panteona obično nije dospevala na liste najbolje prodavanih knjiga, ali gospođica M'Bala umešno je smestila ove večne mitove u savremeni milje svemirske ere. Imena koja su pre samo jedno stoleće bila poznata jedino astronomima i izučavaocima starine sada su ulazila u sliku sveta svake obrazovane osobe; skoro svakoga dana stizale su vesti sa Ganimeda, Kalista, Ioa, Titana, Japeta - ili onih još tamnijih svetova kao što su Karme, Pasifaja, Hiperion, Feb...

Njena knjiga doživela bi tek skroman ugled, međutim, da se nije usredsredila na složen porodični život Jupitera-Zevsa, Oca svih bogova (kao i mnogo čega drugog). A uz to je još neki genijalni urednik srećno promenio prvobitni naslov koji je glasio 'Pogled sa Olimpa' u 'Strasti bogova'. Zavidljivi akademici često su to menjali u

'Olimpske pohote', ali su svi odreda žalili što sami nisu napisali tako nešto.

Nimalo iznenađujuće, upravo je Megi M - kako su je ubrzo prekrstili njeni saputnici - bila ta koja je prva upotrebila frazu 'Brod ludaka'. Viktor Vilis oberučke ju je prihvatio, da bi uskoro otkrio jednu intrigantnu paralelu. Skoro jedno stoleće ranije, Ketrin En Porter isplovila je sa skupinom naučnika i pisaca jednim prekookeanskim brodom da bi posmatrala lansiranje 'Apola 17', na kraju prve faze istraživanja Meseca.

"Moram da razmislim", zloslutno je primetila gospođica M'Bala kada je izveštena o tome. "Možda je došlo vreme za treću verziju. Ali o tome ću, razume se, odlučiti tek po povratku na Zemlju..."

11. LAŽ

Proteklo je mnogo meseci pre no što je Rolf van der Berg došao u priliku da ponovo usredsredi misli i energiju na planinu Zevs. Kroćenje Ganimeda iziskivalo je više nego celog čoveka, tako da je on nedeljama izbivao iz svog glavnog ureda u bazi Dardanus, potpuno zaokupljen ispitivanjem maršrute za planiranu jednošinsku trasu između Gilgameša i Oziris.

Geografija trećeg i najvećeg Galilejevog meseca drastično se promenila od detoniranja Jupitera - i taj proces je još trajao. Novo sunce koje je istopilo led Evrope nije bilo moćno ovde, na udaljenosti od dodatnih četiri stotine hiljada kilometara - ali je njegova toplota ipak stvarala blagu klimu na središtu strane večno okrenute prema Luciferu. Postojala su mala, plitka mora - neka velika poput Zemljinog Sredozemlja - koja su se pružala do četrdesetog stepena severne i južne geografske širine. Tek je malo oblika preživelo sa karti koje su iscrtale misije 'Vojadžer' u dvadesetom stoleću. Stalni led koji se otopio i povremena tektonska kretanja izazvana istim plimskim silama što su dejsstvovala i kod dva unutrašnja meseca učinili su od Ganimeda noćnu moru kartografa.

No, zbog istih činilaca Ganimed je postao raj za planetne inženjere. Bio je to jedini svet, uz jalov i znatno negostoljubiviji Mars, kojim će ljudi jednoga dana moći da hodaju pod otvorenim nebom bez zaštitnih sredstava. Ganimed je imao obilje vode, sve hemikalije života i - bar dok Lucifer bude sijao - blažu klimu od većine područja na Zemlji.

Već sada, više nisu bili potrebni klasični skafandri koji su pokrivali celo telo; atmosfera se, doduše, nije mogla disati, ali je ipak bila dovoljno gusta da dopusti upotrebu samo jednostavnih maski za lice i cilindara sa kiseonikom. Kroz nekoliko decenija - obećavali su mikrobiolozi, premda su ostajali neodređeni u pogledu bližeg datiranja - čak će se i ta pomagala moći odbaciti. Sojevi bakterija koje stvaraju kiseonik već su rasuti po licu Ganimeda; većina ih je uginula, ali neki su se održali i stali da napreduju. Krivulja koja se blago uspinjala na grafikonima analize atmosfere predstavljala je pravu atrakciju koja je s ponosom pokazivana svim posetiocima Dardanusa.

Van der Berg dugo nije skidao pogled sa reke podataka koja je doticala sa 'Evrope IV', nadajući se da će se jednoga dana oblaci ponovo razići kada se satelit bude nalazio iznad planine Zevs. Znao je da je verovatnoća da se to dogodi veoma niska, ali sve dok i najmanji izgledi budu postojali, on nije želeo da se lati nikakvog drugog istraživanja. Nije bilo žurbe, čekao ga je znatno važniji posao - a i za objašnjenje se, uostalom, može pokazati da je sasvim tričavo i nezanimljivo. A onda se 'Evropa IV' iznenada ugasila, gotovo izvesno kao ishod slučajnog sudara sa nekim meteorom. Na Zemlji, Viktor Vilis je - prema mišljenju mnogih - napravio priličnu budalu od sebe upustivši se u intervjuisanje 'evrologa', koji su sada prilično dobro popunili prazninu što su je za sobom ostavili ufoloji iz prethodnog stoleća. Neki među njima tvrdili su da je otkazivanje sonde usledilo kao ishod neprijateljske akcije preduzete sa donjeg sveta: činjenica da joj je bilo dopušteno da bez ikakvih smetnji dejstvuje petnaest godina - skoro dvostruko duže od njenog planiranog radnog veka - nimalo ih nije pokolebala u tom uverenju. Viktor se, doduše, pozvao na tu okolnost i lako oborio većinu ostalih argumenata ovih kultista, ali vladalo je jednodušno uverenje da uopšte nije trebalo da im da publicitet.

Za van der Berga, koga su kolege opisivale kao 'tvrdoglavog Holanđanina' i koji je u tome očigledno uživao, nastojeći da opravda ovaj nadimak, zakazivanje 'Evrope IV' predstavljalo je izazov kome se nije moglo odoleti. Nije bilo nikakvih izgleda da se nađu sredstva za zamenu, a i inače je konačni muk brbljive i neprijatno dugovečne sonde primljen sa priličnim olakšanjem.

Kakva je, dakle, bila alternativa? Van der Berg je stao da razmišlja o mogućnostima koje su mu stajale na raspolaganju. Budući da je bio geolog, a ne astrofizičar, proteklo je nekoliko dana pre no što je iznenada shvatio da mu se odgovor nalazio pred nosom još od onoga časa kada se prvi put spustio na Ganimed.

Afrikanerski jezik jedan je od najpogodnijih za psovanje; čak i kada se na njemu izražavate učtivo, on može da vređa uši bezazlenih prolaznika. Van der Berg je dao sebi verbalnog oduška nekoliko minuta, a onda je pozvao opservatoriju Tijamat - koja se nalazila na samom polutaru, dok je tačno nad njom večno počivao maleni, zaslepljujući disk Lucifera.

Zaokupljeni najspektakularnijim objektima u Vaseljeni, astrofizičari uglavnom sa visine gledaju na uboge geologe koji čitav život posvećuju majušnim, zbrkanim telima kakve su planete. Ali ovde, na graničnim područjima, svi su svima pomagali, a dr Vilkins ne samo što je bio zainteresovan, nego i blagonaklon.

Opservatorija Tijamat podugnuta je samo sa jednom svrhom, koja je ujedno bila i jedan od glavnih razloga za osnivanje baze na Ganimedu. Izučavanje Lucifera bilo je od ogromne važnosti ne samo za čiste naučnike, nego i za nuklearne inženjere, meteorologe, okeanografe - kao i za, nipošto na poslednjem mestu, državnike i filozofe. Okolnost da postoje entiteti kadri da pretvore jednu planetu u sunce predstavljala je uznemirujuću pomisao zbog koje su mogli izgubiti san. Čovečanstvo bi mudro postupilo kada bi o tome doznalo sve što može; jednoga dana može se javiti potreba da se tako nešto oponaša - ili osujeti...

I tako su više od jedne decenije sa Tijamata motrili na Lucifera svim zamislivim uređajima, neprekidno beležeći njegov spektar preko celog elektromagnetskog područja; takođe su ga aktivno ispitivali radarom iz jednog malog, udarnog kratera u kome je bila smeštena zdelasta antena sa prečnikom od skromnih stotinu metara.

"Da", reče dr Vilkins, "često smo posmatrali Evropu i Io. Ali naš snop fiksiran je na Lucifera, tako da ih možemo videti samo tokom nekoliko minuta dok su u prolazu. A tvoja planina Zevs je sa druge, dnevne strane - što znači da je uvek skrivena od nas."

"To mi je jasno", uzvratila van der Berg pomalo nestrpljivo. "Ali zar ne biste mogli samo malo da skrenete snop, tako da možete osmotriti Evropu pre nego što uđe u liniju sa Jupiterom? Deset ili dvadeset stepeni odveli bi vas duboko na dnevnu stranu."

"I jedan stepen bi bio dovoljan da se promaši Lucifer i dobije puna slika dnevne strane Evrope na suprotnom kraju njene orbite. Ali tada bi njena udaljenost bila više nego trostruko veća, tako da bi odražena snaga bila stotinu puta slabija. No, možda bi moglo da uspe: pokušaćemo. Treba najpre ustanoviti učestalosti, talasne frontove, polarizacije i sve ostalo što vi, ljubitelji daljinskog ispitivanja, smatrate da može biti od pomoći. Neće nam biti potrebno dugo da izradimo mrežu sa kliznom fazom koja će pomeriti snop za nekoliko stepeni. Više od toga ne znam - takav problem još nismo

razmatrali. Premda je možda trebalo... No, šta to uopšte očekuješ da nađeš na Evropi osim leda i vode?"

"Da znam", reče vedro van der Berg, "zar bih tražio vašu pomoć?"

"A tada ja ne bih došao u priliku da zatražim da me pomeneš kad budeš objavio celu stvar. Baš šteta što moje ime dolazi na kraju abecede; bićeš ispred mene samo za jedno slovo.

Bilo je to pre godinu dana: dugodometni skeneri nisu se pokazali dovoljno dobri; ispostavilo se da je znatno teže nego što se očekivalo skrenuti snop da bi se osmotrila dnevna strana Evrope neposredno pre konjunktije. Ali rezultati su konačno dobijeni; kompjuteri su ih obradili i van der Berg je postao prvi čovek koji je pogledao jedinu minerološku kartu postluciferske Evrope.

Kao što je dr Vilkins predvideo, posredi su bili uglavnom led i voda, sa bazaltnim izbočinama prošaranim sumpornim naslagama. No, postojale su dve nepravilnosti.

Jedna je nalikovala na kakav artefakat procesa snimanja; posredi je bila neka potpuno pravilna formacija, dugačka dva kilometra, koja je ostajala doslovce bez ikakvog radarskog odjeka. Van der Berg je prepustio dr Vilkinsu da razbija glavu oko toga, budući da je njega zanimala jedino planina Zevs.

Bilo mu je potrebno veoma dugo da je prepozna, budući da bi jedino neki ludak - ili uistinu očajan naučnik - pomislio da je tako nešto moguće. Čak i sada, iako je svaki parametar proverio do samih granica tačnosti, još nije mogao u to uistinu da poveruje. Takođe, još nije ni pokušao da predvidi svoj naredni korak.

Kada ga je dr Vilkins pozvao, nestrpljiv da vidi kako se njegovo ime i ugled šire kroz banke podataka, samo je promrmljao da još analizira rezultate. Ali, konačno, stvar se više nije mogla odlagati.

"Ništa naročito", kazao je svom kolegi koji ništa nije slutio. "Samo jedan redak oblik kvarca - i dalje pokušavam da ga uporedim sa uzorcima sa Zemlje."

Bilo je to prvi put da je slagao jednog kolegu-naučnika i zbog toga se grozno osećao.

Ali koju je drugu mogućnost imao?

12. ČIKA POL

Rolf van der Berg nije video svog strica Pola čitavu deceniju, a i bilo je malo verovatno da će se njih dvojica ikada ponovo sresti. No, on je osećao veliku prisnost prema starom naučniku - poslednjem iz njegovog pokolenja i jedinom koji se mogao setiti (kada bi to želeo, što se nije često događalo) načina života svojih predaka.

Dr Pol Krojger - 'čika Pol' kako su ga zvali svi članovi porodice i većina prijatelja - stajao je uvek na raspolaganju kada bi bio potreban, sa kakvom informacijom ili savetom, bilo lično ili na drugom kraju radio-veze dugačke pola milijarde kilometara. Bile su rasprostranjene glasine da je tek krajnji politički pritisak nagnao Nobelov komitet da - uz silnu nevoljnost - previdi njegov doprinos fizici čestica, kojom je ponovo zavladao očajnička zbrka posle sveopšteg dovođenja u red potkraj dvadesetog stoleća.

Ako je to i bilo istina, dr Krojger se zbog toga nije ljutio. Skroman i uviđavan, on nije imao lične neprijatelje, čak ni među svadljivim klikama ostalih izgnanika. U stvari, u toj meri je uživao opšte uvažavanje da je u nekoliko navrata dobio pozive da ponovo poseti Sjedinjene Države Južne Afrike, ali ih je uvek učtivo odbijao - ne, pohitao bi da objasni, zato što bi se u SDJA našao u bilo kakvoj fizičkoj opasnosti, već zato što se bojavao da bi ga odveć obuzelo osećanje nostalgije.

Iako je koristio bezbednost jezika kojim se sada služilo manje od milion ljudi, van der Berg je bio veoma diskretan, pribegavajući okolišenju i pozivajući se na stvari koje su zvučale besmisleno bilo kom drugom osim nekom bliskom rođaku. Ali Pol nije imao problema da razume poruku svog bratanca, premda je nikako nije mogao shvatiti ozbiljno. Pobojavao se da je mladi Rolf napravio budalu od sebe i spremao se stoga da ga što taktičnije spusti na zemlju. Baš dobro što nije pohitao da objavi celu stvar: bar je umeo da bude uzdržan...

Ali pretpostavimo - samo pretpostavimo - da je ipak u pravu. Retka kosa blago se nakostrešila na Polovom temenu. Čitav spektar mogućnosti - naučnih, finansijskih, političkih - najednom se raskrtilo pred njegovim očima, a što je duže razmišljao o njima, one su mu izgledale sve fantastičnije.

Za razliku od svojih pobožnih predaka, dr Krojger nije imao Boga kome bi se obratio u trenucima krize i pometenosti. Sada je gotovo pozeleo da ga ima: ali čak i da je mogao da se moli, od toga ne bi bilo velike koristi. Kada je seo za kompjuter i počeo da ulazi u banke podataka, još nije bio načisto da li treba da se nada da je njegov bratanac došao do izuzetnog otkrića - ili da se drži uverenja da je možda posredi krajnja besmislica. Da li je Stari uistinu mogao da pribegne tako neverovatnom triku sa čovečanstvom? Pol se prisetio Ajnštajnovne znamenite opaske da je On, doduše, istančan, ali nikada i zloban.

Prekini sa sanjarenjem na javi - reče Pol Krojger samome sebi. Tvoje naklonosti ili nenaklonosti, tvoje nade ili strahovanja nemaju baš nikakve veze sa ovom stvari...

Upućen mu je izazov sa udaljenosti koja je dostizala polovinu prečnika Sunčevog sistema; znao je da se neće smiriti sve dok ne bude otkrio istinu.

13. 'NIKO NAM NIJE KAZAO DA PONESEMO KUPAĆE KOSTIME...'

Kapetan Smit je sačuvao tajnu o svom malom iznenađenju sve do petog dana putovanja, na samo nekoliko časova pre 'okretanja'. Kada ga je konačno obnarodovao, stvar je, kao što je i očekivao, primljena sa zaprepašćenjem i nevericom.

Iz šoka se prvi povratio Viktor Vilis.

"Bazen za plivanje! Na jednom svemirskom brodu! Vi se sigurno šalite!"

Kapetan se udobnije zavalio, očigledno dobro se zabavljajući. Uputio je kratak smešak Hejvudu Flojdu, koji je već bio upućen u stvar.

"Pa, pretpostavljam da bi Kolumbo bio u podjednako meri očaran nekim pogodnostima uvedenim na brodovima posle njega."

"Postoji li i odskočna daska?" upita Grinberg čežnjivo. "Na fakultetu sam bio prvak."

"Verovali ili ne - postoji. Doduše, nalazi se na visini od samo pet metara - ali to će vam pružiti tri sekunde slobodnog pada pri jednoj

desetini gravitacije koja vlada kod nas. A ako želite duže da lebdite, uveren sam da će gospodin Kertis rado smanjiti potisak."

"Je li?" upita oporim glasom glavni inženjer. "I da sve proračune orbite bacim u vodu? A da se i ne pominje opasnost da voda iscuri napolje. Površinski napon, znate..."

"Zar nije postojala jedna svemirska stanica koja je imala loptasti bazen za plivanje?" upita neko.

"Pokušali si to u glavčini 'Pastera', pre no što su počeli da ga okreću", uzvratu Flojd. "Ali stvar naprosto nije bila praktična. Pri nultoj sili teže bazen mora biti zatvoren sa svih strana. A čovek se sasvim lako može utopiti u velikoj lopti vode, naročito ako ga obuzme panika."

"Zgodan način da se uđe u istoriju - kao prva osoba koja se udavila u svemiru..."

"Niko nam nije kazao da ponesemo kupaće kostime", požali se Megi M'Bala.

"Svako ko mora da nosi kupaći kostim verovatno i treba", došapnu Mihajlovič Flojdu.

Kapetan Smit kucnu po stolu da bi uspostavio red.

"Ovo je važnije, molim. Kao što znate, u ponoć dostižemo najveću brzinu i moramo da počnemo kočenje. Stoga će pogon biti isključen u 23.00 i brod će se okrenuti. Imaćemo dva časa bestežinskog stanja pre no što ponovo uključimo pogon u 01.00

Kao što verovatno pretpostavljate, posada će imati pune ruke posla - iskoristićemo priliku da proverimo motore i izvršimo pregled trupa, što se ne može učiniti dok smo pod pogonom. Savetujem vam da u to vreme budete na počinu i da imate labavo vezane pojaseve preko ležaljki. Stjuardi će se pobrinuti o tome da nema nepričvršćenih predmeta koji bi mogli da izazovu neprilike kada se težina vrati. Ima li pitanja?"

Zavladala je duboka tišina, kao da su okupljeni putnici i dalje bili pomalo pometeni otkrićem i udubljeni u razmišljanje o tome šta im tim povodom valja preduzeti.

"Nadao sam se da ćete me pitati o finansijskoj strani jedne takve raskoši - ali iako to niste učinili, ja ću vam ipak reći. Posredi nije nikakav luksuz - stvar ništa ne košta, ali se nadamo da će biti jedna od glavnih atrakcija na narednim putovanjima.

Vidite, u svakom slučaju moramo da nosimo pet hiljada tona vode kao reakcionu masu, tako da je valja što bolje iskoristiti. Tank broj jedan sada je tri četvrtine prazan i tako će ostati sve do kraja putovanja. Prema tome, sutra posle doručka - vidimo se na plaži..."

Ima li se na umu hitnja kojom je građena 'Vaseljena', bilo je iznenađujuće da je tako valjano urađeno nešto što je bilo tako spektakularno nebitno.

'Plaža' je bila metalna platforma, široka oko pet metara, koja se zakrivljavala duž jedne trećine velikog obima rezervoara. Iako se naspramni zid nalazio na udaljenosti od samo dvadeset metara, domišljata primena projektovanih slika činila je da izgleda beskonačno daleko. Vozeći se na talasima negde nasred pučine, surferi su hitali ka obali do koje nikada neće stići. Iza njih, jedan predivni putnički kliper, u kome bi bilo koji turistički vodič prepoznao 'Tai-pan' iz 'Cungove pomorsko-svemirske korporacije', jurio je duž obzorja pod punim naponom jedara.

Da bi opsena bila potpuna, pod nogama se osećao pesak (blago namagnetisan kako se ne bi odveć udaljio od predviđenog mesta), a kratki potez obale okončavao se skupinom palmi koje su delovale veoma uverljivo sve dok se ne bi osmotrile sasvim izbliza. Visoko gore, vrelo tropsko sunce upotpunjavalo je idiličnu sliku; teško je bilo shvatiti da je tik iza ovih zidova sijalo stvarno Sunce - i to dvostruko snažnije nego na bilo kojoj zemaljskoj obali.

Projektanti su odista obavili čudesan posao u ograničeno raspoloživom prostoru. Stoga je Grinbergova primedba delovala pomalo nepošteno: "Šteta što nema vožnje na dasci..."

14. TRAGANJE

U nauci postoji valjano načelo da se ne veruje nijednoj 'činjenici' - ma koliko temeljno proverenoj - sve dok se ona ne uklopi u neki prihvaćeni referencijalni okvir. Povremeno se, razume se, događa da neko osmatranje razori taj okvir i dovede do stvaranja novog, ali do toga dolazi izuzetno retko. Galilej i Ajnštajn skoro se nikad ne javljaju češće od jednom u stoleću, što je baš dobro po duševni mir čovečanstva.

Dr Krojger je u potpunosti prihvatao ovo načelo: on neće poverovati u otkriće svog bratanca sve dok ne bude mogao da ga objasni, a koliko je mogao da se razabere, ono je nalagalo neposredan upliv Svevišnjeg. Primenivši Okamovu i dalje veoma upotrebljivu oštricu, došao je do zaključka da je ipak verovatnije da je Rolf negde pogrešio; ako je to posredi, onda bi trebalo bez poteškoća pronaći gde je greška.

Na veliko iznenađenje čika Pola, stvar je ispala veoma teška. Analiza daljinskih radarskih osmatranja sada je predstavljala uvaženo i pouzdano umeće, a stručnjaci koje je Pol konsultovao svi su odreda dali isti odgovor, posle prilično oklevanja. Takođe su ga svi pitali: "Odakle ti ovi snimci?"

"Žao mi je", uzvratio bi im on, "ali to ne mogu da vam kažem."

Naredni korak bilo je pretpostaviti da je nemoguće ipak tačno i upustiti se u traganje po literaturi. To je mogao biti ogroman posao, budući da on nije znao čak ni gde da počne. No, jedno je bilo sasvim izvesno: nije u obzir dolazila gruba sila, čeonu napad. Bilo bi to isto kao da je Rendgen, narednog jutra pošto je otkrio X-zrake, stao da traži objašnjenje za njih u fizikalnoj periodici iz tog vremena. Objašnjenje koje mu je bilo potrebno ležalo je još godinama u budućnosti.

No, ipak su postojali izvesni teorijski izgledi da se ono za čim je tragao nalazilo skriveno negde u ogromnom korpusu postojećeg naučnog znanja. Lagano i oprezno, Pol Krojger načinio je jedan automatski tragalački program čija se osobenost ogledala u tome da je podjednaku pažnju posvećivao onome što je odbacivao i onome

što je odabirao. On je trebalo da isključi sve reference vezane za Zemlju - a takvih je sigurno bilo mnogo miliona - i da se potpuno usredsredi na navode vezane za vanzemaljski kontekst.

Jedna od povlastica visokog položaja dr Krojgera bio je i neograničeni kompjuterski budžet: bio je to deo honorara koji je on tražio od raznih organizacija kojima je bila potrebna njegova mudrost. Iako je jedno ovakvo traganje moglo da bude skupo, on nije morao da brine o računu.

No, ispostavilo se da je račun bio iznenađujuće mali. Imao je sreće: traganje se okončalo posle samo dva časa i trideset sedam minuta, na 21.456. referenci.

Bio je dovoljan naslov. Pol se toliko uzbudio da je njegov vlastiti komsek odbio da mu prepozna glas, tako da je on morao da ponovi komandu za dobijanje odštampane verzije.

Tekst je izišao u časopisu 'Nature' 1981. - skoro pet godina pre njegovog rođenja! - i dok je brzo preletao pogledom po toj jedinoj strani shvatio je ne samo to da mu je bratanac sve vreme bio u pravu, nego i, što je bilo podjednako važno, kako se jedno takvo čudo moglo dogoditi.

Urednik tog broja časopisa, starog osamdeset godina, mora da je imao smisla za humor. Tekst u kome se raspravljalo o jezgrima spoljnjih planeta teško da je mogao privući pažnju letimičnog čitaoca; ovaj je, međutim, imao neuobičajeno upadljiv naslov. Njegov komsek mogao mu je brzo saopštiti da je tu posredi stih iz nekada znamenitog šlagera, ali to je, razume se, bilo krajnje nebitno.

U svakom slučaju, Pol Krojger nikada nije čuo za Bitlse i njihove psihodelične fantazije.

Drugi deo: DOLINA CRNOG SNEGA

15. SUSRET

Halej se sada nalazio preblizu da bi se valjano mogao videti; bilo je ironije u okolnosti da su osmatrači na Zemlji imali znatno bolji pogled na rep koji se već pružao pedeset miliona kilometara pod pravim uglom u odnosu na orbitu komete, sličan kakvom barjaku koji se leprša na nevidljivim naletima Sunčevog vetra.

Tog jutra kada je trebalo da dođe do susreta Hejvud Flojd se probudio rano iz nemirnog sna. Bilo je neobično za njega da sanja - ili bar da se seća snova - i nesumnjivo je da su iza toga stajala očekivana uzbuđenja iz narednih nekoliko časova. Takođe ga je pomalo zabrinula poruka od Kerolajn koja ga je upitala da li je skoro bio u vezi sa Krisom. Pomalo lakonski je uzvratio preko radio-veze da mu se Kris uopšte nije zahvalio pošto mu je pomogao da dobije sadašnji položaj na 'Kosmosu', brodu iz iste serije kojoj je pripadala i 'Vaseljena'; možda mu je već dosadila vožnja između Zemlje i Meseca, tako da je otišao negde drugde da potraži uzbuđenja.

"Kao i obično", dodao je Flojd, "već će se on javiti kada mu se to ushte."

Neposredno posle doručka, putnici i naučna ekipa okupili su se kod kapetana Smita na završnu instruktažu. Naučnicima to svakako nije bilo potrebno, ali ako su zbog toga i osetili uvređenost, takvo detinje osećanje ubrzo bi odagnao čudesni prizor koji je stajao na glavnom osmatračkom ekranu.

Bilo je lakše zamisliti da 'Vaseljena' uleće u neku maglinu, nego u kometu. Čitavo nebo pred njima predstavljalo je sada zamućenu belu maglu - ne jednoobraznu, već prošaranu tamnijim zgusnućima i ispruganu sjajnim trakama i jarkim mlazevima, koji su se svi pružali iz jedne središnje tačke. Pri ovom stepenu uvećanja, jezgro se jedva moglo razabrati kao majušna, crna trun; pa ipak, bilo je jasno da je ono izvor celog okolnog spektakla.

"Isključujemo pogon kroz tri časa", reče kapetan. "Tada ćemo od jezgra biti udaljeni samo hiljadu kilometara, a brzina će nam doslovce biti ravna nuli. Izvršićemo tada neka završna osmatranja i potvrditi mesto za spuštanje."

Ući ćemo, dakle, u bestežinsko stanje tačno u 12.00. Pre toga, vaši stjuardi proveriće da li je sve ispravno spremljeno. Stvar će u svemu nalikovati na okretište, osim što će ovoga puta proteći tri dana, a ne trideset minuta, pre no što ponovo steknemo težinu.

Halejeva gravitacija? Zaboravite na nju - manja je od jednog centimetra u sekundi na kvadrat - tek jedna hiljadita Zemljine. Mogli biste da je otkrijete ako dovoljno dugo čekate, ali to je sve. Potrebno je petnaest sekundi da nešto padne sa visine od jednog metra...

Iz razloga bezbednosti, voleo bih da ste svi ovde, u osmatračkom salonu, sa propisno spojenim sigurnosnim pojasevima, za vreme susreta i spuštanja. Uostalom, odavde ćete imati najbolji pogled, a cela operacija neće potrajati duže od jednog časa. Pribegavaćemo sasvim blagim ispravkama pomoću bočnih potisnika, ali se one mogu javiti iz bilo kog pravca i mogu izazvati neznatne čulne poremećaje."

Razume se, kapetan je imao na umu svemirsku bolest - ali ta sintagma, prema prećutnom sporazumu, predstavljala je tabu na 'Vaseljeni'. Moglo se, međutim, primetiti da su se mnoge ruke mašile u odeljke ispod sedišta kako bi proverile da li su dobro znane plastične vreće tu i lako dostupne u slučaju hitne potrebe.

Slika na osmatračkom ekranu se proširila i stepen uvećanja se povećao. Flojdu se za trenutak učinilo da se nalazi u nekom avionu u kome se spušta kroz svetle oblake, a ne u svemirskoj letelici koja se približava najčuvanijoj među kometama. Jezgro je postajalo sve veće i jasnije; predstavljalo je ne više crnu tačku, nego nepravilnu elipsu - a onda malo, rošavo ostrvo, izgubljeno u kosmičkom okeanu - i, konačno, pravi-pravcati svet.

I dalje nije postojao osećaj razmera. Iako je Flojd znao da cela panorama koja se raskriljavala pred njim ima manje od deset kilometara u prečniku, lako je mogao zamisliti da posmatra telo veliko poput Meseca. Ali Mesec nije bio maglovit oko rubova, niti je imao male mlazeve pare - kao i dva velika - koji su šikljali sa površine.

"Moj Bože!" uzviknu Mihajlovič. "Šta je ono?"

Pokazao je ka donjoj ivici jezgra, tik sa unutrašnje strane terminatora. Nepogrešivo - ali i nemoguće - neka svetlost bleskala je

tamo na noćnoj strani komete u savršeno pravilnom ritmu: uključeno, isključeno, uključeno, isključeno - jednom u svake dve ili tri sekunde.

Dr Vilkins se nakašlja na svoj uobičajeni način, koji je u prevodu značio 'Mogu ti to objasniti jednosložnim rečima', ali prvi se oglasio kapetan.

"Žao mi je što vas moram razočarati, gospodine Mihajloviču. To je samo optički far na sondi za uzorke broj dva - tamo se nalazi već mesec dana i čeka nas da dođemo po nju."

"Baš prozaično; a ja sam pomislio da nam to neko - nešto - upućuje znake dobrodošlice."

"Nismo te sreće, bojim se; neće tamo biti nikog drugog do nas samih. Far se nalazi upravo na mestu gde nameravamo da se spustimo - blizu je južnog pola Haleja, a to mesto je sada u stalnoj tami. To će olakšati posao našim sistemima za održavanje života. Temperatura, naime, dostiže sto dvadeset stepeni na strani obasjanoj Suncem - što je prilično iznad tačke ključanja."

"Nikakvo čudo onda što se kometa puši", reče Dimitrij, nimalo pometen. "Oni mlazevi ne izgledaju mi baš odveć zdravo. Jeste li sigurni da je kraj njih sasvim bezbedno?"

"To je još jedan razlog što smo za spuštanje odabrali noćnu stranu; tamo nema sličnih aktivnosti. A sada vas molim da me izvinite, moram se vratiti na komandni most. Ovo je prva prilika koja mi se ukazala da se spustim na jedan novi svet - a sumnjam da će se to ponoviti."

Publika kapetana Smita polako se razišla u neuobičajenoj tišini. Slika na osmatračkom ekranu vratila se u normalne razmere i jezgro se smanjilo u jedva vidljivu tačku. No, čak i u tih nekoliko minuta kao da je postalo malo veće, što možda nije bio samo privid. Na maje od četiri časa pre susreta brod je i dalje hitao ka kometi brzinom od pedeset hiljada kilometara na čas.

Ukoliko nešto zakaže sa pogonom u ovoj fazi operacije, letelica će na Haleju napraviti krater znatno upečatljiviji od svih kojima se kometa trenutno dičila.

16. SPUŠTANJE

Spuštanje je prošlo bez ikakvih uzbuđenja, baš kao što se kapetan Smit i nadao. Bilo je nemoguće razabrati u kome je trenutku 'Vaseljena' dodirnula tle; protekao je pun minut pre što su putnici shvatili da je spuštanje okončano, da bi tada usledio zadocneli pljesak.

Brod je počivao na jednom kraju plitke doline okružene brdima čija je visina tek nešto premašala stotinu metara. Svako ko je očekivao da će tu videti lunarni pejzaž doživeo je grdno iznenađenje; ovdašnje formacije nimalo nisu nalikovale na glatke, blage obronke Meseca, orošavele bombardovanjem mikrometeorita tokom milijardi godina.

Ovde ništa nije bilo starije od hiljadu godina; piramide su bile znatno drevnije od okolnog predela. Kad god bi Halejeva kometa načinila krug oko Sunca, njegove vatre bi je preoblikovale - i smanjile. Čak i posle perihela iz 1986, oblik jezgra se pomalo promenio. Besramno spajajući metafore, Viktor Vilis je ipak prilično zgodno opisao stvar kada je kazao svojim gledaocima: 'Kikiriki je postao tankostruk!' I odista, bilo je pokazatelja koji su govorili o tome da će se, posle još nekoliko revolucija oko Sunca, Halej raspolutiti na dva približno jednaka dela - baš kao što je bio slučaj i sa Bielinom kometom, koja je grdno zbunila astronome 1946.

Potpuno odsustvo sile teže takođe je doprinosilo neobičnosti predela. Svuda unaokolo mogle su se videti paukaste formacije, slične maštarijama nadrealističkih slikara, kao i gomile kamenja, neverovatno naherentne, koje čak ni na Mesecu ne bi opstale duže od nekoliko minuta.

Iako je kapetan Smit odlučio da spusti 'Vaseljenu' u dubine polarne noći - čitavih pet kilometara od zaslepljujućeg bleska Sunca - osvetljenost je i tu bila sasvim dobra. Ogromni omotač gasa i prašine koji je optakao kometu obrazovao je jarki oreol koji je izgledao sasvim prikladan ovom predelu; lako se moglo zamisliti da je tu posredi aurora koja se poigrava povrhu antarktičkog leda. A ako to nije bilo dovoljno, Lucifer je obezbeđivao svoju kvotu od nekoliko stotina punih Meseca.

Iako se to očekivalo, potpuno odsustvo boja ipak je predstavljalo iznenađenje; 'Vaseljena' se po svemu mogla nalaziti na kakvom površinskom rudnom kopu: to i nije bila rđava analogija, budući da su iza najvećeg dela okolne tame stajali ugljenik ili njegova jedinjenja, dobro izmešani sa snegom i ledom.

Kao što je i priličilo, kapetan Smit je prvi izišao iz broda, blago se odgurnuvši na izlazu iz glavne vazdušne komore 'Vaseljene'. Izgledalo je da je protekla cela večnost pre no što je stigao do tla, samo dva metra ispod; potom je zahvatio šakom pregršt prašinaste površine i stao da je ispituje u rukavicama.

Na brodu su svi nestrpljivo čekali na reči koje će ući u sve potonje udžbenike istorije.

"Liči mi na biber i so", reče kapetan. "Ako bi se otopilo, bila bi to prilično dobra podloga za žitarice."

Plan misije nalagao je da se jedan ceo halejski 'dan' od pedeset pet časova provede na južnom polu, a onda - ako ne bude poteškoća - da se prevali deset kilometara ka polutaru, koji je bilo veoma teško odrediti, kako bi se izučio neki od gejjira tokom potpunog ciklusa dan-noć.

Šef naučne ekipe Pendril nije gubio vreme. Bezmalo odmah po spuštanju, otisnuo se sa jednim kolegom na mlaznim sankama sa dva sedišta ka faru sonde koja ih je čekala. Vratili su se kroz jedan sat, noseći odranije pripremljene uzorke komete koje su ponosno odložili u duboko zamrzavanje.

U međuvremenu, druge grupe postavile su paukovu mrežu kablova po dolini, zategnutih između stubova koji su bili pobodeni u trošno tle. Ova mreža služila je ne samo da se sa brodom povežu mnogobrojni instrumenti, nego i da se znatno olakša kretanje spolja. Sada se ovaj deo Haleja mogao istraživati bez upotrebe nezgrapnih vanbrodskih manevarskih jedinica; bilo je neophodno jedino spojiti neku uzicu sa kablom, a zatim ići duž njega ruku po ruku. Uz to, ovo je bilo znatno zabavnije nego upravljati VMJ-ima, koje su, zapravo, doslovce predstavljale svemirske brodove za jednog čoveka, uz sve zapetljivine koje takva vozila podrazumevaju.

Putnici su sve to očarano posmatrali, slušajući razgovore preko radija i pokušavajući da i sami iskuse uzbuđenja izazvana otkrićima. Posle otprilike dvanaest časova - odnosno, znatno manje u slučaju

bivšeg astronauta Kliforda Grinberga - zadovoljstvo ovim praćenjem događaja počelo je da bleedi. Uskoro su se odasvud mogli čuti predlozi o 'izlasku napolje'; izuzetak je ovde bio jedino Viktor Vilis, koji je, sasvim netipično za njega, delovao povučeno i uzdržano.

"Mislim da se uplašio", primeti prezrivo Dimitrij. Nikada mu se nije dopadao Viktor, a naročito od kako je otkrio da je naučnik potpuno bez sluha. Iako je to bilo krajnje nepošteno prema Viktoru (koji je odvažno dopustio da bude iskorišćen kao zamorče u izučavanju tog neobičnog nedostatka), Dimitrij je često umeo da mračno primeti: "Čovek koji ne nosi muziku u sebi, kadar je za izdaju, obmanu i niskost."

Flojd je doneo odluku još pre no što je napustio Zemljinu orbitu. Megi M bila je dovoljno sportski nastrojena da se upusti u sve i njoj neće biti potrebna podsticanja. (Slogan koji je često ponavljala - 'Jedan pisac nikada ne sme da propusti priliku da stekne neko novo iskustvo' - ostavio je znamenitog traga na njen emocionalni život.) Iva Merlin je, kao i obično, sve držala u napetosti, ali je Flojd bio rešen da je povede u jedno sasvim lično razgledanje komete. Bilo je to najmanje što je mogao učiniti da očuva svoj ugled; svi su znali da je na njemu ležala delimična odgovornost što se ovaj znameniti osamljenik našao na spisku putnika i sada je okolo kružio vic da između njih postoji nešto. U njihovim najbezazlenijim opaskama Dimitrij i brodski lekar dr Mahindran, koji se pravio da im silno zavidi, vedro su nalazili neki drugi smisao.

Flojdu je u početku bilo malo nezgodno zbog toga - zato što ga je cela situacija prilično podsećala na emocionalne bure mladosti - ali posle se privikao. No, nije znao kako Iva gleda na tu stvar, a do sada mu je nedostajala hrabrost da je to upita. Čak i ovde, u ovom zbijenom, malom društvu, gde bi tek poneka tajna potrajala duže od šest časova, ona je uspela da očuva najveći deo svoje čuvene uzdržanosti - onaj oreol tajanstvenosti koji je očaravao publiku već tri pokolenja.

Što se tiče Viktora Vilisa, on je upravo otkrio jednu od onih razornih, sitnih pojedinosti koje mogu da unište i najbolje skovane planove miševa i svemiraca.

'Vaseljena' je bila opremljena najnovijim skafandrima tipa XX, sa vizirima koji se nisu maglili i nisu bili refleksni; zajemčeno su pružali

neuporediv pogled na svemir. Delovi za glavu dolazili su, doduše, u nekoliko veličina, ali Viktor Vilis se ipak nije mogao poslužiti nijednim od njih bez zamašne hirurške intervencije.

Bilo mu je potrebno petnaest godina da usavrši svoj zaštitni znak ('Trijumf topijarnog umeća' - kako je stvar nazvao jedan kritičar, možda s divljenjem).

Sada je samo brada stajala između Viktora Vilisa i Halejeve komete. On će uskoro morati da se odluči između njih dve.

17. DOLINA CRNOG SNEGA

Bilo je iznenađujuće što se kapetan Smit gotovo nije usprotivio zamisli da putnici iziđu iz broda. Složio se da bi bilo besmisleno prevaliti toliki put, a zatim ne kročiti na kometu.

"Neće biti nikakvih poteškoća ako se budete držali uputstava", kazao je on na neizbežnoj instruktaži. "Čak i ako nikada ranije niste nosili skafander - a mislim da su to iskustvo imali jedino zapovednik Grinberg i dr Flojd - oni su sasvim udobni i potpuno automatski. Ne treba se više petljati ni sa kakvim kontrolama i podešavanjima pošto jednom obavite proveru u vazdušnoj komori.

No, držaćemo se jednog bespogovornog pravila: van broda mogu ići samo dvoje istovremeno. Imaćete i ličnu pratnju, razume se, povezanu sa vama bezbednosnim kablom dugačkim pet metara - koji se, međutim, može produžiti na dvadeset ukoliko se ukaže potreba. Uz to, oboje ćete biti povezani i sa dva kabla-vođice koje smo rastegnuli celom dužinom doline. Pravilo na putu isto je kao i na Zemlji: držite se desno! Ako želite nekoga da preteknete, treba samo da otkačite vašu kopču - ali jedan od vas uvek mora ostati privezan za kabl. Na taj način isključena je opasnost da se otisnete u svemir. Ima li pitanja?"

"Koliko dugo možemo ostati napolju?"

"Koliko vam drago, gospođice M'Bala. Ali savetujem vam da se vratite čim osetite i najmanju nelagodnost. Možda bi jedan sat bilo najbolje za prvi izlazak - premda vam se može učiniti da je proteklo samo desetak minuta..."

Kapetan Smit bio je sasvim u pravu. Kada je Hejvud Flojd pogledao na displej koji je pokazivao vreme izbivanja iz broda, učinilo mu se neverovatno da je proteklo već četrdeset minuta. No, to i nije trebalo da bude tako iznenađujuće, budući da se brod već nalazio na udaljenosti od dobrog kilometra.

Kao starijem putniku - po gotovo bilo kom merilu - ukazana mu je čast da prvi iziđe iz broda. A u pogledu saputnika nije, zapravo, imao izbora.

"Van broda sa Ivom!" *Neprevodiva igra reči. Mihajlovič, zapravo, kaže 'IVA sa Ivom!' ('EVA with Yva!'), pri čemu je 'EVA' akronim od 'ExtraVeicular Activity ('vanbrodska delatnost') - prim. prev. uzviknuo je likujući Mihajlovič. "Kako se tome može odoleti! Premda vam..." dodao je on, iscrivši se, "...ovi skafandri baš neće dopustiti sve vanbrodske delatnosti koje biste poželeli."*

Iva se složila, bez imalo oklevanja, ali i bez oduševljenja. Baš tipično za nju, pomisli smrknuto Flojd. Ne bi bilo sasvim tačno reći da je izgubio iluzije - u njegovom životnom dobu preostalo ih je sasvim malo - ali bio je razočaran. I to više u samoga sebe nego u Ivu; ona je stajla izvan svake pokude ili hvale kao 'Monaliza' - sa kojom su je često poredili.

Poređenje je, razume se, bilo smešno; La Đokonda je bila tajanstvena, ali svakako ne i erotična. Ivina moć počivala je u jedinstvenoj udruženosti oba ova svojstva -uz bezazlenost koja se tu javljala radi ravnoteže. Pola stoleća kasnije, tragovi sve tri osobine i dalje su bili vidljivi, bar očima onih koji su joj slepo bili odani.

Ono što je nedostajalo - Flojd je, nažalost, bio primoran da prizna - bila je živa ličnost. Kada bi pokušao da usredsredi misli na nju, sve što je mogao da prizove u sećanje bile su uloge koje je igrala. On se stoga nevoljno morao složiti sa jednim kritičarem koji je svojevremeno primetio: 'Iva Merlin je ogledalo svih muških želja; ali ogledalo nema vlastiti karakter.'

A sada je ta tajanstvena i jedinstvena osoba lebdela pokraj njega tik iznad površine Halejeve komete, kako su se oni i njihov vodič kretali duž dvostrukog kabla koji se pružao preko Doline Crnog Snega. On joj je nadenuo taj naziv i bio je zbog toga detinje ponosan, iako se on nikada neće pojaviti ni na jednoj karti. Nisu mogle postojati mape sveta čija je geografija tako kratkovečna kao meteorološke prilike na Zemlji. Uživao je u saznanju da još niko nije pred očima imao prizor koji se sada pružao oko njega - niti će ga ikada imati.

Na Marsu ili na Mesecu mogli ste se ponekad - uz mali napor mašte i ako ne obraćate pažnju na drugačije nebo - pretvarati da ste na Zemlji. To je, međutim, ovde bilo nemoguće, budući da su visoke - često nadnete - snežne skulpture ispoljavale tek sasvim labavu

povezanost sa gravitacijom. Valjalo je dobro se osvrnuti unaokolo da bi se ustanovilo šta je gore, a šta dole.

Dolina Crnog Snega bila je sasvim neuobičajena, zato što je predstavljala prilično čvrsto ustrojstvo - kameni greben smešten u isparljivu podlogu sazdanu od vodenog i ugljovodoničnog leda. Geolozi su i dalje raspravljali o njegovom poreklu: jedni su smatrali da je posredi komad asteroida koji se davno sudario sa kometom. Korings je otkrio složene mešavine organskih jedinjenja, prilično nalik na smrznuti ugljeni katran - premda je bio uveren da život nije igrao nikakvu ulogu u njegovom nastanku.

'Snežni' pokrov na dnu male doline nije bio sasvim crn; kada ga je Flojd obasjao snopom svoje baterijske svetiljke, on se presijavao i svetlucao kao da sadrži milione mikroskopskih dijamanta: ugljenika je u svakom slučaju bilo dovoljno. Ali, gotovo izvesno, nikada nisu postojali pritisci i temperature neophodni da oni nastanu.

Vođen iznenadnim porivom, Flojd ispruži šake i zahvati dve pregršti snega; morao je da se odgurne o bezbednosni kabl da bi to učinio i za trenutak je imao komičnu viziju samoga sebe kao artiste na trapezu koji hoda po zategnutom užetu - ali odozdo. Krhka kora nije pružila doslovce nikakav otpor kada je on zaronio u nju glavom i ramenima; zatim je blago stao da se izvlači za svoju uzicu i konačno izronio sa pregršti Haleja.

Poželeo je da može osetiti tvar komete kroz izolaciju rukavica dok je zbijao masu kristalnog paperja u grudvu koja mu je fino legla na dlan. Ostala mu je na šaci, abonosno crna, ali i sa varljivim odblescima svetlosti koji su se javljali dok ju je okretao s jedne na drugu stranu.

I najednom, u njegovoj mašti, ona postade najčistija belina - i on je ponovo bio dečak, na zimskom igralištu svoje mladosti, okružen utvarama vlastitog detinjstva. Mogao je čak da čuje klicanje drugova koji su mu se rugali i pretili mu sopstvenim tvorevinama od neokaljanog snega...

Spomen je bio kratak, ali ga je uzdrmao, zato što ga je preplavio sveobuhvatnim osećanjem tuge. Sa razdaljine od jednog stoleća on se više nije mogao setiti ponaosob nijednog od tih utvarnih prijatelja koji su stajali oko njega; pa ipak, znao je da je neke među njima jednom voleo...

Oči mu se ispuniše suzama i prsti mu se stisnuše oko grudve od tuđinskog snega. Zatim se vizija rasplinu: vratio se u stvarnost. Bio je to trenutak ne tuge nego likovanja.

"Blagi Bože!" uzviknu Hejvud Flojd, a reči stadoše da mu odjekuju u majušnoj, rezonantnoj vaseljeni njegovog skafandra. "Stojim na Halejevoj kometi - šta više od toga mogu da poželim! Ako me sada pogodi neki meteor, nimalo ne bih zažalio!"

On podiže ruke i hitnu grudvu prema zvezdama. Bila je tako mala i tako tamna da je skoro istog časa iščezla, ali on je nastavio da gleda put neba.

A onda, najednom - neočekivano - ponovo se pojavila u iznenadnoj eksploziji svetlosti, u času kada je domašila zrake skrivenog Sunca. Iako je bila crna kao čađ, ipak je odražavala dovoljno tog zaslepljujućeg sjaja da se lako mogla videti spram slabašno osvetljenog neba.

Flojd ju je posmatrao sve dok nije nestala - možda isparila, a možda postala odveć mala zbog udaljenosti. Neće dugo potrajati pri žestokoj bujici zračenja koje se slivalo gore; ali koliko se ljudi moglo podičiti time da su načinili vlastitu kometu?

18. 'STARI VERNI'

Obazrivo istraživanje komete već je počelo dok je 'Vaseljena' još stajala u polarnoj senci. Najpre su jednodne VMJ lagano obiše dnevnu i noćnu stranu, beležeći sve što je izgledalo zanimljivo. Pošto je ovo preliminarno istraživanje obavljeno, grupe od po pet naučnika stale su da se izvoze u šatlu, razmeštajući opremu i instrumente po strateškim tačkama.

'Ledi Džesmin' predstavljala je dalekog potomka primitivnih 'svemirskih kapsula' iz ergele 'Otkrića', kadrih da dejstvuju jedino u uslovima bestežinskog stanja. Ona je doslovce bila mali svemirski brod, projektovan da prevozi osoblje i laki teret između 'Vaseljene' na orbiti i površine Marsa, Meseca i jovijanskih satelita. Glavni pilot, koji se prema njoj ophodio kao prema pravoj grande dame, što je ona i bila, žalio se uz tobožnju ogorčenost da je letenje oko jedne uboge, male komete ispod njenog dostojanstva.

Kada se kapetan Smit sasvim uverio da Halej - bar na površini - ne krije nikakva neprijatna iznenađenja, odlučio je da uzlete sa pola. Posle prevaljenih pukih desetak kilometara 'Vaseljena' se obrela u jednom drugačijem svetu: prešla je iz svetlucavog sumraka koji će potrajati mesecima u područje koje je znalo za ciklus noći i dana. A sa svanućem, kometa je lagano oživela.

Kada Sunce bude izišlo iznad krzavog, besmisleno bliskog obzorja, njegovi zraci koso će obasjati nebrojene male kratere koji su orošavili koru. Najveći broj njih ostaće neaktivan: uska ždrela biće im začepljena skorelim mineralnim solima. Nigde drugde na Haleju nije postojala tako živa raskoš boja; one su navele biologe na pogrešnu pomisao da tu počinje život, baš kao i na Zemlji, u obliku algalnih rastinja. Mnogi još nisu izgubili tu nadu, premda bi to tek nevoljno priznali.

Iz drugih kratera pramenovi pare stali su da se dižu uvis, put neba, krećući se neprirodno pravilnim putanjama, zato što nije bilo vetra koji bi ih skretao. Obično se ništa drugo ne bi dogodilo sat ili dva; a onda, kako je toplota Sunca prodirala u smrznutu

unutrašnjost, Halej bi počeo da šiklja mlazeve - 'baš kao kitovi', kako je primetio Viktor Vilis.

Iako slikovita, ova metafora nije baš najvernije odražavala stanje stvari. Mlazevi sa dnevne strane Haleja nisu bili isprekidani, već su postojano šikljali više časova. Uz to, nisu se povijali i vraćali natrag na površinu, već su nastavljali da se dižu put neba, sve dok se ne bi izgubili u sjajnoj izmaglici koju su sami stvarali.

U prvo vreme naučna ekipa držala se prema gezirima krajnje obazrivo, kao vulkanolozi koji se približavaju Etni ili Vezuvu dok su ovi u jednom od svojih manje predvidljivih raspoloženja. Ali uskoro su otkrili da su Halejeve erupcije, iako često zastrašujućeg izgleda, sasvim blage i dobroćudne; voda je izlazila podjednako brzo kao iz vatrogasnog creva i nije bila mnogo topla. Nekoliko sekundi pošto bi izišla iz svog podzemnog rezervoara, ona bi se pretvorila u bleštavu mešavinu pare i ledenih kristala; Halej je bio optočen večnom snežnom olujom, ali su pahulje tu padale nagore. Čak i pri ovoj skromnoj brzini izbacivanja, ni kap vode nikada se neće vratiti na svoje izvorište. Pri svakom krugu oko Sunca sve više krvi komete oticalo bi u neutaživi vakuum svemira.

Posle priličnog oklevanja kapetan Smit je pristao da 'Vaseljenu' premesti na razdaljinu od sto metara od 'Starog Vernog', najvećeg gejzira na dnevnoj strani. Bio je to zadivljujući prizor - beličastosiv stub magle, izrastao poput kakvog džinovskog drveta iz iznenađujuće malog otvora u krateru prečnika tri stotine metara, koji je izgledao kao jedna od najstarijih formacija na kometi. Nedugo potom naučnici su se razmireli po celom krateru, sakupljajući uzorke (potpuno sterilne, nažalost) raznobojnih minerala i povremeno zabadajući svoje termometre i cevi za uzorke u sam šikljajući stub sazdan od vode, leda i magle. "Ako zbog toga bilo ko od vas odleti u svemir", upozorio ih je kapetan, "nemojte očekivati da ćemo preduzeti hitno spasavanje. U stvari, verovatnije da ćemo sačekati da se sami vratite natrag."

"Šta li mu to znači?" upita zamišljeno Dimitrij Mihajlovič. Kao i obično, Viktor Vilis je bio hitar na odgovoru.

"U nebeskoj mehanici stvari se ne zbivaju uvek onako kako bi čovek to očekivao. Sve što bi bilo bačeno sa Haleja nekom razumnom brzinom i dalje bi se kretalo u osnovi istom orbitom -

potrebna je, naime, ogromna promena brzine da bi se u ovom pogledu ostvarila značajna razlika. I tako, jednu revoluciju kasnije, dve orbite bi se ponovo presekle, što znači da biste se obreli tamo odakle ste i krenuli - ali, razume se, sedamdeset šest godina stariji."

Nedaleko od 'Starog Vernog' nalazio se još jedan fenomen koji niko nije mogao da predvidi. Kada su ga prvi put spazili, naučnici nisu mogli poverovati vlastitim očima. Pružajući se na nekoliko hektara Haleja i izloženo vakuumu svemira, nalazilo se nešto što je ličilo na sasvim obično jezero, upadljivo jedino po svojoj izrazito crnoj boji.

Očigledno, to nije mogla biti voda; jedina tečnost koja je mogla ostati postojana u ovoj sredini bila su teška organska ulja ili smole. U stvari, ispostavilo se da je jezero 'Tuonela', zapravo, katran, potpuno čist osim lepljivog površinskog sloja debelog manje od jednog milimetra. Pri ovoj zanemarljivoj sili teže mora da su bile potrebne godine - možda čak i nekoliko krugova oko vrelih plamenova Sunca - da jezero postane ovako ravno poput ogledala.

Sve dok kapetan nije prekinuo celu stvar, jezero je bilo jedna od glavnih turističkih znamenitosti Halejeve komete. Neko je otkrio (premda niko nije hteo da prihvati tu sumnjivu počast) da je moguće hodati savršeno normalno po njemu, gotovo kao na Zemlji; površinski sloj bio je dovoljno adhezivan da zadrži stopu koja bi se spustila na njega. I ubrzo je većina članova posade stala da se snima kako naizgled hoda po vodi...

Ali onda je kapetan Smit izvršio inspekciju vazdušne komore i otkrio da su zidovi grdno zamrljani katranom. Niko ga još nije video toliko blizu izlivu prave srdžbe.

"Zar nije dovoljno", počeo je on kroz stisnute zube, "što je spoljašnjost broda čađava? Halejeva kometa je jedno od najprljavijih mesta koje sam ikada video..."

Posle toga više nije bilo šetnji po jezeru Tuonela.

19. NA KRAJU TUNELA

U jednoj maloj, samodovoljnoj vaseljeni, gde je svako svakoga poznavao, nije moglo biti većeg šoka od toga da se sretne jedan potpuni stranac.

Hejvud Flojd je blago lebdeo duž hodnika ka glavnom salonu kada je iskusio to osećanje. Pometeno se upiljio u uljeza, začudivši se kako je to jedan slepi putnik uspeo da toliko dugo ostane neotkriven. Ovaj mu je uzvratio pogled u kome su se istovremeno očitavali nelagodnost i razmetljivost, očigledno čekajući da Flojd prvi progovori.

"Viktore, zaboga!" reče on najzad. "Izvini što te nisam odmah prepoznao. Prineo si, znači, tu vrhunsku žrtvu u ime nauke - ili je možda posredi tvoja publika?"

"Da", uzvрати Vilis zlovoljno. "Uspeo sam da je smestim u šlem - ali vražje dlačice tako su grozno šuš kale da niko nije mogao da razabere ni reč koju bih rekao."

"Kada ćeš da iziđeš?"

"Čim se Klif vrati - otišao je u istraživanje pećine sa Bilom Čantom."

Prva proletanja pored komete, iz 1986, ukazala su na mogućnost da je ona znatno ređa od vode - što je jedino moglo da znači da je ili načinjena od veoma poroznog materijala, ili da je puna šupljina. Za oba objašnjenja se ispostavilo da su tačna.

U prvi mah je poslovično oprezan kapetan Smit glatko zabranio svako istraživanje pećina. Konačno je popustio kada ga je dr Pendril podsetio na to da je njegov glavni pomoćnik, dr Čant, iskusni speleolog - štaviše, da je upravo zbog toga uključen u ovu misiju.

"Urušavanja pećina sasvim su nemoguća pri ovako maloj sili teže", kazao je Pedril nevoljnom kapetanu. "Ne postoji, dakle, opasnost da ostanemo zatrpani."

"Ali se možete izgubiti."

"Čant bi na tu mogućnost gledao kao na profesionalnu uvredu. Prodro je do dubine od dvadeset kilometara u Mamutovu pećinu. U svakom slučaju, biće vezan kablom."

"Komunikacije?"

"Kabl sadrži optička vlakna. Ali i radio u skafandru verovatno će biti upotrebljiv sve vreme."

"Hmm. Kuda namerava da ide?"

"Najbolje mesto je presahli gejzir u podnožju Mlade Etne. Mrtav je već najmanje hiljadu godina."

"Pa, nadam se da će mirovati još nekoliko dana. Vrlo dobro - želi li još neko da pođe."

"Kao dobrovoljac se javio Klif Grinberg - on se prilično bavio istraživanjem podmorskih pećina kod Bahama."

"I ja sam to probao jednom - i bilo mi je dovoljno. Recite Klifu da nam je odveć dragocen. Može da prodre unutra koliko želi, pod uslovom da ne gubi iz vida ulaz. Ni korak dalje od toga. A ako izgubi vezu sa Čantom, ne sme da krene za njim bez mog odobrenja."

Koje ja, pomisli kapetan, nipošto neću olako dati...

Dr Čant je znao za sve stare viceve o speleolozima koji žude za tim da se vrate u majčinu utrobu i bio je sasvim siguran da ih lako može opovrći.

"To mora da je vraški bučno mesto sa svom onom lupnjavom, kuckanjem i žuborenjem", primetio je on. "Pećine volim zbog toga što su tako spokojne i bezvremene. Tamo znate da se ništa nije promenilo već stotinu hiljada godina, osim što su stalktiti postali malo deblji."

Ali sada, dok je ponirao dublje u Haleja, odmotavajući za sobom tanko, ali doslovce nepokidivo uže koje ga je spajalo sa Klifordom Grinbergom, shvatio je da to više nije tačno. Još nije raspolagao naučnim dokazom, ali njegov geološki instinkt govorio mu je da je ovaj podzemni svet nastao koliko juče na vremenskoj skali Vaseljene. Bio je mlađi od nekih gradova Čoveka.

Tunel kroz koji se kretao dugačkim, niskim skokovima imao je u prečniku četiri metra, a potpuno odsustvo težine živo je prizvalo u sećanje ronjenje u podmorskim pećinama na Zemlji. Niska sila teže doprinosila je ovom prividu; imao je neodoljiv utisak da nosi nešto malo suviše težine, te da tako blago ponire nadole. Jedino ga je nepostojanje bilo kakvog otpora podsećalo na to da se kreće kroz vakuum, a ne kroz vodu.

"Upravo mi nestaješ iz vidnog polja", reče Grinberg, koji se nalazio na pedeset metara od ulaza. "Radio-veza je i dalje sasvim u redu. Kako izgleda kod tebe?"

"Veoma je teško reći - ne mogu da prepoznam nijednu formaciju, tako da mi nedostaju reči da ih opišem. Nisu posredi nikakve stene - tvar se drobi pod dodirom - imam utisak da istražujem kakav džinovski švajcarski sir..."

"Misliš da je u pitanju nešto organsko?"

"Da - ali nikakve veze nema sa životom, razume se. No, posredi su savršene sirovine za život. Sve vrste ugljovodonika - hemičari bi se silno zabavljali ovim uzorcima. Da li me i dalje vidiš?"

"Samo sjaj tvoje svetiljke, a i on brzo slabi."

"A - evo jedne prave stene - ne izgleda da pripada ovde - verovatno je uljez - hej, našao sam zlato!"

"Šališ se!"

"Ovo je dovelo u zabunu mnoge na starom zapadu - sulfid gvožđa. Čest je na spoljnjim satelitima, razume se, ali me ne pitaj šta traži ovde..."

"Izgubljen vizuelni kontakt. Nalaziš se dvesta metara unutra."

"Prolazim kroz jedan upadljiv sloj - liči na meteorske ostatke - mora da se nešto uzbudljivo dogodilo ovde pre... valjda ćemo moći da odredimo datum... hej!"

"Nemoj mi to raditi!"

"Izvini - gotovo sam ostao bez daha - preda mnom je neka velika komora - poslednja stvar koju sam očekivao - čekaj da malo prođem snopom levo-desno..."

Gotovo je loptasta - ima trideset, četrdeset metara u prečniku. I... ko bi u to poverovao... Halej je pun iznenađenja - stalaktiti i stalagmiti."

"Šta je toliko iznenađujuće sa njima?"

"Pa, nema slobodne vode, nema krečnjaka, razume se - i tako niska sila teže. Izgledaju kao da su od voska. Sačekaj trenutak da podesim kameru... fantastični oblici... kao oni koji nastaju pri otapanju sveće... ovo je čudno..."

"Šta je sad?" U boji glasa dr Čanta pojavila se iznenadna promena, koju je Grinberg odmah razabrao.

"Neki stubovi su slomljeni. Leže na tlu. Gotovo kao da..."

"Da?"

"...kao da je nešto... naletelo... na njih."

"To je ludo. Da li ih je mogao odvaliti zemljotres?"

"Nema ovde zemljotresa - samo mikroseizmičkih potresa izazvanih gejzirima. Možda je došlo do nekog velikog šikljanja u prošlosti. U svakom slučaju, to se moralo zbiti pre više stoleća. Pali stubovi imaju oplatu od one voštane tvari - debelu više milimetara."

Dr Čant se polako pribrao. On nije spadao u naročito maštovite ljude - takvi brzo gube posao u speleologiji - ali posebnost ovog mesta kao da je oživela neki uznemirujući spomen. Pali stubovi odveć su nalikovali na šipke kakvog kaveza koje je razvalilo neko čudovište u pokušaju bekstva...

Razume se, stvar je bila sasvim besmislena - ali dr Čant je naučio da nikad ne pređe olako preko predosećanja, signala za opasnost, sve dok mu ne pronađe korene. Takva opreznost spasla mu je život u više navrata; neće izići iz ove komore sve dok ne bude razbrao izvor straha koji ga je obuzeo. A bio je dovoljno pošten da prizna da je 'strah' prava reč.

"Bile - je li sve u redu? Šta se događa?"

"I dalje snimam. Neki od ovih oblika podsećaju me na skulpture iz indijskih hramova. Gotovo su erotični."

Hotimice je odvratio um od neposrednog sučeljavanja sa strahovima, nadajući se da će im se tako nesvesno prikrasti, posredstvom svojevrsne odvracene mentalne vizije. U međuvremenu, čisto mehanički poslovi snimanja i sakupljanja uzoraka gotovo su mu sasvim zaokupili pažnju.

Sasvim je na mestu bio, podsetio je sebe, zdrav strah; poguban bi postao jedino onda kada bi se pretvorio u paniku. Dva puta je u životu iskusio paniku (jednom na nekoj planinskoj litici, a drugi put pod vodom) i još bi zadržtao pri spomenu na njen studeni dodir. No, na sreću, sada je od nje bio daleko i to iz nekog razloga koji mu se, iako ga nije shvatao, činio neobično umirujući. Postojala je izvesna primesa komičnog u celoj situaciji.

A onda, najednom poče da se smeje - ne histerično, već sa olakšanjem.

"Jesi li video neki od onih starih filmova iz serije 'Zvezdani ratovi'?" upita on Grinberga.

"Svakako - i to po nekoliko puta."

"Pa, sad znam šta me je mučilo. Ima jedna epizoda kada Lukov svemirski brod ulazi u neki asteroid - i naleće na divovsko zmijoliko stvorenje koje obitava u njegovim šupljinama."

"Nije to bio Lukov brod - već 'Hiljadugodišnji soko' Hana Sola. I uvek sam se pitao kako je taj ubogi stvor uspevao da sastavi kraj s krajem. Mora da je silno ogladneo čekajući na povremene poslastice iz svemira. A i teško da bi princeza Leia bila nešto više od hors-d'oeuvre, uostalom."

"Što ja nipošto ne nameravam da budem", reče dr Čant, sada već sasvim staložen. "Čak i ako ovde ima života - što bi predstavljalo pravo čudo - lanac ishrane bio bi sasvim kratak. Silno bih se stoga iznenadio kada bih naišao na nešto veće od miša. Ili, verovatnije, pečurke... Dobro, da vidimo sad, kuda nam valja poći odavde... postoje dva izlaza na drugom kraju komore... onaj desni je veći... poći ću njime..."

"Koliko ti je još kabla preostalo?"

"Oh, dobrih pola kilometra. Evo, polazim... na sredini sam komore... do vruga, odbio sam se od zida... ali sad sam se uhvatio... prolazim najpre glavom... zidovi su glatki, prava stena za promenu... baš šteta..."

"U čemu je problem?"

"Ne mogu dalje. Puno je stalaktita... odveć su zbijeni da bih mogao da se provučem... a i suviše debeli da bih ih slomio bez pomoći eksploziva. A to bi bila silna šteta... boje su prelepe... prvi put na Haleju vidim pravu zelenu i plavu. Samo trenutak, da ih dobro snimim..."

Dr Čant se oslonio o zid uskog tunela i upravio kameru. Prstima u rukavicama posegao je za prekidačem visokog intenziteta, ali ga je promašio i potpuno isključio glavnu rasvetu.

"Baš su pametno napravili ovu stvar", promrmlja on. "To mi se događa već treći put."

Nije odmah ispravio grašku, zato što je uvek uživao u tišini i potpunoj tami koje se mogu iskusiti jedino u najdubljim pećinama. Blagi šum u pozadini, koji je proizvodio njegov sistem za održanje života, uskratio mu je tišinu, ali bar...

...šta je sad ovo? Negde iza zastora od stalaktita, koji su mu osujetili dalje napredovanje, razabrao se slabašni sjaj, kao rano praskozorje. Kako su mu se oči privikavale na tamu, izgledalo je da postaje jači, a uspeo je da razabere i prisenu zelenog. Sada je čak mogao da vidi obrise prepreka što su stajale pred njim...

"Šta se događa?" upita zabrinuto Grinberg.

"Ništa - samo posmatram."

I razmišljam - mogao je da doda. Postojala su četiri moguća objašnjenja.

Sunčeva svetlost mogla je proći dođe kroz filter nekog prirodnog provodnika - led, kristal ili nešto slično. Ali do ove dubine? Malo verovatno...

Radioaktivnost? Nije našao za shodno da ponese Gajgerov brojač; ovde nije bilo doslovce nikakvih teških elemenata. Ali vredelo bi vratiti se i proveriti.

Neki fosforescentni mineral - na tu mogućnost bi uložio novac. No, postojala je i četvrta mogućnost - najmanje verovatna, ali i najuzbudljivija.

Dr Čant nikada nije zaboravio onu noć bez mesečine - i bez sjaja Lucifera - na obalama Indijskog okeana, dok je hodao pod blistavim zvezdama duž peščane obale. More je bilo sasvim mirno, ali s vremena na vreme po koji slabašan talas stigao bi do njegovih stopala - i tu se rasprsnuo u eksploziji svetlosti.

Zagazio je u plićak (još se sećao dodira vode oko članaka, poput toplog kupatila) i pri svakom koraku koji bi načinio usledilo bi novo rasprskavanje svetlosti. Mogao ga je izazvati čak i tako što bi pljesnuo tik iznad površine.

Da li su se slični bioluminiscentni organizmi mogli razviti i ovde, u srcu Halejeve komete? Dopala mu se ta pomisao. Predstavljalo bi pravi varvarski čin ugroziti nešto tako izuzetno kao ovo prirodno umetničko delo - sa tim sjajem u pozadini barijera ga je sada podsetila na oltar koji je svojevremeno video u nekoj katedrali - ali morao bi da se vrati i uzme eksploziv. U međuvremenu, tu je bio drugi hodnik...

"Ne mogu dalje ovuda", reče on Grinbergu, "tako da ću probati drugim pravcem. Vraćam se do raskršća - postavljam kalem na

'namotavanje'." Nije pomenuo tajanstveni sjaj, koji je nestao istog časa kada je on ponovo uključio rasvetu.

Grinberg nije odmah uzvratio, što je bilo neuobičajeno; verovatno je razgovarao sa brodom. Čanta to nije zabrinulo; ponoviće poruku čim ponovo krene.

Trenutak potom Grinberg se opet oglasi i Čanta pohita da mu objasni situaciju.

"Sve je u redu, Klife - premda sam te na trenutak izgubio. Vraćam se u komoru - sad krećem u drugi tunel - nadam se da tamo nema nikavih prepreka."

Ovoga puta Grinberg odmah uzvрати. "Žao mi je, Bile, ali moraš se odmah vratiti na brod. Iskrslo je nešto hitno - ne, ne ovde - sve je u redu sa 'Vaseljenom'. Ali možda ćemo morati da se odmah vratimo na Zemlju."

Bilo je to samo nekoliko nedelja pre no što je dr Čant otkrio najverovatnije objašnjenje za slomljene stubove. Kako je, prilikom svakog perihela, kometa izbacivala u svemir svoju unutrašnjost, razmeštaj njene mase se neprekidno menjao. I tako, svakih nekoliko hiljada godina, njeno okretanje postajalo bi nepostojano, što bi dovodilo do promene pravca ose - prilično silovito, poput čigre koja pada pošto izgubi energiju. Kada se to dogodi, kometotresi koji nastaju mogu da dostignu zamašnih pet stepeni Rihterove lestvice.

Ali nikada nije odgonetnuo tajnu neobičnog sjaja. Iako je taj problem ubrzo bacila u zasenak drama koja je počela da se odigrava, osećanje propuštene prilike neće prestajati da ga proganja do kraja života.

Premda je povremeno dolazio u iskušenje, nikada nije pomenuo stvar nijednom od svojih kolega. Pa ipak, ostavio je zapečaćenu poruku za naredni pohod, koju je trebalo otvoriti 2133.

20. OPOZIV

"Jesi li video Viktora?" upita Mihajlovič vedro, dok je Flojd hitao na sastanak kod kapetana. "Potpuno je slomljen čovek."

"Ponovo će mu izrasti na povratku kući", odvrati kratko Flojd, koji nije imao vremena za takve sitnice u ovom trenutku. "Pokušavam da ustanovim šta se dogodilo."

Kapetan Smit je i dalje sedeo, gotovo otupeo, u svojoj kabini kada je Flojd stigao. Da je ovo bila neka vanredna situacija koja se odnosila na njegov vlastiti brod, on bi se pretvorio u pravi tornado kontrolisane energije, izdajući naređenja levo i desno. Ali pod ovakvim okolnostima ništa drugo nije mogao da preduzme do da čeka narednu poruku sa Zemlje.

Kapetan Laplas bio mu je prijatelj; kako je on mogao da se uvali u takvu nepriliku? Nije postojala nikakva nesreća, greška u navigaciji ili otkazivanje uređaja, čime se mogla objasniti nevolja koja ih je snašla. Niti je, bar koliko je Smit uspevao da se razabere, bio neki način na koji je 'Vaseljena' mogla da im pritekne u pomoć. U središtu operacija uzaludno su se vrteli u krug; stvar je ličila na jedan od onih nesrećnih slučajeva, odveć čestih u svemiru, u kojima se ništa drugo nije moglo učiniti osim da se izjavi saučešće i zabeleži poslednja poruka. Ali on ničim nije odao svoje sumnje i uzdržanost kada je Flojdu saopštio novosti.

"Dogodila se nesreća", reče on. "Dobili smo naređenje da se odmah vratimo na Zemlju, kako bismo se pripremili za spasilačku misiju."

"Kakva nesreća?"

"U pitanju je letelica iz iste serije, 'Galaksija'. Nalazila se u istraživanju jovijanskih satelita. Bila je prinuđena da se spusti."

Razabrao je izraz zbunjenosti i neverice na Flojdovom licu.

"Da, znam da je to nemoguće. Ali još nisi čuo sve. Ono najlepše tek dolazi: nasukani su na - Evropi."

"Na Evropi!"

"Bojim se da je tako. Oštećeni su, ali, kako izgleda, niko nije stradao. I dalje čekamo pojedinosti."

"Kada se to dogodilo?"

"Pre dvanaest časova. Proteklo je izvesno vreme pre no što su uspeali da izveste Ganimed."

"Ali šta mi možemo da učinimo? Nalazimo se na drugom kraju Sunčevog sistema. Ako se vratimo do lunarne orbite da uzmemo gorivo, a zatim krenemo najbržom orbitom do Jupitera, to bi potrajalo... oh... najmanje dva meseca!" (A u doba 'Leonova', dodade Flojd u sebi, stvar bi se protekla na dve godine...) "Znam; ali nema nijednog drugog broda koji bi mogao nešto da preduzme."

"A šta je sa međusatelitskim teretnjacima sa Ganimeda?"

"Oni su građeni jedino za rad na orbiti."

"Spustili su se na Kalisto."

"Tu je potrebno znatno manje energije. Oh, mogli bi da pokušaju i sa Evropom, ali uz sasvim skroman koristan teret. Stvar je već ispitana, razume se."

Flojd gotovo da nije čuo kapetana; i dalje je pokušavao da pojmi ovu neverovatnu vest. Prvi put za pola stoleća - a tek drugi put u celoj istoriji! - jedan brod se spustio na zabranjeni svet. I to je pobudilo jednu zloslutnu pomisao...

"Misliš li da bi za to mogao biti odgovoran neko... ili nešto... ko se nalazi na Evropi?"

"Upravo sam razmišljao o tome", uzvрати smrknuo kapetan. "Ali već godinama se vrzmamo oko tog mesta i ništa se nije dogodilo."

"A još konkretnije - šta bi se moglo nama desiti ako pokušamo da im pritekemo u pomoć?"

"To mi je najpre palo na pamet. Ali sve su to samo spekulacije - moraćemo da sačekamo na nove činjenice. U međuvremenu - zbog toga sam te, u stvari, i pozvao - upravo mi je stigao spisak članova posade sa 'Galaksije', pa sam se pitao..."

Oklevajući, on pruži odštampani list preko radnog stola. Ali još pre no što je Flojd bacio pogled na njega, predosetio je šta će tamo videti.

"Moj unuk", reče on sumorno.

A i jedina osoba, dodade on u sebi, koja može produžiti moje ime.

Treći deo: EVROPSKI RULET

21. POLITIKA IZGNANSTVA

Uprkos svim mračnim predviđanjima, južnoafrička revolucija protekla je gotovo bez krvi - u poređenju sa drugim sličnim događajima. Televizija, koja je bila optužena za mnoga zla, imala je zasluga za ovo. Presedan je vaspostavljen jedno pokolenje ranije na Filipinima; kada znaju da ih ceo svet posmatra, velika većina žena i muškaraca počinje da se ponaša odgovorno. Iako je bilo sramnih izuzetaka, sasvim se malo pokolja odigralo pred kamerama.

Većina belih Južnoafrikanaca, kada je uvidela neumitno, napustila je zemlju pre preuzimanja vlasti. A kako se nova uprava gorko žalila, oni nisu otišli praznih šaka. Milijarde randa prebačeno je u švajcarske i holandske banke; pred kraj, tajanstveni letovi kretali su iz Kejptauna i Jo'burga u Cirihi i Amsterdam skoro svakog sata. Rečeno je da se na dan oslobođenja nisu mogli naći ni unca zlata ili karat dijamanta u bivšoj Južnoafričkoj Republici - a rad u rudnicima delotvorno je sabotiran. Jedan istaknuti begunac se hvalisao, iz svog luksuznog apartmana u Hagu, da će 'proteći pet godina pre no što Kafiri budu osposobili za rad Kemberli - ako im to uopšte ikada pođe za rukom'. Na njegovo silno iznenađenje, firma 'De Beers' vratila se u posao, pod novim imenom i novom upravom, za manje od pet nedelja i dijamanti su tako postali najznačajniji pojedinačni element u ekonomiji nove nacije.

Jedno pokolenje kasnije, mlađi begunci apsorbirani su - uprkos očajničkom protivljenju roditelja - u kulturu dvadeset prvog veka lišenu rasnih predrasuda i podela. Oni su se sećali, sa ponosom, ali ne i sa razmetanjem, hrabrosti i odlučnosti svojih predaka i ograđivali su se od njihovih gluposti. Doslovce niko među njima nije govorio afrikanerski, čak ni u vlastitim domovima.

Pa ipak, baš kao i slučaju ruske revolucije jedno pokolenje ranije, bilo je mnogo onih koji su maštali o povratku na staro - ili, u najmanju ruku, o sabotiranju nastojanja onih koji su im preoteli vlast i povlastice. Svoju osujećenost i ogorčenost oni su najčešće iskazivali kroz propagandu, demonstracije, bojkote, peticije Svetskom veću - i, retko, umetnička dela. Za 'The Voortrekkers' se smatralo da

predstavlja remek-delo (ironično) engleske književnosti; ovo mišljenje zastupali su čak i oni koji se nimalo nisu slagali sa autorom.

No, bilo je i skupina koje su držale da je politička akcija beskorisna i da jedino nasilje može povratiti status quo za kojim su žudeli. Iako nije moglo biti mnogo onih koji su stvarno pomišljali da su kadri ponovo da napišu stranice istorije, znatno su bili brojniji oni koji su se, ako već pobeda nije bila moguća, rado zadovoljavali i osvetom.

Između ove dve krajnosti - potpuno asimilovanih i sasvim beskompromisnih - postojala je čitava lepeza političkih... i apolitičkih... partija. Der Bund nije bio najveća, ali je zato bio najmoćnija i, svakako, najbogatija partija, budući da je kontrolisao zamašan deo prokrijumčarenog blaga izgubljene republike, posredstvom mreže korporacija i holding-kompanija. Većina njih sada je bila savršeno legalna, pa čak i veoma ugledna.

Bund je imao pola milijarde svog novca u 'Cungovom aerosvemiru', što je otvoreno navođeno u godišnjim bilansima. Godine 2059. ser Lorens je sa zadovoljstvom primio još pola milijarde, što mu je omogućilo da ubrza nabavku male flote.

Ali čak ni njegova obaveštajna služba nije ušla u trag nekoj vezi između Bunda i poslednje čarter-misije 'Cungovog aerosvemira'. U svakom slučaju, Halej se tada približavao Marsu i ser Lorens je bio odveć zaokupljen pripremama oko poletanja 'Vaseljene' prema planu, tako da je malo obraćao pažnju na rutinske operacije drugog broda iz iste serije.

Iako se londonski 'Lojd' malo pobunio zbog predviđene maršute 'Galaksije', te primedbe su brzo otklonjene. Bund je svuda imao svoje ljude na ključnim položajima, što nikako nije išlo na ruku posrednicima osiguravajućih društava, ali je veoma pomagalo advokatima specijalizovanim za svemirsko pravo.

22. OPASAN TERET

Nipošto nije lako upravljati svemirskim brodom koji se kreće između odredišta što ne samo da menjaju svoj položaj za mnogo miliona kilometara svakih nekoliko dana, nego i prolaze kroz raspon brzina koji se meri desetinama kilometara u sekundi. Nikakav pouzdan red vožnje tu ne dolazi u obzir; postoje razdoblja kada uopšte nema smisla kretati na put, već valja ostajati u luci - ili bar na orbiti - i sačekati da se Sunčev sistem prestroji kako bi bio pogodniji za potrebe čovečanstva.

Srećom, ti periodi su poznati godinama unapred, tako da je moguće zgodno ih iskoristiti za remont, prepravke i puštanje posade na dopust. A ponekad, zahvaljujući sreći ili agresivnoj veštini prodaje, moguće je upriličiti lokalne čarter-letove, makar i ne veće od svemirskog ekvivalenta nekadašnjih kružnih vožnji po zalivu.

Kapetan Erik Laplas bio je veoma zadovoljan što tromesečno zadržavanje kod Ganimeda neće biti potpuni gubitak. Jedan anonimni i neočekivani prilog Zadružbini planetnih nauka obezbedio je sredstva za izviđanje jovijanskog (i dalje ga niko nije nazivao 'luciferovski') sistema satelita, pri čemu je posebnu pažnju valjalo obratiti na desetak zanemarenih, manjih meseca. Neki među njima još nisu bili ni čestito ispitani, a kamoli posećeni.

Čim je čuo za tu misiju, Rolf van der Berg pozvao je Cungovog agenta za svemirski prevoz i stao da se diskretno raspituje.

"Da, najpre ćemo se uputiti ka Iou, zatim ćemo proleteti pored Evrope..."

"Samo proleteti? Na kojoj udaljenosti?"

"Samo trenutak - čudno, u planu leta nema nikakvih pojedinosti o tome. Ali brod svakako neće ući u zabranjenu zonu."

"Čija je granica spuštена na deset hiljada kilometara prilikom poslednjeg određenja. U svakom slučaju, dobrovoljno se javjam za planetologa misije. Poslaću vam svoje papire..."

"Nema potrebe, doktore van der Berg. Već su vam uputili poziv."

Uvek je lako biti dobar general posle bitke - i odista, kada bi u mislima prizivao prošlost (a za to je kasnije imao obilje vremena),

Kapetan Laplas mogao je da se priseti više neobičnosti vezanih za taj čarter. Dva člana posade iznenada su se razbolela, a za njih je odmah poslata zamena; njemu je bilo veoma milo zbog ove delotvornosti, tako da nije temeljito proverio njihove papire, što je inače uvek činio. (No, čak i da jeste, samo bi ustanovio da je sve savršeno u redu.) Tu je, zatim, bila nevolja sa teretom. Kao kapetan, imao je pravo da proveru sve što bi bilo doneto na brod. Razume se, to je bilo nemoguće u celosti obaviti, ali on nikada ne bi oklevao da preduzme ispitivanje ako bi zaključio da ima za to razloga. Posadu su, uglavnom, sačinjavali veoma odgovorni ljudi; ali dugotrajne misije mogu da budu dosadne, a postojale su hemikalije za suzbijanje ovog raspoloženja koje se - iako su bile savršeno legalne na Zemlji - ovde nisu smele koristiti.

Kada ga je drugi oficir Kris Flojd izvestio o svojim sumnjama, kapetan je u prvi mah pomislio da je brodsko hromatografsko 'njuškalo' otkrilo novo skrovište kvalitetnog opijuma čijim se prometom povremeno bavila njegova poglavito kineska posada. Ovog puta, međutim, stvar je bila ozbiljna - veoma ozbiljna.

"Spremište tereta tri, tovar broj 2/456, kapetane. U deklaraciji stoji 'Naučni uređaji'. Posredi su, međutim, eksplozivi."

"Šta?"

"Izvan svake sumnje, ser. Evo elektrograma."

"Verujem vam na reč, gospodine Flojd. Jeste li ispitali tovar?"

"Nisam, ser. Smešten je u zapečaćenom sanduku, razmera pola metra sa jednim metrom sa pet metara, približno. Posredi je jedno od najvećih koleta koje je ponela naučna ekipa. Na sanduku stoji naznaka: 'Lomljivo - rukuj pažljivo'. Ali to piše i na svemu drugom, razume se."

Kapetan Laplas počeo zamišljeno da dobuje prstima po plastičnoj plohi svog radnog stola, koja je imala izgled drveta sa godovima. (Šara mu se nimalo nije dopadala i on je odlučio da je promeni prilikom narednog remonta.) Čak i ta blaga kretnja počela je da ga diže sa stolice i on se automatski usidri tako što se zakačio stopalom za stub na kome je počivalo sedište.

Iako ni na trenutak nije posumnjao u Flojdov izveštaj - njegov novi drugi oficir bio je veoma pozvan za posao kojim se bavio i kapetanu je bilo milo što uopšte nije pominjao svog znamenitog dedu

- ipak je moglo postojati neko bezaleno objašnjenje. 'Njuškala' su mogla zavesti ostale hemikalije sa nervoznim molekularnim spojevima.

Mogli su poći dole i naložiti da se otvori sanduk. Ne - to bi moglo biti opasno, a i izazvalo bi pravne probleme. Najbolje je otvoreno raščistiti stvar; to ga je u svakom slučaju čekalo, ranije ili kasnije.

"Molim vas, dovedite dr Andersona - i nikom ne pominjte celu stvar."

"Vrlo dobro, ser." Kris Flojd je sa uvažavanjem salutirao, što je bilo sasvim nepotrebno, i glatko izlebdeo iz prostorije.

Predvodnik naučne ekipe nije imao iskustva sa odsustvom sile teže, tako da mu je ulazak ispao prilično nezgrapnan. Njegova očigledno iskrena rasrđenost nije mnogo pomogla i on je u više navrata morao da se uhvati za kapetanov radni sto na nedostojanstven način.

"Eksplziv! Razume se da ne! Dajte da vidim deklaraciju - 2/456..."

Dr Anderson otkuca broj na svojoj ručnoj tastaturi i polako pročitava objašnjenje: "Penetrometri, tip V, količina tri. Tako je - nema nikakvih problema."

"Dobro", reče kapetan, "a šta je to penetrometar?" Iako je situacija i dalje bila ozbiljna, on je teško uspevao da obuzda smešak; zvučalo mu je nekako nepristojno...

"Standardna naprava za uzimanje planetnih uzoraka. Ispustite je i uz malo sreće dobijete uzorak dugačak do deset metara - čak i kada je u pitanju žilava stena. Potom vam pošalje potpunu hemijsku analizu. To je jedini bezbedan način da se izučavaju mesta kakva je dnevna strana Merkura - ili Io, na koji ćemo se prvo spustiti."

"Doktore Andersone", reče kapetan, nastojeći da se obuzda, "vi ste sasvim sigurno izvrstan geolog, ali niste mnogo upućeni u nebesku mehaniku. Nemoguće je samo tako spustiti stvari sa orbite..."

Optužba za neupućenost očigledno je bila neosnovana, kao što je odmah pokazala naučnikova reakcija.

"Idioti!" reče on. "Razume se, trebalo je da vas obaveste."

"Tačno. Rakete na čvrsto gorivo spadaju u kategoriju 'opasnog tereta'. Želim zvaničnu potvrdu, kao i vaše lično uveravanje da su

preduzete sve neophodne mere bezbednosti; u protivnom, stvar ide napolje. Ima li još sličnih iznenađenja? Da li ste planirali seizmička istraživanja? Čini mi se da se za njih obično koriste eksplozivi..."

Nekoliko časova kasnije pomalo skrušen naučnik priznao je da je i sam pronašao dve boce elementarnog fluora neophodnog za rad lasera kojim se gađaju nebeska tela na udaljenosti i do hiljadu kilometara, kako bi se dobili spektografski snimci. Kako je čist fluor bio najopasnija tvar za koju je čovek znao, nalazio se visoko na spisku zabranjenih materijala - ali, baš kao i rakete koje su prevozile penetrometre do njihovog odredišta, i ovaj element bio je neophodan za misiju.

Kada se sasvim uverio da su preduzete sve mere predostrožnosti, kapetan Laplas uvažio je naučnikova izvinjenja, kao i njegovo uveravanje da je do previda došlo isključivo usled žurbe u kojoj je priređen pohod.

Bio je siguran da mu je dr Anderson rekao istinu, ali već mu se javila slutnja da nešto nije u redu sa misijom.

No, ni u snu ne bi mogao da pomisli koliko, zapravo, nije bilo u redu.

23. PAKAO

Pre detonacije Jupitera lo se nalazio odmah iza Venere kao najpaklenije mesto u Sunčevom sistemu. Sada, pošto je Lucifer podigao njegovu površinsku temperaturu za još par stotina stepeni, takmac mu više nije mogla biti ni Venera.

Aktivnost sumpornih vulkana i geizira postala je znatno izrazitija, dovodeći do preoblikovanja površine namučenog satelita u vremenskom rasponu koji se merio godinama, a ne decenijama. Paleontolozi su odustali od svih nastojanja da kartografišu lo, zadovoljivši se time da svakih nekoliko dana vrše snimanja sa orbite. Koristeći se njima, načinili su zadivljujući ubrzani film Pakla u punom dejstvu.

Londonski 'Lojd' naplatio je zamašnu premiju za ovaj deo misije, ali lo nije, zapravo, predstavljao nikakvu stvarnu pretnju po brod koji proleće pored njega na razdaljini koja nijednog trenutka nije manja od deset hiljada kilometara - i to iznad srazmerno mirne noćne strane.

Dok je posmatrao žuti i narandžasti globus koji se približavao - najdrečavije telo u celom Sunčevom sistemu - drugi oficir Flojd neodoljivo se prisetio vremena, sada udaljenog već pola veka, kada je njegov deda došao ovamo. Ovde se 'Leonov' sreo sa 'Otkrićem' i tu je dr Čandra probudio usnuli kompjuter HAL. Zatim su se oba broda uputila u ispitivanje ogromnog crnog monolita koji je počivao kod L 1 - unutrašnje Lagranžove tačke između loa i Jupitera.

Sada je monolita nestalo - baš kao i Jupitera. Minisunce koje je izniklo poput feniksa iz implozije džinovske planete pretvorilo je njene satelite u doslovce novi sunčev sistem, premda su se jedino na Ganimedu i Evropi nalazila područja sa temperaturama sličnim onim na Zemlji. Koliko će to potrajati, niko nije znao. Procene Luciferovog veka kretale su se od hiljadu, do milion godina.

Naučna ekipa na 'Galaksiji' čežnjivo je posmatrala tačku L 1, ali sada je bilo odveć opasno približiti joj se. Reka električne energije - lova 'otočna cev' - oduvek je tekla između Jupitera i njegovog unutrašnjeg satelita, a nastanak Lucifera pojačao je njenu snagu

više stotina puta. Nekada se ta reka energije mogla videti čak i golim okom: žuto se presijavala, uz osobeni sjaj jonizovanog natrijuma. Neki inženjeri na Ganimedu sa nadom su govorili o kroćenju tih gigavata koji su uzalud oticali u susjedstvo, ali niko nije umeo da smisli način da se to praktično izvede.

Prvi penetrometri lansirani su uz vulgarne komentare posade i kroz dva časa zaboli su se poput injekcija u kužni satelit. Nastavili su da dejstvuju još skoro pet sekundi - deset puta duže no što je bilo predviđeno - emitujući na hiljade hemijskih, fizičkih i geoloških podataka izmerenih na Iou, pre no što ih je satelit uništio.

Među naučnicima je zavladao silno uzbuđenje; van der Berg je, međutim, bio samo zadovoljan. I očekivao je da će sonda dejstvovati; lo je predstavljao besmisleno laku metu. Ali ako je bio u pravu u pogledu Evrope, drugi penetrometar će sigurno zakazati.

No, to ništa neće dokazati; mogao bi da zakaže iz desetak valjanih razloga. A kada se to dogodi, neće biti nikakve druge alternative do spuštanja.

Što je, razume se, bilo potpuno zabranjeno - i to ne samo zakonima čoveka.

24. 'ŠAKA', VELIKA

'Astropol' - koja je, uprkos svom bombastom nazivu, imala tek razočaravajuće malo posla izvan Zemlje - nikada ne bi priznala da 'Šaka' stvarno postoji. Isti stav zastupale su i Sjedinjene Države Južne Afrike, čiji bi se diplomati našli u neprilici ili bi se uvredili kada bi neko bio tako netaktičan da pomene taj naziv.

Ali Njutnov treći zakon važi i u politici, ka i u svemu drugom. Bund je imao svoje ekstremiste - premda je pokušavao, uglavnom ne odveć uverljivo, da ih se odrekne - koji su neprekidno kovali zavere protiv SDJA. Oni su se obično ograničavali na pokušaje ekonomskih sabotaža, ali bivalo je i povremenih eksplozija, nestanaka, pa čak i ubistava.

Ne treba ni reći da Južnoafrikanci nisu olako prešli preko ovoga. Reagovali su tako što su osnovali vlastitu zvaničnu kontraobaveštajnu službu, koja se takođe bavila prilično širokim spektrom poslova i isto tako tvrdila da ne zna ništa o 'Šaki'. Možda je to bilo pribegavanje korisnom izumu CIA-e koji se nazivao 'verovatna porecivost'. Čak je bilo moguće da su govorili istinu.

Prema jednoj teoriji, 'Šaka' je počela kao šifra, da bi potom - slično 'Poručniku Kijeu' Prokofjeva - stekla vlastiti život, zato što je bila od koristi raznim tajnim birokratijama. Time se sigurno mogla objasniti činjenica da nijedan od njenih članova nije dezertirao, ili čak bio uhapšen.

Za ovo je, međutim, postojalo još jedno, pomalo neverovatno objašnjenje, omiljeno među onima koji su verovali da 'Šaka' stvarno postoji. Svi njeni agenti bili su psihološki uslovljeni da unište sami sebe ukoliko se nađu suočeni sa mogućnošću saslušavanja.

Ma šta bilo istina, niko nije ozbiljno mogao pomisliti da će legenda o velikom tiraninu iz plemena Zulu bacati svoju senku, dva veka posle njegove smrti, preko svetova koje on nikada nije upoznao.

25. ZAODENUTI SVET

Tokom decenija posle paljenja Jupitera i širenja velikog otapanja kroz njegov sistem satelita, Evropa je ostala strogo pošteđena bilo kakvog uplivisanja. Onda su Kinezi izveli brzo proletanje, uputivši radarske snopove put oblaka u nastojanju da odrede gde se nalaze ostaci 'Cijena'. Nisu u tome uspeali, ali njihove karte dnevne strane bile su prve koje su ukazale na nove kontinente što upravo izranjaju dok se topi ledeni pokrov.

Takođe su otkrili neku savršeno pravolinijsku formaciju, dugačku dva kilometra, koja je izgledala tako veštačka da je dobila naziv Veliki Zid. S obzirom na njen oblik i veličinu, izložena je pretpostavka da je u pitanju Monolit - odnosno, bilo koji monolit, budući da su oni umnoženi u milione primeraka u časovima pre nastanka Lucifera.

Nije, međutim, bilo nikakve reakcije, niti bilo kakvog nagoveštaja nekog znamenja inteligencije ispod sloja oblaka koji je postajao sve gušći. I tako, nekoliko godina kasnije, na stalnu orbitu dovedeni su izviđački sateliti, a potom su u atmosferu upućeni visinski baloni da izučavaju kretanje vetrova. Ovo je bilo naročito zanimljivo za zemaljske meteorologe, zato što je Evropa - sa jednim središnjim okeanom i suncem koje nikada nije zalazilo - predstavljala izvrsno pojednostavljen primer za njihove udžbenike.

Tako je počela igra 'evropskog ruleta', kako su je političari nazivali kad god bi naučnici predložili da se još malo približe satelitu. Posle pedeset godina lišenih bilo kakvih događaja stvar je postala pomalo dosadna. Kapetan Laplas nadao se da će tako i ostati i zbog toga je od dr Andersona zahtevao dodatna čvrsta uveravanja.

"Ja bih lično", kazao je on jednom prilikom naučniku, "smatrao to za neprijateljski čin ako bi se šiljato i oklopljeno koplje od jedne tone zarilo u mene brzinom od hiljadu kilometara na čas. Baš me čudi kako vam je to Svetsko veće dalo dozvolu."

I dr Anderson je bio pomalo iznenađen, premda to zacelo ne bi bio da je znao da se taj projekat našao kao poslednja stavka na dugačkom spisku pred nekim pododborom za nauku u pozno popodne jednog petka. No, istorija se i sastoji iz takvih sitnica.

"Slažem se, kapetane. Ali mi radimo po veoma strogim ograničenjima i ne postoji mogućnost da ugrozimo... ovaj... Evropljane, ma ko oni bili. Gađamo metu koja se nalazi pet kilometara iznad nivoa mora."

"Da, znam. Ali zašto vam je tako zanimljiva planina Zevs?"

"Posredi je potpuna tajna. Do pre samo nekoliko godina ona se uopšte nije tamo nalazila. Jasno vam je, dakle, zbog čega onda izluđuje geologe."

"I vaša naprava će je ispitati dok bude prodirala u nju."

"Tačno. Možda ovo ne bi trebalo da vam kažem, ali naloženo mi je da dobijene rezultate sačuvam u tajnosti i šifrovane ih pošaljem na Zemlju. Očigledno, neko je na tragu velikog otkrića i želi da se obezbedi da ga prvi objavi. Možete li da poverujete da su naučnici tako tašti?"

Kapetan Laplas sasvim je to mogao poverovati, ali nije želeo da razočara svog putnika. Dr Anderson je delovao dirljivo prostodušno; ma šta da je posredi - a kapetan je sada bio sasvim siguran da se iza ove misije krilo još dosta toga - Anderson nije imao pojma ni o čemu.

"Jedino mi preostaje da se nadam, doktore, da kod Evropljana nije popularno planinarenje. Baš ne bih voleo da osujetim nastojanje da se pobode zastava na njihov Everest."

Na 'Galaksiji' je zavlдалo neuobičajeno uzbuđenje kada je lansiran penetrometar - pa se čak nisu čuli ni uobičajeni vicevi. Tokom dva duga časa, dok je sonda padala ka Evropi, doslovce svaki član posade našao je neko sasvim uverljivo opravdanje da poseti most i posmatra operaciju navođenja. Petnaest minuta pre sudara kapetan Laplas je objavio da se most zatvara za sve posetioce izuzev nove brodske stjuardese Rozi; bez njenih neograničenih zaliha tuba na istiskanje sa izvrsnom kafom operacija se uopšte ne bi mogla nastaviti.

Sve se odigravalo savršeno po planu. Ubrzo po ulasku u atmosferu uključene su vazdušne kočnice, koje su usporile penetrometar do odgovarajuće brzine. Radarska slika mete - bezoblična, bez ikakvih pokazatelja stvarnih razmera - postojano je rasla na ekranu. Na minus jednu sekundu svi uređaji za snimanje automatski su se uključili na veliku brzinu registrovanja...

...Ali ništa nije bilo da se snimi. "Sad mi je jasno", reče dr Anderson tužno, "kako su se osećali u Laboratoriji za mlazni pogon kada su prvi 'Rendžeri' pali na Mesec - sa kamerama nesposobnim da bilo šta vide."

26. NOĆNO DEŽURSTVO

Samo je Vreme univerzalno; Noć i Dan predstavljaju tek nebitne lokalne običaje što potiču sa onih planeta čije okretanje oko vlastite ose još nisu zaustavile plimske sile. No, ma koliko se ljudska bića udaljila od svog matičnog sveta, ona ipak ne mogu da uteknu dijurnalnom ritmu koji je vaspostavljen davno u prošlosti ciklusom svetlosti i tame.

I tako, u 01,05 po univerzalnom vremenu, drugi oficir Čang našao se sam na mostu, dok je brod bio usnuo oko njega. Nije, doduše, bilo potrebe ni da on bude budan, budući da bi elektronska čula 'Galaksije' znatno ranije otkrila bilo kakvo nepravilno dejstvovanje nego što bi to mogao on da učini. No, stoleće kibernetike je dokazalo da su ljudska bića i dalje nešto malo bolja od mašina kada je posredi hvatanje ukoštac sa neočekivanim; a ranije ili kasnije neočekivano se uvek događalo.

Gde je moja kafa? - pomisli mrzovoljno Čang. Ne liči na Rozi da kasni. Zapitao se da li je stjuardesu pogodila ista boljka od koje su patili kako naučnici, tako i posada posle nevolja koje su ih zadesile u poslednja dvadeset četiri časa.

Pošto je prvi penetrometar zakazao, na brzinu je upriličen sastanak da se odluči šta dalje valja činiti. Preostala je još jedna jedinica; ona je bila predviđena za Kalisto, ali je sasvim mogla da se upotrebi i ovde.

"U svakom slučaju", primetio je dr Anderson, "na Kalisto smo se već spustili - tamo nema ničeg drugog do raznih vrsta ispucalog leda."

Niko se nije usprotivio. Posle pauze od dvanaest časova, koja je iskorišćena za podešavanja i isprobavanja, penetrometar 3 lansiran je ka pokrovu oblaka Evrope, gde se zaputio nevidljivim tragom svog prethodnika.

Ovoga puta brodski uređaji za snimanje ipak su zabeležili neke podatke - u trajanju oko pola milisekunde. Akcelerometar na sondi, koji je bio kalibrisan da dejstvuje do 20.000 g, odaslao je jedan kratak impuls pre no što je izišao iz predviđenog opsega. Dole sve mora da je bilo uništeno u znatno kraćem vremenskom razmaku nego što je treptaj oka.

Posle ovog drugog i još smrknutijeg neuspeha bilo je odlučeno da se izvesti Zemlja, a potom da se sačeka visoko na orbiti oko Evrope na dalja uputstva, pre no što se produži za Kalisto i druge spoljnje mesece.

"Žao mi je što kasnim, ser", reče Rouz Mekmahon (po njenom imenu nikada se ne bi dogodilo da joj je ten nešto tamniji od kafe koju je nosila), "ali mora da sam pogrešno programirala budilnik."

"Imamo sreće", reče uz kikut dežurni oficir, "što baš vi ne upravljate brodom."

"Uopšte mi nije jasno kako bilo ko može upravljati njime", uzvratila Rouz. "Sve mi to izgleda silno zapetljano."

"Oh, nije baš tako kako može da izgleda", reče Čang. "Ali zar na obuci nemate i osnovni kurs iz teorije kretanja kroz svemir?"

"Ovaj... da, imamo. Ali meni tu nikada ništa nije bilo jasno. Orbite i sve te besmislice."

Drugi oficir Čang se i inače dosađivao, tako da je došao do zaključka da će baš plemenito postupiti ako malo prosvetli sirotu Rozi. Ona, doduše, nije bila sasvim njegov tip, ali je nesumnjivo spadala u privlačne žene; mali napor sada mogao bi se pokazati kao mudar ulog. Uopšte mu, međutim, nije padalo na pamet da bi Rouz mogla da poželi ponovo da ode na spavanje pošto izvrši svoju dužnost.

Dvadeset minuta kasnije drugi oficir Čang mahnu prema navigacionoj konzoli i opširno zaključila: "Vidite, dakle, da je stvar gotovo automatska. Sve što treba da učinite jeste da otkucate na tastaturi nekoliko brojeva, a potom se sam brod pobrine o svemu ostalom."

Rouz kao da je sve ovo već zamaralo; stalno je gledala na sat.

"Oprostite", reče Čang glasom koji je najednom postao snužen. "Nije trebalo da vas ovoliko zadržim."

"Oh, ne - sve je to izuzetno zanimljivo. Molim vas, nastavite."

"Nipošto. Možda neki drugi put. Laku noć, Rozi - i hvala na kafi."

"Laku noć, ser."

Stjuardesa treće klase Rouz Mekmahon stade da lebdi (ne odveć umešno) ka vratima koja su još bila otvorena. Čang nije mario da se osvrne kada ih je čuo kako se zatvaraju.

Stoga se prilično trgao kada mu se, nekoliko sekundi kasnije, obratio jedan potpuno nepoznati ženski glas.

"Gospodine Čang - nema razloga da posežete za tim dugmetom za uzbunu - isključeno je. Evo vam koordinata za spuštanje. Spustite brod."

Lagano, pitajući se da li je to možda zadremao i sada ima noćne more, Čang se okrenu na rotirajućoj stolici.

Osoba koja je bila Rouz Mekmahon lebdela je pokraj ovalnog ulaza, držeći se za polugu kojom su se zatvarala vrata. Sve na njoj kao da se nekako izmenilo; u samo jednom trenutku oni su promenili uloge. Stidljiva stjuardesa - koja ga ranije nijednom nije pogledala u oči - sada je posmatrala Čanga hladnim, nemilosrdnim pogledom od koga se on osećao kao zec što ga je zmija hipnotisala. Mali pištolj, ali opakog izgleda, koji joj je počivao u šaci delovao je kao neki suvišni ukras; Čang uopšte nije sumnjao u to da ga sasvim lako može ubiti i bez njega. Međutim, kako samopoštovanje, tako i profesionalna čast nalagali su mu da se ne preda bez izvesne borbe. U najmanju ruku, tako će bar dobiti malo vremena.

"Rouz", reče on - usne su mu sada teško uobličavale ime koje je najednom postalo tako neprilično - "ovo je savršeno smešno. Ono što sam ti maločas rekao - naprosto nije istina. Ja nikako ne bih mogao sam da spustim brod. Bili bi potrebni sati da se izračuna ispravna orbita, a i morao bih da dobijem pomoć. Bar jednog kopilota."

Pištolj se nije ni pomerio. "Ja nisam budala, gospodine Čang. Ovaj brod nema energetska ograničenja kao stare hemijske rakete. Druga kosmička brzina kod Evrope iznosi samo tri kilometra u sekundi. Vi ste obučeni i za spuštanje u slučajevima kada zakaže glavni kompjuter. Sada to možete primeniti u praksi; prozor za optimalno spuštanje na koordinate koje sam vam dala otvara se za pet minuta."

"Verovatnoća neuspeha", reče Čang, koji je najednom počeo silno da se znoji, "kod takvih pokušaja iznosi dvadeset pet odsto" - prava vrednost bila je deset odsto, ali on je smatrao da malo preterivanje nikako neće biti naodmet pod datim okolnostima - "a i prošle su godine od moje obuke."

"U tom slučaju", uzvratí Rouz Mekmahon, "moraću da vas eliminišem i da naložim kapetanu da mi pošalje nekog ko je dorašliji ovom poslu. Šteta, jer tako ćemo propustiti ovaj prozor i morati da sačekamo dva sata na naredni. Još četiri minuta."

Drugi oficir Čang umeo je da razabere kada je poražen; ali, za utehu, bar je pokušao.

"Dajte mi koordinate", reče on.

27. ROZI

Kapetan Laplas probudio se istog časa kada se začulo prvo blago kuckanje manevarskih mlaznika, slično zvuku koji proizvodi udaljeni detlić. Za trenutak se pitao da li to još spava: ne, brod se nesumnjivo okretao u svemiru.

Možda je postao odveć topao sa jedne strane, tako da je sistem za termalnu kontrolu vršio neka manja podešavanja. To se povremeno događalo i tada bi slabo prošao jedino dežurni oficir čija je dužnost bila da blagovremeno primeti da se temperatura omotača penje ka kritičnoj granici.

Posegao je prema dugmetu interkoma da pozove... ko ono beše?... gospodina Čanga na mostu. No, ta kretnja ostala je nedovršena.

Posle mnogo dana provedenih u bestežinskom stanju čak i jedna desetina gravitacije predstavlja šok. Kapetanu je izgledalo da su protekli minuti, premda su, u stvari, posredi bile sekunde, pre no što je uspeo da otkači pojaseve i iskobelja se sa ležaljke. Ovoga puta stigao je rukom do dugmeta i žestoko ga pritisnuo, ali nije bilo odgovora.

Pokušao je da ne obraća pažnju na mukle udarce koje su stali da stvaraju nepropisno pričvršćeni predmeti kada je na njih počela da deluje sila teže. Izgledalo je da stvari beskrajno dugo padaju, ali onda je jedini nenormalni zvuk postao prigušeni i udaljeni pisak pogona pod punim naponom.

Žustrim pokretom razgrnuo je zavesu sa malog prozora kabine i pogledao prema zvezdama. Znao je približno u kom pravcu treba da pokazuju brodska osa; čak i da je to bio u stanju da proceni uz odstupanje od trideset ili četrdeset stepeni, ipak bi mogao da pravi razliku između dve moguće alternative.

'Galaksija' se mogla postaviti tako da ili dobija ili gubi orbitalnu brzinu. Sada ju je gubila - što je značilo da se priprema za spuštanje na Evropu.

Sa vrata se razlegalo uporno lupanje i tog časa je kapetan shvatio da je, zapravo, moralo proteći tek nešto malo više od jednog

minuta. U uskom hodniku tiskali su se drugi oficir Flojd i još dva člana posade.

"Most je blokiran, ser", izvesti Flojd bez daha. "Ne možemo prodreti unutra, a Čang ne odgovara. Ne znamo šta se dogodilo."

"Bojim se da ja znam", uzvratu kapetan Laplas, navlačeći kratke pantalone. "Neki ludak je to morao pokušati ranije ili kasnije. Posredi je otmica i ja znam kuda nas vode. Ali proklet bio ako znam zašto."

On baci pogled na časovnik i začas se zadubi u misli, računajući.

"Pri ovom nivou potiska, za petnaest minuta napustićemo orbitu - kažimo deset, radi svake eventualnosti. U svakom slučaju, ne možemo isključiti pogon, a da pri tom ne dovedemo brod u opasnost, zar ne?"

Drugi oficir Ju, inženjer, izgledao je veoma nesrećno, ali se ipak prvi oglasio nevoljnim odgovorom.

"Mogli bismo da postavimo zapreke u vodove kojima se napaja pumpa motora i tako da obustavimo dotok goriva."

"Možemo li dopreti do njih?"

"Da - na trećoj palubi."

"Hajdemo, onda."

"Ovaj... ako to učinimo, uključice se nezavisni rezervni sistem. Iz razloga bezbednosti on je postavljen iza zaptivne pregrade na petoj palubi - morali bismo da je prosečemo, ali ne bi bilo vremena za to."

Kapetan Laplas se toga i bojao. Genijalni projektanti 'Galaksije' pokušali su da zaštite brod od svih verovatnih nesreća. Jedino nije bilo načina da se on obezbedi od hotimične ljudske zlonamernosti.

"Kakve su alternative?"

"Nema nijedne u kratkom vremenu koje nam stoji na raspolaganju, bojim se."

"Pođimo, onda, do mosta da vidimo da li možemo da popričamo sa Čangom - i sa onim ko je već sa njim."

A ko bi to mogao biti? - zapitao se on. Nije želeo da poveruje da je to neko od članova redovne posade. U tom slučaju, preostaju... tako je, to je odgovor! Sve mu je najednom postalo jasno. Monomanijačni istraživač pokušava da dokaže svoju teoriju... opiti ga osujećuju... zaključuje da potraga za znanjem ima preimućstvo u odnosu na sve drugo...

Cela stvar je nelagodno podsećala na jednu od onih jevtinih melodrama o 'ludom naučniku', ali se izvrsno slagala sa činjenicama. Zapitao se da li je to dr Anderson zaključio da jedino na ovaj način može dobiti Nobelovu nagradu.

No, ta teorija je ubrzo pala u vodu kada se geolog iznenada pojavio, sav bez daha, i unezvereno zapitao: "Zaboga, kapetane, šta se događa? Pod punim smo pogonom! Idemo li gore - ili dole?"

"Dole", odgovori kapetan Laplas. "Za desetak minuta naći ćemo se na orbiti koja će nas odvesti pravo na Evropu. Preostaje mi jedino da se nadam da onaj ko se nalazi za kontrolama zna šta radi."

Uskoro su stigli do mosta i zaustavili se kraj zaključanih vrata. Iznutra nije dopirao nikakav zvuk.

Laplas zalupa što je jače mogao, vodeći računa o tome da ipak ne ozledi zglobove prstiju.

"Ovde kapetan! Pustite nas unutra!"

Osećao se prilično glupo što izdaje naređenje koje će sigurno ostati neizvršeno, ali nadao se da će izazvati bar neku reakciju. I odista, na njegovo iznenađenje, reakcija je usledila.

Spoljnji zvučnik ožive i jedan glas reče: "Ne pokušavajte ništa nerazumno, kapetane. Ja imam revolver, a gospodin Čang izvršava moja naređenja."

"Ko je to?" prošaputa jedan od oficira. "Zvuči mi kao neka žena!"

"Tako je", reče kapetan smrknuto. To svakako isključuje ostale mogućnosti, ali nimalo ne poboljšava situaciju.

"Šta nameravate da učinite? Valjda ste svesni da nemate nikakvih izgleda!" povika on, nastojeći da zvuči kao neko ko drži u rukama konce situacije, a ne kao neko ko moli.

"Spuštamo se na Evropu. A ako želite da sa nje ponovo uzletite, ne pokušavajte da me zaustavite."

"Soba joj je potpuno čista", izvestio je pola časa kasnije oficir Kris Flojd, pošto je pogon potpuno isključen i 'Galaksija' se sada spuštala eliptičnom putanjom koja će uskoro okrznuti atmosferu Evrope. Više im nije bilo uzmaka; iako je sada bilo moguće isključiti motore, taj čin predstavljao bi samoubistvo. Oni će ponovo biti neophodni prilikom spuštanja - premda bi i to mogao biti samo produžen vid samoubistva.

"Rozi Mekmahon! Ko bi ikada pomislio! Mislite li da je pod drogama?"

"Ne verujem", uzvratu Flojd. "Sve je ovo krajnje brižljivo isplanirano. Mora da na brodu negde ima skriven radio. Potražićemo ga."

"Zvučite mi vraški policijski."

"Molim vas, gospodo", reče kapetan. Strasti su se uspalile, uglavnom zbog silne osujećenosti i potpunog neuspeha da se održi bilo kakav kontakt sa zabarikadiranim mostom. On baci pogled na časovnik.

"Manje od dva sata do ulaska u atmosferu - odnosno, u ono što od nje postoji. Biću u svojoj kabini - nije isključeno da pokušaju da me tamo pozovu. Gospodine Ju, molim vas da ostanete kraj mosta i smesta me izvestite o bilo kakvoj promeni."

Nikada se u životu nije osetio tako bespomoćno, ali postojali su trenuci kada je sve što se moglo preduzeti bilo da se ništa ne preduzme. Pri izlasku iz oficirskog salona čuo je kako neko čežnjivo kaže: "Baš bi mi prijala tuba kafe. Niko ih nije tako dobro pravio kao Rozi."

Da, pomisli kapetan, ona je svakako temeljita. Ma kog posla da se lati, obavi ga krajnje solidno.

28. DIJALOG

Postojao je samo jedan čovek na 'Galaksiji' koji nije smatrao da je situacija potpuno katastrofalna. Možda me čeka smrt, pomisli Rolf van der Berg, ali će mi se bar pružiti prilika za naučnu besmrtnost. Iako je to bila slaba uteha, niko drugi na brodu nije se mogao čak ni tome nadati.

On ni trenutka nije sumnjao da se 'Galaksija' uputila ka planini Zevs; na Evropi nije postojalo ništa drugo što bi bilo iole značajno. U stvari, nije bilo ničeg čak ni izdaleka uporedivog sa tim na bilo kojoj planeti...

Dakle, njegova teorija - a morao je da prizna da je to i dalje samo teorija - više nije bila tajna. Kako li je stvar samo procurila?

On je bespogovorno verovao čika Polu, ali ovaj je mogao da bude indiskretan. No, verovatnije je da je neko nadzirao njegove kompjutere - i to rutinski, bez pravog povoda. U tom slučaju, stari naučnik mogao bi da se nalazi u opasnosti; Rolf se zapitao da li bi mogao - ili trebalo - da ga upozori. Znao je da oficir za vezu pokušava da ostvari kontakt sa Ganimedom preko jednog od pomoćnih odašiljača; automatski far za opasnost odavno je bio uključen i vest će stići do Zemlje svakoga časa. Putuje već skoro jedan sat...

"Napred", reče on, začuvši prigušeno kucanje na vratima. "Oh - zdravo, Krise. Šta mogu da učinim za tebe?"

Iznenadila ga je poseta drugog oficira Krisa Flojda, koga nije poznavo ništa bolje od ostalih kolega. Ako se bezbedno spuste na Evropu, pomisli on smrknuto, možda će se upoznati znatno bolje nego što to žele.

"Zdravo, doktore. Ti si još jedini koji nije sasvim klonuo duhom. Pitam se da li bi mogao da mi pomogneš."

"Nisam siguran kako bilo ko može pomoći bilo kome u ovom trenutku. Koje su poslednje novosti sa mosta?"

"Nema ništa novo: upravo sam ostavio gore Jua i Gilingsa; pokušavaju da nameste mikrofona na vrata. Ali unutra kao da niko ne razgovara; nije ni čudo - Čang mora da ima pune ruke posla."

"Može li nas bezbedno spustiti?"

"On je najbolji; ako bilo ko može, onda je Čang taj. Više me, međutim, brine ponovno uzletanje."

"Blagi Bože - ja nisam gledao toliko daleko u budućnost. Pretpostavljam da to neće biti problem."

"Mogao bi da bude. Ne zaboravi, ovaj brod je predviđen za orbitalne operacije. Nije bilo planirano da se spustimo na ni na jedan od većih meseca - premda smo se nadali susretu sa Ananke i Karme. Može se, dakle, dogoditi da ostanemo nasukani na Evropi - naročito ako Čang bude morao da troši gorivo, tragajući za zgodnim mestom za spuštanje."

"Znamo li gde pokušava da se spusti?" upita Rolf, nastojeći da ne zvuči zainteresovanije nego što bi se to moglo razložno očekivati. Mora da mu to nije uspelo, zato što ga je Kris oštro pogledao.

"To se nikako ne može reći u ovoj fazi spuštanja, ali kada bude počeo da koči, situacija će već biti jasnija. No, poznati su ti ovi meseci; šta ti misliš?"

"Postoji samo jedno zanimljivo mesto. Planina Zevs."

"Zašto bi neko tamo poželeo da se spusti?"

Rolf slegnu ramenima. "Bila je to jedna od stvari za koju smo se nadali da ćemo je ustanoviti. Stajala nas je dva skupa penetrometra."

"Izgleda da nam pravi troškovi tek predstoje. Imaš li neku ideju?"

"Zvučiš mi kao cajkan", reče van der Berg, iscerivši se, ali ne misleći to nimalo ozbiljno.

"Čudno - ovo je drugi put da mi to kažu za poslednjih jedan sat."

Najednom, došlo je do tanane promene atmosfere u kabini - gotovo kao da je sistem za održanje života malo promenio režim rada.

"Oh - samo sam se šalo... jesi li?"

"Da jesam, to ne bih priznao, zar ne?"

To nije odgovor, pomisli van der Berg; ali, ko zna, možda i jeste...

Pomno se zagledao u mladog oficira, uočavajući - ne prvi put - njegovu upadljivu sličnost sa svojim znamenitim ocem. Neko je pomenuo da je Kris Flojd došao na 'Galaksiju' samo za ovu misiju,

sa jednog drugog broda u Čangovoj floti - dodavši sarkastično da je korisno imati dobre veze u svakom poslu. No, niko nije kritikovao Flojdove stručne sposobnosti; on je bio izvrstan svemirski oficir. Ali te sposobnosti činile su ga kadrim i za druge poslove, koje je mogao da obavlja uzgred; trebalo je samo setiti se Rozi Mekmahon - koja se takođe, kad bolje razmisli, priključila 'Galaksiji' neposredno pred ovu misiju.

Rolf van der Berg najednom oseti da je postao upleten u jednu veliku i zamršenu paučinu međuplanetne spletke; kao naučnik navikao da dobija - obično - neposredne odgovore na pitanja koja postavlja prirodi, nije odveć uživao u ovoj situaciji.

No, sa druge strane, teško da je mogao da ustvrdi da je nedužna žrtva. Pokušao je da prikrije istinu - ili bar ono za šta je on smatrao da je istina. A sada su posledice te varke stale da se umnožavaju poput neutrona u nuklearnoj reakciji, sa ishodom koji su mogli biti podjednako katastrofalni.

Na čijoj je strani bio Kris Flojd? Koliko je uopšte strana bilo upleteno? Bund je sigurno postao umešan od onog časa kada je stvar procurila. Ali postojale su klike i u samom Bundu, kao i grupe koje su im se suprotstavljale; sve je ličilo na dvoranu sa ogledalima.

Postojala je, međutim, jedna stvar u pogledu koje se on osećao prilično siguran. Moglo se verovati Krisu Flojdu, ako ni zbog čega drugog - ono baš zbog njegovih veza. Opkladio bih se, međutim, pomisli van der Berg, da on radi za 'Astropol' na ovoj misiji - ma koliko dugo, ili kratko, ona trajala...

"Voleo bih da ti pomognem, Krise", reče on lagano. "Kao što verovatno pogađaš, ja sam postavio neke pretpostavke. Ali one mogu da ispadnu sasvim besmislene..."

Možda ćemo doznati istinu kroz pola časa. Do tada, radije ne bih ništa rekao."

Ovoga puta, pomisli on, posredi nije osobena burska tvrdoglavost. Ukoliko greši, onda radije ne bi umro među ljudima koji znaju da je upravo on bio ta budala koja im je donela zao usud.

29. SPUŠTANJE

Drugi oficir Čang nosio se sa problemom od onog časa kada je 'Galaksija' uspešno - na njegovo iznenađenje, kao i olakšanje - ušla u prelaznu orbitu. Naredna dva časa ona se nalazila u Božjim rukama, ili bar u rukama Isaka Njutna; ništa drugo nije bilo da se uradi do da se čeka na završno kočenje i manevar spuštanja.

Nakratko se nosio mišlju da pokuša da obmane Rouz tako što će brodu dati suprotan vektor pri najvećem približenju, te da ga na taj način ponovo izvede u svemir. Letelica bi se tada opet našla na postojećoj orbiti i spas bi konačno mogao biti upućen sa Ganimeda. No, postojala je jedna temeljna prepreka koja se protivila ovoj zamisli: on svakako ne bi imao priliku da bude spasen. Iako Čang nije spadao u kukavice, ipak mu se nije mililo da postane posthumni heroj svemira.

U svakom slučaju, ni izgledi da preživi naredni čas nisu bili baš ružičasti. Bilo mu je naređeno da potpuno sam spusti brod od tri hiljade tona na sasvim nepoznatu teritoriju. Takav jedan poduhvat on ne bi rado pokušao ni na poznatom Mesecu.

"Koliko će proteći minuta pre no što počnete kočenje?" upita Rozi. Možda je to, zapravo, bilo više naređenje nego pitanje; ona je savršeno razumela temeljna načela astronautika, tako da je Čang odustao i od poslednjih suludih maštanja o tome da je nadmudri.

"Pet", uzvratilo on nevoljno. "Smem li upozoriti ostale na brodu da se pripreme?"

"Ja ću to učiniti. Dajte mi mikrofon... Ovde most. Počinjemo kočenje kroz pet minuta. Ponavljam - kroz pet minuta. Gotovo."

Naučnici i oficiri okupljeni u salonu sasvim su očekivali ovu poruku. U jednom pogledu imali su sreće: spoljni video monitori nisu bili isključeni. Možda ih je Rouz zaboravila; no, verovatnije je bilo da uopšte nije marila za njih. I tako su oni sada kao bespomoćna publika - sasvim doslovno, kao prisiljena publika - mogli da posmatraju svoju sudbinu.

Oblačni srp Evrope sada je ispunjavao vidno polje stražnjih kamera. Nigde nije bilo nikakvog procepa u debelom sloju vodene pare koja se ponovo kondenzovala na svom povratku ka noćnoj strani. To nije bilo važno, budući da će se spuštanje odigrati pod

kontrolom radara sve do poslednjeg trenutka. No, oblaci će produžiti agoniju posmatrača koji su bili ograničeni na vidljivu svetlost.

Niko nije pomnije zurio u svet koji se približavao od čoveka koji ga je izučavao uz toliko osujećenja skoro jednu deceniju. Sedeći na jednoj od tanušnih stolica za nisku gravitaciju i labavo vezan pojasevima, Rolf van der Berg jedva da je primetio blagi povratak težine u času kada je počelo kočenje.

Za samo pet sekundi već su dostigli puni pogon. Svi oficiri vršili su brza izračunavanja na svojim komsetima; bez pristupa navigacionom sektoru, bilo je, nužno, puno nagađanja, tako da je kapetan Laplas čekao da se postigne konsenzus.

"Jedanaest minuta", objavi on konačno, "pod pretpostavkom da ne smanji nivo pogona - sada je na maksimumu. I ako ne bude lebdeo na deset kilometara - neposredno iznad oblaka - a zatim krene pravo dole. Na to će otići još pet minuta."

Nije bilo neophodno da doda kako će poslednja sekunda od tih pet minuta biti najkritičnija.

Evropa kao da je bila rešena da sačuva svoje tajne sve do samog kraja. U času kada je 'Galaksija' nepomično lebдела tik iznad oblačnog sloja, još nije bilo nikakvog znaka kopna - ili mora - ispod. A onda, tokom nekoliko agonijskih sekundi, ekran je bio potpuno prazan - izuzev kratkog pogleda na sada izbačen stajni trap koji se veoma retko nalazio u upotrebi. Zvuk nastao pri njegovom isturanju pre nekoliko minuta nakratko je uznemirio putnike; sada su se jedino mogli nadati da će izvršiti svoju dužnost.

Koliko su debeli ovi vražji oblaci? - upita se van der Berg. Spuštaju li se sve do...

No, počeli su da se proređuju, da se pretvaraju u pramenove i rese - i najzad se pojavila Nova Evropa, raskrilivši se, kako je izgledalo, samo nekoliko hiljada metara ispod.

Uistinu je bila nova; nije bilo potrebno biti geolog da bi se to razbralo. Pre četiri milijarde godina, možda, Zemlja koja je tada još bila u povelju izgledala je isto ovako, u času kada su se kopno i more pripremali za svoj beskrajni sukob.

Do pre samo pedeset godina ovde nije bilo ni kopna ni mora - već samo led. Ali sada se led otopio na polulopti okrenutoj stalno ka Luciferu; oslobođena voda isparila je uvis - a potom bila odložena u

večno duboko zamrzavanje na noćnoj strani. Premeštanje milijardi tona tečnosti sa jedne polulopte na drugu imalo je za posledicu izlaganje drevnih morskih korita koja nikada ranije nisu upoznala čak ni bledu svetlost dalekog Sunca.

Jednoga dana, možda, ove izobličene predele umekšaće i ukrotiti rasprostrt pokrov biljnog rastinja; sada su to, međutim, bili tokovi lave i blatne zaravni koje su se lagano pušile, mestimično isprekidani masama uzdignutih stena sa neobično iskošenim slojevima. Ovo je očigledno bilo područje velikih tektonskih poremećaja, što nipošto nije bilo čudno, ima li se u vidu da je nedavno nastala jedna planina velika poput Everesta.

A evo i nje - kako se uzdiže povrh obzorja koje izgleda neprirodno blizu. Rolf van der Berg oseti kako mu se nešto steže u grudima i kako mu žmarci gamižu uz stražnji deo vrata. Ne više kroz daljinska, bezlična čula instrumenata, već vlastitim očima - gledao je planinu svojih snova.

Kao što je dobro znao, oblik joj je približno podsećao na tetraedar, tako nagnut da je jedno pročelje bilo gotovo okomito. (To bi bio izvrstan izazov za planinare, čak i pri ovoj gravitaciji - naročito s obzirom na okolnost da ne bi mogli da zakivaju klinove u liticu...). Vrh je bio skriven u oblacima, a i pretežan deo obronka okrenutog ka njima nalazio se pod snežnim pokrovom.

"I oko ovoga se podigla tolika gužva?" prošaputa neko s prezirom. "Meni liči na savršeno običnu planinu. A kad vidiš jednu, video si..." No, oni koji su stajali oko njega ljutito ga učutkaše.

'Galaksija' se sad lagano kretala ka planini Zevs, dok je Čang tražio zgodno mesto za spuštanje. Brod je imao ograničene bočne kontrole, budući da je devedeset odsto glavnog pogona moralo da se koristi isključivo za održavanje visine. Bilo je dovoljno goriva da se lebdi otprilike pet minuta; posle toga, i dalje je mogao da se bezbedno spusti - ali više nikad neće biti u stanju da uzleti. Nil Armstrong je bio suočen sa istom nedoumicom pre skoro stotinu godina. Ali bar nije pilotirao dok mu je pištolj stajao uperen u potiljak.

No, tokom poslednjih minuta, Čang je potpuno izgubio iz vida i pištolj i Rozi. Sva čula bila su mu usredsređena na posao koji je obavljao; doslovce je predstavljao deo mašine koju je kontrolisao. Jedino ljudsko osećanje koje je preostalo u njemu bio je ne strah -

već razdraganost. Ovo je bio posao za koji je pomno bio uvežbavan; nalazio se na vrhuncu svoje profesionalne karijere - pa makar to bio i njen finale.

A kako su stvari stajale, upravo je to bilo najverovatnije. Podnožje planine sada se nalazilo na udaljenosti od jednog kilometra - a on još nije našao zgodno mesto za spuštanje. Teren je bio neverovatno neravan, prošaran kanjonima i prepun ogromnih, razbacanih gromada. Nije uspeo da vidi nikakav vodoravni potez zemljišta koji bi bio veći od teniskog igrališta - a crvena linija na meraču goriva bila je sada udaljena samo trideset sekundi.

I upravo u tom času pojavila se jedna zaravan - najpogodnija od svih koje je video; bila je to njegova jedina prilika s obzirom na raspoloživo vreme.

Lagano i obazrivo, on stade da žonglira džinovskim, nepostojanim valjkom kojim je upravljao u pravcu poteza vodoravnog zemljišta; izgledalo je da je prekriven snegom - da, tako je - mlaznici su razvejavali sneg - ali šta se nalazi pod njim? - liči na led - mora da je neko zamrznuto jezero - koliko je debeo led - KOLIKO JE DEBEO...

Udarac čekićem 'Galaksijinih' glavnih mlaznika, težak pet stotina tona, tresnuo je o varljivo prizivnu površinu. Šara zrakastih linija brzo se raširila po njoj; led puče i velike ploče stadoše da se prevrću. Koncentrični talasi proključale vode pohriše napolje u času kada je pogon šiknuo u iznenada otkriveno jezero.

Poput valjano uvežbanog oficira, što je i bio, Čang je reagovao automatski, bez kobnog oklevanja da razmisli. Levom rukom munjevito je otvorio poklopac kućišta sigurnosnog zapora, a desnom zgrabio crvenu polugu koja se tu nalazila i prebacio je u položaj za 'otvoreno'.

Istog časa, program koji je dovodio do obustavljanja tekućih operacija i koji je spokojno počivao još od časa kada je 'Galaksija' lansirana, preuzeo je komandu i stao da hitro podiže brod natrag put neba.

30. 'GALAKSIJA' NA POVRŠINI

U salonu je iznenadni potisak punog pogona doživljen kao odlaganje izvršenja smrtne kazne u poslednjem trenutku. Užasnuti oficiri bili su očevici neuspeha sa izabranim mestom za spuštanje i znali su da postoji samo jedan put uzmaka. Pošto se Čang upravo za njega opredelio, oni su ponovo mogli da dopuste sebi luksuz normalnog disanja.

Ali koliko će moći u tome da uživaju, to niko nije mogao reći. Samo je Čang znao da li brod ima dovoljno goriva da stigne do stalne orbite; a čak i ako bi mu to uspelo, pomisli smrknuto kapetan Laplas, ona ludakinja sa pištoljem mogla bi mu opet narediti da se spusti. On, doduše, ni za trenutak nije poverovao da je ona stvarno luda; znala je ta tačno šta radi.

Najednom, došlo je do promene potiska.

"Motor broj četiri je isključen", reče inženjerski oficir. "Ne čudi me - po svoj prilici je reč o pregrevanju. Nije predviđen za tako dugu upotrebu na ovom nivou."

Nije se, razume se, javilo nikakvo osećanje promene pravca - smanjeni potisak i da je bio upravljen duž brodske ose - ali prizori na monitorskim ekranima ludo su se iskosili. 'Galaksija' se i dalje uspinjala, ali ne više okomito. Postala je balistička raketa koja je hitala ka nepoznatoj meti na Evropi.

Ponovo je došlo do naglog pada potiska; na video monitorima obzorje je opet postalo ravno.

"Isključio je naspramni motor - bio je to jedini način da spreči da se nekontrolisano okrećemo - odličan potez!"

Naučnici koji su posmatrali nisu mogli da shvate šta je odlično u tome; slike sa monitora potpuno je nestalo, budući da ju je zaklonila neka zaslepljujuće bela magla.

"Izbacuje višak goriva - olakšava brod..."

Potisak je pao na nulu i brod se sada nalazio u slobodnom padu. Kroz nekoliko sekundi prošao je kroz ogroman oblak ledenih kristala, nastao kada je izbačeno gorivo eksplodiralo u svemiru, A ispod njih, približujući se dokonim ubrzanjem od jedne osmine gravitacije, prostiralo se središnje more Evrope. Čang bar više neće morati da brine o mestu za spuštanje; od sada ga čeka standardni

postupak, poznat u vidu video igre milionima koji se nikada nisu otisnuli u svemir, niti će to ikada učiniti.

Sve što je trebalo učiniti bilo je da se potiskom pruža protivteža gravitaciji, tako da brod koji se spušta dostigne nultu brzinu pri nultoj visini. Postojala je, doduše, izvesna margina za grešku, ali nevelika, čak i pri spuštanju u vodu, čemu su prvi američki astronauti davali preimućstvo i za šta se sada Čang nevoljno opredelio. Čang, međutim, nije imao mogućnost izbora. Ako bude pogrešio - što mu se teško može zameriti s obzirom na napor kome je bio izložen u poslednjih nekoliko časova - neće biti nikakvog kućnog kompjutera koji će ispisati na ekranu: 'Žao mi je - srušili ste se. Hoćete li da pokušate još jednom? Odgovorite: DA/NE...'

Čekajući sa svojim improvizovanim oružjem ispred zaključanih vrata mosta, drugi oficir Ju i njegova dvojica kolega nalazili su se verovatno pred najtežim zadatkom. Oni nisu raspolagali monitorskim ekranima koji bi ih obavestavali o tome šta se događa, te su se stoga morali oslanjati na poruke iz oficirskog salona. Takođe ništa nije dopiralo kroz postavljene mikrofone, što, međutim, nije bilo iznenađujuće. Čang i Mekmahonova gotovo da nisu imali vremena za razgovor, kao ni potrebe za njim.

Spuštanje je ispalo izvrsno, gotovo bez udara. 'Galaksija' je potonula nekoliko metara, a zatim je ponovo izronila i stala da pluta okomito i - zahvaljujući težini motora - u uspravnom položaju.

Tek tog časa slušaoci pred vratima mosta čuli su, posredstvom mikrofona, prve razumljive zvuke unutra.

"Ti si manijak, Rozi", razlegao se Čangov glas, koji je više odavao otupljenost i iscrpljenost nego ljutnju. "Nadam se da si sad zadovoljna. Svima si nam došla glave."

Usledio je jedan pucanj iz pištolja, a potom je opet zavladala duga tišina.

Ju je sa kolegama strpljivo čekao, znajući da se nešto neizostavno mora uskoro dogoditi. Čuli su kako se podiže poluga koja je blokirala vrata i istog časa su se mašili za francuske ključeve i metalne šipke koje su imali uza se. Mogla bi da pogodi jednoga, ali ne i svu trojicu...

Vrata stadoše da se otvaraju, sasvim polako.

"Izvinite", reče drugi oficir Čang. "Mora da sam nakratko izgubio svest."

A onda se, kao i svaki razumni čovek, ponovo onesvestio.

31. GALILEJEVO MORE

Nikako ne mogu da razumem kako neko može da postane lekar, reče u sebi kapetan Laplas. Odnosno, pogrebnik. Oni se bave tako neprijatnim stvarima...

"Dakle, jeste li pronašli nešto?"

"Nisam, kapetane. Razume se, ne raspolažem odgovarajućom opremom. Postoje izvesni implantati koji se mogu pronaći samo pomoću mikroskopa - bar sam tako obavešten. Doduše, oni su sasvim kratkodometni."

"Možda se relejni odašiljač nalazi negde na brodu - Flojd je predložio da ga potražimo. Uzeli ste otiske prstiju i ostalo što može biti od pomoći za indentifikaciju?"

"Da - kada budemo stupili u vezu sa Ganimedom, dostavićemo im te podatke, zajedno sa onima iz njenih isprava. Ali sumnjam da ćemo ikada doznati ko je bila Rozi, kao i ko je stajao iza nje. A tu je i razlog, za ime Boga!"

"Bar je ispoljila neke ljudske instinkte", reče Laplas zamišljeno. "Zacelo je shvatila da nije uspela, kada je Čang ponovo podigao brod. Mogla ga je tada ubiti, umesto da ga pusti da se ponovo prizemi."

"A i to nam nije bilo od neke naročite pomoći, bojim se. Da vam kažem šta se dogodilo kada smo Dženkins i ja izbacili leš napolje kroz komoru za otpatke."

Doktor napući usne u grimasu gađenja.

"Bili ste u pravu, razume se - to je bila jedina stvar koja se mogla preduzeti. Nismo smatrali za potrebno da telu prikačimo neke tegove, tako da je ono plutalo nekoliko minuta. Posmatrali smo da bismo se uverili da je izišlo iz broda, a onda..."

Doktoru kao da su nedostajale prave reči.

"Šta je, do vraga, bilo onda?"

"Nešto je izronilo iz vode. Slično papagajskom kljunu, samo oko stotinu puta veće. Zgrabilo je... Rozi... u jednom zalogaju i nestalo. Ovde imamo prilično upečatljivo društvo; čak i ako budemo u stanju da dišemo napolju, plivanje svakako ne bih preporučio..."

"Most kapetanu", oglasi se dežurni oficir. "Veliki poremećaj u vodi - kamera tri - daću vam sliku."

"Tu sam stvar video!" uzviknu doktor. Najednom ga je obuzela jeza pri neumitnoj, zlokobnoj pomisli: Nadam se da se nije vratilo po još.

Iznenada, kroz površinu okeana probi se neka masa i suknu put neba. Za trenutak je celo čudovišno obličje počivalo između vazduha i vode.

Poznato može u podjednako meri da bude čudno kao i nepoznato - kada se nađe na pogrešnom mestu. Kapetan i doktor uzviknuše istovremeno: "To je ajkula!"

Bilo je taman toliko vremena da se uoče tanane razlike - pored čudovišnog papagajskog kljuna - pre no što se džin sručio natrag u vodu. Postojao je dodatni par peraja - a, kako izgleda, nije bilo škruga. Takođe se nisu videle oči, ali sa obe strane kljuna nalazile su se neobične izbočine koje su mogle da predstavljaju neke organe čula.

"Podudarni razvoj, razume se", reče doktor. "Isti problemi - ista rešenja, na bilo kojoj planeti. Pogledajte Zemlju. Ajkule, delfini, ihtiosaurusi - sve okeanske grabljivice moraju imati isti osnovni sklop. Taj kljun me, međutim, zbunjuje..."

"Šta to sad radi?"

Stvorenje je ponovo izbilo na površinu, ali sada se kretalo sasvim polako, kao da je postalo iscrpljeno posle onog džinovskog skoka. U stvari, izgledalo je da je u nevolji - čak u agoniji; udaralo je repom po moru, ne pokušavajući da se kreće u nekom određenom pravcu.

Najednom, ono povraća svoj poslednji obrok, okrenu trbuh nagore i stade beživotno da pluta po blagim talasima.

"Oh, moj Bože", prošaputa kapetan; glas mu je bio ispunjen gađenjem. "Mislim da znam šta se dogodilo."

"Potpuno tuđinska biohemija", reče doktor; prizor je potresao čak i njega. "Rozi najzad ima jednu žrtvu."

Galilejevo more dobilo je ime, razume se, po čoveku koji je otkrio Evropu - baš kao što je i on dobio ime prema jedno znatno manjem moru na jednom drugom svetu.

Bilo je to veoma mlado more - staro manje od pedeset godina; kao i većina novorođenčadi, umelo je da bude prilično neobuzdano.

Iako je atmosfera Evrope još bila odveć retka da bi mogla da stvori prave orkane, postojan vetar duvao je sa okolnog kopna ka onoj tački u tropskoj zoni iznad koje je Lucifer stalno počivao. Tu, na mestu večnog podneva, voda je neprekidno ključala - iako joj je temperatura, pri ovako retkoj atmosferi, bila jedva dovoljna da se zgotovi šolja čaja.

Srećom, to pušeće, nemirno područje pravo ispod Lucifera bilo je udaljeno od broda hiljadu kilometara; 'Galaksija' se spustila u jednu srazmerno mirnu oblast, ni punih stotinu kilometara od najbližeg kopna. Pri najvećoj brzini, letelica bi prevalila tu razdaljinu za delić sekunde; ali sada, dok je plutala ispod niskog i stalno oblačnog pokrova Evrope, obala je izgledala podjednako daleko kao i najudaljeniji kvazar. Da stvar bude još gora - ako je to uopšte moguće - večni vetar koji je duvao sa kopna gurao ju je sve dalje ka pučini. A čak i ako bi brod uspeo da se nekako ukotvi na nekoj devičanskoj obali ovog novog sveta, ne bi se našao u boljem položaju nego što je ovaj.

No, taj položaj bio bi udobniji; iako su izvrsno zaštićeni od prodora vode, svemirski brodovi ne vrede baš mnogo na moru. 'Galaksija' je uspravno plutala, oscilirajući pri tom gore-dole blago, ali uznemirujuće; pola posade bilo je već bolesno.

Prvo što je kapetan Laplas preduzeo, pošto je proučio izveštaje o oštećenjima, bilo je da potraži one koji imaju iskustva sa čamcima - ma koje veličine i oblika. Bilo je razložno pretpostaviti da među trideset astronautskih inženjera i svemirskih naučnika mora biti prilično onih koji su nadareni za vožnju morem; i odista, ubrzo se pokazalo da može da računa na pet mornara-amatera, kao i jednog profesionalca - broskog ekonomu Frenka Lija, koji je svoju karijeru počeo na 'Cungovim okeanskim linijama', da bi tek kasnije prešao u svemir.

Iako su brodski ekonomski bili vičniji mašinama za računanje (u slučaju Frenka Lija posredi je često bila jedna računaljka sa kuglicama od slonovače, stara dve stotine godina) nego navigacionim uređajima, ipak su morali da polože ispit iz osnova moreplovstva. Liju se nikada nije ukazala prilika da isproba svoja stečena mornarska znanja; sada, gotovo milijardu kilometara daleko od Južnog kineskog mora, konačno je kucnuo čas za to.

"Trebalo bi da napunimo rezervoare za gorivo", reče on kapetanu. "Tada ćemo još malo potonuti i nećemo ovako nezgodno ići gore-dole."

Izgledalo je budalasto pustiti još vode u brod, tako da je kapetan stao da okleva.

"A šta ako se nasukamo?"

Nikome se nije omakla očigledna opaska: 'Zar to ne bi bilo svejedno?' Bez ozbiljnijeg upuštanja u stvar, svi su uzeli zdravo za gotovo da će im bolje biti na kopnu - ako ikada budu uspeli da stignu do njega.

"Uvek možemo da ispraznimo rezervoare. To ćemo u svakom slučaju morati da uradimo kad stignemo do obale, kako bismo doveli brod u vodoravni položaj. Bogu hvala što imamo energije..."

Glas mu zamuknu; svi su znali šta je imao na umu. Bez pomoćnog reaktora koji je sada opskrbljivao sisteme za održanje života, oni bi svi bili mrtvi za nekoliko časova. Sada - ukoliko ne dođe do otkazivanja tog reaktora - mogli su u brodu ostati neodređeno dugo.

Konačno, razume se, pomrli bi od gladi: upravo su bili očevici dramatičnog dokaza da u morima Evrope za njih nema hrane, već samo otrova.

No, bar su stupili u vezu sa Ganimedom, tako da je cela ljudska rasa sada znala za njihovu nevolju. Najbolji umovi u Sunčevom sistemu pokušaću da im priteknu u pomoć i izbave ih. Ako u tome ne budu uspeli, putnici i posada 'Galaksije' imaće utehu u okolnosti da su umrli pred očima celog sveta.

Četvrti deo: NA POJIŠTU

32. ODSTUPANJE

"Prema poslednjim vestima", reče kapetan Smit svojim okupljenim putnicima, "'Galaksija' plovi i nalazi se u prilično dobrom stanju. Jedan član posade... neka stjuardesa... nastradala je... još ne znamo pojedinosti... ali svi ostali su zdravi i čitavi.

Svi sistemi na brodu rade; ima nekoliko oštećenih mesta, ali ona su pod kontrolom. Kapetan Laplas kaže da ne pretili nikakva neposredna opasnost, sem što ih preovlađujući vetar gura sve dalje od glavnog kopna, ka središtu dnevne strane. To nije ozbiljan problem - postoji više velikih ostrva i sasvim je izvesno da će do nekoga od njih stići. Trenutno se nalaze devedeset kilometara od najbližeg kopna. Videli su neke velike morske životinje, ali one ne ispoljavaju znake neprijateljstva.

Ukoliko ne dođe do novih nevolja, trebalo bi da budu kadri da opstanu više meseci, sve dok im ne ponestane hrana - koja se sada, razume se, strogo racioniše. Ali, prema kapetanu Laplasu, moral na brodu i dalje je visok.

E, upravo tu mi stupamo na scenu. Ako se odmah vratimo na Zemlju, obnovimo zalihe i izvršimo manji remont, mogli bismo da stignemo do Evrope retrogradnom, pogonskom orbitom za osamdeset pet dana. 'Vaseljena' je jedini trenutno raspoloživ brod koji se tamo može spustiti, a zatim i uzleteti sa nekim većim korisnim teretom. Šatlovi sa Ganimeda biće u stanju da im dostave zalihe, ali to je sve - premda upravo ta pomoć može da znači razliku između života i smrti.

Žao mi je, dame i gospodo, što je naša poseta skraćena - ali mislim da ćete se složiti da smo vam pokazali sve što smo vam obećali. Uveren sam da odobravate našu novu misiju - premda su izgledi za njen uspeh, iskreno govoreći, prilično mršavi. To je sve za sada - doktore Flojd, možemo li da porazgovaramo?"

Dok su ostali, lebdeći lagano i zamišljeno, napuštali glavni salon - poprište mnogih vedrijih instruktaza - kapetan je stao da pregleda malu tablu za pisanje sa mnoštvom poruka. I dalje je bilo prilika kada su reči ispisane na parčetu papira predstavljale najpogodniji medijum

saobraćanja, ali je čak i ovde tehnologija ostavila svoj beleg. Listovi koje je kapetan čitao bili su načinjeni od multifaksnog materijala koji se neodređeno dugo mogao višekratno upotrebljavati, što je bitno doprinelo olakšanju ukupnog tereta za kabaste korpe u koje su se bacali papirni otpaci.

"Hejvude", reče on, pošto su najzad odustali od formalnosti, "kao što možeš da pretpostaviš, stvar je gadna. Uz to, ima i mnogo stvari koje ne razumem."

"I sa mnom je isto", uzvratila Flojd. "Ima li vesti od Krisa?"

"Nema, ali Ganimed je preneo tvoju poruku; on bi trebalo da ju je već primio. Službeno komuniciranje ima potpuno preimućstvo u odnosu na privatno - ali, razume se, to ne važi kada si ti u pitanju."

"Hvala, kapetane. Mogu li ja da budem od neke pomoći?"

"Ne, za sada. Izvestiću te kada se stvari promene."

Bilo je to bezmalo poslednji put, za poduže vreme, da oni normalno razgovaraju. Kroz nekoliko časova, doktor Hejvud Flojd postaće 'ona matora budala', a počće kratkovečna 'Pobuna na Vaseljenu' - predvođena kapetanom.

Cela zamisao nije, zapravo, bila Flojdova; no, on ne bi imao ništa protiv da jeste...

Drugi oficir Roj Džolson bio je zadužen za navigaciju; Flojd ga je jedva poznavao iz viđenja i nikada nije imao priliku da mu kaže nešto više od 'Dobro jutro'. Prilično se, stoga, iznenadio kada je na vratima kabine začuo navigatorovo snebivljivo kucanje.

Astrogator je nosio svežanj karata i kao da se osećao pomalo nelagodno. Nije stvar bila u strahopoštovanju pred Flojdom - svi na brodu već su ga prihvatili kao nešto sasvim normalno - što znači da je morao postojati neki drugi razlog.

"Doktore Flojd", počeo on glasom u kome su se osećale silna hitnja i brižnost, tako da se njegovom sabesedniku učinilo da pred sobom ima trgovačkog putnika čija budućnost zavisi od toga da li će mu uspeti naredni posao. "Potrebni su mi vaš savet - i vaša pomoć."

"Razume se - ali šta ja mogu da uradim?"

Džolson odmota kartu koja je prikazivala položaj svih planeta unutar Luciferove orbite.

"Vaša stara dosetka o povezivanju 'Leonova' i 'Otkrića' da bi se uzmaklo pred Jupiterom pre no što eksplodira dala mi je ideju."

"Nisam se ja toga setio, već Volter Karnou."

"Oh, nisam to znao. Razume se, ne raspolažemo još jednim brodom koji bi nam pomogao da se brzo otisnemo odavde - ali zato imamo nešto mnogo bolje."

"Šta to?" upita Flojd, potpuno zbunjen.

"Nemojte mi se smeјati. Zašto da se vraćamo na Zemlju po gorivo, kada ga Stari Verni izbacuje u tonama svake sekunde, na udaljenosti od samo koju stotinu metara? Ako to iskoristimo, do Evrope možemo stići ne za tri meseca - nego za tri nedelje."

Zamisao je bila očigledna, ali i tako odvažna, da je Flojd ostao bez daha. Odmah je mogao da postavi desetak primedbi, ali nijedna od njih nije bila odlučujuća.

"Šta kapetan misli o tome?"

"Nisam mu još ništa rekao; zato mi je i potrebna vaša pomoć. Voleo bih da vi proverite moje proračune - a zatim da njega upoznate sa celom stvari. On bi mene glatko odbio - sasvim sam siguran - ali ga zbog toga ne krivim. Da sam ja kapetan, postupio bih isto tako..."

U maloj kabini dugo je vladala tišina. Konačno, Hejvud Flojd reče polako: "Dopustite da vam najpre navedem razloge koji se protive tome. Onda mi možete objasniti zašto nisam u pravu."

Drugi oficir Džolson poznaо je svog zapovednika; kapetan Smit u životu nije čuo tako šašav predlog...

Sve njegove primedbe bile su valјano zasnovane i gotovo da se u njima nije moglo razabrati nimalo poznatog sindroma 'Nije smišljeno ovde'.

"Oh, teorijski je to izvodljivo", priznade on. "Ali pomisli samo na praktične probleme! Kako bi dopremio tu stvar u rezervoare?"

"Razgovarao sam sa inženjerima. Prevezli bismo brod do ivice kratera - sasvim je bezbedno na udaljenosti od pedeset metara. Postoje cevovodi u sektoru koji nije predviđen za boravak ljudi; možemo ih demontirati, zatim postaviti liniju do Starog Vernog i sačekati da počne da bljuje; dobro znaš kako je pouzdan i dobroćudan."

"Ali naše pumpe ne mogu da rade u gotovo potpunom vakuumu!"

"Nisu nam ni potrebne; možemo da se oslonimo na brzinu izbacivanja vode samog geјzira, koja bi nam odezbedila najmanje

sto kilograma u sekundi. Stari Verni će se za sve pobrinuti."

"Daće nam samo ledene kristale i paru, a ne i tečnu vodu."

"Kondenzovaće se kada stigne u brod."

"Baš si razradio stvar, zar ne?" uzvratila kapetan gundavim glasom, ali i uz izvesno divljenje. "Ali ja naprosto još nisam uveren. Pre svega, da li je voda dovoljno čista? Kako stoji sa zagađenjem - naročito česticama ugljenika?"

Flojd nije mogao da obuzda osmeh. Kod kapetana Smita javlja se već opsednutost prljavštinom, čađi...

"Filterom možemo da odstranimo krupnije čestice; ostale neće uticati na reakciju. Oh, da - odnos vodonikovih izotopa ovde izgleda bolji nego na Zemlji. Možda još dobiješ malo dodatnog pogona."

"Šta tvoje kolege misle o ovoj ideji? Ako se uputimo pravo ka Luciferu, proteći će meseci pre no što opet vide dom..."

"Nisam još razgovarao sa njima. Ali je li to uopšte važno, kada su u pitanju toliki životi? Možemo stići do 'Galaksije' sedamdeset dana pre plana! Sedamdeset dana! Pomisli samo šta se sve može dogoditi na Evropi za to vreme!"

"Sasvim sam svestan činioca vremena", odbrusi kapetan. "To važi i za nas. Možda ne bismo imali zaliha za tako dug put."

Počinje da cepidlači, pomisli Floyd - a mora biti svestan da sam ja toga svestan. Bolje biti taktičan...

"Par dodatnih nedelja? Ne mogu da verujem da su nam rezerve tako tanke. Predobro nas hraniš, u svakom slučaju. Nekima će baš dobro doći da budu malo na dijeti."

Kapetanu se ote ledeni osmeh.

"Kaži to Vilisu i Mihajloviču. Ali bojim se da je cela zamisao sumanuta."

"Kako bi bilo da bar čujemo šta vlasnici misle o tome. Voleo bih da razgovaram sa ser Lorensom."

"Ne mogu te u tome sprečiti, razume se", uzvratila kapetan tonom koji je jasno stavljao do znanja da mu je žao što ne može. "Ali tačno znam šta će reći."

Nije, međutim, bio u pravu.

Ser Lorens Cung nije se kladio već trideset godina; to više nije bilo u skladu sa njegovim uzvišenim položajem u svetskoj trgovini. Ali kao mlađi čovek on je često uživao u silnim uzbuđenjima na

hongkonškom hipodromu, pre no što ga je puritanska uprava ukinula u napadu javnog morala. Bilo je to tipično za njegov život, pomislio bi ponekad ser Lorens čežljivo: kada je mogao da se kladi, nije imao novca - a sada ne može, zato što najbogatiji čovek na svetu mora da daje valjan primer.

Pa ipak, niko nije znao bolje od njega samog da je cela njegova poslovna karijera predstavljala jedno dugo kockanje. On je preduzeo sve što je bilo u njegovoj moći da rizik drži pod kontrolom na taj način što je pribavljao najbolje informacije i slušao stručnjake za koje je slutio da će mu dati najbudrije savete. Obično se povlačio na vreme kada oni ne bi bili u pravu; ali uvek je u izvesnoj meri rizikovao.

Sada, pročitavši memorandum Hejvuda Flojda, ponovo je iskusio stara uzbuđenja koja je poslednji put osetio još onda kada je posmatrao konje kako jure u poslednjem krugu. Ovo je uistinu bilo kockanje - možda poslednje i najveće u njegovoj karijeri - premda se on nikada ne bi odvažio da to kaže svom upravnom odboru. A još manje ledi Džesmin...

"Bile", reče on, "šta ti misliš?"

Njegov sin (postojan i pouzdan, ali bez one životno važne iskre koja možda više i nije bila potrebna u njegovom pokolenju) pružio mu je očekivani odgovor.

"Teorija zvuči sasvim uverljivo. 'Vaseljena' to može učiniti - na papiru. Ali izgubili smo jedan brod. Sada bismo izložili riziku i drugi."

"On u svakom slučaju ide ka Jupiteru... Luciferu."

"Da - ali tek pošto bude potpuno proveren na orbiti oko Zemlje. A shvataš li šta sve podrazumeva ta predložena neposredna misija? Oboriće sve rekorde u brzini - dostigavši na okretištu preko hiljadu kilometara u sekundi!"

Bila je to najgora stvar koju je mogao reći; u ušima njegovog oca ponovo odjeknu topot konjskih kopita.

Ali ser Lorens samo uzvrat: "Neće im ništa naškoditi da izvrše neke testove, premda se kapetan Smit i rukama i nogama bori protiv te zamisli. Čak preti ostavkom. U međuvremenu, proveriti kako stvari stoje kod 'Lojda' - možda ćemo morati da odustanemo od zahteva za isplatu osiguranja za 'Galaksiju'."

Naročito, mogao je da doda, ako na sto budemo stavili 'Vaseljenu', kao još veći ulog.

Jedino ga je brinuo kapetan Smit. Od časa kada se Laplas našao nasukan na Evropi, bio je to najbolji zapovednik koji mu je preostao.

33. STANICA KOD PONORA

"Najnečistiji posao koji sam obavio posle fakulteta", progundā glavni inženjer. "Ali ništa se bolje nije moglo učiniti s obzirom na raspoloživo vreme."

Improvizovan cevovod pružao se duž pedeset metara bleštave, hemijski skorele stene, sve do sada utihlog izvorišta Starog Vernog, gde se okončavao pravougaonim dimnjakom okrenutim nadole. Sunce tek što se pomolilo iznad brda, a tle je već počelo da blago podrhtava kako su podzemni - odnosno, podhalejski - rezervoari gejzira osetili prve dodire toplote.

Posmatrajući iz osmatračkog salona, Hejvud Flojd gotovo da nije mogao poverovati da se toliko stvari zbilo za samo dvadeset četiri časa. Pre svega, na brodu je došlo do podele na dve sučeljene klike - jednu je predvodio kapetan, dok se na čelu druge nalazio on. Protivnici su se međusobni ophodili sa hladnom učtivošću, uzdržavajući se od razmene udaraca: ali on je otkrio da na izvesnim mestima uživa nadimak 'samoubilački Flojd'. Bila je to počast do koje on nije naročito držao.

No, niko nije mogao da uputi nijednu ozbiljnu zamerku onome što je dobilo naziv Flojd-Džolsonov manevar. (I taj naziv nije pošten: on je navaljivao da sva zasluga pripadne Džolsonu, ali niko ga nije poslušao. A Mihajlovič je čak primetio: "Zar nisi pripravan da preuzmeš odgovornost?").

Prva provera preduzeće se za dvadeset minuta, kada Stari Verni, prilično zadocnelo, bude pozdravio zoru. Ali čak i ako to bude dejtvovalo i rezervoari sa gorivom budu počeli da se pune iskričavom, čistom vodom, a ne blatnjavom otopinom, kao što je predvideo kapetan Smit, put ka Evropi ipak još neće biti otvoren.

Jedan manji, ali ne i nevažan činilac bile su želje uvaženih putnika. Oni su očekivali da se vrate kući kroz dve nedelje; sada, na njihovo iznenađenje, a u izvesnim slučajevima i užasnutost, našli su se suočeni sa mogućnošću opasne misije koja će ih odvesti na pola puta preko Sunčevog sistema; a čak i ako bude sve u redu, nije se moglo predvideti tačno vreme povratka na Zemlju.

Naročito je Vilis bio izvan sebe; svi njegovi planovi biće potpuno poremećeni. Lebdeo je unaokolo, mrmrljajući nešto o tužbama koje ga zbog toga očekuju, ali niko nije pokazao nimalo razumevanja za te probleme.

Grinberg se, sa druge strane, silno obradovao; sada se uistinu vraća pravom svemirskom pohodu! Isto je tako bio oduševljen Mihajlovič, koji je najveći deo vremena provodio bučno komponujući u svojoj kabini čija zvučna izolacija nipošto nije bila savršena. Bio je uveren da će ga ovo odstupanje od prvobitnog plana nadahnuti novim plimama stvaralačkog poleta.

Megi M bila je filozofski nastrojena: "Ako se time mogu spasiti mnogi životi", kazala je ona, gledajući podozrivo Vilisa, "kako se neko uopšte može usprotiviti?"

Što se tiče Ive Merlin - Flojd je preduzeo poseban napor da joj objasni stvari, ustanovivši ubrzo da ona izuzetno dobro razume situaciju. I upravo je Iva, na njegovo silno iznenađenje, bila ta koja je postavila jedno pitanje što su ga, kako je izgledalo, prevideli svi ostali: "Šta ako Evropljani budu protiv našeg spuštanja - čak i samo da spasemo prijatelje?"

Flojd se upiljio u nju iskreno zbunjen; on ju je i dalje teško mogao prihvatiti kao stvarno ljudsko biće, budući da nikada nije znao kada će iz njenih usta poteći neka sjajna domišljatost, a kada krajnja glupost.

"Izvršno pitanje, Iva. Veruj mi, radim na tome."

Rekao joj je istinu; nikada ne bi mogao da slaže Ivu Merlin. To bi, na izvestan način, bio čin svetogrđa.

Prvi pramenovi pare stali su da se pomaljaju iznad grotla gejjira. Kuljali su nagore, krećući se svojim neprirodnim vakuumskim trajektorijama, i brzo se razuđivali pri snažnoj Sunčevoj svetlosti.

Stari Verni se ponovo nakašlja i pročisti grlo. Jedan snežnobeli - i iznenađujuće zbijen - stub ledenih kristala i kapljica vode stade da se brzo uspinje put neba. Okupljene posmatračice su svi zemaljski instinkti navodili na očekivanje da ove čestice počnu da usporavaju, a potom i da se vraćaju ka tlu, ali to se, razume se, nije dogodilo. Stub se sve više uzdizao, tek se neznatno proširujući, sve dok se nije stopio sa ogromnim, jarkim omotačem iz koga je izrastao još

sasvim neobrazovan rep. Flojd je sa zadovoljstvom zapazio da je cevovod počeo da podrhtava kada je u njega pokuljala tečnost.

Deset minuta kasnije na mostu je upriličen sastanak ratnog veća. I dalje obuzet zlovoljom, kapetan Smit samo je kratko klimnuo kada se Flojd pojavio; sastanak je vodio njegov zamenik, koji se očigledno osećao pomalo nelagodno.

"Pa, stvar dejstvuje, i to iznenađujuće dobro. Ako nastavimo ovim tempom, rezervoari će nam biti puni za dvadeset časova - premda ćemo morati da iziđemo i malo učvrstimo cevi."

"Kako stoji sa prljavštinom?" upita neko.

Drugi oficir podiže jednu providnu tubu u kojoj se nalazila neka bezbojna tečnost.

"Filtiri odstranjuju sve drugo do čestica promera nekoliko mikrona. No, da bismo bili sasvim sigurni, preduzimamo novo filtriranje prilikom prebacivanja u druge rezervoare. Bojim se, međutim, da ne možete računati na bazen za plivanje sve dok ne prođemo Mars."

To je izazivalo smeh, koji je bio veoma potreban, pa je čak i kapetan malo odahnuo.

"Uključićemo motore na najniži nivo pogona kako bismo se uverili da nema operativnih nepravilnosti sa halejskom H 2O. Ako se jave, odustajemo od cele zamisli i vraćamo se kući po staru, dobru Mesečevu vodu iz Aristarha."

Usledilo je jedno od onih ćutanja na skupovima kada svi istovremeno čekaju da neko drugi progovori. Konačno, kapetan Smit prekinu nelagodnu tišinu.

"Kao što svi znate", reče on, "ja nimalo nisam srećan zbog cele stvari. Zapravo..." On najednom promeni smer; takođe je bilo dobro poznato da je razmišljao o slanju ostavke ser Lorensu, premda bi pod datim okolnostima to bio prilično bespredmetan gest.

"No, tokom poslednjih sati dogodile su se dve stvari. Vlasnik se slaže sa projektom - pod uslovom da prilikom provere ne iskrсну nikakve temeljne prepreke. I drugo - a posredi je veliko iznenađenje i ja o tome ne znam ništa više od vas - Svetsko svemirsko veće ne samo što se sa svime saglasilo nego i zahteva da krenemo novim putem, prihvatajući da pokrije sve dodatne troškove. Kao što rekoh, ni meni ovaj obrt nije jasan..."

No, postoji još jedna stvar koja me brine..." On sumnjičavo pogleda malu tubu sa vodom, koju je sada Hejvud Flojd držao podignutu ka svetlosti i blago mućkao. "Ja sam inženjer, a ne vražji hemičar. Ova tečnost, doduše, izgleda čista - ali ipak, šta može da uradi sa oplatom rezervoara?"

Flojd nikada nije shvatio zašto je upravo tako postupio; slična brzopletost nimalo nije bila tipična za njega. Možda ga je cela rasprava učinila nestrpljivim, te je želeo da se što pre nastavi sa poslom. Ili je možda osetio da je kapetanu potrebno da mu se malo ukruti moralno vlakno.

Hitrom kretnjom, on otvori poklopac tube i sasu u grlo otprilike dvadeset kubnih centimetara Halejeve komete.

"Evo vam odgovora, kapetane", reče on, pošto je progutao gutljaj.

"Bio je to", reče brodski lekar pola časa kasnije, "jedan od najnepromišljenijih postupaka koji sam ikada video. Zar ne znate da u toj stvari ima cijanida, cijanogena i Bog će ga znati čega sve još?"

"Svakako da znam", nasmeja se Flojd. "Video sam analize - samo nekoliko milionitih delova. Ništa zabrinjavajuće. Ali imam jedno iznenađenje", dodade on pokajnički.

"Kakvo?"

"Ako biste tu stvar doneli na Zemlju, mogli biste se obogatiti prodajući izvrstan halejski purgativ."

34. PRANJE KOLA

Pošto je odluka doneta, cela atmosfera na 'Vaseljeni' se promenila. Nije više bilo rasprava; svi su potpuno saradivali i tek je sasvim malo ljudi imalo priliku da duže odspava tokom naredne dve revolucije jezgra - odnosno, stotinu časova zemaljskog vremena.

Prvi Halejev 'dan' bio je posvećen i dalje prilično obazrivoj eksploataciji Starog Vernog, ali u vreme kada je, pred noć, snaga gejzira počela da jenjava, tehnikom je bilo već potpuno ovladano. Na brod je dopremljeno više od hiljadu tona vode; naredno dnevno razdoblje biće sasvim dovoljno da se posao privede kraju.

Hejvud Flojd se klonio kapetana, ne želeći da iskušava sudbinu; u svakom slučaju, Smit je morao da se pobrine o hiljadu pojedinosti. No, među njima nije bilo i izračunavanje nove orbite; to je obavljeno i temeljito provereno na Zemlji.

Sada više nije bilo nikakve sumnje u to da je zamisao bila sjajna, a uštede čak i veće nego što je Džolson pretpostavio. Opskrbom gorivom na Haleju 'Vaseljena' više nije morala da izvrši dve velike promene orbite do kojih bi moralo doći u slučaju susreta sa Zemljom; brod je sada mogao poći pravo ka svom novom odredištu, uštedeći tako nekoliko sedmica. Uprkos mogućim rizicima, svi su sada pljeskali novoj varijanti.

Odnosno, gotovo svi.

Na Zemlji, na brzinu osnovano društvo 'Ne dirajte Haleja!' bilo je ogorčeno. Njegovi članovi (bilo ih je samo dve stotine trideset šest, ali su umeli da dobiju publicitet) smatrali su da je eksploatacija jednog nebeskog tela neopravdano čak i kada je u pitanju spasavanje ljudskih života. Nije ih umirilo čak ni to kada im je objašnjeno da je 'Vaseljena' samo pozajmila materijal koji bi kometa i inače izgubila. Posredi je bio, tvrdili su oni, načelan stav. Njihova srdita saopštenja donosila su na 'Vaseljeni' tako neophodno popuštanje napetosti.

Oprezan kao i uvek, kapetan Smit je izvršio prve probe sa jednim od bočnih potisnika, uključivši ga na niski stepen rada; ako bi on posle toga postao neupotrebljiv, brod bi mogao da nastavi bez

njega. Nije bilo nikakvih nepravilnosti; motor se ponašao sasvim onako kao da je radio na najbolju destilisanu vodu iz lunarnih rudnika.

Potom je isproban središnji glavni motor, broj jedan; ako bi on zakazao, manevarske sposobnosti broda ne bi bile ugrožene - ali bi zato ostali bez ukupnog pogona. Brod bi se i dalje potpuno nalazio pod kontrolom, ali sa samo četiri preostala motora najveće ubrzanje bilo bi smanjeno za dvadeset odsto.

Ni ovde nije bilo nikakvih poteškoća; čak su i skeptici počeli da bivaju učtivi prema Hejvudu Flojdu, a drugi oficir Džolson nije više bio društveni otpadnik.

Poletanje je zakazano za pozno popodne, neposredno pre no što je trebalo da prestane aktivnost Starog Vernog. (Da li će i dalje postojati kroz sedamdeset godina da pozdravi nove posetioce? - zapita se Flojd. Možda; postojali su znaci koji su nagoveštavali njegovo postojanje još i na snimcima iz 1910.) Nije bilo odbrojavanja u dramatičnom, starinskom stilu Kejp Kanaverala. Kada se sasvim uverio da je sve u redu, kapetan Smit je uključio broj jedan na potisak od samo pet tona i 'Vaseljena' se lagano odlepila od srca komete.

Ubrzanje je bilo skromno, ali je zato pirotehnika delovala zadivljujuće - i, za većinu posmatrača, sasvim neočekivano. Sve do sada, mlazevi iz glavnih motora bili su doslovce nevidljivi, budući da su se sastojali isključivo od veoma jonizovanih kiseonika i vodonika. Čak i kada su se - na udaljenosti od više stotina kilometara - ovi gasovi dovoljno ohladili da bi mogli da se hemijski kombinuju, i dalje se ništa nije moglo videti, zato što reakcija nije zračila u vidljivom delu spektra.

Ali sada, 'Vaseljena' se uspinjala sa Haleja na usijanom stubu koji je bio odveć blistav da bi se neposredno gledalo u njega; gotovo je izgledao kao čvrst stub plamena. Na mestu gde je dodirivao tle, stena se rasprskavala, razlećući se nagore; odlazeći zauvek, 'Vaseljena' je upravo gravirala svoj potpis, kao svojevrsne kosmičke grafite, preko jezgra Halejeve komete.

Većina putnika, navikla da se uspinje put svemira bez ikakve vidljive potpore, našla se u priličnom šoku. Flojd je čekao na neizbežno objašnjenje; jedno od njegovih manjih zadovoljstava bilo

je da uhvati Vilisa u nekoj naučnoj greški, ali se to veoma retko događalo. Pa čak i kada bi ga uhvatio, Vilis bi uvek našao neko veoma uverljivo opravdanje.

"Ugljenik", reče on. "Usijani ugljenik - baš kao kod plamena sveće - ali samo malo toplije."

"Malo", promrmlja Flojd.

"Više ne sagorevamo - oprostite na izrazu", (Flojd slegnu ramenima), "čistu vodu. Iako je brižljivo profiltrirana, u njoj i dalje ima mnogo koloidnog ugljenika. Baš kao i jedinjenja koja bi se jedino destilacijom mogla ukloniti."

"Sve je to veoma upečatljivo, ali ja sam malo zabrinut", reče Grinberg. "Sve to zračenje - zar neće uticati na motore i opasno pregrejati brod?"

Pitanje je bilo veoma dobro i izazvalo je izvesnu nelagodnost. Flojd je čekao da Vilis sredi stvar; ali onaj domišljati operator prebacio je tu obavezu na njega.

"Biće bolje da o tome nešto kaže dr Flojd - uostalom, to je njegova zamisao."

"Ne moja - nego Džolsonova. Ali pitanje je dobro. Doduše, ne postoji pravi problem. Kada budemo pod punim pogonom, sav taj vatromet nalaziće se hiljadu kilometara iza nas, tako da neće biti nimalo razloga za zabrinutost."

Brod je sada lebdeo na nekih dva kilometara iznad jezgra; da nije bilo bleštavosti izduvnog mlaza, pod njima bi se pružao pogled na celo, Suncem obasjano pročelje majušnog sveta. Na ovoj visini - ili udaljenosti - stub Starog Vernog malo se proširio. Izgledao je, Flojd se najednom prisetio, kao jedan od onih džinovskih vodoskoka koji su ukrašavali Ženevsko jezero. Nije ih video već pedeset godina i zapitao se da li još postoje tamo.

Kapetan Smit je proveravao kontrole, lagano okrećući brod, a zatim ga pomerajući duž Y i Z osa. Sve je, naizgled, besprekorno dejstvovalo.

"Nulti čas misije nastupa kroz deset minuta", objavi on. "Nula zarez jedan 'g' narednih pedeset časova, a zatim nula zarez dva do okretišta - kroz sto pedeset časova." Zastao je da bi omogućio slušaocima da mentalno obrade ove podatke; još nijedan brod nije pokušao da tako dugo održi toliko visoko neprekidno ubrzanje. Da

'Vaseljena' nije bila u stanju valjano da koči, ona bi takođe ušla u udžbenike istorije kao prva međuzvezdana letelica sa ljudskom posadom.

Brod je sada prelazio u vodoravan položaj - ako se ova reč mogla primeniti u sredini koja je gotovo bila lišena sile teže - i upravljao se prema belom stubu magle i ledenih kristala koji je i dalje postojano šikljao iz nedara komete. A onda, 'Vaseljena' krenu pravo u stub...

"Šta on to radi?" upita brižno Mihajlovič.

Očigledno predvidevši ovo pitanje, kapetan se ponovo oglasio. Izgledalo je da mu se dobro raspoloženje sasvim vratilo, a u glasu mu se čak osećao prizvuk vedrine.

"Samo jedna sitnica pre nego što krenemo. Ne brinite - odlično znam šta radim. A i moj zamenik se u svemu slaže - zar ne?"

"Da, ser - mada sam u prvi mah pomislio da se samo šalite."

"Šta se to događa na mostu?" upita Vilis; konačno je i on ostao bez objašnjenja.

Brod je sada stao da se lagano okreće, i dalje se sasvim sporo krećući ka gejziru. Sa ove razdaljine - sada manje od stotinu metara - Flojd se još više podsetio na one daleke ženevske vodoskoke.

Neće valjda da nas uvede tamo...

Ali upravo se to dogodilo. 'Vaseljena' je stala da blago podrhtava dok je prolazila kroz uzdižući stub pene. I dalje se lagano okretala, kao da je bušila prolaz kroz džinovski gejzir. Na video monitorima i osmatračkim prozorima videla se samo mlečna belina.

Cela operacija potrajala je najviše deset sekundi; onda su se obreli sa druge strane. Oficirima na brodu oteo se spontani pljesak, ali putnici - računajući tu i Flojda - i dalje su bili pomalo u grču.

"Sada smo spremni za polazak", reče kapetan veoma zadovoljnim glasom. "Ponovo imamo lep i čist brod."

Tokom narednih pola časa više od deset hiljada amaterskih osmatrača na Zemlji i Mesecu izvestilo je o udvostručenju sjajnosti komete. Mreža za praćenje komete sasvim je otkazala zbog preopterećenja, što je razbesnelo profesionalne astronome.

Ali publici se stvar dopala i nekoliko dana kasnije 'Vaseljena' im je upriličila još lepšu predstavu, par časova pre zore.

Povećavajući brzinu za deset hiljada kilometara na čas svakog časa, brod se već nalazio duboko unutar Venerine orbite. Još će se malo približiti Suncu pre no što stigne do perihela - znatno brže od bilo kog prirodnog nebeskog tela - i zaputi se ka Luciferu.

Dok je prolazio između Zemlje i Sunca, njegov rep od usijanog ugljenika dugačak hiljadu kilometara lako se mogao videti kao zvezda četvrte magnitude koja se primetno kreće spram sazvežđa jutarnjeg neba tokom samo jednog časa. Na samom početku spasilačke misije, 'Vaseljenu' će videti više ljudskih bića, u istom trenutku, nego bilo koju drugu letelicu u istoriji sveta.

35. PLUTANJE

Neočekivana vest da je 'Vaseljena' krenula - i da će verovatno stići znatno brže nego što je bilo ko slutio - delovala je na moral posade 'Galaksije' na način koji se mogao označiti jedino kao euforičan. I sama činjenica da su bespomoćno plutali jednim tuđinskim okeanom, okruženi nepoznatim čudovištima, najednom kao da je postala nevažna.

Isto je važno i za sama čudovišta, premda su se ona na zanimljiv način pojavljivala s vremena na vreme. Povremeno su primećivane džinovske 'ajkule', ali one se više nisu približavale brodu, čak ni onda kada je napolje izbacivao smeće. Bilo je to prilično iznenađujuće; proishodilo je, naime, da velike zveri - za razliku od svojih zemaljskih parnjaka - raspolažu dobrim komunikacionim sistemom. Možda su, zapravo, bile bliže delfinina nego ajkulama.

Postojalo je mnoštvo jata manjih riba, koje niko ne bi dva puta pogledao na nekoj tržnici na Zemlji. Posle nekoliko pokušaja, jedan od oficira - inače vešt ribolovac - uspeo je da upeca jednu na udicu bez mamca. Uopšte je nije uneo u vazdušnu komoru - kapetan to ne bi dopustio, u svakom slučaju - ali ju je bružljivo izmerio i snimio pre no što ju je vratio u more.

Ponosni pecaroš morao je, međutim, da plati određenu cenu za svoj trofej. Skafander pod delimičnim pritiskom koji je nosio tokom ribolova silno je zaudarao na pokvarena jaja, što predstavlja osoben miris vodonik-sulfida, tako da je pecaroš postao meta nebrojenih šala po povratku na brod. Bio je to još jedan podsetnik na tuđinsku, potpuno negostoljubivu biohemiju.

Uprkos protivljenjima naučnika, pecanje više nije bilo dozvoljeno. Mogli su da posmatraju i beleže, ali ne i da sakupljaju. Uostalom, oni su bili planetni geolozi, a ne prirodnjaci, zar ne? Nikome nije palo na pamet da ponese formalin - premda je verovatno da on ovde uopšte ne bi dejstvovao.

Jednom prilikom brod je plovio nekoliko časova kroz svojevrsne pokrivke ili ploče od nekog svetlozelenog materijala. On je

obrazovao ovale koji su imali desetak metara u prečniku i svi bili približno iste veličine. 'Galaksija' je bez otpora prokrčila put kroz njih, ali su se oni brzo ponovo sklapali za njom. Izložena je pretpostavka da su tu posredi nekakvi kolonijски organizmi.

A jednog jutra, dežurni oficir zapanjeno je primetio kako se iz vode pomalja teleskop, da bi se trenutak potom našao pred jednim blagim, plavim okom koje je, kako je kazao pošto se povratio iz šoka, izgledalo kao oko neke bolesne krave. Nekoliko trenutaka tužno ga je posmatralo, bez nekog naročitog zanimanja, a zatim se lagano vratilo u okean.

Ovde kao da se ništa nije veoma brzo kretalo, a razlog za to bio je očigledan. Ovo je i dalje bio svet niskih energija - nije postojalo slobodnog kiseonika koji je dopuštao životinjama na Zemlji da žive u nizu neprekidnih eksplozija, od trenutka kada počnu da dišu po rođenju. Jedino je 'ajkula' pri onom prvom susretu ispoljila znake silovite aktivnosti - u svom poslednjem, samrtnom grču.

Možda je to za ljude bila dobra vest. Iako su im skafandri otežavali kretanje, na Evropi verovatno nije bilo ničega što ih je moglo uhvatiti - čak i ako bi to želelo.

Kapetanu Laplasu bilo je nekako neobično milo što može da prepusti upravljanje brodom svom ekonomu; zapitao se da li je to jedinstvena situacija u analima moreplovstva i svemiroplavstva.

Doduše, gospodina Lija nije čekao težak posao. 'Galaksija' je plovila u okomitom položaju, sa jednom trećinom trupa iznad vode, blago povijena niz vetar koji ju je pogonio postojanom brzinom od pet čvorova na sat. Javilo se samo nekoliko otvora ispod površine vode, ali su oni lako blokirani. Podjednako važna bila je činjenica da je trup i dalje bio nepropustan za vazduh.

Iako je najveći deo navigacione opreme bio beskoristan, ipak su tačno znali gde se nalaze. Ganimed ih je svakog sata izveštavao o položaju njihovog radio-fara za slučaj opasnosti; ako 'Galaksija' bude nastavila svojim sadašnjim kursom, stići će kroz tri dana do jednog velikog ostrva. Ukoliko bi ga promašila, izbila bi na otvoreno more, da bi konačno došla do zone blagog ključanja neposredno ispod Lucifera. Iako ne nužno katastrofalna, bila je to najmanje privlačna perspektiva; privremeni vršilac dužnosti kapetana, gospodin Li,

provodio je najviše vremena razmišljajući o načinima da se to izbegne.

Čak i kada bi imao pogodan materijal i jarbol da napravi jedra, ona gotovo da uopšte ne bi uticala na njihov kurs. Spustio je improvizovana zavlachna sidra do dubine od pet stotina metara, tragajući za strujama koje bi mogle da im budu od koristi, ali ništa nije našao. Takođe nije dospeo do dna; ono je ležalo na dubini od neznanu mnogo kilometara.

Možda je tako bilo bolje; na ovaj način bili su zaštićeni od podmorskih potresa koji su neprekidno remetili ovaj novi okean. Ponekad bi se 'Galaksija' protresla kao da ju je udario kakav džinovski čekić, kada bi pored nje prostrujao neki udarni talas. Nekoliko časova potom, cunami visok više desetina metara stigao bi do neke obale Evrope; ali ovde, na otvorenom moru, ti pogubni talasi bili su prilično bezazleni.

U više navrata, u daljini su primećeni iznenadni vrtlozi; izgledali su prilično opasno - virovi koji bi do neznanih dubina mogli povući čak i 'Galaksiju' - ali, srećom, nalazili su se na dovoljnoj razdaljini, tako da je pod njihovim dejstvom brod samo napravio nekoliko krugova u vodi.

A jednom, neki ogromni mehur gasa podigao se i rasprsnuo na udaljenosti od samo sto metara. Prizor je bio veoma upečatljiv i svi su se složili sa doktorovom iskrenom opaskom: "Bogu budi hvala što ne moramo da omirišemo."

Iznenadjuće je koliko brzo čak i najbizarnija situacija može da postane rutinska. Kroz samo nekoliko dana život na 'Galaksiji' počeo je da teče normalnim tokovima, tako da je glavni problem kapetana Laplasa bio da nečim uposli posadu. Ništa nije pogubnije delovalo na moral od dokolice i on se pitao šta su zapovednici starih jedrenjaka preduzimali protiv dosađivanja svog ljudstva na onim beskrajno dugim putovanjima. Nisu baš sve vreme mogli provoditi u veranju po jarbolima ili čišćenju palube.

Sa naučnicima je imao suprotan problem. Oni su neprekidno predlagali izvođenje oglada i opita, koje je valjalo brižljivo razmotriti pre no što budu odobreni. A ako bi im to dopustio, oni bi uzeli potpuni monopol nad sada svim ograničenim komunikacionim kanalima broda.

Glavni antenski kompleks počivao je sada uporedo sa površinom vode, tako da 'Galaksija' više nije mogla da stupi u neposrednu vezu sa Zemljom. Sve je moralo da ide preko Ganimeda i to na talasnom području od nekoliko bednih megaherca. Jedan direktni video kanal bi bio tu znatno poželjniji od svega ostalog i kapetan je morao da izdrži silan pritisak zemaljskih TV mreža. One, doduše, ne bi ni imale šta drugo da pokažu svojoj publici osim otvorenog mora, skućene brodske unutrašnjosti i posade koja je, iako bodra duhom, postajala sve neurednija.

Neuobičajeno visok postotak komunikacija bio je upravljen na drugog oficira Flojda, čiji su šifrovani odgovori bili tako kratki da nikako nisu mogli sadržati mnogo informacija. Laplas je konačno odlučio da malo popriča sa mladićem.

"Gospodine Flojde", reče on u privatnosti svoje kabine, "voleo bih da me malo uputite u vaše uzgredne delatnosti."

Floyd se našao u neprilici; čvrsto se uhvatio za plohu stola u času kada se brod blago zaljuljao pri iznenadnom naletu vetra.

"Rado bih to učinio, ser, ali nisam ovlašćen."

"Od koga, ako smem da pitam?"

"Iskeno govoreći, nisam siguran."

Bilo je to potpuno tačno. Podozrevao je da je u pitanju 'Astropol', ali dva upečatljiva džentlmena, uzdržanog izgleda, koja su sa njim razgovarala na Ganimedu, nekako neobjašnjivo su propustila da to razjasne.

"Kao kapetan ovog broda - naročito pod trenutnim okolnostima - voleo bih da znam šta se događa. Ako se izvučemo odavde, narednih nekoliko godina života provešću na istražnom sudu. A sa vama će verovatno to isto biti slučaj."

Floyd se oporo osmehnu.

"Teško da onda uopšte vredi da nas izbave odavde, zar ne, ser? Sve što znam jeste da je neka visoka služba očekivala neprilike sa ovom misijom, ali nije raspolagala nikakvim pojedinostima. Jedino mi je naloženo da držim oči otvorene. Bojim se da im nisam bio od velike pomoći, ali pretpostavljam da sam ja bio jedina kvalifikovana osoba kojoj su mogli pristupiti u kratkom vremenu što im je stajalo na raspolaganju."

"Nemate sebi šta da prebacujete. Ko bi pomislio da Rozi..."

Kapetan zastade, jer mu je iznenada sinula jedna pomisao.

"Sumnjate li na još nekog?" Gotovo da je dodao: 'Na mene, na primer?' - ali situacija je i bez toga već bila dovoljno paranoična.

Flojd ga pogleda zamišljeno, a zatim, najednom, kao da je doneo odluku.

"Možda je trebalo da porazgovaram sa vama ranije, ser, ali znam da ste veoma zauzeti. Siguran sam da je dr van der Berg umešan na neki način. On je Međanin, razume se; čudni su to ljudi i ja ih, u stvari, ne razumem." Niti mi se dopadaju, mogao je da doda. Odveć klanovski nastrojani - ne baš predusretljivi prema strancima. No, teško da im se to moglo zameriti; svi pioniri koji su pokušavali da ukrote novu divljinu verovatno su umnogome bili slični.

"Van der Berg - hmm. Kako stoji sa ostalim naučnicima?"

"Provereni su, razume se. Izgleda da je sve u redu - nema ničeg neobičnog ni sa jednim od njih."

To nije bilo sasvim tačno. Dr Simpson je imao više supruga nego što je to bilo strogo propisano, bar u isto vreme, a dr Higinis je raspolagao velikom zbirkom krajnje neobičnih knjiga. Drugom oficiru Flojdu nije bilo baš sasvim jasno zašto mu je sve to rečeno; možda su njegovi mentori naprosto hteli da ga impresioniraju svojim sveznanjem. U svakom slučaju, on je zaključio da rad za 'Astropol' (ili ko je već bio posredi) ima i neke zabavne posledice.

"Vrlo dobro", reče kapetan, otpustivši amaterskog agenta. "Ali molim vas, izvestite me ako otkrijete nešto - bilo šta - što bi moglo da ima uticaja na bezbednost broda."

Pod datim okolnostima, teško se moglo zamisliti šta bi to bilo. Ma kakvi dodatni rizici izgledali bi pomalo prekomerni.

36. TUĐINSKA OBALA

Čak ni na dvadeset četiri časa pre no što su ugledali ostrvo, još nije bilo izvesno da li će ga 'Galaksija' promašiti i biti oduvana ka pučini središnjeg okeana. Položaj broda, određen radarskim osmatranjima sa Ganimeda, prikazivan je na jednoj velikoj karti koju su svi brižno konsultovali više puta dnevno.

No, čak i ako letelica stigne do kopna, to nipošto neće biti kraj njenih problema. Mogla se razbiti na komadiće o stenovitu obalu, umesto da lagano pristane na kakvu pristupačnu plažu.

Vršilac dužnosti kapetana, gospodin Li, bio je sasvim svestan svih tih mogućnosti. Jednom se i sam nasukao, kraj Balija, vozeći se u jahti čiji su motori zakazali u kritičnom trenutku. Bilo je malo opasnosti, ali zato puno dramatičnosti i on nipošto nije želeo da ponovo doživi to iskustvo - naročito s obzirom na okolnost da ovde nije bilo obalske straže koja bi im pritekla u pomoć.

Situacija u kojoj su se našli uistinu je predstavljala kosmičku ironiju. Nalazili su se u jednom od najsavršenijih prevoznih sredstava koje je čovek ikada sazdao - kadrom da pređe preko celog Sunčevog sistema! - ali sada svejedno nisu mogli da skrenu više od nekoliko metara sa kursa. No, ipak nisu bili sasvim bespomoćni; Li je na raspolaganju imao još nekoliko aduta.

Na ovom svetu koji se oštro zakrivljavao, ostrvo se nalazilo na udaljenosti od samo pet kilometara kada su ga prvi put ugledali. Na Lijevo olakšanje, nije bilo nijednog grebena kojih se toliko plašio; doduše, nije bilo ni peščane plaže kojoj se nadao. Geolozi su ga upozorili na to da ovde valja sačekati još nekoliko miliona godina na pojavu peska; žrvnji Evrope, koji su sasvim lagano mleli i drobili, još nisu imali vremena da obave svoj posao.

Čim je postalo izvesno da će stići do kopna, Li je izdao naređenje da se ispumpaju glavni rezervoari 'Galaksije' koje je on hotimice ispunio vodom ubrzo posle spuštanja. Potom je usledilo nekoliko veoma nelagodnih časova, tokom kojih je najmanje četvrtina posade prestala da ispoljava zanimanje za razvoj događaja.

'Galaksija' se sve više izdizala iz vode, oscilirajući pri tom sve izrazitije - da bi se potom prevrnula uz silovito rasprskavanje i ostala opružena na površini, poput trupla nekog kita iz rđavih, starih dana,

kada bi ga posada kitolovca ispunila vazduhom kako bi ga sprečila da potone. Kada je video u kom se položaju nalazi brod, Li je ponovo stao da manevriše, sve dok mu krma nije malo potonula, a prednji most dospeo tik iznad vode.

Kao što je i očekivao, 'Galaksija' se tada okrenula postrance prema vetru. To je onesposobilo još jednu četvrtinu posade, ali Li je ipak imao dovoljno pomagača da izbací zavlačno sidro koje je držao u pripravnosti za ovaj završni čin. Posredi je, zapravo, bio improvizovan splav, načinjen od praznih, međusobno povezanih kutija, ali njegovo vučenje nagnalo je brod da se upravi prema kopnu što se približavalo.

Sada su mogli da razaberu da idu - agonijski sporo - ka jednom uskom potezu obale, prekrivenom malim gromadama. Ako već nisu mogli da računaju na pesak, najbolja alternativa...

Most se već nalazio nad kopnom kada je 'Galaksija' dodirnula čvrsto tle i tog časa Li je odigrao svoj poslednji adut. Preduzeo je pre toga samo jednu probu, ne odvaživši se na nešto više, kako zloupotrebljena mašinerija ne bi zakazala.

Poslednji put, 'Galaksija' ispruži svoj stajni trap. Usledilo je struganje i mrvljenje kada su metalne noge sa donje strane stale da se zarivaju u tuđinsku obalu. Sada je bila bezbedno ukotvljena protiv vetrova i talasa ovog okeana bez plima i oseka.

Nije bilo nikakve sumnje u to da je 'Galaksija' našla svoje završno konačište - a po svoj prilici i večnu kuću svoje posade.

Peti deo: KROZ ASTEROIDE

37. ZVEZDA

'Vaseljena' se sada kretala tako brzo da njena orbita čak ni izdaleka nije nalikovala na putanju nekog prirodnog tela u Sunčevom sistemu. Brzina Merkura, najbližeg Suncu, jedva da je premašivala pedeset kilometara u sekundi u perihelu; 'Vaseljena' je dostigla dvostruko veću brzinu još prvog dana - pri samo polovini ubrzanja koje će postići kada bude lakša za nekoliko hiljada tona vode.

Tokom nekoliko časova, dok su se nalazili unutar Venerine orbite, ona je bila najsajnije nebesko telo posle Sunca i Lucifera. Njen majušni disk mogao se razabrati i golim okom, ali čak ni najmoćniji brodski teleskopi nisu omogućavali da se uoče bilo kakve pojedinosti planete. Venera je čuvala svoje tajne podjednako ljubomorno kao i Evropa.

Još više se približivši Suncu - duboko unutar Merkurove orbite - 'Vaseljena' ne samo što se kretala prečicom, nego je i obilato koristila besplatni dopunski pogon koji joj je pružalo Sunčevo gravitaciono polje. Budući da Priroda uvek uravnotežava svoje registre, Sunce je tom prilikom malo izgubilo na brzini, ali se obim ovog gubitka mogao izmeriti tek kroz nekoliko hiljada godina.

Kapetan Smit iskoristio je prolaz u perihelu da malo povрати prestiž koji mu je bio okrnjen zbog prethodnog oklevanja.

"Sada vam je jasno", reče on, "zbog čega sam, zapravo, proveo brod kroz Starog Vernog. Da nismo sprali svu onu prljavštinu sa trupa, sada bismo već bili izloženi opasnom pregrevanju. U stvari, sumnjam da bi sistem za termalnu kontrolu uopšte uspeo da iziđe nakraj sa tolikim opterećenjem - temperatura je već desetostruko veća nego na Zemlji." Posmatrajući - kroz gotovo crne filtre - zloslutno nabreklo Sunce, putnici su mu sasvim lako mogli poverovati. Bili su stoga potpuno zadovoljni kada se ono ponovo vratilo na normalnu veličinu - i nastavilo da se smanjuje iza njih kako je 'Vaseljena' hitala ka Marsovoj orbiti, a potom i dalje, u završnu etapu misije.

Pripadnici 'znamenite petorke' prilagodili su se, svako na svoj način, neočekivanoj promeni u životu. Mihajlovič je komponovao,

obimno i bučno, i retko se mogao videti osim kada bi izlazio radi obeda; tada bi pričao opscene priče i zadirkivao sve koji bi mu se našli pri ruci, a naročito Vilisa. Grinberg je samoga sebe izabrao, bez ijednog glasa protiv, za počasnog člana posade i sada je najveći deo vremena provodio na mostu.

Megi M je na celu situaciju gledala istovremeno skrušeno i vedro.

"Pisci", primetila je ona, "stalno govore da bi silne stvari mogli da urade samo kada bi se našli na nekom mestu gde ih niko ne bi uznemiravao - niti angažovao u bilo čemu; najomiljeniji lokaliteti su im svetionici i zatvori. Ja, dakle, ne mogu da se žalim - izuzev što moji zahtevi za radnom građom nikako da stignu na red od poruka koje imaju prvenstvo."

Čak je i Viktor Vilis došao do sličnog zaključka; i on je bio zaokupljen radom na raznim dugoročnim projektima. A imao je i jedan dodatni razlog da se drži svoje kabine. On će još najmanje nekoliko nedelja izgledati kao neko ko je zaboravio da se obrije, a proteći će meseci pre no što ponovo bude zablistao u punom bradatom sjaju.

Iva Merlin provodila je više časova dnevno u centru za zabavu, nastojeći - kako je spremno objasnila - da vidi što više svojih omiljenih klasičnih filmova. Bila je srećna okolnost što su kinoteka i projekcioni uređaji blagovremeno postavljeni na 'Vaseljeni'; iako je zbirka sineastičkih dela bila srazmerno skromna, u njoj se nalazilo dovoljno filmova za više ljudskih života gledanja.

Tu su bila sva znamenita dela sedme umetnosti, sve do treperavog osvita kinematografije. Iva ih je većinu poznavala i rado je pričala o njima.

Flojd je, razume se, uživao u tome da je sluša, zato što bi ona tada nekako oživela - postala normalno ljudsko biće, a ne više ikona. Okolnost da je Iva jedino kroz veštačku vasseljenu video slika mogla da uspostavi kontakt sa stvarnim svetom bila je za njega istovremeno tužna i očaravajuća.

Jedno od najneobičnijih iskustava u prilično bogatom životu Hejvuda Flojda bilo je da sedi u polumraku tik iza Ive, negde sa spoljnje strane Marsove orbite, i zajedno sa njom da gleda prvobitnu verziju filma 'Prohujalo sa vihorom'. Bilo je trenutaka kada je video

kako se njen znameniti profil ocrtava spram profila Vivijen Li; tada bi došao u priliku da ih uporedi - ali na kraju nije mogao reći koja je od njih dve bolja glumica; obe su bile sui generis.

Kada su se svetla upalila, sa iznenađenjem je zapazio da je Iva plakala. On ju je uzeo za ruku i nežno rekao: "I ja sam plakao kada je Boni umrla."

Ivi se ote slabašan osmeh.

"Ja sam, zapravo, plakala zbog Vivijen", uzvratila ona. "Dok smo snimali drugu verziju, pročitala sam mnogo o njoj - imala je tako tragičan život. Kada smo već kod nje, upravo sam se ovde, među planetama, setila nečega što je Lari rekao kada je vratio jadnicu sa Cejlona, pošto je pretrpela nervni slom. Kazao je svojim prijateljima: 'Venčao sam se ženom iz svemira.'"

Iva je zastala za trenutak, a niz obraz joj je skliznula još jedna suza. (Prilično teatralno, neodoljivo je pomislio Flojd.) "A postoji nešto još neobičnije. Snimila je svoj poslednji film pre tačno stotinu godina - i znaš šta je to bilo?"

"Hajde - iznenadi me opet."

"Mislim da će to iznenaditi Megi - ako uistinu piše knjigu kojom nam stalno preti. Vivijenin poslednji film bio je 'Brod ludaka'."

38. SVEMIRSKJE SANTE

Budući da su sada neočekivano dobili puno slobodnog vremena, kapetan Smit se konačno složio da Viktoru Vilisu da dugo odlagani intervju koji je bio deo njegovog ugovora. I sam Viktor nije bio rad da se ranije lati posla zbog onoga što je Mihajlovič uporno nazivao njegovom 'amputacijom'. Kako će proteći mnogo meseci pre no što ponovo bude mogao da se, u neokrnjenom izdanju, pojavi pred kamerama, konačno je doneo odluku da intervju načini tako što on sam uopšte neće biti sniman; u studiju na Zemlji moći će da kasnije umontiraju njegove arhivske snimke.

Sedeli su u kapetanovoj i dalje samo delimično nameštenoj kabini, uživajući u jednom od izvrsnih vina na koja je otpao zamašan deo Viktorovog prtljaga. Budući da će 'Vaseljena' kroz nekoliko časova isključiti svoj pogon i stati da plovi po inerciji, ovo je bila poslednja prilika za tako nešto u narednih nekoliko dana. Vino u bestežinskom stanju, tvrdio je Viktor, predstavlja nešto nezamislivo; sa gnušanjem je odbijao da ga sipa u plastične tube na istiskanje.

"Govori vam Viktor Vilis, sa svemirskog broda 'Vaseljena', u petak, 16. jula 2061, u 18,30. Iako još nismo stigli do sredine puta, za sobom smo već davno ostavili Marsovu orbitu i gotovo smo postigli najveću brzinu. A ona iznosi, kapetane?"

"Hiljadu pedeset kilometara u sekundi."

"Preko hiljadu kilometara u sekundi - gotovo četiri miliona kilometara na čas!"

Iznenadenost Viktora Vilisa izgledala je savršeno iskrena; niko ne bi pomislio da je on upućen u orbitalne parametre gotovo podjednako dobro kao i kapetan. Ali jedna od njegovih jačih strana bila je sposobnost da se stavi u položaj svojih gledalaca - ne samo da predviđa njihova pitanja, nego i da im pobuđuje zanimanje.

"Tako je", uzvratil kapetan, ne bez ponosa. "Putujemo dvostruko brže nego ijedno ljudsko biće do sada."

To je trebalo ja da kažem, pomisli Viktor; nije mu se dopalo kada ga tema razgovora pretiče. Ali budući da je bio pravi profesionalac, brzo se prilagodio.

Za trenutak se pretvarao da konsultuje svoj znameniti mali memomonitor, čiji je oštro zakošen ekran jedino on mogao videti.

"Svakih dvanaest sekundi prevalimo prečnik Zemlje. Pa ipak, biće nam potrebno još punih deset dana da stignemo do Jupi... ovaj Lucifera! To zgodno predočava prave razmere Sunčevog sistema...

A sada, jedna osetljiva stvar, kapetane. Upućena su mi silna pitanja tim povodom tokom prošle nedelje."

Oh, ne, promrmlja Smit. Ne opet o toaletu u bestežinskom stanju.

"U ovom trenutku prolazimo pravo kroz srce asteroidnog pojasa..."

(Kamo sreće da je opet bio posredi toalet, pomisli Smit...)

"...Nijedan brod još, doduše, nije bio ozbiljno oštećen u sudaru, ali zar se ipak ne izlažemo riziku? Uostalom, postoje doslovce milioni tela, sve do veličine fudbalske lopte, koja orbitiraju u ovom delu svemira. A registrovano je samo njih nekoliko hiljada."

"Malo više: preko deset hiljada."

"Ali za milione preostalih uopšte ne znamo."

"Tačno; no, ne bi nam mnogo pomoglo ni da znamo."

"Kako to mislite?"

"Ništa ne bismo mogli preduzeti."

"Zašto?"

Kapetan Smit zastade da bi promislio. Vilis je bio u pravu - tema je uistinu bila osetljiva; u upravi će ga dobro izribati ako bude kazao nešto što može da obeshrabri potencijalne mušterije.

"Pre svega, svemir je tako ogroman da su čak i ovde - kao što ste sami kazali, u samom srcu asteroidnog pojasa - izgledi za sudar infinitezimalno mali. Nadali smo se da ćemo moći da vam pokažemo neki asteroid - najbolji primerak kojim raspolažemo jeste Hanuman, sa prečnikom od bednih tri stotine metara - ali najmanja razdaljina na kojoj ćemo se naći od njega jeste četvrt miliona kilometara."

"Ali Hanuman je divovski u poređenju sa svim onim neznanim okrajcima koji se kreću unaokolo. Zar vas oni ne brinu?"

"Brinu me koliko i vas brine da će vas pogoditi neka munja na Zemlji."

"Zapravo, jednom se to umalo nije dogodilo na Pajks Piku, u Koloradu - blesak i grmljavina bili su istovremeni. Ali priznajete da

opasnost ipak postoji; a zar mi samo ne povećavamo rizik time što se krećemo ovako ogromnom brzinom?"

Vilis je, razume se, odlično znao odgovor; ponovo se stavio u položaj legija svojih neznanih slušalaca na planeti koja je postajala udaljenija za po hiljadu kilometara svake sekunde.

"Teško je to objasniti bez pomoći matematike", reče kapetan (koliko je samo puta upotrebio tu frazu, čak i onda kada nije bila tačna!), "ali ne postoji jednostavan odnos između brzine i rizika. Bilo bi katastrofalno udariti u bilo šta pri brzinama kojima se kreće svemirska letelica; ako se nađete pored atomske bombe u času kada eksplodira, sasvim je svejedno da li se njena snaga meri kilotonima ili megatonima."

To baš nije bila umirujuća izjava, ali ništa se bolje nije moglo reći. Pre no što je Vilis stigao da nastavi sa razradom ove neprijatne teme, on žurno nastavi: "Ali dopustite mi da vas podsetim na to da postoje valjani razlozi za... ovaj... mali dodatni rizik koji preduzimamo. Jedan čas uštede može da znači spasene živote."

"Da, to je svakako hvale vredno." Vilis zastade; pomislio je da doda: 'A, razume se, ja sam u istom brodu', ali ipak se uzdržao. Moglo je da zvuči neskromno - premda mu skromnost nikada nije bila jača strana. No, u svakom slučaju, od jedne nužnosti nije mogao da načini vrlinu; sada više nije imao nikakvih alternativa, osim ako ne odluči da se pešice vrati kući.

"Sve me ovo", nastavi on, "dovodi do jedne druge stvari. Znete li šta se pre samo stoleće i po dogodilo na severnom Atlantiku?"

"Mislite, 1911?"

"Pa, u stvari, 1912..."

Kapetan Smit je prozreo šta sledi, te je stoga tvrdoglavo odbijao da sarađuje, praveći se da nije baš siguran u to šta je posredi.

"Pretpostavljam da mislite na 'Titanik'", reče on.

"Tačno", uzvratil Vilis, vešto prikrivajući razočaranje. "Javilo mi se bar dvadeset ljudi koji smatraju da su jedino oni uočili paralelu."

"Kakvu paralelu? 'Titanik' se izložio nepotrebnom riziku, pokušavajući da obori jedan rekord."

Gotovo je dodao: 'A nisu ni imali dovoljno čamaca za spasavanje', ali se srećom zaustavio na vreme, prisativši se da u

jedini šatl 'Vaseljene' može stati najviše pet putnika. Ako ga Vilis navede na razgovor o tome, zapeće se u silna objašnjavanja.

"Pa, priznajem da je analogija prilično nategnuta. Postoji, međutim, jedna druga, zanimljivija paralela na koju svi ukazuju. Da li možda znate kako se zvao prvi i poslednji kapetan 'Titanika'?"

"Nemam poj..." zausti kapetan, a onda mu se donja vilica opusti.

"Tačno", reče Viktor Vilis, uz smešak koji se nikako nije mogao nazvati prostodušnim.

Kapetan Smit bi rado podavio sve one amaterske istraživače. Ali teško da je mogao prebaciti roditeljima što su mu dali najčešće od svih engleskih imena.

39. KAPETANOV STO

Bila je šteta što gledaoci na Zemlji (i izvan nje) nisu mogli da uživaju u manje formalnim raspravama na 'Vaseljeni'. Život na brodu sada je ušao u postojanu kolotečinu iz koje se uzdizalo nekoliko pravilnih beočuga - među kojima je najvažniji, a svakako i najdugotrajniji bio tradicionalni 'kapetanov sto'.

Tačno u osamnaest časova, šestoro putnika i pet oficira koji nisu bili na dužnosti pridružili bi se kapetanu Smitu na večeri. Nije se, razume se, nosila svečana odeća koja je bila obavezna na plovećim palatama severnog Atlantika, ali obično je bilo pokušaja da se uvede neka odevna ili ukrasna novost. Moglo se računati na to da će se Iva uvek pojaviti sa nekim novim brošem, prstenom, ogrlicom, trakom za kosu ili mirisom iz svojih neiscrpnih zaliha.

Ukoliko bi pogon bio uključen, obed bi počeo supom; ali ako bi se brod kretao po inerciji, u bestežinskom stanju, postojao bi izbor hors d'oeuvres. U svakom slučaju, pre no što bi bilo posluženo glavno jelo, kapetan Smit bi izvestio o poslednjim novostima - ili pokušao da opovrgne najnovije glasine za koje su građu obično obezbeđivale emisije vesti sa Zemlje ili Ganimeda.

Optužbe i protivoptužbe izmenjivane su na sve strane, a otmica 'Galaksije' objašnjavana je najfantastičnijim teorijama. Po jedan prst bio je uperen u svaku tajnu organizaciju za koju se znalo da postoji, kao i u mnoge koje su bile samo imaginarne. Sve pretpostavke, međutim, imale su jedno zajedničko svojstvo. Nijedna nije moga da pruži uverljiv motiv.

Tajanstvenost je samo uvećana kada je na površinu isplivala jedna nova činjenica. Marljivi detektivi 'Astropola' ustanovili su iznenađujuću okolnost da je pokojna 'Rouz Mekmahon' u stvari Rut Mejson; bila je rođena u severnom Londonu i radila je za prestoničku policiju - ali je onda, posle uspešnog početka, bila otpuštena zbog rasističkih aktivnosti. Emigrirala je u Afriku - i nestala. Očigledno, spetljala se sa političkim podzemljem tog nesrećnog kontinenta. 'Šaka' je tim povodom često pominjana, ali su sve te aluzije podjednako često pobijale SDJA.

Za stolom su se vodile beskrajne i jalove rasprave o tome kakve bi to sve veze moglo da ima sa Evropom - naročito od kada je Megi M priznala da je svojevremeno planirala da napiše roman o Šaki iskazan iz perspektive jedne od njegovih hiljadu nesrećnih žena. Ali što je više preduzimala istaživanja za ovaj projekat, to joj je on izgledao sve odbojniji. "U času kada sam digla ruke od Šake", kazala je ona oporo, "potpuno mi je bilo jasno šta jedan moderan Namac oseća o Hitleru."

Ovakve lične ispovesti postajale su sve češće kako se putovanje nastavljalo. Kada bi glavno jelo bilo okončano, jedna grupa dobila bi reč trideset minuta. Članovi grupe imali su za sobom iskustvo ravno onome iz desetak ljudskih vekova, na isto toliko nebeskih tela, tako da je bilo teško naći bolji izvor priča posle večere.

Najmanje uspešan pripovedač bio je, prilično iznenađujuće, Viktor Vilis. On je bio dovoljno iskren da to prizna, kao i da obrazloži stvar.

"U toj meri sam navikao", kazao je on gotovo, ali ne i sasvim izvinjavajućim tonom, "da nastupam pred milionskom publikom, da mi je sad teško da se snađem u jednoj maloj grupi kakva je ova."

"Da li bi ti bilo lakše da nije prijateljska?" upitao ga je Mihajlovič, uvek nastojeći da bude od pomoći. "Stvar se sasvim lako može srediti."

Za Ivu se, naprotiv, ispostavilo da je bolja nego što se očekivalo, premda su njene uspomene bile ograničene isključivo na svet zabave. Naročito je dolazila do izražaja kada je reč o znamenitim - i neznamenitim - rediteljima sa kojima je radila, a među kojima je posebno mesto zauzimao Dejvid Griffin.

"Da li je istina", upita Megi M, nesumnjivo misleći na Šaku, "da je mrzeo žene?"

"Uopšte nije", uzvрати odmah Iva. "Mrzeo je jedino glumce. Smatrao je da oni nisu ljudska bića."

I Mihajlovičeve uspomene pokrivala su donekle ograničeno područje - velike orkestre i baletske grupe, znamenite dirigente i kompozitore, kao i njihove nebrojene prišipetlje. Ali bio je tako pun raskalašnih tračeva o spletkama i ljubavnim vezama iza scene, kao i priča o sabotiranim premijerama i zakrvljenim primadonama, da su se čak i oni njegovi slušaoci koji su bili najmanje naklonjeni muzici

grohotom smejali i rado mu dopuštali da malo iskorači izvan pola časa.

Prozaični izveštaji pukovnika Grinberga o neobičnim događajima predstavljali su suštu suprotnost. Prvo spuštanje na Merkurov - srazmerno - umeren južni pol već je u toj meri pretreseno u medijima da se o tome gotovo ništa novo nije moglo reći; pitanje koje je sve zanimalo glasilo je: 'Kada ćemo se tamo vratiti?' Iza toga bi obično sledilo: 'Da li bi ti voleo da se vratiš?'

"Ako to budu zahtevali od mene, razume se da ću poći", uzvratilo je Grinberg. "Ali bojim se da će sa Merkurom biti isto kao i sa Mesecom. Sećate se - tamo smo se spustili 1969. - a potom je usledila pauza od pola ljudskog veka. U svakom slučaju, Merkur nije tako koristan kao Mesec - premda će možda biti jednoga dana. Tamo nema vode; doduše, njeno otkriće na Mesecu predstavljalo je veliko iznenađenje. Ili bi možda trebalo da kažem u Mesecu..."

Iako to nije bilo praćeno takvom pompom kao spuštanje na Merkur, čini mi se da sam znatno važniji posao obavio u Aristarhu, upriličivši povorku tovarnih mazgi."

"Tovarnih mazgi?"

"Aha. Pre no što je podignut veliki polutarni lanser koji je počeo da izbacuje led pravo na orbitu, morali smo da ga dovlačimo iz rudnika do kosmodroma u Imbrijumu. To je značilo da je trebalo izgraditi put preko ravnice prekrivene lavom i premostiti poprilično pukotina. Trasa je dobila naziv Ledeni put - bio je dugačak samo tri stotine kilometara, ali je na njegovu izgradnju otišlo nekoliko života..."

Mazgama smo nazivali traktore na osam točkova sa ogromnim gumama i naročitim amortizerima: oni su vukli po dvanaest prikolica od kojih je svaka nosila po stotinu tona leda. Obično se putovalo noću, budući da tada nije trebalo štititi tovar od toplote. Vozio sam se sa karavanom nekoliko puta. Vožnja je trajala oko šest časova - niko nije želeo da obara rekorde u brzini - a potom bi led bio istovaren u velike rezervoare pod pritiskom, gde bi sačekao izlazak Sunca. Čim bi se istopio, bio bi upumpavan u brodove.

Ledeni put je i dalje tamo, razume se, ali ga sada koriste samo turisti. Ukoliko su razumni, putovaće samo noću, kako smo to mi činili. Bila je to prava čarolija, sa punom Zemljom gotovo tačno iznad glave, tako blistavom da smo tek retko koristili našu rasvetu. Iako

smo, doduše, mogli da razgovaramo sa našim prijateljima kad god smo to želeli, često smo isključivali radio i ostavljali samo automatski far koji ih je izveštavao da je sa nama sve u redu. Hteli smo naprosto da budemo sami u toj velikoj, blistavoj pustoši - dok je ona još postojala, jer znali smo da tako neće dugo potrajati.

Sada grade teravoltni razbijač kvarkova, koji ide skroz oko polutara, a svuda po Imbrijumu i Serenitatisu niču kupole. Ali mi smo upoznali pravu lunarnu divljinu, istu onu koju su zatekli Armstrong i Oldrin - znatno pre nego što su počele da se prodaju poštanske razglednice u bazi u Moru Tišine."

40. ČUDOVIŠTA SA ZEMLJE

"...baš si imao sreće što si propustio godišnji bal: verovao ili ne, bio je podjednako jeziv kao i prošle godine. A uza sve, naša mastodontska susedka, draga gospođica Vilkinson, uspela je da ponovo žestoko očepi svog partnera, čak i pri pola gravitacije koliko je bilo na podijumu za igru.

No, pređimo na posao. Budući da se nećeš vratiti još mesecima, umesto za par nedelja, Admin je bacio pohotljivo oko na tvoj apartman - prijatno susedstvo, gotovo u trgovačkom centru, sjajni pogledi na Zemlju za vedrih dana i tako dalje - te je predložio da ga iznajmi do tvog povratka. Dao je dobru ponudu koja bi ti donela prilično ušteda. Mi bismo pokupili sve ono što želiš da se skloni dok se ne vratiš...

A sada o Šaki. Znamo da voliš da nas peckaš, ali Džeri i ja smo bili uistinu užasnuti! Jasno mi je zašto je Megi M odustala od njega - da, razume se da smo pročitali 'Olimpske pohote' - zgodno napisano, ali odveć feminističko za nas...

Kakvo čudovište - sada mi je jasno zašto su po njemu nazvali bandu afričkih terorista. Pomisli samo - ubijao je svoje ratnike ako bi se oženili! A i poklao je sve krave u svom ubogom carstvu samo zato što su ženskog pola! Ponajgora su još bila ona grozna koplja koja je izmislio; baš strašno - zabadao ih je u ljude samo zato što se sa njima nije upoznao kako treba...

A kakva je to samo sablasna reklama za nas obične smrtnike! Gotovo da čovek poželi da pređe u drugi tabor. Oduvek smo tvrdili da smo uviđavni i blagi (kao i ludo nadareni i sa umetničkom žicom, razume se), ali sada, pošto si nas ti nagnao da malo zavirimo u neke od takozvanih Velikih Ratnika (kao da u ubijanju ljudi uopšte može biti nešto veliko), gotovo da se stidimo društva u kome smo se našli...

Da, svakako da smo znali za Hadrijana i Aleksandra - ali nismo imali pojma o Ričardu Lavljem Srcu i Saladinu. Ili o Juliju Cezaru - premda je on bio i jedno i drugo - možeš pitati kako Antonija, tako i Kleopatru. Ili o Fridrihu Velikom, kod koga ima i olakšavajućih okolnosti; seti se samo kako je postupio prema starom Bahu.

Kada sam kazao Džeriju da je Napoleon izuzetak - njega bar ne moramo imati za vratom - znaš li šta mi je odgovorio? 'Kladim se da je Džozefina bila, u stvari, dečak.' Pomeni to jednom Ivi.

Upropastio si nam moral, ti nitkove, nakatranisavši nas tom okrvavljenom četkom (oprosti zbog pomešanih metafora). Trebalo je da nas ostaviš u blaženom neznanju...

No, uprkos svemu, šaljem ti puno poljubaca, baš kao i Sebastijan. Pozdravi eventualne Evropljane koje budeš sreo. Sudeći po izveštajima sa 'Galaksije', neki bi baš pristali kao partneri gospođici Vilkinson."

41. USPOMENE JEDNOG STOGODIŠNJAKA

Dr Hejvud Flojd nije voleo da priča o prvoj misiji do Jupitera, kao ni o drugoj do Lucifera deset godina kasnije. Sve je to bilo veoma davno - i nije postojalo ništa što on nije rekao već stotinu puta pred kongresnim odborima, upravama Svemirskog veća i predstavnicima medija kao što je Viktor Vilis.

Bio je, međutim, u obavezi prema svojim saputnicima i to se nije moglo prenebreći. Kao jedini živi čovek koji je bio očevidac rađanja novog Sunca - i novog solarnog sistema - on je, kako su svi očekivali, morao biti posebno upućen u svetove kojim su se sada tako brzo približavali. No, bila je to prostodušna pretpostavka; on im je mogao znatno manje reći o Galilejevim satelitima nego nučnici i inženjeri koji su tamo radili već više od jednog pokolenja. Kada bi ga upitali: 'Kako je stvarno na Evropi (ili na Ganimedu, Iou, odnosno Kalistu...)?' - on bi neretko uputio radoznalca, prilično osorno, na obimne izveštaje koji su se mogli naći u brodskoj biblioteci.

No, postojalo je jedno područje na kome je njegovo iskustvo bilo jedinstveno. Pola stoleća kasnije, ponekad se još pitao da li se to stvarno dogodilo ili je on samo sanjao da se Dejvid Boumen pojavio pred njim na 'Otkriću'. Gotovo je lakše bilo poverovati da jedan svemirski brod pohode duhovi...

Ali to nije mogao biti san kada su se lebdeće čestice prašine sakupile u utvarnu priliku čoveka koji je morao biti mrtav već deset godina. Bez upozorenja koje mu je ta prikaza dala (sasvim se jasno sećao da su joj usne bile nepomične, dok je glas dolazio iz zvučnika na konzoli) 'Leonov' i svi na njemu pretvorili bi se u paru u trenutku detoniranja Jupitera.

"Zašto je on to učinio?" ponovi Flojd pitanje tokom jedne sedeljke kod kapetana posle večere. "Pedeset godina ne prestajem da razmišljam o tome. Ma šta da je postao pošto se uputio u istraživanje monolita u kapsuli sa 'Otkrića', mora da je zadržao neke veze sa ljudskom rasom; nije postao potpuni tuđin. Znamo da se vratio na Zemlju - nakratko - po onom incidentu sa bombama na orbiti. A ima uverljivih pokazatelja da je posetio još i svoju majku i nekadašnju devojk; to nije čin koji bi preduzeo jedan... jedan entitet koji je odbacio sva osećanja."

"Šta misliš, šta je on sada?" upita Vilis. "Odnosno - gde se nalazi?"

"Možda ovo drugo pitanje nema smisla - čak ni kad su ljudska bića u pitanju. Znaš li ti gde je smeštena tvoja svest?"

"Ja baš nisam sklon metafizici. Negde u mom mozgu, pretpostavljam."

"Kad sam bio mlad", uzdahnu Mihajlovič, koji je bio nadaren da sroza čak i najozbiljnije rasprave, "moja se nalazila oko metar niže."

"Pretpostavimo da je na Evropi; znamo da se tamo nalazi jedan monolit, a Boumen sigurno stoji u nekakvoj vezi sa njim - setite se kako nam je dostavio upozorenje."

"Misliš li da nam je on uputio i ono drugo u kome nam je naloženo da se držimo podalje od Evrope?"

"A što mi sad nećemo poslušati..."

"...sa jakim razlogom..."

Kapetan Smit, koji se obično zadovoljavao time da pusti raspravu da ide svojim tokom, načinio je jednu od svojih retkih upadica.

"Doktore Flojde", reče on zamišljeno, "vi ste u jedinstvenom položaju i mi bismo to morali da iskoristimo. Boumen je jednom skrenuo sa svog puta da bi vam pomogao. Ako je i dalje u blizini, možda bi mogao ponovo tako da postupi. Veoma me brine ono naređenje: 'Ne pokušavajte spuštanje tamo.' Ako bi nas uverio da je ono... privremeno povučeno, recimo... bilo bi mi znatno lakše."

Oglasilo se nekoliko "Čujmo!" oko stola pre no što je Flojd odgovorio.

"Da - i ja sam razmišljao o tome. Već sam rekao 'Galaksiji' da motri na bilo kakvu... pa, recimo, manifestaciju... u slučaju da on pokuša da uspostavi kontakt."

"Razume se", reče Iva, "možda je već mrtav - ako duhovi mogu da umru."

Čak je i Mihajlovič ostao bez uobičajenog komentara na ovu opasku, ali Iva je očigledno osetila da niko nema baš visoko mišljenje o onome što je upravo rekla.

Nepokolebana, ona pokuša ponovo.

"Vudi, dragi", reče ona. "Zašto ga jednostavno ne pozoveš preko radija. Ta naprava za to služi, zar ne?"

Flojd je već pomislio na tu mogućnost, ali mu se ona učinila tako prostodušna da je on nije shvatio ozbiljno.

"Učiniću to", reče on. "Ne verujem da će od toga biti neke štete."

42. MINILIT

Ovoga puta Floyd je bio sasvim siguran da sanja...

Nikada nije uspevaio dobro da spava pri nultoj sili teže, a 'Vaseljena' se sada kretala po inerciji, bez pogona, najvećom brzinom. Kroz dva dana, brod će početi skoro nedelju dana dugo postojano usporavanje, odbacujući svoj ogromni pretek brzine sve dok ne postane kadar za susret sa Evropom.

Ma koliko puta podešavaio pojaseve kojima je bio vezan, oni su mu se uvek činili ili odveć stegnuti ili labavi. Javile bi mu se teškoće u disanju - ili bi stao da se izdiže sa ležaja.

Jednom se probudio usred kabine i stao da mlatara unaokolo i da se batrga nakoliko minuta sve dok, iscrpljen, nije uspeo da 'dopliva' nekoliko metara do najbližeg zida. Tek tog časa se prisetio da je jednostavno trebalo da pričeka; ventilacioni sistem u prostoriji ubrzo bi ga oduvao do rešetke za provetravanje, tako da uopšte nije morao da se trudi. Kao iskusni svemirski putnik, on je to odlično znao; jedino opravdanje koje je imao bila je obična panika.

Ali večeras je uspeo da sve valjano sredi; verovatno će, kada se težina bude vratila, imati poteškoća oko ponovnog navikavanja na nju. Ležao je budan svega nekoliko minuta, prisećajući se poslednjeg dela razgovora posle večere, a onda je zaspao.

U snu je nastavio razgovor za stolom. Javilo se nekoliko neznatnih promena, koje je on prihvatio bez iznenađenja. Vilisu je, na primer, ponovo izrasla brada - premda samo sa jedne strane lica. To je, pretpostavio je Floyd, stajalo u vezi sa nekim istraživačkim projektom, premda je teško mogao da zamisli njegovu svrhu.

U svakom slučaju, imao je svoje brige. Branio se od kritika koje mu je uputio upravnik za svemir Milis, koji se na neki iznenađujući način priključio njihovoj maloj grupi. Floyd se zapitao kako se on našao na 'Vaseljeni' (da nije možda bio slepi putnik?). Činjenica da je Milis bio mrtav već najmanje četrdeset godina izgledala je znatno manje važna.

"Hejvude", obratio mu se stari neprijatelj, "Bela kuća je krajnje uznemirena."

"Mogu da zamislim."

"Ta radio-poruka koju si upravo poslao na Evropu - da li si imao odobrenje Ministarstva inostranih poslova za nju?"

"Nisam smatrao da je to potrebno. Samo sam zatražio dozvolu da se spustimo."

"Ah - pa u tome i jeste stvar. Od koga si to zatražio? Da li mi priznajemo dotičnu vladu? Bojim se da je sve to veoma nepravilno..."

Milis stade da čili, i dalje mu se podsmevajući. Veoma mi je milo što je to samo san, pomisli Floyd. Šta je sad ovo?

Pa, to sam mogao i očekivati. Zdravo, stari prijatelju. Javljaš se u svim veličinama, zar ne? Razume se, čak se ni MNT-1 ne bi mogao sabiti u moju kabinu - a njegov stariji brat lako bi mogao da proguta 'Vaseljenu' u jednom zalogaju.

Crni monolit je stajao - ili lebdeo - na samo dva merta od njegove ležaljke. Uz nelagodni šok izazvan prepoznavanjem, Floyd najednom shvati da je on ne samo istog oblika nego i iste veličine kao i kakav običan nadgrobni spomenik. Iako mu je na ovu sličnost često skretana pažnja, neskladnost razmera smanjivala je do sada njeno psihološko dejstvo. Ovog trenutka je, međutim, prvi put osetio da je ta sličnost uznemirujuća - čak zloslutna. Znam da je ovo samo san - ali u mom životnom dobu nije mi potreban nikakav podsetnik...

U svakom slučaju - šta radiš ovde? Donosiš li poruku od Dejvida Boumena? Jesi li ti Dejvid Boumen?

Pa, iskreno govoreći, i nisam očekivao neki odgovor; nisi bio mnogo pričljiv ni u prošlosti, zar ne? Ali stvari su se uvek zbivale kada si ti bio u blizini. U Tihou, pre šezdeset godina, poslao si onaj signal ka Jupiteru, obavestivši svoje tvorce da smo te iskopali. A vidi šta si učinio sa Jupiterom kada smo stigli tamo deset godina kasnije!

Šta li si sad naumio?

Šesti deo: *LUKA*

43. SPASAVANJE

Pošto su se jednom saživali sa činjenicom da se nalaze na terri firmi, kapetan Laplas i njegova posada suočili su se najpre sa zadatkom da uspostave novu orijentaciju. Na 'Galaksiji' se sada sve nalazilo na pogrešnom mestu.

Svemirski brodovi se projektuju za dve vrste operacija - ili za uslove potpunog odsustva gravitacije, ili, kada su motori uključeni, za uslove postojanja pravca gore-dole duž ose. Ali sad je 'Galaksija' počivala gotovo vodoravno, tako da su svi podovi postali zidovi. Situacija je bila u dlaku ista onoj kao da su pokušavali da žive u jednom svetioniku koji je bočno pao; valjalo je premestiti doslovce svaki komad nameštaja, a najmanje pedeset odsto uređaja nije dejstvovalo kako treba.

No, na izvestan način, bila je to sreća u nesreći i kapetan Laplas nije oklevao da je što više iskoristi. Posada je postala tako zaposlena preuređivanjem unutrašnjosti 'Galaksije' - pri čemu su cevovodi dobili prednost - da se problem morala više gotovo uopšte nije javljao. Sve dok trup bude hermetički zatvoren, a muonski generatori nastave da ih snabdevaju energijom, nisu se nalazili u neposrednoj opasnosti; trebalo je naprosto da prežive dvadeset dana i spas će stići sa neba u obliku 'Vaseljene'. Niko nije pomenuo mogućnost da se neznane sile koje su upravljale Evropom mogu usprotiviti drugom spuštanju. One su - koliko se moglo reći - prenebregle prvo; zacelo stoga neće osujetiti milosrdnu misiju...

Sama Evropa, međutim, sada je postala manje predusretljiva. Dok je 'Galaksija' plutala po otvorenom moru, na nju uopšte nisu delovali 'potresi' koji su neprekidno uzdrмали ovaj mali svet. Ali sada, pošto je brod postao stalno kopneno ustrojstvo, svakih nekoliko časova protresli bi ga seizmički poremećaji. Da se kojim slučajem spustio u normalan okomiti položaj, do sada bi se već uveliko prevrnuo.

Potresi su, doduše, bili više neprijatni nego opasni, ali su ipak ispunili noćnim morama sve one koji su iskusili Tokio '33 ili Los Anđeles '45. Nije od velike pomoći bila okolnost da su se držali

potpuno predvidljivog obrasca, dostižući vrhunac silovitosti i učestalosti svaka tri i po dana kada bi se lo našao na najmanjoj udaljenosti, krećući se svojom unutrašnjom orbitom. Takođe nije bilo mnogo utehe u saznanju da su gravitacione plime Evrope imale podjednako razoran učinak na Iou.

Posle šest dana napornog posla kapetan Laplas je konačno sa zadovoljstvom zaključio da se 'Galaksija' nalazi u besprekornom stanju, s obzirom na okolnosti. Proglasio je jedan dan odmora - koji je većina posade provela u spavanju - a zatim je izradio plan za njihovu drugu nedelju na satelitu.

Naučnici su, razume se, želeli da istražuju novi svet na kome su se tako neočekivano obreli. Prema radarskim kartama koje im je emitovao Ganimed, ostrvo je bilo dugačko petnaest kilometara, a široko pet; najviša tačka na njemu dostizala je samo stotinu metara, što nije bilo dovoljno, kako je neko mračno prorekao, da ih zaštiti od uistinu velikog cunamija.

Bilo je teško zamisliti sumornije i odbojnije mesto; pola stoleća izloženosti Evropinim slabašnim vetrovima i kišama nimalo nije pomoglo da se umekšaju granitne izbočine koje su izbijale kroz reke zamrznutih stena. Ali to im je sada bio dom i za njega je valjalo pronaći neko ime.

Mračne, nesrećno odabrane predloge kao Had, Inferno, Pakao, Čistilište... kapetan je odlučno odbacio; želeo je nešto veselo. Jedan iznenađujući i donkihotski izraz poštovanja prema hrabrom neprijatelju ozbiljno je uzet u razmatranje, da bi na kraju bio odbačen sa trideset dva glasa protiv, deset za i pet uzdržanih: ostrvo neće biti nazvano 'Ružičnjak'...

Na kraju, jednodušno je prihvaćen naziv 'Luka'.

44. IZDRŽLJIVOST

"Istorija se nikada ne ponavlja - ponavljaju se samo istorijske okolnosti."

Dok je pisao svoje dnevne izveštaje za Ganimed, kapetan Laplas je neprekidno mislio na tu izreku. Pomenula ju je Margaret M'Bala - koja se sada približavala brzinom od gotovo hiljadu kilometara u sekundi - u poruci podrške sa 'Vaseljene', koju je on sa zadovoljstvom preneo svojim ostalim nasukanim sadruzima.

"Molim vas, recite gospođici M'Bala da je njena mala pouka iz istorije izuzetno povoljno delovala na naš moral; nije mogla da smisli ništa prikladnije da nam pošalje..."

Uprkos nepovoljnoj okolnosti što su nam zidovi i podovi promenili mesta, mi živimo u raskoši u poređenju sa uslovima u kojima su obitavali stari istraživači polova. Neki među nama su čuli za Eresta Šekltona, ali niko nije znao za sagu 'Izdržljivost'. Naći se zarobljen na santi leda više od godinu dana - zatim provesti antarktičku zimu u jednoj pećini - pa preći hiljadu kilometara mora u otvorenom čamcu i savladati venac nekartografisanih planina da bi se stiglo do najbliže ljudske naseobine!

Ali i to je bio samo početak. Ono što nam izgleda neverovatno - i nadahnjujuće - jeste da se Šeklton vraćao četiri puta da bi spasao svoje ljude na tom malom ostrvu - i da je uspeo da ih spase sve do jednoga! Možete pretpostaviti kako nas je sve to obodriilo - nadam se da ćete prilikom naredne emisije moći da nam dostavite njegovu knjigu - jedva čekamo da je pročitamo.

A šta bi on mislio o ovome! Da, nama je nesravnjivo bolje nego bilo kom od tih drevnih israživača. Gotovo je nemoguće poverovati u to da su, sve do pred kraj prošlog stoleća, oni postajali potpuno odsečeni od ostatka ljudske rase čim bi zašli za obzorje. Trebalo bi da se stidimo zbog zanovetanja što svetlost nije dovoljno brza, tako ne možemo normalno da razgovaramo sa našim prijateljima - ili što je potrebno da prođe koji sat pre no što pristignu odgovori sa Zemlje... Oni nisu imali nikakvu vezu mesecima - skoro godinama! Ponovo, gospođice M'Bala - naša iskrena zahvalnost.

Razume se, svi istraživači na Zemlji imali su jednu zamašnu prednost u odnosu na nas; bar su bili u prilici da udišu vazduh. Naša

naučna ekipa navaljuje da pođe napolje i mi smo u tu svrhu prilagoditi četiri skafandra za boravak na Evropi do šest časova. Pri ovdašnjem atmosferskom pritisku neće im biti potrebni celi skafandri - deo do pojasa je sasvim dovoljan - i ja sam dozvolio da pođu po dvojica, pod uslovom da ne napuštaju vidno polje broda.

Konačno, evo današnjeg meteorološkog izveštaja. Pritisak je 250 milibara, temperatura stoji na 25 stepeni, zapadni vetar duva brzinom od 30 klikova, oblačnost je, kao i obično, potpuna, potresi dostižu između 1 stepen i 3 stepena na otvorenoj Rihterovoj lestvici...

Znate, nikada mi se nije osobito dopadalo to 'otvorenoj' - naročito s obzirom na okolnost da lo ponovo ulazi u konjunciju..."

45. MISIJA

Kada bi neko zatražio da se vidi sa njim, to je obično značilo nevolje, ili bar donošenje neke teške odluke. Kapetan Laplas je zapazio da Flojd i van der Berg provode prilično vremena zadubljeni u pomne rasprave, često u društvu sa drugim oficijom Čangom, i nije bilo teško pogoditi o čemu razgovaraju. No, njihov predlog ipak ga je iznenadio.

"Želite da pođete do planine Zevs! Kako - u otvorenom čamcu? Da vam to nije udarila u glavu Šekltonova knjiga?"

Flojd se osetio pomalo nelagodno; kapetan je od prve pogodio. 'Jug' je uistinu predstavljao višestruko nadahnuće.

"Čak i kada bismo mogli da načinimo čamac, ser, potrajalo bi predugo... naročito sada kada će 'Vaseljena', kako izgleda, stići ovamo kroz deset dana."

"A ja uopšte nisam siguran", dodade van der Berg, "da bi mi se dopalo da jedrim ovim Galilejevim morem; teško da su svi njegovi žitelji dobili poruku da mi nismo jestivi."

"To znači da preostaje samo jedna mogućnost, zar ne? Skeptičan sam u pogledu nje, ali ću vam dopustiti da pokušate da me uverite. Dakle, da čujem."

"Razgovarali smo o tome sa gospodinom Čangom i on je potvrdio da je stvar izvodljiva. Od planine Zevs razdvaja nas samo tri stotine kilometara; šatl tu razdaljinu može prevaliti za manje od jednog časa."

"A kako stoji sa mestom za spuštanje? Nesumnjivo se sećate da gospodin Čang nije imao puno uspeha u tom pogledu sa 'Galaksijom'."

"Neće biti problema, ser. Masa 'Vilijema Cunga' stotinu je puta manja od naše; čak bi ga i onaj led verovatno izdržao. Pregledali smo video snimke zgodnih mesta za spuštanje."

"Osim toga", dodade van der Berg, "u pilota neće biti uperen pištolj. A to nešto znači."

"Svakako. Ali glavni problem nalazi se na ovom kraju. Kako ste zamislili da izvedete šatl iz garaže? Možete li da montirate kran?"

Čak i pri ovoj sili teže biće to preveliki teret."

"Nema potrebe za tim, ser. Gospodin Čang će ga izvesti napolje."

Zavladala je poduža tišina dok je kapetan Laplas razmišljao, očigledno ne odveć oduševljen idejom da mu se raketni motori pale unutar broda. Mali šatl 'Vilijem Čung', poznatiji pod nadimkom 'Bil Ti', bio je sazdan isključivo za orbitalne operacije; pod normalnim okolnostima, on bi blago bio pogurnut iz 'garaže', a motori bi bili uključeni tek kada bi se našao podalje od matičnog broda.

"Očigledno ste razradili stvar", progundā kapetan, "ali kako stoji sa uglom uzletanja? Nemojte mi reći da nameravate da preokrenete 'Galaksiju' kako bi 'Bil Ti' mogao da uzleti okomito uvis? Garaža se nalazi na pola puta ispod sredine donje strane; sreća je što se nije našla skroz ispod kada smo se nasukali."

"Uzletanje će morati da se obavi pod uglom od šezdeset stepeni u odnosu na horizontalu; bočni potisnici to mogu da obave."

"Ako tako kaže gospodin Čang, ja mu svakako verujem. Ali kakve će štete paljenje motora naneti brodu?"

"Pa, unutrašnjost garaže biće uništena - ali ona se i tako više neće koristiti. A pregradni zidovi projektovani su da izdrže slučajne eksplozije, tako da ostatku broda ne pretili nikakva opasnost. No, za svaki slučaj, držaćemo u pripravnosti vatrogasnu ekipu."

Bila je to - nesumnjivo - izvrsna zamisao. Ukoliko bude uspela, misija neće predstavljati potpuni promašaj. Tokom prošle nedelje kapetan Laplas gotovo da se nije ni setio tajne planine Zevs, koja ih je i uvalila u ovu nepriliku: bio je važan jedino opstanak. Ali sada je bilo nade i dokolice, tako da se moglo misliti i o budućnosti. Vredelo bi truda preduzeti neki rizik da se ustanovi zašto se ovaj mali svet našao u žiži tolikih intriga.

46. ŠATL

"Koliko se sećam", reče dr Anderson, "Gadardova prva raketa prevalila je pedesetak metara. Pitam se da li će gospodin Čang oboriti taj rekord."

"Mora - jer ćemo se, u protivnom, svi naći u neprilici."

Većina članova naučne ekipe okupila se u osmatračkom salonu i svi su brižno gledali unazad, niz trup broda. Iako se ulaz u 'garažu' nije mogao videti iz tog ugla, ipak će uskoro ugledati 'Bila Tija', kada - i ako - bude izišao.

Nije bilo odbrojavanja; Čang se nije žurio, već je preduzeo sve moguće provere - a krenuće kada to bude sam odlučio. Šatl je bio ogoljen na najmanju masu i nosio je taman toliko goriva koliko je bilo potrebno za sto sekundi leta. Ukoliko sve bude išlo kako treba, to bi bilo sasvim dovoljno; ako, pak, nešto zakaže, više od toga bilo bi ne samo prekomerno, nego i opasno.

"Idemo", reče Čang nehajnim glasom.

Stvar je izvedena gotovo kao kakav mađioničarski trik; sve se zbilo odveć brzo da bi oko moglo valjano da prati. Niko nije video 'Bila Tija' kako je iskočio iz garaže, zato što se našao skriven oblakom pare. Kada se oblak razišao, šalt se već spuštao na udaljenosti od dvesta metara od broda.

Silan uzdah olakšanja razleže se salonom.

"Uspeo je!" uzviknu bivši vršilac dužnosti kapetana Li. Oborio je Gadarov rekord - bez po muke!"

Počivajući na svoje četiri zdepaste noge u sumornom predelu Evrope, 'Bil Ti' je nalikovao na veću i čak manje elegantnu verziju lunarnog modula iz misije 'Apolo'. Ta pomisao, međutim, nije pala na um kapetanu Laplasu dok je posmatrao sa mosta.

Njemu je izgledalo da mu brod pre liči na kakvu nasukanu ženku kita koja je upravo donela na svet mladunče u jednoj tuđinskoj životnoj sredini. Nadao se da će ono, ipak, uspeti da opstane.

Četrdeset osam veoma uposlenih časova kasnije 'Vilijem Cung' je bio natovaren, proveren na kružnoj turi od deset kilometara nad ostrvom - i spreman za polazak. Bilo je još sasvim dovoljno vremena za misiju; prema najoptimističijem računanju, 'Vaseljena' je mogla da stigne tek kroz tri dana, a putovanje do planine Zevs i natrag, čak

i računajući postavljanje mnogobrojnih instrumenata dr van der Berga, potrajalo bi samo šest časova.

Čim se drugi oficir Čang spustio, kapetan Laplas pozvao ga je u svoju kabinu. Prvi čovek na brodu izgledao je, pomisli Čang, nekako u neprilici.

"Odlično izvedeno, Voltere - ali drugo nismo ni očekivali od tebe."

"Hvala, ser. Dakle, u čemu je problem?"

Kapetan se osmehnu. Posada koja se držala odveć zajedno nije mogla da sačuva tajnu.

"Uprava, kao i obično. Žao mi je što moram da te razočaram, ali dobio sam naređenje da samo dr van der Berg i drugi oficir Flojd mogu da krenu na put."

"Shvatam", uzvratil Čang uz prizvuk gorčine u glasu. "Šta ste im kazali?"

"Još ništa; zato sam i hteo da prvo porazgovaramo. Sasvim sam spreman da im kažem da si ti jedini pilot pogodan za tu misiju."

"Znaće da je to besmisleno; Flojd je kadar da to obavi podjednako dobro kao i ja. Ne postoji ni najmanji rizik - osim ako dođe do kvara, a to se svakome može dogoditi."

"I dalje sam voljan da se upustim u raspravu sa upravom, ako insistiraš. Uostalom, niko me ne može sprečiti - a kada se vratimo na Zemlju svi ćemo ionako biti heroji."

Čang se očigledno upustio u neko zapetljano računanje. Ishod ga je očigledno zadovoljio.

"Ako zamenimo nekoliko stotina kilograma tereta gorivom, to bi nam pružilo jednu zanimljivu novu mogućnost; nameravao sam da to pomenem i ranije, ali 'Bil Ti' to nikada ne bi uspeo sa svom dodatno opremom i celokupnom posadom..."

"Nemoj mi reći. Veliki Zid."

"Razume se; mogli bismo da obavimo potpuno istraživanje iz jednog ili dva navrata i da ustanovimo šta je tamo tačno posredi."

"Mislim da to već ispravno pretpostavljamo i nisam siguran da bi trebalo da mu se približimo. Možda bismo iskušali sreću koja nam je dosad bila naklonjena."

"Možda. Ali postoji još jedan razlog; neki smatraju čak i bolji..."

"Nastavi."

"Cijen'. Nalazi se na samo deset kilometara od Zida. Voleli bismo da tamo bacimo venac."

O tome su, dakle, njegovi oficiri razgovarali tako svečano; po ko zna koji put, kapetan Laplas požali što ne zna malo bolje kineski.

"Shvatam", reče on tiho. "Moraću da razmislim o tome - i porazgovaram sa van der Bergom i Flojdom da vidim da li se oni slažu."

"A uprava?"

"Neka idu do vraga. Ovo će biti moja odluka."

47. KRHOTINE

"Bolje požurite", posavetova ih Ganimed Central. "Naredna konjunktura biće rđava - pored Ioa i mi ćemo izazivati zemljotrese. Ne želimo da vas plašimo - ali ako naši radari nisu poludeli, vaša planina potonula je daljnjih stotinu metara u odnosu na poslednju proveru."

Ako se nastavi ovom stopom, pomisli van der Berg, Evropa će ponovo biti ravna za deset godina. Kako se samo stvari ovde zbivaju brže nego na Zemlji; upravo je to glavni razlog što je ovo mesto tako popularno među geolozima.

Sedeći vezan pojasevima na položaju broj dva neposredno iza Flojda, doslovce okružen konzolama svoje opreme, osećao je neobičnu mešavinu uzbuđenja i žaljenja. Kroz nekoliko časova biće okončana velika intelektualna pustolovina njegovog života - bez obzira na to kakav joj bio ishod. Ništa što donosi budućnost neće se moći meriti sa tim.

Nije ga ni najmanje obuzimao strah; njegovo uzdanje kako u čoveka tako i u mašinu bilo je potpuno. Jedno neočekivano otkriće bilo je čudnovato osećanje zahvalnosti pokojnoj Rouz Mekmahon; bez nje, njemu se uopšte ne bi ukazala ova prilika i on verovatno ne bi nikada doznao istinu.

Teško natovaren 'Bil Ti' jedva je nekako savladao jednu desetinu Zemljine gravitacije prilikom uzletanja; šatl nije bio predviđen za ovakve zadatke, ali će mu zato biti znatno lakše prilikom povratka, pošto iz njega bude istovaren prtljag. Izgledalo je da je proteklo veoma dugo dok se nije uspeo iznad 'Galaksije', tako da su imali obilje vremena da uoče oštećenja trupa, kao i znake rđe izazavane povremenim blagim kiselim kišama. Dok je Flojd bio usredsređen na uzletanje, van der Berg je podneo kratak izveštaj o stanju broda iz perspektive povlašćenog posmatrača. Izgledalo je ispravno postupiti tako - iako će, uz malo sreće, uskoro postati sasvim svejedno u kakvom je stanju 'Galaksija' za nova putovanja kroz svemir.

Uskoro se pod njima ukazala cela Luka i tog je časa van der Berg shvatio kakav je izvrstan posao obavio vršilac dužnosti

kapetana Li kada je doveo brod do obale. Postojalo je samo nekoliko mesta gde se to moglo bezbedno učiniti; iako su imali i prilično sreće, Li je na najbolji način koristio vetar i zavlačno sidro.

Nedugo potom, optočila ih je magla; 'Bil Ti' se uspinjao polubalističkom trajektorijom da bi što više smanjio čeonu otpor, a i narednih dvadeset minuta ništa se drugo neće moći videti sem oblaka. Šteta, pomisli van der Berg; uveren sam da dole mora biti zanimljivih bića koja plivaju unaokolo, a možda se nikome više neće ukazati prilika da ih vidi...

"Predstoji isključenje motora", reče Floyd. "Sve je normalno."

"Vrlo dobro, 'Bile Ti'. Na vašoj visini nema izveštaja o saobraćaju. I dalje ste prvi za spuštanje na glavnu pistu."

"Ko je to duhovit?" upita van der Berg.

"Roni Lim. Verovali ili ne, to o 'spuštanju na glavnu pistu' potiče još od misije 'Apolo'."

Van der Bergu je odmah postalo jasno šta stoji iza toga. Ništa nije bolje od povremenih šala - pod uslovom da se ne prekardaši - doprinosilo popuštanju napetosti kod ljudi koji učestvuju u nekom složenom i, možda, opasnom poduhvatu.

"Petnaest minuta pre kočenja", reče Floyd. "Da čujemo ko je još u eteru."

On uključi automatsko biranje i malom kabinom stadoše da odjekuju nizovi bipova i pištanja, razdvojeni kratkim tišinama, kako ih je tjuner odbacivao jedan za drugim u brzom uspinjanju radio-spektrumom.

"Vaši lokalni radio-farovi i odašiljači podataka", reče Floyd. "Nadao sam se... ah, tu smo!"

Začuo se samo slabašan muzički ton, koji se brzo i treperavo pojačavao i smanjivao kao kakav suludi sopran. Floyd baci pogled na merač učestalosti.

"Gotovo da nema Doplerovog efekta - brod brzo usporava."

"Šta je posredi - tekst?"

"Sporoskanirajući video, mislim. Emituju mnogo materijala na Zemlju preko velike antene na Ganimedu, kada je u pogodnom položaju. Medijske mreže vape za vestima."

Nekoliko minuta su slušali hipnotički, ali nesuvisli zvuk; potom Floyd isključi prijemnik. Iako su njihovim golim čulima emisije sa

'Vaseljene' bile besmislene, one su ipak dostavljale jedinu poruku koja je bila važna. Pomoć je bila na putu i uskoro će stići.

Delimično stoga da bi ispunio tišinu, ali i zato što se uistinu zanimao, van der Berg uzgredno primeti: "Jesi li skoro razgovarao sa dedom?"

'Razgovarati' je, razume se, bio potpuno pogrešan glagol u međuplanetnim razmerama, ali niko nije smislio neku alternativu koja bi bila opšte prihvaćena. 'Glasogram', 'audiopošta' i 'vokard' bili su nakratko u modi, ali su se ubrzo izgubili. Čak ni sada, većina ljudske rase nije verovala da je normalan razgovor nemoguć u širokim, otvorenim prostranstvima Sunčevog sistema, tako da su se s vremena na vreme mogli čuti srditi protesti u stilu: 'Zašto vi, naučnici, ne preduzmete nešto oko toga?'

"Jesam", reče Flojd. "On je dobro i jedva čekam da ga vidim."

U glasu mu je postojao prizuk napetosti. Pitam se, pomisli van der Berg, kada su se poslednji put sreli; no, zaključio je da bi bilo odveć netaktično kada bi to upitao. Umesto toga, narednih deset minuta proveo je u preslišavanju, zajedno sa Flojdom, procedura iskrcavanja i postavljanja opreme, kako ne bi došlo do nepotrebne pometnje kada se spuste.

Signal za početak kočenja uključio se samo delić sekunde pošto je Flojd već stavio u dejstvo odgovarajući program. U dobrim sam rukama, pomisli van der Berg: mogu da se opustim i usredsredim na svoj posao. Gde je ta kamera - nije valjda ponovo odlebdela...

Oblaci su stali da se razilaze. Iako je radar tačno pokazivao šta se nalazi ispod njih, i to pojednako dobro kao da su gledali na optičkom području, ipak je predstavljalo šok spaziti pročelje planine koja se uzdizala na samo nekoliko kilometara pred njima.

"Vidi!" uzviknu najednom Flojd. "Gore, levo - kod onog dvostrukog vrha - imaš pravo jednom da pogađaš!"

"Siguran sam da si u pravu - mislim da nismo počinili nikakvu štetu - samo ju je okrznuo - pitam se gde je drugi udario..."

"Visina hiljadu. Koje mesto za spuštanje? Alfa ne izgleda povoljno."

"U pravu si - pokušaj Gamu - bliža je planini, u svakom slučaju."

"Pet stotina. Evo Game. Lebdeću dvadeset sekundi - ako ti se ne dopadne, preći ćemo na Betu. Četiri stotine... Tri stotine...Dve

stotine... ("Srećno, 'Bile Ti'", oglasila se nakratko 'Galaksija')... Hvala, Roni... Sto pedeset... Sto... Pedeset... - čudno - kao da je ceo teren prekriven razbijenim staklom... neko je ovde priredio pravu terevenku... Pedeset... Pedeset... I dalje u redu?"

"Savršeno. Idemo dole."

"Četrdeset... trideset... dvadeset... deset... siguran si da nećeš da se predomisliš? Deset... podižemo malo prašine, kao svojevremeno i Nil Armstrong - ili je to bio Baz?... pet... Kontakt! Baš lako, zar ne? Uopšte ne znam zašto me uopšte plaćaju za ovo?"

48. LUSI

"Halo, Gani Central - izveli smo savršeno spuštanje - hoću da kažem, Kris je izveo - na ravnu površinu od neke metamorfne stene - verovatno je posredi isti onaj pseudogranit koji smo nazvali lukonit. Podnožje planine udaljeno je samo dva kilometra, ali već mogu da kažem da nema nikakve potrebe da se dalje približavamo..."

Upravo oblačimo gornji deo skafandra i kroz pet minuta počecemo sa istovarom. Ostavićemo uključene monitore, razume se, i javljaćemo se svakih četvrt časa. Gotovo."

"Šta si hteo da kažeš onim 'nema nikakve potrebe da se dalje približavamo'?" upita Flojd.

Van der Berg se zakikota. Kao da se u poslednjih nekoliko minuta podmladio godinama i da je gotovo postao bezbrižni dečak.

"Circumspice", reče on srećno. "Tako se na latinskom kaže 'Osvrni se unaokolo'. Iznesimo najpre veliku kameru - opa!"

'Bil Ti' iznenada poskoči i nekoliko trenutaka ostade da oscilira gore-dole na amortizerima stajnog trapa; da je to kretanje potrajalo duže od nekoliko sekundi, predstavljalo bi recept za trenutnu morsku bolest.

"Ganimed je bio u pravu o potresima", reče Flojd, pošto su se pribrali. "Postoji li ozbiljna opasnost?"

"Verovatno ne; do konjunkcije ima još trideset časova, a ova stena je sasvim čvrsta. Ali ovde nećemo traćiti vreme - srećna je okolnost da to ne moramo. Je li mi maska zategnuta. Imam utisak da mi ne stoji dobro."

"Daj da ti pričvrstim remen. Tako, sad je bolje. Udahni duboko - odlično, sada dobro stoji. Ja ću poći prvi."

Van der Bergu je bilo žao što on ne može da načini taj prvi mali korak, ali Flojd je bio zapovednik i njegova je bila dužnost da proveriti da je sa 'Bilom Tijem' sve u redu - i da li je spreman da odmah uzleti.

Prošetao se oko male letelice, ispitavši uz put stajni trap, a zatim je podignutim palcem dao znak van der Bergu koji je ubrzo krenuo niz lestve da mu se pridruži. Iako je nosio istu laku opremu za disanje kao i prilikom istraživanja Luke, osetio se nekako

nezgrapno sa njom i zastao je kod stajne noge da je malo podesi. A onda je podigao pogled - i spazio šta Flojd radi.

"Ne diraj to!" uzviknu on. "Opasno je!"

Flojd odskoči dobar metar od krhotina staklastih stena koje je ispitivao. Njegovom nevičnom oku one su prilično nalikovale na neuspešne otopine iz neke velike peći za pravljenje stakla.

"Nije valjda radioaktivno?" upita on brižno.

"Nije, ali ipak se drži podalje dok ja ne stignem tamo."

Flojd je sa iznenađenjem primetio da van der Berg nosi teške rukavice. Kao svemirskom oficiru, bilo mu je potrebno prilično dugo da se privikne na činjenicu da je ovde, na Evropi, bezbedno izložiti atmosferi golu kožu. Nigde drugde u Sunčevom sistemu, čak ni na Marsu, to nije bilo moguće.

Veoma obazrivo, van der Berg pruži ruku i uze jedan dugačak komad staklaste tvari. Čak i pri ovoj difuznoj svetlosti neobično je svetlucao, a Flojd je tog časa razabrao da ima opasno oštre ivice.

"Najoštiji nož u poznatom svemiru", reče van der Berg zadovoljno.

"Zar smo prošli kroz sve ovo da bismo našli jedan nož!"

Van der Berg poče da se smeje, a onda ustanovi da to nije lako sa maskom na licu.

"Ti, dakle, i dalje ne shvataš šta je ovde posredi?"

"Počinjem da podozrevam da sam ja jedini kome to nije jasno."

Van der Berg uhvati svog sadruga za rame i okrenu ga prema uznosećoj masi planine Zevs. Sa ove udaljenosti, ona je ispunjavala pola neba - bila je to ne samo najveća nego i jedina planina na celom ovom svetu.

"Divi se malo pogledu. Moram da uputim jedan važan poziv."

On otipka šifrovani niz na svom komsetu, sačeka da se upali oznaka 'Spreman', pa reče: "Ganimed Central, jedan nula devet - ovde Van. Da li me čujete?"

Posle sasvim kratkog vremenskog razmaka, uslovljenog razdaljinom, začu se jedan očigledno elektronski glas.

"Halo, Vane. Ovde Ganimed Central, jedan nula devet. Slušam te."

Van der Berg zastade, uživajući u trenutku koji će pamtili do kraja života. "Uspostavite vezu sa Zemljom, indentifikacioni broj

'Čika-sedam-tri-sedam'. Prenesite sledeću poruku. LUSI JE OVDE. LUSI JE OVDE. Kraj poruke. Molim, ponovite."

Možda je trebalo da ga sprečim da to kaže, ma šta bilo posredi, pomisli Flojd, pošto je Ganimed ponovio poruku. Ali sada je prekasno. Poruka će stići za jedan sat do Zemlje.

"Izvini zbog ovoga, Krise", osmehnu se van der Berg. "Želeo sam da obezbedim prvenstvo - između ostalog."

"Ako ne počneš uskoro da objašnjavaš, počecu da te deljem jednim od ovih staklenih noževa-skakavaca."

"Staklenih - baš! Pa, objašnjenje može da sačeka - krajnje je očaravajuće, ali i veoma složeno. Upoznaću te stoga samo sa golim činjenicama.

Planina Zevs je jedan jedinstveni dijamant čija približna masa iznosi milion miliona tona. Ili, ako ti se više dopada na ovaj način: oko dva puta deset na sedamnaesti karata. Ali ti jemčim da je skroz vrhunskog kvaliteta."

Sedmi deo: VELIKI ZID

49. SVETILIŠTE

Pošto su istovarili opremu iz 'Bila Tija' i postavili je na mali granitni potez na koji su se spustili, Kris Flojd je ustanovio da je veoma teško odvojiti pogled od planine što se uznosila nad njima. Jedan jedinstveni dijamant - veći od Everesta! Samo ovi rasuti komadi koji su ležali oko šatla mora da su vredeli milijarde, a ne milione...

Sa druge strane, možda ne vrede ništa više od - pa, krhotina razbijenog stakla. Vrednost dijamanta oduvek su kontrolisali prodavci i proizvođači, ali ako se na tržištu iznenada pojavi jedna prava dijamantska planina, cene će očigledno morati sasvim da padnu. Flojd je sada počeo da shvata zašto je toliko zainteresovanih strana usredsredilo pažnju na Evropu; politička i ekonomska grananja bila su beskrajna.

Pošto je sada konačno dokazao svoju teoriju, van der Berg je ponovo postao predan naučnik, usmeren prema jednoj svrsi: okončanju preduzetih opita bez ikakvih odlaganja. Uz Flojdovu pomoć - nije bilo lako izneti kabastije delove opreme iz skućene kabine 'Bila Tija' - najpre je ručnom električnom bušilicom izvadio uzorak kore dugačak jedan metar, a onda ga pažljivo odneo u šatl.

Flojd bi preimućstvo dao drugim stvarima, ali uvideo je da ima smisla u tome da se najpre obave teži poslovi. Tek kada su postavili seizmografsku mrežu i podigli panoramsku TV kameru na jedan niski, teški, tronogi stativ, van der Berg se konačno udostojio da sakupi malo neprocenjivog bogatstva što je ležalo svuda oko njih.

"U najmanju ruku", reče on, brižljivo odabirajući manje opasne krhotine, "biće to zgodni suveniri."

"Osim ako nas Rozini prijatelji ne poubijaju da bi ih se domogli."

Van der Berg uputi oštar pogled svom sadrugu; pitao se koliko Kris stvarno zna - a koliko, kao i svi ostali, samo nagađa.

"Teško da je to vredno truda sada pošto je tajna otkrivena. Kroz otprilike jedan čas berzanski kompjuteri sasvim će poludeti."

"Lukavče!" reče Flojd, pre uz divljenje nego iz prebacivanja. "O tome je, dakle, bila tvoja poruka."

"Nijedan zakon se ne protivi tome da jedan naučnik malo honorarno zaradi - ali prepuštam neprijatne pojedinosti mojim

prijateljima na Zemlji. Sasvim iskreno, znatno me više zanima posao koji obavljamo ovde. Dodaj mi taj ključ, molim te..."

U tri navrata pre no što su završili postavljanje stanice 'Zeus' potresi su ih gotovo izbacili iz ravnoteže. Najpre bi ih osetili kao vibracije pod nogama, a onda bi sve počelo da se trese - da bi potom usledilo užasno, otegnuto tutnjanje koje kao da je dolazilo iz svih pravaca. Izgledalo je kao da čak dopire iz vazduha, što se Flojdu činilo najneobičnije. Nikako nije uspevao da se saživi sa činjenicom da se oko njih nalazilo dovoljno atmosfere da im omogući razgovor na maloj udaljenosti bez posredstva radija.

Van der Berg ga je neprekidno uveravao da su potresi još sasvim bezopasni, ali Flojd je odavno naučio da se nikada odveć ne pouzdaje u stručnjake. Istina, upravo se, na spektakularan način, pokazalo da su geolozi bili u pravu; dok je posmatrao kako se 'Bil Ti' ljulja na svojim amortizerima poput broda natalasima, nadao se da će sreća nastaviti da se osmehuje Vanu bar još nekoliko minuta.

"Izgleda da smo gotovi", reče konačno naučnik, na Flojdovo silno olakšanje. "Ganimedu odlično pristižu podaci na svim kanalima. Baterije će potrajati godinama, budući da će ih puniti solarna ploča."

"Ako ova oprema još bude radila kroz nedelju dana, biću veoma iznenađen. Zakleo bih se da se ova planina pomerila od časa kada smo se spustili - zato krenimo što pre, da se ne bi sručila na nas."

"Više me brine", nasmeja se van der Berg, "da nam tvoji mlaznici ne upropaste sav posao."

"Nema nikakvog rizika - na bezbednoj smo udaljenosti, a i istovarili smo toliko tog otpada da će nam za poletanje biti potrebno samo pola pređašnje snage. Osim ako ti ne poželiš da ukrcaš još nekoliko milijardi. Ili biliona."

"Ne treba biti gramziv. U svakom slučaju, nemam pojma koliko će to vredeti kada ga odnesemo na Zemlju. Muzeji će razgrabiti najveći deo, razume se. Posle toga - ko zna?"

Flojdovi prsti igrali su po kontrolnoj ploči dok je razmenjivao poruke sa 'Galaksijom'.

"Prva faza misije okočana. Nastavljamo po utvrđenom planu."

Nisu se iznenadili kada im je uzvratilo kapetan Laplas.

"Sasvim ste sigurni da želite da nastavite? Setite se, konačnu odluku donosite vi. Ja ću vas podržati, ma kakva ona bila."

"Razumemo, ser. Obojica smo zadovoljni zbog toga. Jasno nam je kako se oseća posada. A naučna korist može biti ogromna - veoma smo uzbuđeni."

"Samo trenutak - i dalje čekamo na vaš izveštaj o planini Zevs!"

Flojd pogleda van der Berga, koji slegnu ramenima, pa uze mikrofon.

"Ako vam sada kažemo, kapetane, pomislicete da smo poludeli - ili da vas zavitalavamo. Molimo vas, strpite se nekoliko časova dok se ne vratimo - sa dokazima."

"Hmm. Nema mnogo svrhe da vam izdam naređenje, zar ne? U svakom slučaju, puno sreće. Vlasnik vas takođe pozdravlja - smatra da je odlazak do 'Cijena' izvrsna zamisao."

"Znao sam da će se ser Lorens složiti", reče Flojd svom sadrugu. "U svakom slučaju, kada je već izgubljena 'Galaksija', šteta se neće mnogo povećati ako ode i 'Bil Ti', zar ne?"

Van der Berg je imao razumevanja za ovakav pogled na stvari, ali se ipak ne bi sasvim potpisao ispod njega. Tek što je stekao naučni ugled, tako da mu je uživanje u njemu tek predstojalo.

"Oh - uzgred budi rečeno", reče Flojd. "Ko je to Lusi - neka stvarna ličnost?"

"Ne, koliko mi je poznato. Naišli smo na nju prilikom jednog kompjuterskog traganja i zaključili da bi to ime moglo poslužiti kao zgodna šifra - svi bi mislili da ima neke veze sa Luciferom; i tako, jedna poluistina divno je mogla da radoznalce navede na pogrešan put..."

Ja za njih nikada nisam čuo, ali pre stotinu godina postojala je jedna popularna muzička grupa veoma neobičnog naziva 'Bitlsi' - 'Bube', dakle, premda će ga sam vrag znati zašto su baš to odabrali. Oni su imali jednu pesmicu podjednako čudnovatog naslova: 'Lusi na nebu sa dijamantima'. Šašavo, zar ne? Gotovo kao da su znali..."

Prema radaru na Ganimedu, olupina 'Cijena' ležala je tri stotine kilometara zapadno od planine Zevs, prema takozvanoj 'zoni sumraka' i hladnim predelima što su ležali iza nje. Oni su, doduše, bili neprekidno studeni, ali ne i tamni; pola vremena ih je blistavo obasjavalo daleko Sunce. No, čak i pri kraju dugog evropskog solarnog dana temperatura se i dalje nalazila duboko ispod tačke mržnjenja. Kako je voda u tečnom stanju mogla postojati samo na

polulopti okrenutoj prema Luciferu, međupodručje je bilo mesto neprekidnih oluja, gde su se za preimućstvo nadmetali kiša i grad, susnežica i sneg.

Tokom pola stoleća od 'Cijenovog' nesrećnog spuštanja, brod se pomerio gotovo hiljadu kilometara. Mora da je plutao - poput 'Galaksije' - više godina na novostvorenom Galilejevom moru, pre no što se zaustavio na ovoj sumornoj, negostoljubivoj obali.

Floyd je uhvatio radarski odjek čim je 'Bil Ti' prešao u vodoravan položaj pri kraju drugog skoka preko Evrope. Signal je bio iznenađujuće slab za jedan tako veliki objekat; čim su se probili kroz oblake, shvatili su šta je posredi.

Olupina svemirskog broda 'Cijen', prve letelice sa ljudskom posadom koja se spustila na jedan Jupiterov satelit, počivala je u središtu jednog malog, kružnog jezera - očigledno veštačkog - koje je jednim kanalom bilo povezano sa morem, udaljenim manje od tri kilometra. Preostao je samo kostur, pa čak ni on nije bio ceo; lešina je bila sasvim oglodana.

Ali ko je to učinio? - upita se van der Berg. Ovde nije bilo nikakvog znaka života; mesto je izgledalo kao da je već godinama pusto. No, on nimalo nije sumnjao da je nešto ogolilo olupinu - i to hotimičnom, čak gotovo hirurškom preciznošću.

"Očigledno je bezbedno za spuštanje", reče Floyd, sačekavši nekoliko sekundi da mu van der Berg gotovo odsutno klimne u znak saglasnosti. Geolog je već snimao sve što je bilo u vidnom polju.

'Bil Ti' se bez problema spustio pokraj jezera i oni pogledaše preko hladne, tamne vode ka spomeniku Čovekovim istraživačkim porivima. Nije postojao nijedan pogodan način da se stigne do olupine, ali to, zapravo, nije ni bilo važno.

Pošto su obukli poluskafandere, odneli su venac do ruba vode, držali ga za trenutak svečano pred kamerom, a zatim ga bacili u ime posade 'Galaksije'. Bio je divno načinjen; iako su jedina raspoloživa građa bile metalne folije, hartija i plastika, lako se moglo poverovati da su cvetovi i listovi stvarni. Svuda po vencu stajali su pribodeni beleške i zapisi, od kojih su mnogi bili ispisani starinskim kineskim pismom, koje je sada bilo izvan upotrebe, a ne rimskom abecedom.

Dok su se vraćali prema 'Bilu Tiju', Floyd reče zamišljeno: "Jesi li primetio - nije ostalo praktično nimalo metala. Samo staklo, plastika,

sintetika."

"A šta je sa onim rebrima i potpornim nosačima?"

"Mešavina - uglavnom ugljenik, bor. Neko je ovde veoma gladan metala - i ume da ga prepozna kada ga vidi. Zanimljivo..."

Veoma, pomisli van der Berg. Na jednom svetu gde vatra nije mogla da postoji, bilo bi gotovo nemoguće načiniti metale i legure, tako da bi oni bili podjednako dragoceni kao i... pa, dijamanti...

Kada je izvestio bazu i primio poruku zahvalnosti od drugog oficira i njegovih kolega, Flojd je podigao 'Bila Tija' na visinu od hiljadu metara i nastavio prema zapadu.

"Poslednja deonica", reče on. "Nema razloga da se penjemo više - stići ćemo tamo za deset minuta. Ali neću se spustiti; ako je Veliki Zid ono što pretpostavljamo, onda je bolje da to ne činimo. Brzo ćemo proleteti, a onda pravac natrag. Pripremi te kamere; ovo može ispasti još važnije od planine Zevs."

A ja ću, dodade on u sebi, uskoro možda doznati kako se deda Hejvud osećao pre pedeset godina, ne tako daleko odavde. Imaćemo mnogo toga za priču kada se sretnemo - kroz nešto manje od nedelju dana, ako sve bude išlo kako treba.

50. OTVORENI GRAD

Kakvo grozno mesto, pomisli Kris Flojd - ništa drugo do naleti susnežice, vrtložja snega, povremeno ukazivanje predela ispruganog ledom - Luka je u poređenju sa ovim pravi tropski raj! No, dobro je znao da je noćna strana, udaljena samo koju stotinu kilometara iza krivine Evrope, još rđavija.

Na njegovo iznenađenje, atmosfera se iznenada i potpuno razbistrila neposredno pre no što su došli do odredišta. Oblaci su se razišli - i pred njima se ukazao jadan ogromni, crni zid, visok gotovo kilometar, koji se pružao pravo preko putanje letenja 'Bila Tija'. Bio je tako ogroman da je očigledno stvarao svoju mikroklimu; preovlađujući vetrovi bivali su skretani oko njega, tako da je u njegovom okrilju ostajalo jedno lokalno, mirno područje.

U zidu se sasvim lako mogao prepoznati Monolit; a zaklonjeno u njegovim podnožju nalazilo se na stotine poluloptastih ustrojstava koja su se utvarno belo blistala obasjana zracima sunca koje je jednom bilo Jupiter. Veoma liče, pomisli Flojd, na kakve starinske košnice načinjene od snega; nešto u njihovom izgledu prizivalo je i druge spomene sa Zemlje. Van der Berg ga je za malo pretekao.

"Igloi", reče on. "Isti problem - isto rešenje. Ovde nema nikakvog drugog gradivnog materijala osim stena - koje bi znatno teže bilo obrađivati. A i niska sila teže mora da je od pomoći - neke kupole su prilično velike. Pitam se šta živi u njima..."

I dalje su bili predaleko da bi mogli razabrati kretanje po ulicama ovog malog grada na rubu sveta. A onda, kada su se približili, videli su da uopšte nema ulica.

"Ovo je Venecija, načinjena od leda", reče Flojd. "Samo igloi i kanali."

"Amfibije", uzvratil van der Berg. "To je trebalo i da očekujemo. Pitam se gde su?"

"Možda smo ih mi uplašili. 'Bil Ti' je znatno bučniji napolju nego unutra."

Za trenutak, van der Berg je bio zaokupljen snimanjem i izveštavanjem 'Galaksije', tako da ništa nije odgovorio. Konačno

reče: "Ne možemo tek tako da odemo i ne pokušamo nekakav kontakt. U pravu si; ovo je znatno veće od planine Zevs."

"A moglo bi biti i opasnije."

"Ne vidim nikakav trag razvijene tehnologije - ispravka, ono tamo liči na staru radarsku antenu iz dvadesetog veka! Možeš li se približiti?"

"I da otvore vatru na nas. Ne, hvala. Osim toga, ističe nam vreme predviđeno za lebdenje ovde. Još samo deset minuta - ako želiš da se vratiš kući."

"Možemo li se bar spustiti i pogledati malo unaokolo? Tamo je neka ravna i čista stena. Gde su se, do vraga, deli ovdašnji žitelji?"

"Uplašeni su, kao i ja. Devet minuta. Preći ću jednom preko mesta - snimi sve što možeš - da, 'Galaksijo', sve je u redu sa nama - samo smo zauzeti sada - javite se kasnije..."

"Upravo mi je postalo jasno - to nije radar, već nešto gotovo podjednako zanimljivo. Upravljeno je tačno ka Luciferu - posredi je solarna peć! Prilično pametno na mestu gde se sunce nikada ne miče - a ne možeš zapaliti vatru."

"Osam minuta. Baš šteta što su se posakrivali unutra."

"Ili su pobjegli natrag u vodu. Možemo li malo da pogledamo ono veliko zdanje sa otvorenim prostorom unaokolo? Mislim da je to gradska većnica."

Van der Berg je pokazivao prema jednoj građevini znatno većoj od ostalih, kao i potpuno drugačijeg sklopa; bila je to zbirka uspravnih valjaka, slična prekomerno velikim cevima orgulja. Štaviše, boja joj nije bila bezoblično bela kao kod igloa, već je po celoj površini imala složene šare.

"Evropska umetnost!" uzviknu van der Berg. "Posredi je svojevrsan mural! Bliže, bliže! Moramo ovo da snimimo!"

Poslušno, Floyd se spusti niže - još niže - još niže. Izgledalo je da je potpuno zaboravio na svoju prethodnu uzdržanost, s obzirom na raspoloživo vreme; i najednom, uz šok i nevericu, van der Berg shvati da se ovaj sprema za spuštanje.

Naučnik odvoji pogled od tla koje se brzo primicalo i upilji se u pilota. Iako je Floyd očigledno i dalje imao punu kontrolu nad 'Bilom Tijem', delovao je kao hipnotisan; zurio je u jednu fiksiranu tačku pravo ispred šatla koji se spuštao.

"Šta je, Krise?" uzviknu van der Berg. "Znaš li šta radiš?"

"Razume se. Zar ga ne vidiš?"

"Koga?"

"Pa ovog čoveka koji stoji pored najvećeg cilindra. A on čak ne nosi ni masku za disanje!"

"Ne budi budala, Krise! Nema nikoga tamo!"

"Gleda nas. Maše nam... mislim da ga prepo... Oh, moj Bože!"

"Nema nikoga tamo! Nikoga! Diži nas!"

Floyd ga je potpuno prenebregao. Bio je sasvim miran i profesionalan dok je besprekorno spuštao 'Bila Tija', da bi isključio motor tačno u odgovarajućem trenutku pre no što je šatl dodirnuo tle.

Veoma temeljito, proverio je podatke sa instrumenata i uključio bezbednosne prekidače. Tek pošto je potpuno obavio postupak spuštanja ponovo je podigao pogled ka osmatračkom prozoru, sa zbunjenim, ali srećnim izrazom lica.

"Zdravo, deda", reče on blago, obraćajući se nekome koga van der Berg nije mogao da vidi.

51. UTVARA

Čak ni u najužasnijim noćnim morama dr van der Berg nikada nije zamišljao da se nalazi nasukan na jednom neprijateljskom svetu u majušnoj svemirskoj kapsuli i da mu pri tom društvo pravi samo jedan ludak. Ali, kako je izgledalo, Kris Flojd bar nije bio sklon nasilju; možda bi ga ulagivanjem mogao nagovoriti da ponovo uzleti i vrati ih u bezbedno okrilje 'Galaksije'...

I dalje je zurio ni u šta, a s vremena na vreme usne bi mu se i dalje pokretale u nemom razgovoru. Tuđinski 'grad' i dalje je bio potpuno pust, tako da se gotovo moglo zamisliti da je napušten već stolicima. No, tog trenutka van der Berg primeti neke odajuće znake skorašnjeg življena ovde. Iako su rakete 'Bila Tija' raspršile tanki sloj snega neposredno oko njih, ostali deo trga i dalje je bio blago prekriven. Bila je to stranica istrgnuta iz knjige, ispisana znacima i hijeroglifima, od kojih je on neke mogao da razabere.

Neki težak predmet bio je odvučen u tom pravcu - ili je možda sam prevaleo tu razdaljinu na sopstveni pogon. Od zatvorenog ulaza u jedan iglo vodio je nepogrešivi trag točkova nekih kola. Odveć daleko da bi se mogle uočiti pojedinosti nalazio se jedan mali predmet koji je mogao biti neki odbačeni kontejner; možda su Evropljani bili ponekad podjednako nehajni kao i ljudi...

Nije bilo nikakve sumnje u to da je ovde postojao život. Van der Berg je osećao da ga posmatra hiljadu očiju - ili nekih drugih čula - a nikako se nije moglo ustanoviti da li su umovi što su stajali iza njih bili prijateljski ili neprijateljski nastrojeni. Možda su čak ravnodušni i sada samo čekaju da uljezi odu svojim putem, kako bi mogli da nastave svoje prekinute i tajanstvene poslove.

A onda se Kris Flojd ponovo obrati praznom vazduhu.

"Zbogom, deda", reče on tiho, uz tek primesu tuge. Okrenuvši se ka van der Bergu, on dodade glasom normalnog razgovora. "Kaže da je vreme da pođemo. Ti sigurno misliš da sam poludeo."

Bilo je najmundrije, odluči van der Berg, ne složiti se sa tim. U svakom slučaju, on će uskoro imati druge stvari o kojima treba brinuti.

Flojd je sada brižno gledao podatke kojima ga je opskrbljivao kompjuter u 'Bilu Tiju'. A onda reče, uz razumljivi izvinjavajući prizvuk: "Žao mi je zbog ovoga, Vane. Na spuštanje je otišlo više goriva nego što sam planirao. Moraćemo da promenimo plan misije."

To je, pomisli van der Berg, prilično okolišan način da se kaže: 'Ne možemo se vratiti na Galaksiju.' Uz ne male teškoće uspeo je da ne kaže: 'Do đavola i ti i tvoj deda!' Umesto toga, samo je upitao: "Pa, šta ćemo sada?"

Proučavajući kartu, Flojd je otkucavao brojke na tastaturi kompjutera.

"Ne možemo ostati ovde." (Zbog čega? - pomisli van der Berg. Ako nas čeka smrt, možemo preostalo vreme iskoristiti da što više doznamo.) "Moramo stoga naći neko mesto odakle nas šatla sa 'Vaseljene' može lako pokupiti."

Van der Bergu se ote silni mentalni uzdah olakšanja. Baš glupo što nije na to pomislio; osetio se kao čovek kome je smrtna kazna odložena u času kad mu je omča već navučena oko vrata. 'Vaseljena' bi trebalo da stigne do Evrope za manje od četiri dana; uslovi za život na 'Bilu Tiju' teško da su se mogli nazvati luksuzni, ali ipak su bili nesravnjivo povoljniji od većine alternativa koje su mu padale na um.

"Što dalje od ovog odvratnog vremena - na neku postojanu, ravnu površinu - bliže 'Galaksiji', premda nisam siguran da je to od velike pomoći - ne bi trebalo da bude problema. Imamo dovoljno za pet stotina kilometara - ali stvar je u tome što ne smemo da rizikujemo prelazak preko mora."

Na trenutak, van der Berg pomisli na planinu Zevs; tamo se moglo uraditi toliko toga. Ali seizmički poremećaji - koji su se postojano pogoršavali kako je lo ulazio u liniju sa Luciferom - sasvim su isključili tu mogućnost. Zapitao se da li njegovi instrumenti još rade; proveriće ih čim budu rešili problem sa kojim su neposredno bili suočeni.

"Leteću obalom do polutara - to je najzgodnije mesto za spuštanje šatla, u svakom slučaju. Na radarskim kartama vide se neka ravna područja nedaleko od okeana, na približno šezdesetom stepenu zapadne geografske dužine."

"Znam. Visoravan Masada." (A možda, dodade van der Berg u sebi, i prilika za još malo istraživanja. Nikada ne treba propustiti neočekivanu priliku...) "Tako je, Masada. Zbogom, Venecijo. Zbogom, deda..."

Kada je zamrla prigušena grmljavina raketa za kočenje, Kris Floyd poslednji put isključi motor, otkāči sigurnosni pojas i ispruži ruke i noge koliko su to dopuštale skućene prilike u unutrašnjosti 'Bila Tija'.

"Pogled nije tako loš - za Evropu", reće on vedrim glasom. "Imamo, dakle, četiri dana da ustanovimo da li su zalihe hrane na šatlu onako rđave kao što se govorka. Dobro - a sad, ko će od nas dvojice prvi da prića?"

52. NA KAUČU

Da sam bar malo studirao psihologiju, pomisli van der Berg, mogao bih da se latim ispitivanja parametara njegove opsene. Sada, međutim, deluje savršeno normalno - osim kada je o toj jedinoj stvari reč.

Iako je pri jednoj šestini gravitacije ma koje sedište bilo udobno, Flojd ga je iskosio u sasvim nagnut položaj i stavio šake iza glave. Van der Berg se iznenada prisetio da je to klasičan položaj pacijenta iz vremena stare, ali još ne sasvim obesnažene frejdovske psihoanalize.

Bilo mu je drago što mu je saputnik odlučio da prvi govori, delom iz puke radoznalosti, ali poglavito zato što se nadao da će Flojd, što se pre oslobodi tih besmislica, tim brže biti izlečen - ili bar postati bezopasan. No, nije se osećao odveć optimistički nastrojen: mora da postoji neki ozbiljan, duboko ukorenjen problem kada je došlo do pojave tako moćne opsene.

Bilo je veoma uznemirujuće ustanoviti da se Flojd potpuno saglasio sa njim, pa je čak već postavio vlastitu dijagnozu.

"Moj psihorejting iznosi A.1 plus", reče on, "što znači da bi mi čak dopustili da pogledam u vlasiti dosje - a samo nas oko deset odsto ima tu povlasticu. I sam sam, dakle, zbunjen, baš kao i ti - ali video sam dedu i on je razgovarao sa mnom. Nikada nisam verovao u duhove - zar iko veruje? - ali ovo mora da znači da je on mrtav. Žao mi je što ga bolje nisam upoznao - radovao sam se našem predstojećem susretu... pa ipak, sada ima čega da se sećam..."

"Kaži mi tačno šta je rekao", prekide ga van der Berg.

Kris se slabašno osmehu i uzvрати: "Nikada nisam imao takozvano 'fotografsko' pamćenje, a i bio sam odveć pometen celom pojavom, tako da ti ne mogu preneti razgovor od reči do reči." On zastade, a na licu mu se pojavi izraz usredsređenosti.

"Neobično... koliko uspevam da se razaberem, mislim da, zapravo, uopšte i nismo koristili reči."

Sve gore i gore, pomisli van der Berg; uz zagrobni život tu je i telepatija. Ali samo je uzvratio:

"Dobro, upoznaj me... u glavnim crtama... sa razgovorom. Ja te uopšte nisam čuo šta govoriš."

"U redu. Kazao je nešto kao: 'Želeo sam da te opet vidim i veoma sam srećan. Uveren sam da će sve biti dobro i da će vas 'Vaseljena' uskoro izbaviti'."

Tipična isprazna poruka duhova, pomisli van der Berg. Oni nikada ne kažu nešto korisno ili iznenađujuće - naprosto odražavaju nade i strahove slušalaca. Bezinformacioni odjeci iz podsvesti...

"Nastavi."

"Tada sam ga upitao gde su ovdašnji žitelji - zašto je ovo mesto pusto. Nasmejao se i dao mi odgovor koji još ne razumem. Nešto kao: 'Znam da niste nameravali ništa loše - kada smo vas videli da dolazite, jedva da smo imali vremena da damo upozorenje. Svi... tu je upotrebio reč koju ne bih mogao da izgovorim čak i da sam je upamtio... otišli su u vodu - kadri su da se kreću veoma brzo kad moraju! Neće izići dok ne odete i vetar ne oduva otrov.' Šta li je pod tim imao na umu? Naš izduvni gas je fina, čista vodena para - a od toga se sastoji i najveći deo njihove atmosfere, uostalom."

Pa, pomisli van der Berg, mislim da ne postoji nikakav zakon koji bi nalagao da jedna opsena - baš kao i san - mora da bude logički ustrojena. Možda pojam 'otrov' simboliše neki duboki strah sa kojim Kris, uprkos svom izvrsnom psihorejtingu, nije u stanju da se suoči. No, ma šta bilo posredi, sumnjam da to ima veze sa mnom. Otrovi - nije nego! Pogonska masa 'Bila Tija' jeste čista, destilisana voda dopremljena na orbitu sa Ganimeda...

Ali samo trenutak. Koliko je ona topla pri izlasku iz izduvnika? Nisam li negde pročitao...?

"Krise", reče obazrivo van der Berg, "pošto voda prođe kroz reaktor, da li sva izlazi u vidu vodene pare?"

"A šta bi drugo moglo? Oh, ako smo stvarno zagrejni, onda se deset ili petnaest odsto razlaže na vodonik i kiseonik."

Kiseonik! Van der Berga najednom obuze jeza, iako je u unutrašnjosti šatla vladala prijatna sobna temperatura. Bilo je krajnje neverovatno da je Floyd shvatio šta proishodi iz onoga što je upravo rekao; to je ležalo izvan njegovog polja stručnosti.

"Da li si znao, Krise, da je za primitivne organizme na Zemlji, a svakako i za stvorenja koja žive u jednoj atmosferi kakva je ova Evropina, kiseonik pogubno otrovan?"

"Šališ se."

"Nimalo: otrovan je čak i za nas, pod visokim pritiskom."

"To sam znao; naučili su nas na kursu za ronjenje."

"Tvoj... deda... je dobro rekao. Isto je kao da smo grad poprskali iperitom. Dobro, nije baš tako rđavo - kiseonik će se znatno brže razići."

"Sada mi, dakle, veruješ."

"Uopšte nisam rekao da ti ne verujem."

"Bio bi lud da mi veruješ."

Napetost je splasnula posle ovoga i oni stadoše da se smeju.

"Nisi mi kazao šta je nosio."

"Staromodni kućni ogrtač, isti onaj koji se sećam iz detinjstva. Izgledao je veoma udoban."

"Jesi li zapazio još neku pojedinost?"

"Zapravo, jesam; izgledao je znatno mlađi i imao je više kose nego kada sam ga poslednji put video. Stoga ne mislim da je bio... kako bih to rekao?... stvaran. Pre je posredi bila slika generisana kompjuterom. Ili sintetički hologram."

"Monolit!"

"Da - na to sam pomislio. Sećaš se kako se Dejv Boumen pojavio pred dedom na 'Leonovu'? Možda je sada na njega došao red. Ali zašto? Nije mi dao nikakvo upozorenje - čak nije imao ni neku posebnu poruku. Samo je hteo da se oprost i da mi poželi sve najbolje..."

Nekoliko nelagodnih trenutaka Flojdovo lice bilo je u grču; onda je on ponovo uspostavio kontrolu nad sobom i osmehnuo sa van der Bergu.

"Dobro, dosta sam pričao. A sad je red na tebe da objasniš šta jedan dijamant od milion miliona tona radi na jednom svetu sazdanom poglavito od leda i sumpora. Očekujem nešto uverljivo."

"I jeste", uzvrat i dr Rolf van der Berg.

53. EKSPRES LONAC

"Dok sam studirao na Flegstafu", poče van der Berg, "našao sam jednu staru knjigu iz astronomije u kojoj je stajalo: 'U sastav Sunčevog sistema ulaze Sunce, Jupiter - i razni sitni komadi.' Zemlja je tu stavljena na pravo mesto, zar ne? No, nije baš pošteno prema Saturnu, Uranu i Neptunu - jer su ova tri gasna džina velika gotovo kao pola Jupitera.

Ali bolje da počnem sa Evropom. Kao što znaš, bila je sasvim prekrivena ledom i ravna pre no što je Lucifer počeo da je zagreva - najviša tačka jedva da je dostizala dve stotine metara - a stvari se nisu mnogo promenile ni pošto se led istopio i pošto je mnogo vode prešlo na tamnu stranu, gde se zamrzlo. Od 2015. - kada su počela naša pomna osmatranja - pa do '38. postojala je samo jedna visoka tačka na celom mesecu - i mi sasvim dobro znamo šta je to bilo."

"Svakako da znamo. Ali iako sam ga video vlastitim očima, i dalje ne mogu da zamislim Monolit kao zid! Oduvek sam ga zamišljao kako stoji uspravno - ili slobodno lebdi u svemiru."

"Mislim da smo ustanovili da može da uradi sve što poželi - sve što mi možemo da zamislimo - i još više od toga.

No, nešto se zbilo na Evropi '37. između dva osmatranja. Najednom se pojavila planina Zevs - visoka punih deset kilometara.

Tako veliki vulkani ne mogu da iskoče za nekoliko nedelja; osim toga, Evropa uopšte nije aktivna kao lo."

"Što se mene tiče, sasvim je dovoljno aktivna", promrmlja Flojd. "Jesi li osetio onaj potres malopre?"

"Čak i da je posredi vulkan, on bi izbacio ogromne količine gasova u atmosferu; postojale su izvesne promene, ali nipošto takve kojima bi se problem mogao na zadovoljavajući način objasniti. Stvar je ostala potpuno obavijena velom tajne, a budući da smo se bojali prekomernog približavanja - kao i da smo bili odveć zauzeti sopstvenim projektima - nismo preduzeli mnogo toga osim što smo smišljali fantastične teorije. No, kako se ispostavilo, nijedna od njih nije bila tako fantastična kao istina..."

Prvi put sam na to pomislio na osnovu nekih slučajnih osmatranja iz '57, premda ih naredne dve godine nisam, zapravo, shvatio ozbiljno. A onda su nalazi postali uverljiviji; da je posredi bilo nešto manje bizarno, oni bi već bili više nego dovoljni.

Ali pre no što sam mogao da poverujem da je planina Zevs stvarno dijamantnog sastava, morao sam da pronađem neko objašnjenje. Nijedan valjan naučnik - a ja mislim da spadam među takve - neće imati pravog uvažavanja prema nekoj činjenici ako ne postoji teorija kojom se ona može objasniti. Za teoriju se može pokazati da je pogrešna - to je obično slučaj, bar u nekim pojedinostima - ali ona mora pružiti radnu hipotezu.

A kao što si sam istakao, dijamant od milion miliona tona na jednom svetu sazdanom od leda i sumpora nalaže izvesna objašnjenja. Razume se, sada je stvar savršeno očigledna i ja se osećam kao obična budala što odgovor nisam razabrao još pre mnogo godina. To me je moglo poštediti mnogih neprilika - kao i spasiti jedan život."

On zamišljeno zastade, a onda iznenada upita Flojda:

"Da li ti je iko pomenuo dr Pola Krojgera?"

"Ne; a i zašto bi? Čuo sam za njega, razume se."

"Samo sam se pitao. Dogodilo se mnogo neobičnih stvari i sumnjam da ćemo ikada doznati sve odgovore..."

U svakom slučaju više nije tajna, tako da je svejedno. Pre dve godine poslao sam poverljivu poruku čika Polu. Oh, izvini, trebalo je da pomenem - on je moj ujak; u poruci sam mu ukratko izložio svoje otkriće. Zamolio sam ga da ga ili objasni - ili opovrgne.

Nije mu bilo potrebno dugo, budući da mu na raspolaganju stoje ogromni kompjuterski kapaciteti. Nažalost, nije bio oprezan, ili je neko nadzirao njegovu mrežu - uveren sam da su tvoji prijatelji, ma ko oni bili, već dobro upućeni u stvar.

Nekoliko dana kasnije iščeprkao je jedan tekst star osamdeset godina iz naučnog časopisa 'Nature' - da, tada se još štampao na hartiji! - u kome je sve bilo objašnjeno. Odnosno, gotovo sve.

Napisao ga je čovek koji je radio u jednoj velikoj laboratoriji Sjedinjenih Država - Amerike, razume se - SDJA tada još nisu postojale. Bilo je to mesto gde su projektovale nuklearna oružja, tako da su bili upućeni u temperature i pritiske...

Ne znam da li je dr Ros - tako se, naime, zvao - imao neke veze sa bombama, ali oblast fizike kojom se bavio nagnala ga je na razmišljanje o uslovima koji vladaju duboko u unutrašnjosti džinovskih planeta. U njegovom tekstu iz 1984... izvini, iz 1981... koji nema ni jednu celu stranu, uzgred budi rečeno... izložene su neke veoma zanimljive zamisli...

On je ukazao na okolnost da postoje džinovske količine ugljenika - u obliku metana, CH₄ - u gasnim džinovima. Čak sedamdeset odsto ukupne mase! Izračunao je da bi se pri pritiscima i temperaturama u jezgrima ovih planeta - a posredi su milioni atmosfera - ugljenik izdvojio, potonuo ka središtu i, kao što si i sam pogodio, kristalizovao. Bila je to divna teorija: sumnjam međutim, da je on i u snu slutio da će se ona ikada moći proveriti u praksi...

Ovo je prvi deo priče. Na izvestan način, drugi deo je još zanimljiviji. Mogu li da dobijem još malo kafe?"

"Izvoli. Mislim da sam već pogodio taj drugi deo. Stvar očigledno stoji u vezi sa eksplozijom Jupitera."

"Ne eksplozijom - implozijom - Jupiter je naprosto kolapsirao u sebe, a onda se upalio. U izvesnom smislu, bilo je to kao detonacija nuklearne bombe, sa jednim izuzetkom što je novo stanje bilo stabilno - odnosno, predstavljalo je minisunce.

E sad, za vreme implozije zbivaju se veoma neobične stvari; događa se gotovo to da pojedini komadi mogu da prolaze jedni kroz druge, izlazeći na kraju sa druge strane. Ma koji mehanizam tu dejstvovao, jedan komad dijamantnog jezgra veliki poput planine bio je izbačen na orbitu.

Mora da je načinio stotinu revolucija - pri čemu su na njega delovala gravitaciona polja drugih satelita - pre no što je završio na Evropi. A i uslovi su zacelo bili veoma povoljni - jedno telo mora da je prestizalo drugo, tako da je udarna brzina dostizala jedva nekoliko kilometara u sekundi. Da su se sudarali čeomice - sada više verovatno ne bi bilo Evrope, a da i ne pominjemo planinu Zevs! A ponekad, u noćnim morama, javlja mi se pomisao da se ona sasvim mogla sručiti i na nas na Ganimedu...

Nova atmosfera mogla je takođe da ublaži udar; no, čak i tako, on mora da je bio stravičan. Pitam se kako su ga samo podneli naši

evropski prijatelji? Sigurno je izazvao čitav niz tektonskih poremećaja... koji još traju."

"Baš kao i političkih", reče Flojd. "Upravo počinjem da uviđam razmere nekih od njih. Nikakvo čudo što su SDJA bile tako zabrinute."

"Među ostalima."

"Ali zar je neko mogao ozbiljno da pomisli da će se domoći ovih dijamanata?"

"Mi nismo obavili rđav posao", uzvratila van der Berg, pokazavši ka stražnjem delu šatla. "U svakom slučaju, već i samo psihološki uticaj na industriju biće ogroman. Bio je to razlog što je toliko ljudi nestrpljivo čekalo da dozna da li je stvar istinita ili nije."

"Dobro, sada znaju. Šta, međutim, dalje?"

"To nije moj problem, hvala Bogu. Ali nadam se da sam doneo zamašan doprinos naučnom budžetu Ganimeda."

Kao i svom vlastitom, dodade on u sebi.

54. PONOVI SUSRET

"Zašto si samo mislio da sam mrtav?" uzviknu Hejvud Flojd. "Nisam se već godinama bolje osećao!"

Paralisan od iznenađenja, Kris Flojd se upilji u rešetku zvučnika. Osetio je kako ga preplavljuje plima radosti - ali i srdžbe. Neko - nešto - se sa njim okrutno šalio; ali iz kog samo razloga?

Na udaljenosti od pedeset miliona kilometara - koja je svake sekunde bivala skraćivana za više stotina - Hejvud Flojd je takođe zvučao pomalo srdito. No, glas mu je isto tako bio snažan i vedar, zračeci srećom koja ga je očigledno ispunila kada je doznao da je sa Krisom sve u redu.

"Imam još dobrih vesti za tebe; šatl će pokupiti prvo vas. Spustiće najpre 'Galaksiji' neki hitan medicinski materijal, zatim će skoknuti po vas i povesti vas na naredni susret sa nama pri sledećoj orbiti. 'Vaseljena' će se spustiti pet orbita kasnije; doći ćeš u priliku da pozdraviš prijatelje čim se ukrcaju.

To je sve za sada - osim što hoću da ti kažem koliko želim da nadoknadim sve ono što smo propustili do sada. Čekam na tvoj odgovor kroz... da vidim... oko tri minuta..."

Za trenutak je na 'Bilu Tiju' vladala potpuna tišina; van der Berg se nije odvažio da pogleda svog sadruga. A onda Flojd uključi mikrofona i reče lagano: "Deda... to je divno iznenađenje... još sam u stanju šoka. Ali znam da sam te sreo ovde na Evropi... znam da si se oprostio od mene. Uveren sam u to kao što sam siguran da si mi se maločas obratio..."

Pa, imaćemo puno vremena da o svemu kasnije pričamo. Ali sećaš li se kako je Dejv Boumen razgovarao s tobom na 'Otkriću'? Možda je ovo nešto slično...

Ne preostaje nam sada ništa drugo do da sedimo i čekamo da šatl dođe po nas. Sasvim nam je udobno - povremeno nas, doduše, uzdrma neki potres, ali ništa zabrinjavajuće. Do skorašnjeg viđenja; puno te volim."

Nije mogao da se seti kada je poslednji put to rekao svom dedi.

Posle prvog dana, u kabini šatla počelo je da zaudara. Posle drugog to više nisu primećivali - ali su se složili da hrana nije tako ukusna. Takođe su ustanovili da je teško spavati, a čule su se čak i optužbe zbog hrkanja.

Trećega dana, uprkos čestim izveštajima sa 'Vaseljene', 'Galaksije', pa čak i sa same Zemlje, počela je da ih obuzima dosada, a i već su iscrpli sve zalihe bezobraznih viceva.

Ali to je ujedno bio i poslednji dan. Pre no što se on okončao, 'Ledi Džesmin' se spustila u potragu za svojim izgubljenim detetom.

55. MAGMA

"Gazda", reče glavni komset u apartmanu, "dobio sam onaj specijalni program sa Ganimeda dok ste spavali. Želite li sada da ga vidite?"

"Da", uzvratu Pol Krojger. "Desetostruko ubrzanje. Bez zvuka."

Znao je da postoji obiman uvodni materijal koji je mogao da preskoči i da ga kasnije pogleda ako to bude želeo. Hteo je da što pre pređe na stvar.

Špica blesnu i na monitoru se pojavi Viktor Vilis, negde na Ganimedu, silovito gestikulirajući u potpunoj tišini. Kao i mnogi aktivni naučnici, dr Pol Krojger nije imao naročito visoko mišljenje o Vilisu, premda je priznavao da je ovaj obavljao koristan posao.

Vilisa naglo nestade, da bi se na njegovom mestu pojavio jedan manje dinamičan subjekat - planina Zevs. No, ona je ipak bila znatno aktivnija nego što bi to trebalo da bude jedna planina finih manira; dr Krojger je sa iznenađenjem razabrao koliko se promenila od poslednje emisije sa Evrope.

"Normalno", naredi on. "Zvuk."

"...gotovo stotinu metara dnevno, a i nagib se povećao za petnaest stepeni. Tektonske aktivnosti sada su silovite - oko podnožja teku prave reke lave... sa mnom je dr van der Berg... Vane, šta ti misliš?"

Nećak mi izgleda sasvim dobro, pomisli dr Krojger, ima li se u vidu kroz šta je sve prošao. Dobra pasmina, razume se...

"Kora se očigledno nikada nije oporavila od prvobitnog udara i sve vreme popušta pod akumuliranim pritiscima. Planina Zevs lagano tone još od časa kada smo je otkrili, ali stopa se veoma povećala u poslednjih nekoliko nedelja. Može se pratiti njeno poniranje iz dana u dan."

"Koliko će proteći pre nego što sasvim potone?"

"Gotovo da ne mogu poverovati da će se to stvarno dogoditi..."

Usledio je ponovo brzi rez na planinu, dok je Viktor Vilis govorio u 'ofu'.

"Doktor van der Berg je ovo kazao pre dva dana. Imaš li sada šta da primetiš, Vane?"

"Ovaj... izgleda da sam pogrešio. Spušta se poput lifta - potpuno neverovatno - preostalo je još samo pola kilometra! Odbijam da se upuštam u dalja predviđanja..."

"Veoma mudro, Vane - doduše, ovo je bio juče. A sada ćete videti ceo ubrzani snimak sve do trenutka kada smo izgubili kameru..."

Dr Pol Krojger se naže napred u sedištu, posmatrajući završni čin duge drame u kojoj je on igrao tako daleku, ali veoma važnu ulogu.

Nije bilo potrebe da se dodatno ubrzava snimak: već ga je gledao brzinom sto puta većom od normalne. Jedan čas bio je sabijen u nepun minut - čitav ljudski vek u vek kakvog leptira.

Na njegove oči planina Zevs je tonula. Mlazevi rastopljenog sumpora šikljali su uvis zasenjjućom brzinom, obrazujući parabole blistave, električne plaveti. Ličila je na brod koji nestaje u olujnom moru, okružen vatrom svetog Elisa. Čak ni lovi spektakularni vulkani nisu se mogli porediti sa ovim razmetanjem silovitosti.

"Najveće blago koje je ikada otkriveno - nestaje sa vidika", reče Vilis prigušenim i gotovo pobožnim glasom. "Nažalost, ne možemo da vam prikažemo finale. Uskoro ćete videti zašto."

Snimak je prešao na normalnu brzinu. Preostalo je još samo oko dve stotine metara planine, a erupcije oko nje sada su se odigravale znato usporenije.

Najednom, cela slika se iskosi; stabilizatori slike u kameri, koji su do sada nekako uspevali da iziđu nakraj sa neprekidnim podrhtavanjem tla, konačno su izgubili neravnopravnu borbu. Za trenutak je izgledalo kao da se planina uzdiže - ali stvar je bila u tome što se prevrnuo tronožni stativ kamere. Poslednja slika koja je stigla sa Evrope bio je krupni plan jednog jarkog talasa rastopljenog sumpora koji je u narednom trenutku progutao kameru.

"Zauvek nestalo!" požali se Vilis. "Bogatstvo znatno veće od sveg blaga što su ga ikada proizveli Golkonda ili Kimberli! Kakav tragičan, tužan gubitak!"

"Kakva blesava budala!" odbrusi dr Krojger. "Zar mu nije jasno da..."

Kucnuo je čas za novo pismo časopisu 'Nature'. Jer ova tajna bila je odveć velika da bi se mogla sakriti.

56. PERTURBACIONA TEORIJA

Pošiljalac: Profesor Pol Krojger, Č. K. D. itd.

Primalac: Urednik, banka podataka časopisa 'Nature' (za jav. upot.)

PREDMET: PLANINA ZEVS I JOVIJANSKI DIJAMANTI

Kao što je sada pouzdano ustanovljeno, formacija sa Evrope poznata kao 'Planina Zevs' prvobitno je predstavljala deo Jupitera. Na zamisao o tome da se jezgra gasnih džinova sastoje od dijamanta prvi je došao Marvin Ros iz Nacionalne laboratorije Lorens Livermor pri Kalifornijskom univerzitetu, izloživši je u svom klasičnom tekstu 'Ledeni sloj kod Urana i Neptuna - dijamanti na nebu?' ('Nature', tom 292, br. 5822, str. 435-6, 30. juli 1981.) Iznenadjujuće je da Ros svojim proračunima nije obuhvatio i Jupiter.

Potonuće planine Zevs izazvalo je pravi hor jadikovki. Sve su one, međutim, potpuno smešne - iz razloga o kojima je niže reč.

Ne ulazeći u pojedinosti, o kojima će kasnije biti izvešteno, procenjujem da je prvobitna masa dijamantskog jezgra Jupitera morala iznositi najmanje 10 na 28 grama. A to je deset milijardi puta više od mase planine Zevs.

Premda je najveći deo ovog materijala nesumnjivo uništen prilikom detonacije planete i obrazovanja - naizgled veštačkog - sunca Lucifera, nepojmljivo je da je planina Zevs bila jedini očuvani fragmenat. Premda je pretežan deo pao natrag na Lucifer, zamašan postotak zacelo je otišao na orbitu - i tamo se još mora nalaziti. Elementarna perturbaciona teorija pokazuje da će se ti fragmenti periodično vraćati na mesto odakle su krenuli. Nije, razume se, moguće doći do tačnog proračuna, ali ja procenjujem da se najmanje još milion masa planine Zevs nalazi na orbiti u blizini Lucifera. Gubitak jednog malog dela, odnosno, u najmanju ruku, nezgodno smeštenog na Evropi, nije stoga doslovce ni od kakvog značaja. Predlažem zato da se, što je pre moguće, upriliči sistem za radarsko ispitivanje svemira čiji bi zadatak bio traganje za ovim materijalom.

Iako se izuzetno tanak dijamantski film masovno proizvodi još od 1987, nikada nije bilo moguće proizvoditi krupnije komade

dijamanata. Njihova pojava u megatonskim količinama trebalo bi da potpuno preobrazi mnoge industrije, kao i da stvori potpuno nove. Posebno, kao što su to istakli Ajsaks *et al.* pre skoro stotinu godina (vidi časopis 'Science', tom 151, str. 682-3, 1966), dijamant je jedini građevinski materijal koji bi omogućio takozvani 'svemirski lift', odnosno podizanje sa Zemlje uz zanemarljive troškove. Dijamantske planine koje sada orbitiraju među Jupiterovim satelitima mogu da otvore jedan potpuno novi Sunčev sistem; kako tričava, u poređenju sa time, izgledaju sva ranije korišćenja ovog kvarcno kristalizovanog oblika ugljenika!

Da bih upotpunio sliku, pomenuću još jednu moguću lokaciju ogromnih količina dijamanta - mesto koje je, nažalost, još nedostupnije nego što su jezgra džinovskih planeta...

Postoji zamisao o tome da se kore neutronskih zvezda možda poglavito sastoje od dijamanta. Kako je najbliža poznata neutronska zvezda udaljena petnaest svetlosnih godina, a i površinska gravitacija joj je sedamdeset milijardi puta veća od Zemljine, teško da ona može biti smatrana izglednim izvorom za pribavljanje dijamanta.

No, sa druge strane, ko je ikada mogao i slutiti da ćemo jednoga dana biti u stanju da dodirnemo jezgro Jupitera?

57. MEĐUIGRA NA GANIMEDU

"Ovi ubogi, primitivni kolonisti!" jadikovao je Mihajlovič. "Užasnut sam. Nema nijedne koncertne sale na celom Ganimedu! Razume se - šačica optronika u mom sintesajzeru može da podražava bilo koji muzički instrumenat. Ali 'Stejnvej' je ipak 'Stejnvej', baš kao što je i 'Strad' ipak 'Strad'."

Njegove žalopojke, iako nisu shvaćene sasvim ozbiljno, ipak su izazvale izvesnu reakciju među lokalnom inteligencijom. Popularni program 'Jutarnji Međanin' doneo je čak sledeći zloban komentar: "Ukazavši nam čast svojim prisustvom, naši uvaženi gosti su - makar i samo privremeno - podigli kulturni nivo oba sveta..."

Napad je bio upravljen na Vilisa, Mihajloviča i M'Balu, koji su ispoljili donekle prekomerno oduševljenje u prosvetljavanju primitivnih domorodaca. Megi M je napravila priličan skandal ispričavši sasvim nesputanu verziju priče o vatrenoj ljubavnoj igri Zevsa-Jupitera sa loom, Evropom, Ganimedom i Kalistom. Pojavljivanje pred nimfom Evropom u liku belog bika bilo je već sasvim dovoljno, a njegovi pokušaji da zaštiti loa i Kalisto od razložnog gneva svoje supruge Here delovali su uistinu patetično. Ali ono što je uznemirilo mnoge lokalne žitelje bilo je saznanje da je mitski Ganimed pripadao sasvim pogrešnom polu.

Istini za volju, namere samozvanih kulturnih ambasadora bile su u svemu hvale vredne, premda ne sasvim lišene ličnih interesa. Znajući da će ostati mesecima nasukani na Ganimedu, oni su uvideli opasnost od dosade, pošto bude iščezla početna novotnost situacije. Takođe su želeli da što bolje iskoriste svoje nadarenosti na dobrobit svih oko sebe. No, nisu svi želeli - ili imali vremena - da uživaju u toj dobrobiti, daleko ovde, na visokotehnološkoj granici Sunčevog sistema.

Iva Merlin, sa druge strane, izvrsno se uklopila i u potpunosti je uživala. Uprkos njenoj slavi na Zemlji, za nju su čuli tek retki Međani. Mogla je tako da se vrzma unaokolo po javnim prolazima i kupolama pod pritiskom Ganimed Centrala, a da se pri tom ljudi ne osvrću za njom i izmenjuju uzbuđene šapate kada bi je prepoznali. Doduše, do prepoznavanja je ipak dolazilo, ali samo u svojstvu jednog od posetilaca sa Zemlje.

Zahvaljujući svojoj uobičajenoj skromnosti, koja je bila nenametljivo delotvorna, Grinberg je lako našao svoje mesto u upravnom i tehnološkom ustrojstvu satelita i već se obreo u pet-šest savetodavnih tela. Njegove usluge počele su toliko da se uvažavaju da je bio upozoren da mu možda neće dopustiti da ode.

Hejvuda Flojda prilično su zabavljale delatnosti njegovih saputnika, ali on je u njima malo učestvovao. Uglavnom je bio zaokupljen gradnjom mostova prema Krisu, pomažući mu da kroji planove za budućnost. Pošto se sada 'Vaseljena' bezbedno nalazila na Ganimedu - sa manje od sto tona preostalog goriva u rezervoarima - postojalo je mnoštvo poslova koje je trebalo obaviti.

Zahvalnost koju su svi sa 'Galaksije' osećali prema svojim spasiocima znatno je olakšala spajanje dve posade; pošto budu okončane opravke, remont i punjenje gorivom, oni će se zajedno vratiti na Zemlju. Moral je silno podignut kada je stigla vest da ser Lorens već priprema ugovor za znatno poboljšanu 'Galaksiju II' - premda je bilo malo verovatno da će izgradnja broda početi pre no što advokati okončaju svoju raspravu sa 'Lojdom'. Osiguranje je i dalje tvrdilo da novi zločin svemirske otmice nije bio obuhvaćen njihovom polisom.

Što se samog zločina tiče, niko nije bio osuđen, pa čak ni optužen. Bilo je jasno da je celu stvar isplanirala, i to tokom razdoblja od više godina, neka delotvorna i valjana ustrojena organizacija. Sjedinjene Države Južne Afrike na sva usta su se branile da su nedužne, izjavljujući da će pozdraviti zvaničnu istragu. Der Bund je takođe izrazio indignaciju, optuživši, razume se, 'Šaku'.

Dr Krojger se nije iznenadio kada je u pošti našao na ljutite, ali anonimne poruke u kojima je bio optužen kao izdajnik. One su uglavnom bile napisane na afrikanerskom, ali su povremeno sadržale tanane greške u gramatici ili frazeologiji, što ga je navelo na sumnju da predstavljaju deo kampanje dezinformacija. Posle izvesnog razmišljanja predao ih je 'Astropol-u' koji ih je verovatno već imao, kazao je on oporo sebi. 'Astropol' mu je zahvalio, ali, kao što je i očekivao, nije imao nikakav komentar.

Dvojica tajanstvenih stranaca, sa kojim se Flojd već upoznao, pozvali su u raznim prilikama na najbolje večere na Ganimedu druge oficire Flojda i Čanga, kao i ostale članove posade 'Galaksije'. Kada

su uzvanici na ove (prilično razočaravajuće) obede uporedili potom utiske, došli su do zaključka da su njihovi učtivi islednici pokušavali da nameste proces 'Šaki', ali u tome nisu bili osobito uspešni.

Dr van der Berg, koji je započeo celu stvar - i iz nje veoma uspešno izišao, kako profesionalno, tako i finansijski - sada je razmišljao o tome kako da postupi sa novim mogućnostima koje su mu se pružale. Primio je mnoštvo privlačnih ponuda sa zemaljskih univerziteta i iz naučnih organizacija - ali, ironično, bilo je nemoguće prihvatiti ih. On je već predugo živeo u uslovima Ganimedove jedne šestine gravitacije, prešavši medicinsku granicu posle koje nije bilo povratka.

Kao mogućnost je ostao Mesec; baš kao i 'Paster', kako mu je objasnio Hejvud Flojd.

"Pokušavamo da tamo osnujemo svemirski univerzitet", kazao je on, "kako bi svemirci koji više ne mogu da podnesu jednu gravitaciju ipak bili u prilici da neposredno razgovaraju sa ljudima na Zemlji. Imaćemo slušaoce, sale za konferencije, laboratorije - neke će, doduše, raspolagati mogućnostima samo za kompjuterske simulacije, ali će izgledati tako stvarno da se razlika uopšte neće primećivati. A i moći ćeš da kreneš u video šoping po Zemlji, kako bi iskoristio svoje nepošteno stečeno bogatstvo."

Na svoje iznenađenje, Flojd ne samo što je ponovo otkrio unuka - već je i usvojio jednog nećaka; sada je bio vezan za van der Berga kao i za Krisa jedinstvenom mešavinom zajedničkog iskustva. A iznad svega, i dalje je postojala tajna one prikaze u pustom evropskom gradu, ispod uznosećeg prisustva Monolita.

Kris nimalo nije sumnjao. "Video sam te i čuo podjednako jasno kao i sada", kazao je on dedi. "Ali usne ti se nimalo nisu micale - a najneobičnije je to što mi ta okolnost uopšte nije izgledala neobično - već savršeno prirodno. Celo iskustvo delovalo je nekako opuštajuće. Pomalo tužno - ne, čežnjivo je bolja reč. Ili možda pomireno."

"To nas je neodoljivo podsetilo na vaš susret sa Boumenom na 'Otkriću'", dodade van der Berg.

"Pokušao sam da radiom stupim u vezu sa njim pre no što smo se spustili na Evropu. Stvar je izgledala naivna, ali nisam mogao da smislim nikakvu alternativu. Bio sam siguran da je tamo negde u ovom ili onom obliku."

"I nikada niste dobili nikakav odgovor?"

Flojd zastade. Spomen je brzo čilio, ali on se ipak iznenada prisetio one noći kada se minimonolit pojavio u njegovoj kabini.

Ništa se nije dogodilo, ali on je od tog trenutka osećao da je Kris bezbedan i da će se ponovo sresti.

"Ne", reče on lagano. "Nije bilo nikakvog odgovora."

Uostalom, možda je stvarno posredi bio samo san.

Osmi deo: KRALJEVSTVO SUMPORA

58. VATRA I LED

Pre no što je krajem dvadesetog stoleća počelo razdoblje istraživanja planeta, tek su retki naučnici mogli poverovati da je život mogao nastati na jednom svetu toliko udaljenom od Sunca. No, tokom pola milijarde godina skrivena mora Evrope bujala su životom u najmanju ruku podjednako kao i ona sa Zemlje.

Pre paljenja Jupitera ledena kora štitila je te okeane od vakuuma što se prostirao iznad. Na većini mesta debljina leda dostizala je više kilometara, ali postojala su i slabija područja gde je dolazilo do pucanja i kidanja. U takvim prilikama usledila bi kratkotrajna borba između dva nepomirljivo sučeljena elementa koja ni na jednom drugom svetu u Sunčevom sistemu nisu stupala u neposredan dodir. Rat između Mora i Svemira uvek se okončavao istom pat-pozicijom; izložena voda stala bi da se istovremeno smrzava i ključa, što je opravljalo oštećeni ledeni oklop.

Mora Evrope sasvim bi se pretvorila u čvrsti led pre mnogo vremena da nije bilo uticaja obližnjeg Jupitera. Njegova gravitacija neprekidno je gnječila jezgro malog sveta; sile koje su izazivale grčenje loa dejtvovala su i ovde, premda im je žestina bila znatno manja. Nadvlačenje između planete i satelita izazivalo je neprekidne podmorske zemljotrese, kao i lavine koje su zadivljujućom brzinom brisale preko ambiskih ravnica.

Raštrkane po tim ravnicama, nalazile su se nebrojene oaze; svaka se pružala nekoliko stotina metara oko izobilnih mineralnih izvora koji su kuljali iz unutrašnjosti. Polazući svoje hemikalije u prepletenu masu cevi i dimnjaka, oni su ponekad tvorili prirodne paradije srušenih zamkova ili gotskih katedrala iz kojih su crne, prevruće tečnosti pulsirale sporim ritmom, kao da ih ispumpavaju otkucaji nekog moćnog srca. A isto kao i krv, one su predstavljale istinsko znamenje samog života.

Ovi ključali fluidi odvrćali su pogubnu hladnoću što se slivala odozgo, tvoreći ostrva topline na morskom dnu. Podjednako važno, oni su donosili iz nedara Evrope sve hemikalije života. Ovde, u jednoj sredini koja bi inače bila potpuo negostoljubiva, postojalo je

izobilje energije i hrane. Ovakvi geotermalni izlivi otkriveni su i u Zemljinim okeanima iste one decenije kada su ljudi prvi put ugledali Galilejeve satelite.

U tropskim zonama blizu ovih izliva bujalo je mnoštvo tananih, paukastih stvorenja koja su odgovarala zemaljskim biljkama, premda su gotovo sva bila kadra da se kreću. Među njima su gamizali neobični puževi i crvi, od kojih su se neki hranili 'biljkama', dok su drugi pribavljali hranu neposredno iz okolnih voda bogatih mineralima. Na većoj udaljenosti od izvora toplote - te podmorske vatre oko koje su se grejali svi stvorovi - bili su smešteni čvršći, jači organizmi, donekle slični rakovima i paucima.

Čitave vojske biologa mogle bi provesti ceo svoj vek u izučavanju samo jedne male oaze. Za razliku od paleozojskih zemaljskih mora, skriveni okean Evrope nije bio postojana sredina, tako da je evolucija tu brže napredovala, tvoreći mnoštva fantastičnih oblika. A sva su se ona nalazila u uslovima neodređeno odloženog smaknuća; ranije ili kasnije, svaki ovakav vodoskok života zanemoćaće i zgasnuti, kada sile koje ga pokreću budu negde premestile svoje žiže. Bezdan je bio pun tragova takvih tragedija - groblja prekrivena kosturima i ostacima mrtvih stvorenja optočenim mineralnom korom ostala su tamo gde su čitava poglavlja bila izbrisana iz knjige života.

Postojale su ogromne ljušture slične kakvim trubama čija je veličina premašivala čovekovu. Bilo je tu i čitavo raznovrsje školjki - sa dva, pa čak i sa tri kapka. Konačno, postojala su zavojita kamena ustrojstva, široka više metara, koja su veoma nalikovala divnim amonitima što su tako tajanstveno nestali iz Zemljinih okeana krajem razdoblja krede.

Na mnogo mesta vatre su plamtele u bezdanu, kako su reke usijane lave tekle kilometrima duž potonulih dolina. Pritisak na toj dubini bio je toliko veliki da se voda koja je stupala u neposredni dodir sa magmom u stanju crvenog usijanja nije mogla pretvoriti u paru, tako da su dve tečne tvari uporedo obitavale u nepostojanom primirju.

Tu, na jednom drugom svetu i sa tuđinskim sudeonicima, igrana je svojevrsna verzija priče o Egiptu znatno pre pojave čoveka. Kao što je Nil darivao život uskom pojasu pustinje, tako su i ove reke

toplote oživljavale dubine Evrope. Duž njihovih obala, u pojasevima koji su retko bili širi od jednog kilometra, razvijale su se, cvale i iščezavale vrste za vrstama. A neke su za sobom ostavljale spomenike u obliku naslaganog kamenja ili neobičnih šara izbrazdanih u morskome dnu.

Duž tog uskog pojasa plodnosti u pustinjama dubine čitave kulture i primitivne civilizacije doživljavale su uspone i padove. Za to nikada ne bi doznao ostatak njihovog sveta, budući da su sve te oaze toplote bile u podjednako meri međusobno razdvojene kao i same planete. Stvorenja koja su se baškarila u sjaju reke lave i hranila oko toplih izvora nisu bila kadra da prevale put preko negostoljubive divljine što se prostirala između njihovih samotnih ostrva. Da su tu bilo kada nastali istoričari i filozofi, svaka kultura bila bi uverena da je jedina u Vaseljenu. No, svaka je bila osuđena na propast. Ne samo što su im izvori energije bili sporadični i stalno menjali mesto, nego su i plimske sile što su ih pokretale neprekidno postajale sve slabije. Čak i ako bi tu došlo do razvoja prave inteligencije, Evropljani bi neumitno propali u času kada bi se njihov svet konačno zamrznuo.

Nalazili su se u stupici između vatre i leda - sve do trenutka kada im je Lucifer eksplodirao na nebu i otvorio njihovu vasseljenu.

I kada se jedno ogromno, pravougaono obličje, crno poput noći, otelotvorilo blizu obale novorođenog kontinenta.

59. TROJSTVO

"Odlično obavljeno. Sada više neće doći u iskušenje da se vrate."

"Učim mnoge stvari; ali još sam tužan što moj stari život otiče."

"I to će proći; ja sam se takođe vratio na Zemlju da vidim one koje sam nekada voleo. Sada znam da ima stvari koje su veće od ljubavi."

"Šta bi to moglo biti?"

"Samilost je jedna. Zatim pravda. Istina. Ima i drugih."

"To mi nije teško da prihvatim. Bio sam veoma star čovek za pripadnika moje vrste. Strasti iz moje mladosti već su odavno iščezle. Šta će se dogoditi sa... sa stvarnim Hejvudom Flojdom?"

"Vi ste obojica podjednako stvarni. Ali on će ubrzo umreti, nikad ne doznajući da je postao besmrtn."

"Paradoks - ali ga razumem. Ako to osećanje preživi, možda ću jednoga dana biti zahvalan. Treba li da zahvalim tebi - ili Monolitu? Dejvid Boumen koga sam poznavao pre jednog ljudskog veka nije raspolagao tim moćima."

"On nije, ali mnogo se toga dogodilo u međuvremenu. Hal i ja smo naučili mnogo stvari."

"Hal! Je li i on ovde?"

"Jesam, doktore Flojd. Nisam očekivao da ćemo se ponovo sresti - naročito ne na ovaj način. Dojeknuti vas ovde predstavljalo je zanimljiv problem."

"Dojeknuti? Oh - razumem. Zašto ste to učinili?"

"Kada smo primili vašu poruku, Hal i ja smo shvatili da nam možete pomoći ovde."

"Da pomognem - vama?"

"Da, mada vam se to može učiniti neobično. Vi raspolazete velikim znanjem i iskustvom koje nama nedostaje. Nazovite to mudrošću."

"Hvala. Da li sam mudro postupio što sam se pojavio pred unukom?"

"Niste: to je izazvalo mnogo neprilika. Ali bilo je milosrdno. Te stvari se moraju međusobno odmeravati."

"Kazali ste da vam je potrebna moja pomoć. Za šta?"

"I pored svega što smo naučili, još ima mnogo toga što nam izmiče. Hal je kartografisao unutrašnje sisteme Monolita i mi sada možemo da kontrolišemo neke jednostavnije među njima. To je oruđe koje se može koristiti za više svrha. Kako izgleda, osnovna svrha mu je katalisanje inteligencije."

"Da - to se podozrevalo. Ali nije bilo dokaza."

"Sada ga ima, pošto imamo pristupa u njegovu memoriju - odnosno, bar u jedan njen deo. U Africi, pre četiri miliona godina, dao je jednom plemenu majmuna, koje je umiralo od gladi, podsticaj koji je doveo do ljudske vrste. Sada je ovde ponovio opit - po zastrašujuću cenu."

Kada je Jupiter pretvoren u Sunce, kako bi ovaj svet mogao da ostvari svoj potencijal, uništena je jedna druga biosfera. Dopustite da vam to pokažem onako kako sam ja jednom video...

Još dok je padao kroz tutnjavu samog srca velike crvene mrlje i dok su se oko njega rasprskavale munje u olujnim nepogodama prostranim poput čitavih kontinenata, razabrao je zašto ova formacija opstajava već stolicima, iako je bila sazdana od gasova znatno nesuštastvenijih od onih što su obrazovali zemaljske orkane. Tanušni urlik vodoničkog vetra prigušio se u času kada je on zaronio u spokojne dubine i kada se odozgo obrušio roj voštanih pahulja, od kojih su neke odmah prijanjale uz jedva opipljive planine od ugljovodonične pene. Već je bilo dovoljno toplo da postoji tečna voda, ali tu ipak nije bilo okeana; isključivo gasna sredina bila je odveć retka da bi ih nosila.

Ponirao je kroz slojeve oblaka sve dok se nije obreo u području u kome je bilo tako prozračno da se čak i ljudskim čulom vida mogla posmatrati oblast koja je u prečniku imala više od hiljadu kilometara. Bio je to samo sićušni vrtlog u prostranijem kovitlacu velike crvene mrlje; a tu se nalazila zapretana i tajna čije je rešenje čovek dugo naslućivao, ali još ne i dokazao.

Ovičavajući podnožja pokretnih penastih planina, stajalo je mnoštvo malih oblaka oštih rubova koji su svi bili približno iste veličine i prošarani sličnim crvenim i smeđim pegama. Izgledali su

sitni jedino u poređenju sa neljudskim razmerama onoga što ih je okruživalo; najmanji među njima prekrio bi oveći grad.

Očigledno je bilo da su živi, budući da je izvesna bila hotimičnost njihovog sporog kretanja duž obronaka vazdušastih planina, čije su padine pasli poput kakvih kolosalnih oblaka. Takođe su se međusobno dozivali na metarskom području: njihovi radio-glasovi bili su slabašni, ali jasni spram pucketanja i potresa samog Jupitera.

Slični svojevrsnim živim vrećama gasa, oni su plutali uskom zonom između studenih visina i žežećih dubina. Uskom, da - ali ta oblast bila je znatno veća od svekolike biosfere Zemlje.

Nisu, međutim, bili sami. Među njima su se hitro kretala druga stvorenja, toliko sitna da su se lako mogla prevideti. Neka od njih gotovo su neodoljivo podsećala na zemaljske avione, a i bila su približno iste veličine. No, nije bilo sumnje da su takođe živa - predstavljajući možda grabljivice, možda parazite, a možda čak i pastire...

...Tu su bila i torpeda na mlazni pogon, slična lignjama iz zemaljskih okeana, koja su lovila i proždirala ogromne gasne vreće. No, baloni nisu bili lišeni svake odbrane; neki su uzvraćali tako što su ispaljivali električne munje ili se branili pipcima sa kandžama na vrhu, sličnim kilometrima dugačkim lančanim testerama.

Postojala su i snažnija obličja koja su iscrpljivala gotovo sve mogućnosti geometrije - neobični, prozirni zmajevi, tetraedri, kugle, poliedri, prepleti izvijenih traka... Džinovski planktoni Jupiterove atmosfere, oni su bili sazdana da plutaju poput leteće paučine u strujama što hrle nagore, sve dok ne požive dovoljno dugo da ostave potomstvo; zatim bi potonuli u dubinu gde su bili ugljenisani i reciklirani u novo pokolenje.

Istraživao je svet čija je površina više od stotinu puta premašivala Zemljinu, a iako je video mnoga čudesa, ništa tu nije nagoveštavalo inteligenciju. Radio-glasovi velikih balona nosili su samo jednostavne poruke upozorenja i straha. Čak i lovci, za koje se moglo očekivati da razviju više stepene organizacije, nalikovali su jedino ajkulama iz Zemljinih okeana - bezumni automati.

Isto tako, uprkos zapanjujućoj ogromnosti i neobičnosti, biosfera Jupitera predstavljala je krhki svet, mesto magli i pene, tananih

svilastih pređa i tkiva tanušnog poput hartije; građa svih ovih tvari poticala je iz neprekidnog pahuljastog padanja petrohemikalija nastalih električnim pražnjenjima u gornjim slojevima atmosfere. Samo su retka među ovim ustrojstvima bila suštastvenija od mehurova od sapunice; najstrašnije lokalne grabljivice bez po muke bi rastrgli na komade čak i najslabiji zemaljski mesožderi...

"I sva ta čudesa bila su uništena - da bi se stvorio Lucifer?"

"Da. Jovijanci su stavljeni na jedan tas terazija, a Evropljani na drugi - i ovaj poslednji je pretegnuo. Možda, u toj gasnoj sredini, oni nikada ne bi mogli da razviju pravu inteligenciju. No, da li im je zbog toga trebalo dodeliti zao usud? Hal i ja i dalje pokušavamo da odgovorimo na to pitanje; to je i jedan od razloga što nam je potrebna vaša pomoć."

"Ali kako se mi možemo staviti naspram Monolita - proždirača Jupitera?"

"To je samo oruđe: inteligencija mu je ogromna - ali nema svesti. Uprkos svim njegovim moćima - vi, Hal i ja smo nadređeni u odnosu na njega."

"Veoma mi je teško da u to poverujem. U svakom slučaju - nešto mora da je stvorilo Monolit."

"Sreo sam to jednom - odnosno, onaj njegov deo sa kojim sam mogao da se suočim - kada je 'Otkriće' stiglo do Jupitera. Ono me je vratilo natrag u ovom obliku, da služim njegovoj svrsi na ovim svetovima. Od tada više nije bilo ni traga od njega; ovde smo sami - bar za sada."

"To mi zvuči umirujuće. Monolit je sasvim dovoljan."

"Ali sada smo suočeni sa jednim veliki problemom. Nešto je pošlo kako ne treba."

"Nisam znao da još mogu da iskusim strah..."

"Kada je pala planina Zevs, mogla je da uništi ceo ovaj svet. Sudar je bio neplaniran - štaviše, nepredvidljiv. Nikakvi proračuni nisu mogli da ga predkažu. Tom prilikom opustošena su ogromna područja morskog dna Evrope, zbrisane su čitave vrste - računajući tu i neke u koje smo polagali velike nade. I sam Monolit je oboren. Možda je čak i oštećen - a njegovi programi blokirani. Oni svakako nisu uzeli u obzir sve mogućnosti; a i kako bi, u jednoj Vaseljani koja

je gotovo beskonačna i u kojoj slučaj uvek može da osujeti čak i najbrižljivije planiranje?"

"To je tačno - kako za ljude, tako i za monolite."

"Nas trojica mora da smo tu da bismo povelili računa o nepredvidljivom, kao i da budemo čuvari ovoga sveta. Već ste upoznali amfibijance; tek ćete sresti stvorenja sa oklopom od silicijuma iz potoka lave, kao i plutače koje pasu more. Naš zadatak jeste da im pomognemo da pronađu svoj puni potencijal - možda ovde, a možda negde drugde."

"A šta je sa Čovečanstvom?"

"Bilo je trenutaka kada sam dolazio u iskušenje da se umešam u ljudske poslove - ali upozorenje koje je dato Čovečanstvu važi i za mene."

"Mi ga baš nismo poslušali."

"Niste se ni mnogo ogrešili. U međuvremenu, ima puno toga što valja obaviti pre okončanja kratkog leta Evrope i ponovnog dolaska duge zime."

"Koliko vremena, zapravo, imamo?"

"Ne mnogo; jedva hiljadu godina. A ne smemo izgubiti iz vida šta se dogodilo sa Jovijancima."

58. VATRA I LED

Pre no što je krajem dvadesetog stoleća počelo razdoblje istraživanja planeta, tek su retki naučnici mogli poverovati da je život mogao nastati na jednom svetu toliko udaljenom od Sunca. No, tokom pola milijarde godina skrivena mora Evrope bujala su životom u najmanju ruku podjednako kao i ona sa Zemlje.

Pre paljenja Jupitera ledena kora štitila je te okeane od vakuuma što se prostirao iznad. Na većini mesta debljina leda dostizala je više kilometara, ali postojala su i slabija područja gde je dolazilo do pucanja i kidanja. U takvim prilikama usledila bi kratkotrajna borba između dva nepomirljivo sučeljena elementa koja ni na jednom drugom svetu u Sunčevom sistemu nisu stupala u neposredan dodir. Rat između Mora i Svemira uvek se okončavao istom pat-pozicijom; izložena voda stala bi da se istovremeno smrzava i ključa, što je opravljalo oštećeni ledeni oklop.

Mora Evrope sasvim bi se pretvorila u čvrsti led pre mnogo vremena da nije bilo uticaja obližnjeg Jupitera. Njegova gravitacija neprekidno je gnječila jezgro malog sveta; sile koje su izazivale grčenje loa dejstvovale su i ovde, premda im je žestina bila znatno manja. Nadvlačenje između planete i satelita izazivalo je neprekidne podmorske zemljotrese, kao i lavine koje su zadivljujućom brzinom brisale preko ambiskih ravnica.

Raštrkane po tim ravnicama, nalazile su se nebrojene oaze; svaka se pružala nekoliko stotina metara oko izobilnih mineralnih izvora koji su kuljali iz unutrašnjosti. Polažući svoje hemikalije u prepletenu masu cevi i dimnjaka, oni su ponekad tvorili prirodne paradije srušenih zamkova ili gotskih katedrala iz kojih su crne, prevruće tečnosti pulsirale sporim ritmom, kao da ih ispumpavaju otkucaji nekog moćnog srca. A isto kao i krv, one su predstavljale istinsko znamenje samog života.

Ovi ključali fluidi odvrćali su pogubnu hladnoću što se slivala odozgo, tvoreći ostrva topline na morskom dnu. Podjednako važno, oni su donosili iz nedara Evrope sve hemikalije života. Ovde, u jednoj sredini koja bi inače bila potpuno negostoljubiva, postojalo je

izobilje energije i hrane. Ovakvi geotermalni izlivi otkriveni su i u Zemljinim okeanima iste one decenije kada su ljudi prvi put ugledali Galilejeve satelite.

U tropskim zonama blizu ovih izliva bujalo je mnoštvo tananih, paukastih stvorenja koja su odgovarala zemaljskim biljkama, premda su gotovo sva bila kadra da se kreću. Među njima su gamizali neobični puževi i crvi, od kojih su se neki hranili 'biljkama', dok su drugi pribavljali hranu neposredno iz okolnih voda bogatih mineralima. Na većoj udaljenosti od izvora toplote - te podmorske vatre oko koje su se grejali svi stvorovi - bili su smešteni čvršći, jači organizmi, donekle slični rakovima i paucima.

Čitave vojske biologa mogle bi provesti ceo svoj vek u izučavanju samo jedne male oaze. Za razliku od paleozojskih zemaljskih mora, skriveni okean Evrope nije bio postojana sredina, tako da je evolucija tu brže napredovala, tvoreći mnoštva fantastičnih oblika. A sva su se ona nalazila u uslovima neodređeno odloženog smaknuća; ranije ili kasnije, svaki ovakav vodoskok života zanemoćaće i zgasnuti, kada sile koje ga pokreću budu negde premestile svoje žiže. Bezdan je bio pun tragova takvih tragedija - groblja prekrivena kosturima i ostacima mrtvih stvorenja optočenim mineralnom korom ostala su tamo gde su čitava poglavlja bila izbrisana iz knjige života.

Postojale su ogromne ljušture slične kakvim trubama čija je veličina premašivala čovekovu. Bilo je tu i čitavo raznovrsje školjki - sa dva, pa čak i sa tri kapka. Konačno, postojala su zavojita kamena ustrojstva, široka više metara, koja su veoma nalikovala divnim amonitima što su tako tajanstveno nestali iz Zemljinih okeana krajem razdoblja krede.

Na mnogo mesta vatre su plamtele u bezdanu, kako su reke usijane lave tekle kilometrima duž potonulih dolina. Pritisak na toj dubini bio je toliko veliki da se voda koja je stupala u neposredni dodir sa magmom u stanju crvenog usijanja nije mogla pretvoriti u paru, tako da su dve tečne tvari uporedo obitavale u nepostojanom primirju.

Tu, na jednom drugom svetu i sa tuđinskim sudeonicima, igrana je svojevrsna verzija priče o Egiptu znatno pre pojave čoveka. Kao što je Nil darivao život uskom pojasu pustinje, tako su i ove reke

toplote oživljavale dubine Evrope. Duž njihovih obala, u pojasevima koji su retko bili širi od jednog kilometra, razvijale su se, cvale i iščezavale vrste za vrstama. A neke su za sobom ostavljale spomenike u obliku naslaganog kamenja ili neobičnih šara izbrazdanih u morskom dnu.

Duž tog uskog pojasa plodnosti u pustinjama dubine čitave kulture i primitivne civilizacije doživljavale su uspone i padove. Za to nikada ne bi doznao ostatak njihovog sveta, budući da su sve te oaze toplote bile u podjednakoj meri međusobno razdvojene kao i same planete. Stvorenja koja su se baškarila u sjaju reke lave i hranila oko toplih izvora nisu bila kadra da prevale put preko negostoljubive divljine što se prostirala između njihovih samotnih ostrva. Da su tu bilo kada nastali istoričari i filozofi, svaka kultura bila bi uverena da je jedina u Vaseljenu. No, svaka je bila osuđena na propast. Ne samo što su im izvori energije bili sporadični i stalno menjali mesto, nego su i plimske sile što su ih pokretale neprekidno postajale sve slabije. Čak i ako bi tu došlo do razvoja prave inteligencije, Evropljani bi neumitno propali u času kada bi se njihov svet konačno zamrznuo.

Nalazili su se u stupici između vatre i leda - sve do trenutka kada im je Lucifer eksplodirao na nebu i otvorio njihovu vasseljenu.

I kada se jedno ogromno, pravougaono obličje, crno poput noći, otelotvorilo blizu obale novorođenog kontinenta.

60. PONOĆ U PLAZI

Znamenito zdanje, koje se uznosilo u samotnom sjaju površ šuma središnjeg Menhetna, malo se promenilo za hiljadu godina. U minulim razdobljima ono je očuvano sa puno poštovanja. Kao i svi istorijski spomenici, zdanje je davno bilo optočeno mikronski tankim slojem dijamantata, tako da je sada doslovce stajalo izvan razornog upliva vremena.

Svako ko je prisustvovao sastanku prve Generalne skupštine uopšte ne bi mogao poverovati da je u međuvremenu prošlo devet stoleća. Verovatno bi ih, međutim, zbunila crna ploča, lišena bilo kakvih pojedinosti, koja je stajala u Plazi, gotovo oponašajući sam oblik zgrade Ujedinjenih Nacija. Ako bi - kao i svako drugi - pružili ruku da je dodirnu, iznenadio bi ih neobičan način na koji bi im prsti skliznuli po njenoj abonosnoj površini.

No, iznenađenje bi bilo nesravnjivo veće - pretvorivši se u pravo strahopoštovanje - pred prizorom čudesno preobraženih nebesa...

Poslednji turisti otišli su pre jedan sat i Plaza je sada bila potpuno prazna. Na nebu nije bilo oblaka, a upravo su se pojavile najsjajnije zvezde; sve one slabije prigušilo je majušno sunce koje je moglo da sija i u ponoć.

Svetlost Lucifera odražavala se ne samo sa crnog stakla drevnog zdanja, već i sa uske, srebrnaste duge koja se pružala preko južnog neba. Druge svetlosti kretale su se duž i oko nje, veoma lagano, kako se trgovina Sunčevog sistema obavljala između svih svetova njegove dve zvezde.

A ako biste se pomno zagledali, možda biste mogli da razaberete tananu pređu tornja Panama, jednu od šest dijamantskih pupčanih vrpce koje povezuju Zemlju i njenu raštrkanu decu. Toranj se uzdizao dvadeset šest hiljada kilometara sa polutara, sežući do Prstena koji je opasivao svet.

Najednom, gotovo podjednako brzo kao što je i nastao, Lucifer počeo da se gasi. Noć koju ljudi nisu poznavali trideset pokolenja preplavi ponovo nebo i ono se osu ranije prigušenim zvezdama.

Istog časa, po drugi put u četiri miliona godina, monolit se probudi.

ZAHVALNICE

Posebnu zahvalnost dugujem Leriju Sešnsu i Džeriju Snajderu koji su mi izračunali položaje Halejeve komete prilikom njenog narednog dolaska. Oni ne snose nikakvu odgovornost za eventualne veće orbitalne poremećaje koje sam je izazvao.

Naročito sam zahvalan Melvinu Rosu iz Nacionalne laboratorije Lorens Livermor, ne samo na zadivljujućoj zamisli o planetama sa dijamantskim jezgrom, nego i na primercima njegovog (nadam se) istorijskog oglada o toj stvari.

Verujem da će moj stari prijatelj dr Luis Alvarez uživati u mojim nesputanim ekstrapolacijama njegovih istraživanja i zahvaljujem mu na velikoj pomoći i nadahnuću iz poslednjih trideset pet godina.

Velika zahvalnost pripada i Džentriju Liju iz NASA-e - autoru sa kojim sam potpisao 'Kolevku' - zato što mi je lično doneo iz Los Anđelesa u Kolombo prenosivi kompjuter 'Kajpro 2000' koji mi je omogućio da ovu knjigu pišem na raznim egzotičnim i - što je još važnije - samotnim mestima.

Poglavlja 5, 58 i 59 delimično se temelje na građi preuzetoj iz '2010: Druge odiseje'. (Ako autor ne sme da plagira samoga sebe, koga onda sme?) Konačno, nadam se da mi je kosmonaut Aleksej Leonov sada oprostio što sam ga doveo u vezu sa dr Andrejom Saharovom (koji se još nalazio u izgnanstvu u Gorkom kada sam obojici posvetio '2010.'). Uz to, izražavam iskreno žaljenje svom predusretljivom moskovskom domaćinu i uredniku Vasiliju Žarčenu zato što sam ga uvalio u grdnu nevolju time što sam od njega pozajmio imena raznih disidenata - od kojih većina, sa zadovoljstvom mogu da kažem, nije više utamničena. Jednoga dana, nadam se, pretplatnici časopisa 'Tehnika maladoži' doći će u priliku da nastave praćenje u nastavcima '2010.' čije je prvobitno izlaženje tako tajanstveno prekinuto...

Artur Č. Klark

Kolombo, Šri Lanka

25. april 1987.

Pošto sam završio rad na rukopisu, dogodilo se nešto čudnovato. Sve vreme sam imao utisak da je ovo što pišem plod mašte: izgleda, međutim, da sam bio u zabludi. Razmotrite, naime,

sledeće okolnosti: 1. U romanu '2010: Druga odiseja' svemirski brod 'Leonov' kreće se na 'Saharovljev pogon'.

2. Pola stoleća kasnije, u osmom poglavlju romana '2061: Treća odiseja', svemirske brodove pogoni reakcija zasnovana na 'hladnoj fuziji', sa muonskom katalizom, koju su otkrili Luis Alvarez *et al.* još pedesetih godina (videti njegovu autobiografiju 'Alvarez', 'NY: Basic Books', 1987).

3. Prema julskom broju za 1987. časopisa 'Scientific American', dr Saharov trenutno radi na proizvodnji nuklearne energije zasnovanoj na '...hladnoj fuziji sa muonskom katalizom, koja koristi svojstva jedne egzotične, kratkovečne elementarne čestice što stoji u vezi sa elektronom... Zagovornici 'hladne fuzije' ističu da sve ključne reakcije najbolje dejstvuju na samo 900 stepeni...'

(Londonski 'Times', 17. avgust 1987.)

Sa velikim zanimanjem očekujem komentare akademika Saharova i dr Alvareza...

Artur Č. Klark

Kolombo, Šri Lanka

10. septembar 1987.

